

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת האזינו | גיליון 191 | יום הכיפורים תשפ"ב

ישראל אשר בך אתפאר

קוים לדמותו ומשנתו החינוכית של הגאון הצדיק חוליית זהב
בשרשרת הנחלת תורת המוסר והשפעתה לרבים,
המשגיח

רבי ישראל מאיר המניק זצ"ל

מנהל רוחני דישיבת יד אהרן ומח"ס אבני שלמה ועוד
במלאות שנה לפטירתו

גיליונות יום הכיפורים

עומק הפשט

נושאים אקטואליים בהלכה
עבודות קבלן בשמיטה

נחל אליהו

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א
מעלת עשי"ת ומעלת יוה"כ

עינינו גל

מבית עין לא ראתה
חיזוקים נפלאים להתבונן בהם במהלך יוה"כ

פניני פרשת השבוע

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א
כיצד התנצלות אחת הבריאה שני אנשים?

שמעתא עמיקתא

הלכות מצויות ליום הכיפורים

בנתיבות העיון

ביאורים והערות מהרה"ג ר' אהרן שוורצר שליט"א
בענין היתר השלח יונה הנביא לים

מנהג דבר

מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א
הערות בעניני יום הכיפורים

חשבתי דרכי

נקודות אור במשנת של הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל
ביום הכפורים מתגלה היכן עצם חיינו -
ומכח זה נמחים מאיתנו החטאים

בנתיבות יצחק

הגאון רבי יצחק זיסמן זצ"ל
תשובה מאהבה

אמרות דעת

הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
דרכים בעבודת התשובה

שיעור חומש | 19

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א
קרבת יום הכפורים - כפרה על בית המקדש

ועד ליל שבת

הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
קבלה לעתיד - להגיע למצב של 'הכרח' - עצות לקבלות

לעילוי נשמת הר"ר שרגא פייבל ב"ר צבי קנול זצ"ל נלב"ע כ"א שבט תשע"ב תנצב"ה

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים

ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לפרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

בעמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות” בחיפוש קופת ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת ’אוסף גיליונות’ ושאר גיליונות במייל
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של ה’אוסף’ ולפעול לפי ההנחיות

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

אוסף גיליונות מופיע בסיוע
הילכתא- לדעת לחיות כהלכה

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פניני הלכה | 47

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שיעורי דעה | 51

מתוך שיעורי הג"ר גרשון מלצר שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 53

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

פניני פרשת השבוע | 55

מאת מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

אז נדברו | 57

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 63

מעלת השבת וקדושתה

שמעתא עמיקתא | 65

הלכות מצויות ליום הכיפורים

דרישה וחקירה | 67

קובץ תורני לכל המשפחה

חוקי חיים | 69

ליקוטים ופסקי הלכות ע"י חדר הוראה
בראשות הרב חיים אהרון בלייער שליט"א

בנתיבות העיון | 71

ביאורים והערות מהרה"ג ר' אהרון שוורצר שליט"א

בירור הלכה | 75

בירורי הלכה אקטואליים מתוך הסוגיות והפוסקים

הפרשה המחכימה | 80

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

טמונה בפרשה | 85

עלון לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

ישראל אשר בכך אתפאר | 88

קוים לדמותו ומשנתו החינוכית
של הגאון הצדיק חוליית זהב בשרשרת הנחלת
תורת המוסר והשפעתה לרבים,

המשגיח רבי ישראל מאיר המנין זצ"ל

מנהל רוחני דישיבת יד אהרן

ומח"ס אבני שלמה ועוד

במלאות שנה לפטירתו

עם הספר | 94

פרסומים, מודעות וכתבות שונות מבית 'צוף' הוצאה לאור ועוד

מנחת דבר | 7

מ"ן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א

חשבתי דרכי | 9

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

בנתיבות יצחק | 13

הגאון רבי יצחק זיסמן זצ"ל

אמרות דעת | 15

"הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת יד אהרן"

שיעור חומש | 19

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א
ראש ישיבת "עשרת שלמה"

ועד ליל שבת | 21

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות
מפי הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
ראש ישיבת "נתיב הדעת"

נחל אליהו | 23

משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א
על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 27

ליקוט נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב

יעלת חן | 29

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א
אב"ד חיפה

תמצית הש"ס | 31

תמצית דף היומי

לדעת | 35

מבחינים בדף היומי

לדעת | 36

מבחינים בחפץ חיים

עינינו גל | 37

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 43

דיוני הלכה אקטואליים

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

מודיעין עילית

ישיבת "מיר"
כולל "עשרת שלמה"
כולל "יששכר באהלך"
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
בית הכנסת "בית תפילה"
בית הכנסת "אילת השחר"
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"
בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק
בית הכנסת "חזון דוד"
בית הכנסת "משובב נתיבות"
בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

נתיבות

בית המדרש "משכן התורה"
בית הכנסת "בית יצחק"

פתח תקוה

ישיבת "לומזא"
בית הכנסת "אבי עזרי"
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר
בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר

ראשון לציון

ישיבת "עשרת שלמה" שדה חמד

רחובות

בית הכנסת "כולל בר שאול"

רכסים

בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב'
בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'

תל אביב

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'
רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)

תל ציון

בית כנסת החסידי

תפרח

ישיבת "תפרח"
בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

בת ים

רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלק)

גבעת זאב החדשה

בית הכנסת "בית אליהו"
בית הכנסת "בני הישיבות"

זכרון יעקב

בית הכנסת "מסילת ישרים"

טלזסטון

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

יסודות

בית הכנסת המרכזי

ירושלים

ישיבת "מיר"
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי
ישיבת "יד אהרן"
ישיבת "אהבת שלום"
ישיבת "תורה אור"
ישיבת "הר"ן" - רמות ד'
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן
בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה
בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה
בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה
בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין
בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'
בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג'
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'
בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד'
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין
בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ
בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול
"גל פז" רח' מלכי ישראל

אלעד

בית הכנסת "מאור שרגא"
כולל "ישיבת הר"ן"
ישיבת "תורה בתפארתה"

אופקים

בית הכנסת "שיויתי"

בית שמש

ישיבת "אור לישרים"
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'
בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א'
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'
בית הכנסת "הכולל"

ביתר עילית

בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A
בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A

בני ברק

כולל "פוניבז"
כולל "חזון אי"ש"
כולל "בית הלל"
כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול"
ישיבת "אורחות תורה"
ישיבת "בית מדרש עליון"
ישיבת "תפארת ציון"
ישיבת "סלבודקא"
ישיבת "גאון יעקב"
בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן
בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר
בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה'
בית הכנסת "נחלת משה"
בית הכנסת "רמת אלחנן"
בית הכנסת "משכנות יעקב"
בית הכנסת "נאות יוסף"
בית הכנסת "בית אריה"
בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה
בית הכנסת "לדרמן"
בית הכנסת "הליכות חיים"
בית הכנסת "דרכי איש"
בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז
"גל פז" רחוב רבי עקיבא 88
רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)

מנחת דבר

הערות ועיונים מחידושי רבנו הגאון רבי דוב לנדו שליט"א
נלקטו מספר "מנחת חינוך" עם הערות "מנחת דבר" מרבנו שליט"א

ביום א"כ עתה נמי ליכא חיובא, ומיהו בלאו הכי הוי ליי סעודת מצוה.

איסור מלאכה או איסור אכילה ביו"כ
גוי הכופה לישראל או לאכול ביום הכיפורים או לעשות מלאכה [דו"ק מבחינת עשה לענין אכילה] לכאוי י"ל דמלאכה חמירא לפמשי"כ בדעת הרמב"ם ספ"ג מהי גירושין דמומר ליוה"כ בפרהסיא הוא כמומר לשבת בפרהסיא, ולכאוי חשיב חומרא בעבירה גם בלא פרהסיא (ועיי'), ובאכילה לכאוי ליכא להאי עניניא. ודו"ק.

מיהו העירוני מהרא"ש (יומא פ"ח) לגבי בישול בשבת ונבילה ודו"ק שם לפי טעמיו וי"ל בזה. - יליע יבמות ו' א' לאוי דשבת דחמירי וילע"ש באחרונים.

איסור היוצא ביוצא במנעל ביו"כ

כתב המנחת חינוך מצוה שיי"ג דנלע"ד דאם נועל מנעל האסור ביה"כ כגון של עור חוץ מה שעובר איסור דנעילת הסנדל אם יצא בו ברי"ה חייב חטאת דלאו מלבוש הוא אלא משוי, ואפי' באיסור דרבנן כיון דאסרו לא הוי מלבוש והוא משוי.

ולפי דבריו יש לומר דא"כ כל הנך דאסרו חכמים לצאת בהם בשבת (ואפי' בחצר ליחייב עליהו מה"ת, וא"א. [וערש"ש שבת מ"ט ב']. - ועיי' מני"ח מצוה שפ"ו לענין היוצא לרשות הרבים בציצית של כלאים אם עובר גם משום הוצאה. - ועיי' ס' ערכי תנאים ואמוראים ערך רבי יוחני [עי' רי"ט] ואיבעיא לי מי

ספ"א אכילה לקטן

כתב המנחת חינוך מצוה שיי"ג דקטן שיכול להתענות לשעות בשעה שהוא יכול להתענות נראה דאסור להאכילו דבשעה שאין צריך לאכול הוי ליי כמו כל האיסורים. וצ"ת מגדר ענין השעות דלכאוי אף באותה שעה דאין חייבין לחנכו מ"מ עדיין אינו בגדר פיקוח נפש ויהא אסור להאכילו.

עוד יליע באדם שצריך לאכול פעם אחת במשך היום אטו יש איסור מה"ת להקדים האכילה, [וצ"ע בביה"ל ס"י שד"מ ד"ה] וא"כ לעולם הוי בקטן פיקו"נ דמאי נפ"מ אימתי יאכל ואם יאכל כעת לא יצטרך לאכול אח"כ.

עוד יליע אף בצריך לאכול יאסר להאכילו, דלכאוי בקטן שיש פיקו"נ וצריך לאכול נבלות וטריפות ויכול לאכול בעצמו לכאוי יהי אסור להאכילו דמי התיר לאו דלא תאכילום בשא"י"צ לעבור עליו ומיהו נראה דבכה"ג לא שייך לאו דלא תאכילום כיון שהותרה האכילה בעצמותה ואף לו הי' גדול הי' מותר בה, וצ"ח.

ובכל זה צ"ת במג"א ס"י שמ"ג סק"ג ובאחרונים שם. וילייע בסה"י לר"ת ס"י תרכ"ו ותרל"א (דפו"ר), ודו"ק שם. [וס' תשו' ר"ת נ"א ונ"ב]. העירוני לעיין במג"א ס"י תרט"ז ב' ובמשנ"ב ושעה"צ שם.

מלוה מלכה במוצאי יו"כ

מוצאי יום הכיפורים שחל בשבת יליע אם איכא חיוב אכילת סעודת מלוה מלכה, או דילמא כיון דלא אכלו

ניתן לקבל גליונות חדויות דאורייתא ומנחת דבר על המועדים בכתובת d7080@013net.net

מי שיש בידו מכתבי חידו"ת וכתבים מרבנו שליט"א ורוצה לזכות את הרבים יפנה ל- ardt832@gmail.com

שלבוש חלוק של כלאים ויצא בו בשבת אם חייב חטאת או לא, ע"כ.

מצות אכילה דעיו"כ במאכלות אסורות

כתב המנחת חינוך מצוה ש"ג דנראה מדברי הרמב"ם פ"ג דנדרים דדרשת ר"ח דכל האוכל בעיו"כ כאילו התענה תשעי ועשירי הוא דרשה גמורה ואסור להתענות בעיה"כ מה"ת.

והנה אי דאורייתא ע"י אי דוחה מצות אכילה דעיו"כ איסור לא תעשה. [ונפ"מ באין לו אלא מאכלות אסורות] ודו"ק.

ולר"ש דאין איסור חל על איסור [ווי"א אף לאיסורא בעלמא] מי מצי לקיים מצות אכילה דערב יו"כ בהנך שאין איסור יוה"כ חל עליהו ואין אסורים באכילה ביוה"כ [ואינו מוכח]. - מיהו דו"ק דביוה"כ אי הוה עשה דוחה לא תעשה הוה חל יוה"כ [וצ"ע ביבמות ל"ג] ולא הוי מצוה [ודו"ק מצוה הבאה בעבירה] דתדחה הלאו [ענין חוזר חלילה] מיהו יל"ד בזה, וכדכותה בעלמא [ע"י בנידון דעשה אי דוחה לא תעשה שיש עמו עשה].

איסור רחיצה מלפני יוה"כ

מים הנמצאים על גופו של אדם מלפני יום הכיפורים אין חיוב לנגבם, [דו"ק מהולך בנהר], דלא נאסרה ביום כיפור רק נפילת מים על ידיו, [דו"ק סיכה כהאי גוונא].

והא דאמרו בגמרא יומא ע"ח דאסור להתקרר בכסא דכספא מלא שלא ישפך מים על גופו, לכאוי יש לדון שיהי מותר מדין דבר שאין מתכוון, [ואי משום פסיק רישא דו"ק לשיטת הר"ן פרק גיד הנשה, לענין פסיק רישא באיסורי הנאה], ולכאוי לא שייך לאסור משום סברת שכן נהנה. ועוד יל"ד בזה אי נימא דמצות עשה הוא ולא איסור.

היתר שאר עינויים קודם הבדלה

כתב המג"א ריש סי' תרכ"ד שקודם הבדלה מותר בכל העינויים, ונראה דכוונתו קודם הבדלה על הכוס

אבל לאחר שכבר אמר ברוך המבדיל, שהלא מיירי שם אחר שכבר התפללו מעריב, ואין ללמוד מדבריו שמותר גם קודם שאמר המבדיל, וע"י חידושי מריז"ה שנסתפק בזה, והיינו שכל דברי המג"א הם רק לענין איסור אכילה קודם הבדלה על הכוס שזה אינו ענין לשאר עינויים, אבל אין הכרח שאין כלל חובת הבדלה לענין שאר עינויים.

טעה בתפילת נעילה דינו כטעה בשחרית דשבת

טעה בנעילה ביוה"כ והתחיל בתפילת חול, לכאוי אינו פוסק ולא הוי כתפילת מוסף דאיתא בשו"ע סי' רס"ח ס"ב דיי"א דפוסק, דמוסף שאני, וכמבואר שם בטעם הדין במשנ"ב דלא שייך ב"י כלל תפילת י"ח ברכות דאף בחול אומר ז' ברכות, אך בנעילה הרי מצאנו י"ח ברכות והיינו בתפילת נעילה דתעניות יעין בטור או"ח סו"ס תקע"ט. וי"ל.

חיוב נשים במוסף דיום כיפור

לענין חיוב נשים בתפילת מוסף דיוה"כ, את"ל דנשים פטורות מתפילת המוספין בעלמא, א"כ לכאוי גם ביוה"כ פטורות. ומה דאיכא וידוי בכל תפילה, עיין שלהי יומא, אין סברא לחייבן משום כך בתפילת המוספין, אף דוידוי לכאוי כדין רחמי (ואף דהוה בסוף תפילה, מ"מ הרי כתבו הפוסקים לאמר לפני י"היו לרצון אמרי פי"י ודו"ק. ותו דש"ץ הרי דינו לאומרו באמצע התפילה) מ"מ בתר עיקר התפילה אזלינן ודין וידוי הוא דין בתפילה, דבכל תפילה דחייב יש לו להתוודות, אבל אין הוידוי סיבה לחייב משום כך בתפילה (ולענין ערבית רשות כן הוא כמדוי גם ביוה"כ. ומיהו אינו ענין לנד"ד.

ואי לא הוה אמרינן כן אלא דביוה"כ שאני מה"ט דוידוי, אזלא א"כ ראית ה"מגן גבורים" מירושלמי יומא פ"ו ה"ד דנשים חייבות במוספין, דהתם הרי ביוה"כ קיימינן, אך, כאמור, אין נראה לחלק בזה. ואי דינא דפטורות ממוספין בעלמא כמו כן נמי פטורות ממוסף דיוה"כ, ועיין.

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

ערב יום הכפורים תשפ"ב | גליון מס' 187

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי"ן ע"ה

ביום הכפורים מתגלה היכן עצם חיינו – ומכח זה נמחים מאיתנו החטאים

יום, הקינוח. כדי לבאר את הדברים נזכיר מעט מתוך דברי המהר"ל בסוף הדרשה לשבת שובח.

שני שעיירי יום הכפורים מצותן שיהיו שוין כאחד

סדר העבודה של יום הכפורים זו עבודה מיוחדת, יתר על כל המועדים. ביום הכפורים אנו מקריבים את התמידים כבכל יום, וכן את מה שמתלווה אליהם, היינו, מנחת חביתין, אנו מקטירים בו את הקטורת של כל יום, וכן מקריבים פר ושעיר לקרבן המוספים כמו בכל מועד, אכן, ביום זה יש עבודה מיוחדת, זו היא העבודה שבבגדי לבן, ובה הכהן מכניס את הדם לבית קדשי הקדשים ומוזה בין שני בדי ארון, וכן כל סדר עבודת הפר והשעיר עם הוידוים שהכהן הגדול מתודה עליהם, הוידוי על הפר שבו הוא מתודה על עצמו ועל אחיו הכהנים, והוידוי על השעיר המשתלח לפני שהוא נשלח לעזאזל ובו מתודה הכהן הגדול על כל ישראל, "חטא, עו, פשעו לפניך עמך בית ישראל", ומבקש סליחה וכפרה, "אנא בשם, כפר נא לעוונות ולחטאים ולפשעים", וכן כל סדר עבודת הקטורת לפני ולפנים.

תמידים יש בכל יום, מוספים יש בכל מועד, אולם עבודת היום יש רק ביום הכפורים, עבודה מיוחדת ליום מיוחד יש רק ביום הכפורים, ועיקר עניינה של עבודת היום, שהיא נעשית בבגדי לבן, בגדים מיוחדים, וזאת עבודה שמגיעה עד לפני ולפנים.

שני שעיירי יום הכפורים, השעיר האחד קרב בפנים לעבודת היום, והשעיר המשתלח, גם הוא שעיר של עבודת היום, אבל, זה לפני ולפנים, וזה לחוץ שבחוץ. העזאזל זה החוץ שאין חוץ יותר חזק ממנו, והשעיר שנעשה בפנים, אף הוא נכנס לפני שאין פנים יותר ממנו.

דינם של שני השעירים הללו הוא כפי ששינו במשנה ביומא (ס"ב ע"א) "שני שעיירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקחתן כאחד", הם צריכים להיות שווים, הם צריכים להיות מאד דומים זה לזה במראה, בקומה, ואף בדמים, הם צריכים לעלות סכום דמים שווה, הם צריכים להיראות אותו דבר, שניהם צריכים להיות באותו גובה ובאותו מראה, צריך, כאילו, שאי אפשר יהיה להבחין ביניהם, ובנוסף לכך "ובלקחתן כאחד", צריכים לקנות אותם יחד, בקנין אחד יחד קונים את שניהם. שניהם נקנים, שניהם מוקדשים, וכל אחד מהם ראוי להיות לפני ולפנים וראוי להיות לעזאזל, הגורל קובע, היינו, יש כאן הדגשה מיוחדת בתורה ששני השעירים האלה מהווים דבר אחד, הם מצטרפים להיות דבר אחד, את שניהם מקריבים ביחד. מלכתחילה הם צריכים לבוא כסתומים, היינו, לא מפורשים. עד הגורל לא יודעים איזה לה' ואיזה לעזאזל, שניהם ראויים גם לזה וגם לזה, והגורל, אחד הוא שולח לפני ולפנים, ואחד הוא שולח לגמרי החוצה, לחוץ שאין רחוק ממנו.

השעיר שבפנים מגלה כי אלו הם חיינו באמת

וכך ניתן לקנח את החטאים

מבאר המהר"ל, היחד של שני השעירים הוא משום שאלו שני צדדים של אותה מטבע. מכאן בחז"ל שעניינו של השעיר הוא שדמו דומה לדם אדם

מה עניינו של יום הכפורים כיום מתן תורה

שינוי בסוף מסכת תענית "אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים שבהן בנות ישראל יוצאות כו", והמשנה מסיימת "וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו".

הפירוש הפשוט בדברי המשנה, שהסיפא מבארת את הכבא הקודמת. כתוב בתחילת המשנה שחמשה עשר באב ויום הכפורים הם הימים הטובים הגדולים ביותר, והמשנה הולכת ומבארת "וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו", ומפרשת שמוזכרים בפסוק זה שני ימים שהם הנעלים והגבוהים ביותר, והם הנקראים "ביום חתונתו וביום שמחת לבו", יום חתונתו זה מתן תורה, והכוונה, כמו שרש"י מפרש "ביום חתונתו זה מתן תורה, יום הכפורים שניתנו בו לוחות אחרונות", ויום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו, וזה כנראה המכוון לחמשה עשר באב, שזה הבנין שאחרי החורבן.

על כל פנים, שנינו כאן שיום הכפורים נקרא יום חתונתו, זה יום מתן תורה, וזה יום הכפורים, והנה, לכאורה, תמוה הדבר שביום הכפורים שלנו אין לדבר הזה אזכור בשום מקום בכל סדר תפילות היום, לא בתפילות ולא בפיוטים, אין שום הזכרה בכל המחזור לכך לענין זה שיום הכפורים נקרא "יום חתונתו זה מתן תורה", והלא זה צריך היה להיות העיקר, זאת הרי אמורה להיות הסיבה לכך ש"לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים", לכן יום הכפורים הוא היום טוב הגבוה והגדול ביותר, יום שלא היו ימים כמותו בכלל ישראל, ואת זה כלל לא מזכירים, ביום הכפורים אנו עומדים כל היום בבית הכנסת ומדברים על המוני דברים, והדבר הזה שנשמע שהוא העיקר, לא זו בלבד שאינו מוזכר כעיקר, אלא הוא נשמט לגמרי.

ביאור המילים יום הכפורים הוא יום הקינוח

השם שהתורה נתנה ליום זה הוא 'יום הכפורים', זה עניינו של היום, אכן, לכאורה הדבר נראה לא מובן. ביאור המילה כיפורים בלשון התורה הוא מלשון קינוח וניגוב. כך אנו מוצאים בגמרא בזבחים (צ"ג ע"ב), לגבי הכהן המזה את דם הפרה האדומה שהוא טובל את אצבעו בדם ומזה, ולאחר מכן כשהוא שב ומזה את ההזאה הבאה היא צריכה לבוא מהטבילה השניה בלבד, וצריך שלא ישאר דם מהטבילה הקודמת, לכן הוא צריך לנגב את אצבעו בין טבילה לטבילה, שואלת הגמרא "במאי מנקח", במה הוא מנגב את אצבעו, ומתמצת "אמר אביי בשפת מזרק, כדכתיב כפורי זהב", התורה קוראת למזרקות כפורי זהב מלשון קינוח, משום שהם משמשים לקנח בהם, והדעת נותנת שזה הקינוח שאליו הם משמשים, לכן הם נקראים כיפורי זהב.

כעת אנו שומעים, שהשם שהתורה נתנה ליום הכפורים, היום הנשגב והנורא, "ונתנה תוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום", פירושו בעצם יום הקינוח, האם זה השם המתאים ליום הנורא והנשגב הזה, האם זה ענינו של

נכפי שכותב רש"י בחומש בראשית (ל"ז ל"א) שכאשר השבטים רצו להראות ליעקב את כתונת יוסף הם שחטו שעיר עיזים משום שדמו דומה לדם אדם, היינו, כאשר אנחנו מכניסים את דמו של השעיר לפני ולפנים, לבית קדשי הקדשים, אל הפנים העמוק והפנימי ביותר, אנחנו מחברים לשם את עצם חיותנו.

בתוספות בכתובות (ה' ע"ב) כתוב בשם רבנו תם, שהשופך טיפת דם בשבת מחוייב משום נטילת נשמה "ההוצאת דם חשיכה נטילת נשמה כי הדם הוא הנפש וכשנוטל מקצתו נוטל מקצת נשמה", טיפה קטנה של נפש זו טיפה קטנה של חיים, הדם הוא הנפש, כלומר, אם הוא לוקח משהו ממנו כאילו לקח את חייו של השני. זה הוא הדם.

כשהכה הגדול מכניס את דם השעיר לפני ולפנים, בתור קרבן ציבור, הוא מכניס לשם את עצם חיינו, הוא מחבר ומצרף את עצם חיינו לפני ולפנים, מעתה, אלו שני צדדים של אותה מטבע, ברגע שמשייכים ומצרפים את חיינו לפני ולפנים, הדבר הזה מגלה שהעבירות שעשינו הן לא עצם חיינו, זה דבר חיצוני, זה לא אנחנו. אנחנו שייכים לפה, לבית קדשי הקדשים, אם לא היינו שייכים לפה, אי אפשר היה בשום אופן להכניס את הדם שלנו לפני ולפנים. אפשר להכניס את דמנו לפני ולפנים רק משום שחיותנו קשורה שם, היא נמצאת שם, היא מחוברת לשם, וכשחיותנו מחוברת לשם, היא לא יכולה בשום אופן להיות מחוברת לעבירות, מכאן, שהעבירות האלה זה משהו חיצוני שנדבק עלינו ומתלווה אלינו, זו כאילו מין טינופת שהושלכה עלינו מבחוץ.

משכן, אם הדבר הזה היה חלק מעצם חיינו, אי אפשר היה להשתחרר ולהפטר ממנו, אבל את זה גופא מגלה השעיר שנעשה בפנים, שעצם חיינו קשורים לשם, ואם כן, בעל כרחנו העבירות הן חיצוניות לנו, ודבר חיצוני אפשר לקנח, כל טינופת חיצונית אפשר לנגב. כאשר רוצים להפטר מדבר שנכנס פנימה, צריך לחתוך בכשר החי, צריך לקחת חלק מהחיים, דבר שנחשב חלק מעצם החיים לא ניתן לניגוב, אבל אם הדבר הזה הוא לכלוך, הוא לא חלק מהחיים, אפשר להתנער ממנו, אפשר לנגב אותו.

למדנו אם כן, עיקר ענינו של יום הכפורים הוא לגלות לנו לאן מחוברים חיינו בעצם. מתוך זה מתגלה, שאת העבירות אפשר לקנח, לכן הוא נקרא יום הכפורים, הכונה בזה, שאנחנו יכולים לקחת דבר שנראה להיות חלק מאיתנו, כי הלא כאשר עשינו את העבירות הזדהינו איתן הזדהות מלאה כאילו הם עצם חיינו, אכן, כעת, אנחנו שמים אותן על השעיר ושולחים אותן לעזאזל. זה הגילוי של יום הכפורים, הוא מגלה לאן מחוברים החיים בעצם. לאן מתחבר עצם חיינו, לאן זה שייך, איפה נמצאת החיות עצמה, איפה ה'אני' האמיתי שלנו נמצא, איפה אנחנו בעצם. אם אנחנו בעצם שם, לפני ולפנים, אז העבירות זה לא אנחנו, ואם זה לא אנחנו, אם כן זה דבר שמולבש ומושלך עלינו, זו טינופת מבחוץ, זה בר קינוח, הסוד הזה, זה ענינו של יום הכפורים.

קבלת תורה מחייבת את פסיקת הזוהמא

עתה עלינו לדעת, איפה, באיזה חלק טמון הגילוי הזה, מהיכן מגיע הגילוי העמוק הזה שמגלה לנו בעצם לאן עצם חיינו שייכים ואיפה אנחנו באמת, איך זה מתגלה ביום הכפורים.

הגמרא אומרת במסכת שבת (קמ"ה ע"ב) "מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין שלא עמדו על הר סיני, שבשעה שבה נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן", חטא אדם הראשון נחשב להטלת זוהמא בחוה אמנו, ועל ידה, גם באדם, "בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא". זוהמא הוא חלה בה, באדם, ובכל זרעם, אכן, ישראל שעמדו על הר סיני, פסקה זוהמתן.

מכאן אנו מבינים, קבלת תורה מחייבת את דחיית זוהמא, שני הדברים האלה אינם באים ביחד, הם לא יכוננו בכלי אחד, זה בלתי אפשרי, בזמן שכל חלקי הפנים של האדם מקבלים תורה, קבלת התורה מחייבת לדחות החוצה כל זוהמא שתהיה, לכן פסקה זוהמתן, ועל זה נאמר, כמו שהגמרא מביאה שם את הפסוק "אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם", היה נדמה שכלל ישראל חזר למעלה הגדולה של אדם הראשון לפני החטא, "אכן, כאדם תמותו", כלל ישראל חזר אמנם למעלה של אדם הראשון לפני החטא, אבל הוא חזר לעשות את מה שגם אדם הראשון עשה, היינו, חטא העגל החזיר את אותה זוהמא שקבלת התורה דחתה, ועל ידי חטא העגל חזרנו לגזירת מיתה, וחזרנו לגזירת הגירוש מגן עדן, חזרנו למצב של אדם הראשון אחרי החטא.

וכן, אחרי חטא העגל, כמו שמפורש בתורה, משה רבינו היה צריך לשוב ולעלות למרום עוד פעמיים לארבעים יום, [כך לפי רוב הראשונים, ויש שיטות ראשונים שהוא עלה פעם אחת], משה רבינו צריך היה להיות בהר,

לרצות, להתחנן, ליפול, לבקש רחמים, ורק ביום הכפורים, היום הארבעים לעליה האחרונה של משה רבינו להר, בורא העולם נתרצה ריצוי גמור ונתן את הלוחות האחרונים למשה רבינו, ואז משה רבינו הוריד את התורה לארץ, וזאת התורה שבידינו.

אלו הם דברי המשנה, יום חתונתו זה מתן תורה, אבל מתן תורה זו אותה תורה הנמצאת בידינו, זאת התורה שקיבלנו ביום הכפורים. הלוחות הראשונים לא נמצאים בידינו, עם כל מה שקרה שם, התפיסה שלנו בתורה היא רק דרך הלוחות האחרונים, זה מה שיש בידינו, וכך, יום הכפורים זה יום מתן תורה, הוא הביא לנו את התורה שבידינו.

אמנם, ביום זה קבלנו את הלוחות האחרונים, ואילו את הדרגה שאמורה היתה להיות בלוחות הראשונים, הפסדנו ואיבדנו, היא לא נמצאת איתנו. על הלוחות הראשונים נאמר חירות, "חרות על הלוחות", זו חירות ממלאך המוות, חירות מיצר הרע, חירות משעבוד מלכויות, כל הדברים האלה היו צריכים להיות בלוחות הראשונים, ולהם לא זכינו, אין לנו אותם. כשמשה רבינו עלה להר לקבל את הלוחות השניים, כבר לא היה כלל נידון שתיפסק גזירת מיתה. מה שיש בידינו, זאת התורה שבידינו, אלו הלוחות האחרונים.

אבל, אין תורה בלי פסיקת זוהמא, אין כזאת מציאות, אין אפשרות להיות מקבל תורה ביחד עם כל זוהמא, זה ענינו של יום הכפורים, שנבקע להיות יום סליחה מחילה וכפרה, אותה סליחה מחילה וכפרה אינה מגיעה מעצמה, היא מתגלה מכח יום חתונתו. כיון שהיום הזה הוא היום שבו קיבלנו את התורה שבידינו, קבלת התורה שבידינו מחייבת פסיקת זוהמא, היינו, דחיית העבירות מתוכנו.

אכן, אותה פסיקת זוהמא אינה כמו שצריך היה להיות בלוחות הראשונים, שם היתה פסיקה הזוהמא כללית, הזוהמא עצמה צריכה היתה להיעלם, ואז היתה אמורה להיעלם לגמרי גם גזירת מיתה, חירות ממלאך המוות, אולם כאן זה לא כך, הדבר שקרה כאן הוא שמאותו פנים שקיבל תורה, משם פסקה זוהמא, היינו, הזוהמא נדחתה החוצה. היא אמנם קיימת, הרי בכל זאת אנחנו עשינו את זה, אנחנו אחראים לזה, אבל הפנים, עומק הלב, מחובר לתורה. עומק הלב קיבל תורה, וכשהוא קיבל תורה, דוחה החוצה את זוהמא.

כאן טמון הסוד, מה המקור לכך שיום הכפורים נהיה יום כיפורים. יום כיפורים זה משום שזה יום חתונתו וזה מתן תורה. הפעולה שפעל אותו מתן תורה לא היתה בדוגמת אותה פסיקת זוהמא של מה שאמור היה להיות הלוחות הראשונים, אבל היה בה את החיבור, היינו, קבלת התורה באמת, קבלת הלוחות השניים באמת, אותה קבלת לוחות חיברה אותנו.

בנוסף שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה, אנו מברכים "אשר נתן לנו תורת אמת וחייו עולם נטע בתוכנו", בנתינת תורת אמת, מונחת כאן נטיעה של חיי עולם בתוכנו, עתה, כיון שאלו הם החיים שניטעו בתוכנו באותו יום הכיפורים, באותו יום חתונתו שבו קיבלנו תורה, ניטעו בנו חיי עולם, הרי שמי שחי חיי עולם, לא שייך לעבירות. העבירות יכולות להידבק אליו מבחוץ, אבל הוא עצמו שחי חיי עולם, שעצם חייו הם חיי עולם, זה לא שייך לו, לעבירות אין מקום בחיי עולם.

נמצא, למדנו על דם השעיר שדומה לדם אדם, וכאילו מכניסים את דמנו שלנו, פירוש, מכניסים את חיינו שלנו לפני ולפנים, עוד למדנו על עניין יום הכפורים כיום חתונתו, שם אנחנו מחברים את נתן לנו תורת אמת וחייו עולם נטע בתוכנו, זה עוד גילוי לאן עצם חיינו שייכים, עתה נבאר גילוי נוסף בעבודת היום של יום הכפורים, וגם הוא מצטרף.

הריח הטוב של הקטורת הוא סוד החיים

הגמרא במסכת שבת אומרת "ואמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם מה לילוד אשה בינינו", כשמשה רבינו עלה למרום לקבל תורה מלאכי השרת לא הניחו לו, מה לילוד אשה בינינו, ואיך בכלל אפשר להוריד את התורה לארץ, בהמשך כתוב שאמר לו הקב"ה חזרו להם תשובה, אתה צריך לטעון את טענותיך שלך, ובטענות האלה אתה צריך לנצח אותם, ואז תקבל תורה. לולא שינצח משה רבינו את המלאכים, התורה לא היתה ניתנת. וכך, כפי שכתוב שם בגמרא, משה רבינו החזיר תשובה והדברים נתקבלו, ולאחר מכן, אותם מלאכי השרת שהתנגדו למתן תורה ולעצם עלייתו של משה רבינו למרום, כולם נתנו לו מתנות, "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם".

והנה, הלא למלאכים אין קנין, אין להם רכוש. קנין, זאת מציאות שקיימת רק אצל בורא העולם, ואצל האדם שנברא בצלם אלוקים. אין מציאות של קניין אצל אף אחד מדרי מעלה ודרי מטה, אם כן, מגיין למלאכים מתנות, איך

הם יכולים לתת מתנות, מה הם יתנו. הוה אומר, כך כתוב בראשונים, והמהר"ל מבאר זאת, אם המלאכים נותנים מתנות, הם נותנים משהו מעצמם, מעצם מציאותם שלהם.

הגמרא במסכת חגיגה (י"ד ע"א) אומרת "אמר רב שמואל בר נחמני אמר רב יונתן, כל דיבור ודיבור שיוצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך אחד, שנאמר בדברי ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם", כל צבא השמים הם כולם דיבוריו של בורא העולם, כל דיבור ודיבור צריך לצאת לפועל, לקיים משהו, כפי שנאמר בישעיהו (נ"ה י"א) "כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר הפצתי והצליח אשר שלחתי", הדיבור נקרא שליח, לכן מצינו בכמה מקומות את הלשון "שלח דברו", כפי שנאמר בתהלים "שלח דברו וימסם", "שלח דברו וירפאם", כביכול בורא העולם שולח את הדיבור, כל דיבור ודיבור הוא מלאך, שליח, "הצליח אשר שלחתי".

עתה, משה רבינו מוריד את התורה לארץ, הפירוש בזה, משה רבינו מביא את דיבורו של בורא העולם לכאן, למטה, זאת המתנה שהמלאכים נתנו למשה רבינו. המלאכים הם אלה שצריכים להוציא לפועל את עצם הדיבור, הדיבור הזה צריך לצאת לפועל על ידי המלאכים, היינו, הם ה"שלח דברו" של אותו דיבור, אבל תוכן הדיבור עצמו הוא בכלל תורה, וזה ניתן למשה רבינו. זה נקרא שהם נתנו לו מתנה מעצמם, מעצם מציאותם.

הגמרא אומרת שם "ואף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו', אי לאו דאמר ליה מי הוה ידע", כיון שבורא העולם מינה את מלאך המות להיות הבעלים על החיים, הוא זה שבידו ליטול ולקחת חיים, הרי שהוא זה שיודע מה האופן שעל ידו ניתן לפעול שלמלאך המוות לא תהיה שליטה על אותם חיים, והוא גילה למשה רבינו את סוד הקטורת, שהיא המונעת ממנו שליטה על החיים, ולאחר מכן, כפי שכתוב בחז"ל ורש"י מביא זאת, משה רבינו גילה זאת לאהרן, ועל ידי זה אהרן הציל את בני ישראל מהנגף שהחל בעדת קרח. כפי שנאמר שהוא רץ ועמד בין החיים ובין המתים ושם נעצרה המגיפה. זה נלמד מסוד הקטורת, זו היא הקטורת.

ענינה של הקטורת, כידוע, הוא ריח טוב, כך כתוב בחז"ל, ומובא כן בכל הראשונים. אנו מוצאים עניין זה בדברי הרמב"ם במורה נבוכים כטעם מצוות הקטורת, שם הוא כותב שבית המקדש הוא בית מטבחים, זה מקום שבדרך כלל ריחו רע, זה מקום של מות, שם שוחטים והורגים, שם יש מוות, והמוות ריחו רע, הקטורת באה לתקן זאת.

הפירוש בזה, הקטורת באה להחזיר את המקום הזה להיות מקום של חיים ולא של מוות. ריח טוב, הוא תמיד סוד חיים, ואילו ריח רע מגיע תמיד מדבר שהיה חי ופרש, כל דבר שהיה חי ופרש מן החיים, זה פרש, זה דבר שריחו רע.

הקב"ה ברא את האדם באופן של "ויפח באפיו נשמת חיים", ועל ידי זה "ויהי האדם לנפש חיה". החיים נופחו באדם באפיו, זה המקום שבו האדם קיבל את חייו, שם הוא קיבל את אותה נשמת חיים, המקום הזה, הוא המקום שבו האדם מבחין בין חיים ובין מוות, ההבחנה שבין חיים ובין מוות נמצאת באף, באותו מקום ששם נופחה נשמת חיים, ריח טוב, זה הריח של חיים, ריח רע זה הריח של דבר שהיה חי ופירש.

נכנסתי להקטיר קטורת—שם נתגלה הרצון העליון

בגמרא בברכות כתוב (ז' ע"א) "תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע, פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריאל י-ה ה' צב-אות שהוא יושב על כסא רם ונשא", כתובים שם שמות, שמותיו של בורא העולם, כתוב שם מה הוא ראה והשיג, אבל כל זה הגיע מכח "נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים", ומכח זה הוא השיג השגות בהפלה, השגות בדרגות הגבוהות ביותר שניתנות להשגה, אין למעלה מזה, למעלה מזה אי אפשר להשיג.

המהרש"א כותב על כך, בשם קדמונים, וכפי שהוא קורא להם "בעלי הסוד", [הדבר כתוב בספר ידוע של אחד מרבותינו הראשונים מבעלי הסוד, אוצר הכבוד, של רבינו טודרוס אבולעפיה, והמהרש"א מעתיק זאת משם] שהשם הזה 'אכתריאל' הוא השם של מידת תורה, המידה העליונה ביותר, והיא 'הוא לפני השם, רומזת לאין סוף, עליון שבעליון, שזה כבר לא בר השגה בכלל, והוא המקור, זאת הברכה העליונה שמשם מושפע שפע טל לברכה, היינו, הוא ראה את שורשי השורשים של ההשפעות.

המידות האלה, שרבי ישמעאל בן אלישע ראה, בזמן שהוא נכנס להקטיר קטורת, נקראות רצון, הרצון הוא המקור העליון ביותר של החיים, וכפי שכתוב בדברי רבותינו על הפסוק "כי עמך מקור חיים" (תהלים ל"ו י') 'מקור' בגימטריה רצון, אלו הן המידות שנתגלו שם. בזמן שר' ישמעאל בן

אלישע נכנס להקטיר קטורת לפני ולפנים, הוא ראה, כביכול, את בורא העולם, בהשגות העליונות ביותר שאפשר להשיג בו, בגילויים הגבוהים ביותר ששייכים, ואותו הוא ראה יושב על כסא רם ונישא.

המשך הגמרא "ואמר לי, ישמעאל בני ברכני", מאותן דרגות שבהן מדובר, אותן השגות, אותם גילויים שהם הגבוהים ביותר האפשריים, משם הוא השיג, משם הוא שמע, שכביכול בורא העולם מבקש ממנו, ברכני.

איננו מבינים בזה, לא שייך אפילו לדבר על זה, אבל דבר אחד אנו יודעים, הגילוי של המידות שהם הנקראים המידות של תורה, כמו שכתוב בספר תומר דבורה, את המידות האלו כביכול בורא העולם גילה אותן כשליח ציבור, (ע"י ר"ה י"ז ע"א), הוא גילה אותן כך, שלהתגלות בפועל הם יכולים להתגלות רק יחד איתנו, בצירוף התפילה שלנו, רק באופן כזה הן מתגלות. כביכול בורא העולם לא מגלה אותן כשם שהוא מגלה את כל מידותיו, המידות האלה מתגלות רק אם מצטרף ציבור ומבקש שהמידות האלה יתגלו, רק באופן כזה זה מתגלה.

מעתה, כשבורא העולם מבקש "ישמעאל בני ברכני", וכתוב בהמשך שזה הדבר שהוא ביקש, "יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כספך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפניך משורת הדין", המידה שנקראת לפניך משורת הדין, זאת המידה של תורה, זאת המידה של "ג מידות הרחמים הן המידות של "וחנתי את אשר אחון, אף על פי שאינו הגון, ורחמתי את אשר ארחם, אף על פי שאינו כדאי" (ע"י ברכות ז' ע"א), זה נקרא להיכנס לפניך משורת הדין, זה פירוש המילים לפניך משורת הדין.

שורת הדין זאת הנהגה שמשפיעה, אבל רק למי שהגון ולמי שכדאי, למי שבאיזה אופן שהוא מגיע לו, אבל לתת למי שלא מגיע לו בכלל, היינו, הוא אינו הגון, לא מגיע לו, ולהיפך, מגיע לו שלא ישיפיעו עליו, שלא יתנו לו את זה, זה נקרא להיכנס לפניך משורת הדין.

כשהקב"ה מבקש, כביכול, ישמעאל בני ברכני, הוא ביקש, את הדבר הזה אני רוצה לגלות, המעשה הזה הרי קרה ביום הכפורים, וזה הגילוי הגדול של יום הכפורים, הגילוי של אותן "ג מידות הרחמים שנתגלו בפועל ביום כיפור, אלו הן המידות שנתגלו שם, בורא העולם ביקש, כי המידות האלה יכולות להתגלות רק בצירוף התפילה של הציבור, כביכול בורא העולם מגלה אותן כשליח ציבור, יחד עם הציבור.

הגמרא מסיימת "ונענע לי בראשו", אומר רש"י "כמודה בברכתי ועונה אמין", כלומר, הקב"ה הסכים עמו בתפילתו וענה אמן. זאת היתה הברכה שרבי ישמעאל בן אלישע בירך כביכול את בורא העולם.

ברכה, פירושה, להתפלל על שפע מסויים שיתגלה, הברכה היא המשכת שפע, בורא העולם ביקש "ברכני", הפירוש בזה, כיון שכך נקבע הדבר בעצם הגילוי, שזה מתגלה רק בתפילת ציבור, והתפילה הזאת משתתף בה כביכול בורא העולם בעצמו.

המידה הזאת, זאת מידה של "וחנתי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם", המידה הזאת היא המידה שמשפיעה חיים בכל מקרה ובכל מצב, בין מגיע ובין לא מגיע, עליה נאמר חיים ברצונו.

נמצא שיש כאן עוד גילוי של חיבור לשורש חיים, שהוא גבוה יותר, עמוק יותר, פנימי יותר, מכל סדר הנהגת העולם. כל סדר הנהגת העולם הוא כל כולו בשורת הדין. טוב למי שמגיע, פחות טוב, למי שמגיע פחות, ומי שלא מגיע, לא יקבל, אבל הרצון העליון, הרצון הפנימי, הרצון שהוא מקור חיים, הרצון ההוא משפיע חיים גם למי שאינו הגון ואינו כדאי, חיים ברצונו.

הא בלא הא לא סגיא – עצרת ויום הכפורים

הגמרא בסוף מסכת נדה (ס"ט ע"ב) מביאה י"ב שאלות ששאלו אנשי אלכסנדריה של מצרים את רבי יהושע בן חנניה, שלושה מהן הן דברי דרך ארץ, הראשונה שבהן היתה "מה יעשה אדם ויהא חכם", מה צריך אדם לעשות כדי להיות חכם, "אמר להם ירבה בישיבה וימעט בסחורה", היינו שילמד הרבה, וימנע מדברים שמטרידים את דעתו ויכולים להסיח דעתו מלימוד, ללמוד הרבה ולהשתדל לא להכניס לראש דברים מבלבלים, זה נקרא "ירבה בישיבה וימעט בסחורה".

"אמרו, הרבה עשו כן ולא הועיל להם", אם כן, מה הדבר שכן צריך לעשות, "אלא, יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". ואז יזכה האדם לקבל חכמה, "תני ר' חייא משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו ומשגר לאוהביו ממה שלפניו", במדרש, במקום אחר, כתוב, שלבנו, המלך נותן מתוך פיו. כאשר הבן היקר שהוא

מכח 'אנכי' זוכים למחיית הפשעים

חז"ל בכמה מקומות דורשים, שכאשר כתוב "אנכי", כשבורא העולם כביכול מדבר על עצמו באנכי, זו תמיד תולדה מאנכי הגדול, אנכי הראשון, "אנכי ה' אלקיך".

הגמרא בברכות (ל"ב ע"ב) דורשת את הפסוק בישעיהו (מ"ט י"ד) "ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני, התשכח עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך", כנסת ישראל אומרת ה' שכחני, עונה לה הקב"ה, "התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה", איך אפשר לשכוח, אשה לא שוכחת את הולד שנמצא איתה, זה חלק מחייה, אי אפשר לשכוח דבר שהוא חלק מהחיים, כאן לא שייכת שכחה, "אמרה לפניו, רבונו של עולם הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמה לא תשכח לי מעשה העגל, אמר לה גם אלה תשכחנה", וברש"י שם "גם אלה, מעשה העגל שאמרו אלה אלהיך ישראל", את "אלה אלהיך ישראל", את זה אני אשכח, "אמרה לפניו, רבונו של עולם הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמה תשכח לי מעשה סיני אמר לה ואנכי לא אשכחך", וברש"י שם "ואנכי זה מעשה סיני- שנאמר בו אנכי ה' אלקיך. באותו ענין שנקרא אנכי, שמה אין שכחה. היינו, זה עצם וזה מקרה. עצם החיים זה אנכי, ואילו אלה אלהיך ישראל, זה נתגלה שזה טינוף שבא מבחוץ, זה לא משהו מעצם חיינו.

כתוב בפסוק בישעיהו (מ"ג כ"ה) "אנכי אנכי הוא מוחה פשעך למעני וחטאתיך לא אזכור". מוחה פירושו, כמו שמוחקים דבר כתוב, "ומחה את האלות האלה אל המים המרים", אולם דבר חרות אי אפשר למחוק, דבר חקוק לא ניתן למחיקה. אנכי אנכי הוא מוחה פשעך למעני. אותו אנכי הוא שורש המוחה את הפשעים, המדובר על פשעים שנעשים במזיד גמור, "פשעים אלו המרדים", (יזמא ל"ו ע"ב), עוון זה מזיד, אבל פשע זה מרד, מתכוונים פה למרד, "מוחה פשעך למעני", פירושו, זה דבר חיצוני. מוחקים אותו כמו שמוחקים כתב שכתוב על גבי גליון או על גבי ניר. מי שמוחק זאת, זה אותו ענין שנקרא "אנכי", זה מזה שאומר כביכול בורא העולם, אותה דרגה שנקראת "אנכי", "הוא מוחה פשעך למעני". זה הדבר שאנחנו צריכים לכוין את עצמנו אליו, בכל יום הכפורים כולו.

יום הכפורים הוא יום נשגב, יום נורא, יום שהוא הרבה הרבה מעבר לנו, אין לנו שום השגה בו. אנחנו קטנים מאד לעומת העוצמה הנוראה והשגבנות הכבירה של היום הזה. הדבר היחידי שאנחנו צריכים לעשות ומסוגלים לעשות, זה רק להתרכז בנקודה הזאת, איפה האני האמיתי שלי נמצא. ברגע שהאדם מכיר איפה אותו אני אמיתי נמצא, הרי שכל יתר הדברים הופכים להיות דברים זרים. יום הכפורים נותן לנו אפשרות לקחת את הדברים האלה שהם לא אני, לשים אותם על מישור אחר, ולשלוח לעזאזל המזכיר.

הנקודה העיקרית היא, כאן צריך להתרכז ולהשקיע את כל הכח לברר היטב, לברר באופן ברור, מה האני שלי באמת רוצה.

כל העבודה של אותו יצר רע, אותו אויב, היא לפנות אלי, כאילו שהפניה הזאת באה ממני עצמי, לגרום לי לחשוב שהדבר שהוא רוצה שאני אעשה, זה רצוני שלי.

יש עוד נקודה אחת ביום כיפור שהיא עיקרו של יום. יום הכפורים הוא קדושת יובל, היובל מתקדש ביום הכפורים, קדושתו של יום הכפורים זאת הקדושה של היובל.

היובל ענינו, שהכל חוזר למקומו האמיתי. לשון חז"ל "כולהו תייבין לאתריהו", כפי שנאמר בפסוק "ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו" (ויקרא כ"ה י'), כל אחד חוזר להיות הוא עצמו, מה שהוא באמת. זה ענינו של יום כיפור, כל אחד חוזר הביתה. כל אחד חוזר אל עצמו, לגמרי, בשלימות. הוא נהיה הוא עצמו.

יום הכפורים מסייע לנו, נותן לנו את כל האפשרויות, לעמוד על נקודת האני האמיתית שלנו, איפה אנחנו נמצאים, ואיפה כל מה שהושלך והודבק עלינו, כל מה שהוא טינופת חיצונית, אבל הדבר הזה לא מגיע לעצם חיינו. זה ענינו של יום הכפורים. זה עצם השם, וזה ענינו של היום.

ה' יעזרנו, שהדברים האלה יעשו פירות בלבנו. כל מי שתופס ומבין אפילו משהו ממה שדובר, ויממש זאת באיזה אופן שהוא, יש לו חיבור, "כי מי אשר יחבר אל כל החיים יש בטחוון" (קהלת ט' ד').

ה' יעזור לכולנו, ולכל אחד ואחד מאיתנו, שנחתם לשנה טובה באמת, ושיתקיים בנו, גם בפרט וגם בכלל, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ, ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך, במהרה בימינו אמן.

לוקח אותו על ברכיו ומשתעשע עמו מבקש ממנו לאכול, הוא אומר, רצוני לאכול את מה שאתה אוכל, ואז אין זה מספיק שהוא יתן לו מהצלתה, הבן מבקש ממנו אני רוצה לאכול את מה שאתה אוכל בפועל, אז הוא נותן לו מתוך פיו.

עומק ההבנה בזה, לתת מתוך פיו, זה צירוף חיוו שלו וחיוו של בנו למציאות חיים אחת, הוא חי ממה שאני חי, אנחנו חיים חיות אחת. הבן מבקש, תן לי, לא דבר שאתה עתיד לאכול, אלא את מה שאתה אוכל, את זה אני רוצה, והוא נותן לו. על זה כתוב בחז"ל שזה נקרא "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה", זה נקרא מתוך פיו, דעת ותבונה.

מסיימת הגמרא "מאי קא משמע לן, דהא בלא הא לא סגי", כלומר, בלי ללמוד הרבה, אדם לא יחכים לעולם, ובלי לבקש רחמים, הוא גם לא יחכים לעולם, היינו, את שני הדברים צריך לעשות. עלינו להבין מה שורש הדבר, למה זה צריך להיות כך.

אנחנו זכינו לתורה בשני זמנים, זכינו לתורה בעצרת, בו' או ב'ד' סיון, ואז כביכול בורא העולם נתגלה כזקן מלמד תורה, אז נתגלתה התורה גם בדיברות, כביכול, בורא העולם לימד אותנו תורה, ולמדנו תורה, זה מה שאנחנו עושים בעצרת, אנחנו לומדים תורה, אז, זכינו, אבל לא בשלימות, זה זמן מתן תורתנו, אבל לא זכינו שאותו מתן יהיה שלנו. מה שנחיה שלנו זאת התורה שקיבלנו ביום הכפורים. ביום הכפורים, מתן תורה חל ונעשה על ידי בקשת רחמים ותשובה. ביום הכיפורים קיבלנו תורה רק על ידי תפילה ותשובה, זאת היתה קבלת התורה, ביום הכפורים קיבלנו תורה רק באופן הזה.

התורה שנמצאת בידינו היא צירוף של עצרת ויום הכפורים. עצרת, זמן מתן תורתנו, ויום הכיפורים הנקרא "יום חתונתו זה מתן תורה", היום שניתנו בו הלווחות האחרונים.

הצירוף של שני הימים האלה, זה, ללמוד בלי הפסק, ללמוד הרבה ככל שאפשר, אבל יש גם את קבלת התורה של יום הכפורים, בו קיבלנו תורה על ידי תפילה. ביום הכפורים לא שמענו דיברות, ביום הכפורים היינו, אנחנו מלמטה יחד עם משה רבינו למעלה, רק בתפילה ובתשובה, שבורא העולם יתרחם ויסלח לנו את אותו עוון ויתן לנו תורה. נמצא שקיבלנו תורה על ידי תחנונים, על ידי תפילה, כל מה שעשינו כדי לקבל תורה, היינו, התורה שנמצאת בידינו, היה אך ורק זה, להתפלל, לכן "הא בלא הא לא סגי".

לא יתכן שאדם יזכה לחכמה בלי אותה קבלת תורה שהיתה ביום הכפורים, בשום אופן. ביום הכפורים לא נתגלה בורא העולם בגילוי שהוא נתגלה בהר סיני, במתן תורה של ו' ד' סיון, אז הוא נתגלה כזקן מלמד תורה, אולם ביום הכפורים בורא העולם נתגלה כשומע תפילה, כמתרחם ברחמים. כמתפייס בתחנונים, ואז הוא נתגלה כ"ג מידות, שהן המידות העליונות, המידות של "וחנותי את אשר אחון, וריחמתי את אשר ארחם".

עסקנו ביום הכפורים זו התפילה – ותפסת

ענינו של היום – מה הוא עצם חיינו

אנו נמצאים בזמן קצר מאד לפני יום הכיפורים. אם נבין נכון, הרי שכל ענינו של יום הכפורים, כל הסליחה של יום הכפורים, היא תולדה של אותם חיים שניתנו לנו על ידי "נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", זה הכל, זה מה שיש לנו. השיבנו אבינו לתורתך, החיים שלנו, שהם אלו שמתגלים ביום הכפורים, אלו החיים של נתן לנו תורת אמת, וחיי עולם נטע בתוכנו.

עיקר ענינו של יום זה התורה שקיבלנו, אבל את התורה קיבלנו על ידי תפילה ורחמים, לכן העסק שאנחנו עסוקים בו זה רק תפילה ורחמים, זה ענינו של יום הכיפורים, התפילה היא זאת שנותנת לנו חיבור לאותם חיים, זה מה שהיה ביום הכפורים. בורא העולם נתן לנו תורת אמת ונטע בנו חיי עולם מכוח תפילה, זה העסק שלנו ביום הכפורים, בהכי עסקינן, זה ענינו של יום.

אבל התפיסה והידיעה שעלינו להבין בעצם ענינו של יום הכפורים, היא כאמור, הגילוי הפנימי ביותר של עצם החיים, שנמנו יוצאים הכיפורים של יום הכיפורים, היינו, אותו קינוח של יום הכיפורים. תוכן הדברים, מאיפה אותם חיים מגיעים, זאת עבודתנו. החיים האלו, אותם חיים שהם עומק ענינו של יום הכפורים, הם מאותו יום חתונתו זה מתן תורה, אשר הביא את פסיקת הוזהמא, זה הגילוי הפנימי של החיים.

תשובה מאהבה

תשובה מאהבה

ודבר זה שע"י תשובה מיראה נחשב בן למקום, הוא סיבה לעלות ממדרגה זו לדרגת אהבה ולהגיע לתשובה מאהבה, שהרי אב אוהב את בנו, וכמים הפנים לפנים כך ג"כ הבן אוהב את אביו, וע"י תשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכויות, ובזה ודאי מיקרי עד ה' אלקיך ממש.

והנה אף שבתשובה ישנם ד' חילוקי כפרה כמבואר בדברי הגמ' (שם) שאם עבר על מצות עשה ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו מיד, ובעבר על מצות לא תעשה ועשה תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, ואם עבר על כריתות ומיתות כ"ד תשובה ויה"כ תולין ויסוריין ממרקין וכו'. אך כתבו המנחת חינוך (סוף מצוה שס"ד) והחיד"א (מדבר קדמות מערכת ת' אות י"ח) שזהו דוקא בתשובה מיראה, אך בתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכויות, א"כ אפילו העבירות החמורות מתכפרות מיד ע"י התשובה, שכיון שנעשים כזכויות א"כ למפרע אין כאן ל"ת וכריתות ומיתות כ"ד אלא למפרע הוו להו מצוות.

ובספר כוכבי אור (החדש סימן פ"ב) הובא שהגר"י בלזר זצ"ל היה מרבה לעורר על כך שצריך להתעורר בתשובה מחמת חיוב הכרת הטוב לקב"ה על רוב חסדיו הנפלאים, והגר"א גרודזינסקי זצ"ל שמע מהגר"י בלזר זצ"ל שהסיבה שהוא מעורר על תשובה מחמת חיוב הכרת הטוב היא משום שאחז"ל שע"י תשובה מיראה זדונות נעשות כשגגות, וע"י תשובה מאהבה זדונות נעשות כזכויות, וא"כ כדאי לעמול ולהשתדל שהתעוררותינו לתשובה תבוא מתוך רגשי הכרת טובה להקב"ה וזוהי תשובה מאהבה שעל ידה זדונות נעשות כזכויות.

וביותר דהנה כתב הרמח"ל (בתחילת מאמר הגאולה) "כי כאשר חשבו ישראל שהסתיר ה' ברוך הוא את פניו מהם ועזב אותם, אז היה מכין להם טובה וברכה, כי אז היה מכין להם אוצרות גדולים אשר לרוחבם אין קץ, ולגדולתם אין תכלית, ובאוצרות האלה היה נותן כל הון יקר ונעים, וכל סגולת מלכים בכל עת ובכל שעה, עד שנתמלאו אלה האוצרות, מה שאין הפה יכול לדבר, ואוזן לשמוע, ואפילו לב להרהר, וכשיגיע זמן המנוחה הגדולה העתידה לבוא בעולם, יפתחו כל האוצרות האלה, ומהם יצאו כל מיני מחמדים, וינתנו לישראל חלף עבודתם הקשה שעבדו בגלותם, ועל הסוד הגדול הזה נאמר "שמחינו כימות עניתנו שנות ראינו רעה", כי כל הימים שהיו ישראל בגלות ואור לא נגה עליהם, אותו האור הראוי להם לאותם הימים לא אבד, אלא כל האור ההוא היה הקב"ה גונזו באלה האוצרות שאמרת לך, וכשיהיה הזמן לפתוח אותם, אז יצא כל האור ההוא כאחד, ואז יהיה זמן שמחה לישראל אשר כמוה לא נהייתה וכו', ואם תאמר שאין הפסוק מדבר רק על מספר השנים, הרי לא נשאר בששת האלפים השנים אשר לעולם כימים שהיינו בגלות עד היום הזה".

וכל זה הוא מגודל חפצו של הקב"ה להיטיב, ולכך מעומק דרכי ההטבה הוא שאף בזמן שעם ישראל אינם ראויים לקבל את ההטבה, אך רצונו של הקב"ה להיטיב לא נגרע באותם שנים, אלא הקב"ה ממשיך להשפיע את אותה הטבה, ושומר את זה באוצרותיו, וכשכלל ישראל יהיו ראויים לכך, הם יקבלו את כל השפע שהקב"ה שמר באוצרותיו בשנות הגלות.

גדולת תשובה שמגעת עד כסא הכבוד

"שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך" (הושע י"ד ב'), ובגמ' איתא (יומא פו.) "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך". וברמב"ם (פ"ז מהל' תשובה) כתב "גדולת תשובה שמקרכת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך וכו', ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב, כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק". ומבואר בדבריו שמה שאמרו חז"ל גדולה תשובה "שמגעת עד כסא הכבוד", אין כוונתם שמצות התשובה וזכותה מגעת עד כסא הכבוד, אלא הביאור הוא שהתשובה מגעת את האדם עד כסא הכבוד, וכך מדויק ג"כ לשון הכתוב שובה ישראל עד ה' אלקיך, שע"י התשובה הישראל מגיע עד ה' אלקיו.

וכך מתבאר ג"כ מדברי המבי"ט (בית אלקים ריש הל' תשובה) שכתב בפירוש מצות התשובה שהיא "קריבה להשם מריחוק החטא", והיינו שמהות התשובה היא שע"י החטא נתרחק מה' וע"י התשובה הוא מתקרב אליו, וזהו מה שאמרו חז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שע"י התשובה האדם שב ומתקרב לה' וקרבת האדם מגיעה עד כסא הכבוד.

ע"י התשובה קרוי בן למקום

וקירבה זאת תבאר באופן נוסף, דהנה בגמ' (שם) איתא "רב יהודה רמי כתיב שובו בנים שובכים ארפא משובותיכם [אלמא בעלי תשובה קרויין בנים – רש"י], וכתיב כי אנכי בעלתי אתכם וכו' [אלמא עבדים מיקרו – רש"י], לא קשיא כאן מאהבה או מיראה [קרויין בנים – רש"י] כאן ע"י יסורין [שלא שבו עד שנתסרו ביסורין קרויין עבדים – רש"י]".

ולכאור' מבואר בדברי הגמ' שע"י התשובה אף אם היא מיראה נקראים בנים למקום, וזהו הקירבה אליו יתברך, שע"י התשובה הוא קרוב לה' בבחינת בן.

והנה בגמ' שם (בע"ב) איתא "אמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות שנאמר כי כשלת בעונך, [עונך יחשב כמכשול שהיא שגגה – רש"י]", ומבואר שם בגמ' שאיירי בתשובה מיראה [שהרי בתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכויות], וצ"ב שאם "כשלת בעונך" היינו שזדונות נעשות שגגות, א"כ איך יתפרש רישיה דהאי קרא "שובה ישראל עד ה' אלקיך", ומבואר בגמ' שתשובה זו גדולה שמגעת עד כסא הכבוד, וצ"ב שכיון שהזדונות אינם נמחקים לגמרי אלא רק נעשות כשגגות, א"כ במה גדולה תשובה זו שמגעת עד כסא הכבוד.

ולהנ"ל יבואר שכיון שאפילו ע"י תשובה מיראה נחשב בן למקום, לכך אף שע"י תשובה מיראה אין הזדונות נעשות כזכויות אלא רק כשגגות, בכ"ז גדולה תשובה זו שמקרכת את האדם לבוראו עד כסא הכבוד, משום שעל ידה נחשב בן למקום.

וביאור הדבר שגם ע"י תשובה מיראה קרוי בן למקום הוא משום דיראה היא אמונה חושית ברורה בהשגחת ה' ובמלכותו, ודי בזה להקרא בן לקב"ה.

[משא"כ תשובה מתוך יסורים אע"פ שגם בזה יש לו אמונה שהיסורים הם מאתו יתברך ואינו הולך בקרי, ולכך תשובה מתוך יסורים מתקבלת, אך עכ"פ היות שיש בתשובה זו הכרח, לכך ע"י תשובה זו קרוי עבד].

ועל האדם להתכונן בכך שצערו של הקב"ה על העבירות הוא משום חפצו ורצונו להיטיב לבריותיו, ומחמת העבירות אינו יכול להיטיב כבר עכשיו, ומתוך התכוננות זו להגיע לצער וחרטה על עוונותיו שמעכבים את ההטבה שהקב"ה חפץ להיטיב לבריותיו וגורמים משום כך צער למעלה.

וכזה אדם זוכה להגיע לתשובה מאהבה שעל ידה מגיע האדם לקירבה גמורה לבורא יתברך, וגדולה תשובה זו שמגעת את האדם עד כסא הכבוד, ועי"ז זוכה שזדונות נעשים לו כזכויות.

השיבנו אבינו לתורתך

והנה להגיע לתשובה הוא רק ע"י התורה וכפי שכתב במעלות התורה (בהקדמה) ש"אי אפשר לבוא לשום מעלה או מדה טובה או שום דבר יראה רק ע"י התורה, שעל ידה יכיר גודל העוון ויתעורר לשוב וכו',

ואז בא לידי התשובה", וזהו מה שיסודו חז"ל במטבע ברכת התשובה "השיבנו אבינו לתורתך וכו' והחזירנו בתשובה שלמה לפניך", שא"א להגיע לתשובה מבלי עסק התורה, ולכך רק ע"י השיבנו לתורתך' זוכים להחזירנו בתשובה שלמה, וכמו כן לזכות לבחינת בניס למקום הוא ג"כ רק ע"י התורה וכמבואר בדברי הרוח חיים (אבות פ"ב מ"א) שכתב "וידוע שמפאת התורה אנו מכוונים בשם בניס, וה' ית"ש מגלה סודו כאב לבנו אהובו, והמצוות המה כציווי אדון לעבדו, ולכן אנו מבקשים בתפילה 'השיבנו אבינו לתורתך', ובעבודה אנו אומרים לשון מלך, 'וקרבנו מלכנו לעבודתך' וד"ל". וא"כ בשביל להגיע לתשובה ולבחינת בניס למקום מוטל על האדם להתחזק בעסק התורה הק'.

ועי"ז שנוכח להגיע לבחינת בניס למקום נזכה לאבינו מלכנו כתבנו בספר גאולה וישועה לכלל ולפרט.

להגדיל את בחינת הכפרה ביוהכ"פ

שלא "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא "הוא הנותן לך כח לעשות חיל", שכל מה שיש לאדם הכל ניתן לו בכל עת ממש מאתו יתברך.

ומחמת הכרה זו הוא נכנע אליו יתברך ותלוי בו בכל תנועה ועומד לפניו כאדם העומד לפני המלך, ולית ליה מגרמיה כלום אלא צריך לקבל את הכל מהמלך, ועומד ומבקש מהמלך כדל וכו'.

והוא מה שאמר הכתוב (בהפטרה ליוה"כ, ישעיה נ"ז ט"ו – י"ב) "כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו, מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים וגו', דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו", וכיאר רבינו יונה (שם אות כ"ג) "פירוש דרכיו ראיתי" – בהכנעה, כמו שאמר ואת דכא ושפל רוח וכו', 'וארפאהו' – כי אסלה לעונו וכו', 'ואנחהו' – אעזרהו על עזיבת החטא ואגבירהו על יצרו".

על כן דבר זה מגדיל מאוד את בחינת התשובה שע"י עזר ה' אליו תהיה הקבלה לעתיד קבלה של קיימא.

וכשיקנה האדם הרגשת אמונה זו דלית ליה מגרמיה כלום, וכל מה שיש לו הוא ממלכו של עולם, תביאהו הרגשה זו לתשובה כמבואר בדברי רבינו יונה (שם אות י"ב) שכתב "ראוי שיצטער ויאנח מי שהמרה את השם יתברך, והשחית והתעיב עלילה לפניו ולא זכר יוצרו אשר בראו יש מאין וחסד עשה עמו וידו תנחהו בכל עת ונוצר נפשו בכל רגע ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו".

וכשהתשובה היא מחמת הכרת הטוב לקב"ה, ולכך הוא מצטער על שהכעיס את הקב"ה, תגדל מעלת התשובה שהרי תשובה זו יש לה שייכות לתשובה מאהבה, כי הכרת הטובה והרגשת גודל חסדי ה' מעוררים אצל האדם רגשי אהבה אליו יתברך, וגודל מעלת תשובה מאהבה ידועה שעליה אמרו חז"ל (יומא פ"א): שזדונות נעשות לו כזכויות, וכזה לא רק שע"י התשובה נתקן החטא, אלא האדם נהיה בעל מעלה יותר ממה שהיה קודם החטא.

והדרך להגיע לזה הוא ע"י התכוננות כפינת יסוד אמונת ישראל (לשון הנפה ח"ג פ"א) שהקב"ה מחייהו בכל עת וכל מה שיש לאדם ניתן לו מהקב"ה בכל רגע ממש.

כללו של דבר שככל שתגדל מעלת התשובה ועל ידה תגדל גודל הכפרה והמחילה שביום הכפורים, הרווח בזה הוא עצום ורב, ועל כן ראוי לנצל את הימים המועטים הבעל"ט להגדיל את בחינת התשובה ביום הכפורים, וכפי שכתב הגרי"ס זצ"ל (אור ישראל אגרת ז') "יום הכפורים דבר טוב למאוד, יום סליחה ומחילה, לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים, אין לנו דבר טוב ממנו, אם היינו עושים ההכנה הראויה לתיקון דרכינו, כי יום הכפורים מכפר עם התשובה היא עזיבת החטא, אכן גם המעט טוב מאוד, אין ערוך לה בעניני התבל".

כתיב "כי עמך הסליחה למען תורא", אמנם הסליחה על העון מלבד מה שהיא נצרכת בכדי להינצל מהעונש על העבירה, עוד יש בה בחינה נוספת, שהרי החטא הוא טומאה לנפש, וכמ"ש רבינו יונה (שער א' אות י') "ויתחרט על מעשיו הרעים ויאמר בלבבו מה עשיתי איך לא היה פחד אלקים לנגד עיני ולא יגורתי מתוכחות על עון ומן השפטים הרעים וכו', ורעה מוזאת כי הייתי על הנפש היקרה אכזרי ונטמאה בגלולי יצרי".

והמחילה ביום הכפורים היא טהרת הנפש וכדכתיב (יחזקאל ל"ו כ"ה) "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", וכתיב (ירמיה י"ז י"ב) "מקוה ישראל ה'", ומבואר שהמחילה אינה רק כפרה על העונש אלא היא טהרת הנפש.

וביותר שהסליחה היא רפואה לנפש וכדכתיב (תהלים מ"א ה') "רפאה נפשי כי חטאת לך", שהרי העבירה פוגמת אברי וגידי הנפש הרוחנית (עי' מ"ב בהקדמה בשם הספרים הק'), וע"י תשובה ומחילה הקב"ה מרפא את הנפש, ואפילו אברים שנפגמו לגמרי מ"מ ע"י התשובה הקב"ה בוראם בריאה חדשה, וכמבואר בחז"ל (ילקוט"ש תהלים סוף פרק ק"ב) "ועם נברא יהלל י-ה וכו' אלו הדורות שהם כמתים כמעשיהם, וכאים ומתפללים לפניך בראש השנה ויום הכיפורים, ואתה בורא אותם בריה חדשה", שע"י התשובה האדם נעשה בריה חדשה וממילא מתרפא מחולי הנפש שנחלה ע"י העבירה.

והנה כתב רבינו יונה (שם אות ט') "ואמנם לכל תשובה תמצא סליחה אך לא תטהר הנפש טוהר שלם להיות העוונות כלא היו זולתי כאשר יטהר האדם את לבו ויכין את רוחו כאשר יתבאר וכו', וכענין הבגד הצריך כיבוס כי המעט מן הכיבוס יועל בו להעביר הגועל ממנו אך לפי רוב הכבוס יתלבן". ועל כן עבודתנו בימים אלו להגדיל את בחינת הכפרה הטהרה והרפואה, וזהו ע"י הגדלת בחינה התשובה שככל שתגדל בחינת התשובה כך לפי זה הערך יגדל בחינת כבוס הנפש מן העון.

ונבאר את אחד מעקרי התשובה המגדילים מאוד את בחינת התשובה, והוא מש"כ רבינו יונה (שם אות כ"ו כ"ז) "ועוד נתחייב בעל התשובה על הכניעה, מפני שהוא חייב להסיר מנפשו המדות שגורמות לחטוא ומעוללות הפשעים, והגאווה מסככת כמה עבירות ומגברת יצר לב האדם עליו, שנאמר 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך' וכו', שנאמר 'תועבת ה' כל גבה לב', ובעל הגאווה נמסר ביד יצרו, כי אין עזר השם עמו אחרי אשר הוא תועבת השם".

וא"כ הזהירות מהגאווה אינה רק קניית מדרגות רמות, אלא היא מוכרחת בשביל התשובה שלא יהיה תועבת ה', והרי אין האדם יכול לגבור על יצרו ללא עזר ה', ומי שהוא תועבת ה' ואין עזר ה' עמו, כודאי יתגבר עליו יצרו.

וגאווה זו דאיירינן בה היא המבוארת בדברי הכתוב "השמר לך פן תשכה את ה' אלקיך" כמבואר בגמ' (סוטה ה.), שעיקרה היא האמונה

אמרות דעת

מהגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת 'יד אהרן'

דרכים בעבודת התשובה

א

התשובה היא כקבלת כל התורה

אנו מתקרבים כעת אל יום הכפורים וביום זה יש לנו מצוה דאורייתא לעשות תשובה לשוב אל הקב"ה. והנה כידוע מצוות התשובה היא מן המצוות הקשות ביותר, וכמו שכבר כתב הרמב"ן שמצוה זו קשה מאוד מפני שהיא אינה מצוה שבמעשה, אלא מצוה שבלב, ואכן ענין התשובה הוא דבר גדול ומקיף ויש בלי סוף פרטים בזה, אך נתבונן מעט בכמה דברים עיקריים ונפוצים כמה נקודות מעשיות כדי שנזכה לעשות תשובה כמו שצריך.

בפרשת השבוע כתוב בפסוק "כי המצוה הזאת אשר אנוכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא...כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו" (דברים ל).

ברש"י מבואר שפסוקים אלו מדברים על קיום התורה ולימודה, אולם הרמב"ן נוקט שהמצוה האמורה כאן היא מצוות התשובה שעליה מדובר בפסוקים שלפני כן 'ושבת עד ה' א-להיך', אולם הרמב"ן בסוף דבריו כתב בזה"ל, 'וישובו בליבם אל ה' ויקבלו עליהם היום התורה לעשותה לדורות כמו שהזכיר אתה ובניך בכל לבבך', עכ"ל, מבואר בדבריו שעל ידי התשובה יקבלו עליהם ישראל את כל מצוות התורה, ולכאורה צריך להבין מה הקשר של ענין התשובה האמורה בפסוק למה שכתב שיקבלו את כל התורה כולה מחדש.

והנה המבי"ט בספר בית א-להים בשער התשובה (פרק יח), מאריך להעמיד שהתשובה הנה אחת מן המצוות הכוללות, דהיינו שכאשר אדם שב בתשובה ואפילו רק על עבירה אחת בלבד, הרי הוא כבר מתעלה לא רק באותה הנקודה המסוימת שעליה שב בתשובה, אלא שעל ידי התשובה כל דרגתו מתעלה בצורה כללית למקום הרבה יותר גבוה וכל דרגתו היא גבוהה הרבה ממה שהיה קודם חזרתו בתשובה כיון שהעלה בצורה כללית את נקודת הבחירה שלו.

ונביא את עיקר דבריו וז"ל, 'התשובה היא כוללת את כל המצוות וסובבת עליהן, כי אם יחטא בין באחד מכל מצוות עשה שלא רצה לעשותה, בין שעשה איזה דבר מהמוזהר לעשות, בתשובה היא רפואה תעלה להן, וישוב אל ה' וירחמהו, כמו עבודה זרה ותלמוד תורה שסובבות כל התורה כולה, כי המודה בעבודת אלילים ככופר בכל התורה כולה והכופר בה כמודה בכל התורה כולה, וכן ת"ת סובב בכל המצוות וכו' בהיות כי התשובה היא סובבת על כל המצוות כנזכר, כשעושה תשובה על חטא אחד שחטא החטא היה פרטי, והתשובה נחשבת כוללת כל המצוות, וכאילו עשה דמיון כל המצוות, כעבודת אלילים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה, ותחשב לו לצדקה ולזכות ובקיימו מצות התשובה הכוללת על חטא הפרטי, נראה היותו חפץ בקיום כל המצוות כיון ששב בתשובה גמורה בחטא הפרטי, וכמש"כ במצוות התש' (דברים ל) "ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו" כי בקיימו מצות התשובה ישמע בקול הקל ית' בכל מה שיצווה כיון שניחם ושב מחא פרטי שעשה', ע"כ דבריו.

מבואר שבשעה שאדם עושה תשובה בין אם זה על ביטול עשה ובין אם זה על שעבר בלא תעשה, התשובה על אותו המעשה הפרטי מועילה במקצת גם על כל שאר הדברים שעליו לשוב, והגם שאי"ז תשובה שלימה מ"מ יש בזה מן התשובה, ברמה מסוימת.

והביאור בזה הוא, על פי מה שביאר בעצמו בתחילת הספר (פרק ב) שהמושג 'תשובה' הוא כפשוטו לשוב מריחוק, שהרי בעצם כל החיסרון של החטא הוא שע"י החטא האדם מתרחק מהשי"ת ומפסיד את הארת פניו, אך בשעה ששב בתשובה הנה הוא שב מאותו הריחוק שהתרחק מהקב"ה.

ולכאורה נוסח הווידי בני על יסוד זה שהלא מעיקר הדין אין חיוב לפרט את החטאים, ולכן נראה שכל מה שמפרטים סובב סביב עניין זה של הריחוק הכללי של החטא, 'אשמנו' או מתוודים על כך שהתרחקנו באשמנו, 'בגדנו' - התרחקנו מהקב"ה עד כדי כך שבאנו לבגוד בו, אך אין כאן ויודי על עצם הבגידה אלא על הריחוק הכללי שבא מחמת כלל חטאינו, עד שהגענו למצב כזה של ריחוק שכבר נחשב כבגידה, וכמו"כ 'גזלנו' זה גם הולך על ריחוק שאם נפרש שזה הולך על חטא של גזל, תמוה מדוע דווקא על גזל צריך ויודי מפורט יותר מכל שאר העבירות, אלא הכונה היא על פי מה שאמרו חז"ל 'כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל' (ברכות לב, ב), דהיינו שהאמת היא שהעולם כולו שייך לקב"ה ומי שחי קרוב אליו מרגיש בזה והוא אינו מסוגל לאכול בלא ברכה, ועל זה אנו מתוודים שאנו כל כך רחוקים מחמת החטאים עד שאיננו מרגישים בכך ומסוגלים לאכול בלא ברכה, אבל גם באים להתוודות על הריחוק הכללי ולא על עצם החטא שכביכול גזלנו ממנו, וכנגד הריחוק הזה של החטא באה התשובה, שתשובה עניינה 'לשוב' - להתקרב ולחזור מאותו הריחוק של החטא.

ולכן אומר המבי"ט שהתשובה היא מצוה כוללת כל המצוות, כי בכל מצוה שאדם מקיים הוא מתקרב כפי ההשפעה המסוימת של אותה מצוה, אבל במצוות התשובה לעומת זאת ברגע ששב על דבר אחד ומתקרב בנקודה מסוימת הוא כבר קירב את עצמו במידה כל שהיא מהריחוק שהיה בו והעלה את כל מצבו הכללי, כיון שהוא מראה שאינו רוצה יותר להיות בריחוק של החטא, שזה העיקר הראשון בתשובה להראות כי הוא מתחרט על מעשיו ושאינו רוצה בריחוק שבא על ידי החטאים, והגם שהתעלות הזו היא רק שלב אחד ויש דרגות עד אין סוף כמה אפשר לשוב ולהתקרב, אבל כמוכן שגם כל דרגה וכל התעלות הכי קטנה ברוחניות היא נצחית ואין ערך לערכה.

והנה בשערי תשובה (שער א, ו) כתב רבינו יונה וז"ל, 'אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע ואינו מקבל על נפשו להישמר ממנו, גם אם הוא מהעוונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל (חולין ד:)' מומר לדבר אחד' ואת פושעים נמנה, וגדול עונו מנשוא, כי אם אמור יאמר העבד לרבו כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד, כבר שבר עול אדוניו מעליו והישר בעיניו יעשה'. עכ"ל.

דהיינו שהמושג 'שיעבוד' הוא שהעבד משועבד לגמרי לאדוניו ועושה כל מה שמצווה עליו ואינו עושה שום דבר על דעת עצמו, זה פירוש המושג 'עבד' משועבד לגמרי לאדוניו, אבל אם יש אפילו דבר אחד בלבד שבזה אינו מקבל את דעת אדונו, הוא מראה שאינו משועבד לאדונו כלל וכלל כי שיעבוד מחייב שיעבוד מוחלט ואם בדברים מסוימים אינו מוכן לשעבד את עצמו זה כבר הפקעה גמורה לשעבוד כולו.

ולפיכך אומר רבינו יונה שמי שאינו מוכן לקיים מצוה כל שהיא ואפילו מצוה קטנה ככל שתהיה זה כבר קוראים לו חז"ל מומר לדבר אחד והוא כמומר לכל התורה, כי שיעבוד מחייב שעבוד מוחלט ואם יש חסרון בשעבוד זה חסרון בכל העבדות.

אך לפי דבריו מתבהרים היטב דברי המבי"ט שאם אינו מוכן לקבל על עצמו מצוה אחת הוא כבר מורד בכל התורה כולה כיון שמראה שאינו עבד, כמו כן כאשר אדם נמצא בריחוק והוא מחליט שהוא מתחזק לפחות בנקודה מסוימת מתוך רצון אמיתי לשוב ולקבל עול מלכות שמים, הוא מראה כמה שחפץ כולו להתקרב להשי"ת, ולכן התשובה הנקודתית היא כוללת את כל המצוות, וזה הביאור בדברי הרמב"ן שהובאו לעיל שהתשובה היא באמת כקבלת כל התורה כולה, כי כאשר מחליטים לשוב בתשובה, זה כולל את הרצון הפנימי העמוק לקבל עול מלכות שמים בצורה מושלמת ולקיים את כל התורה, רק מאחר ואי אפשר לשוב על כל החטאים בבת אחת שבים מעט מעט, אבל באמת כאשר מחליטים לשוב בתשובה וזה בא מרצון עמוק ופנימי להיטיב את דרכינו ולשוב להיות קרובים לקב"ה, זה ממש מעין קבלת כל התורה. ואמנם כבר הבאנו בשם הרמב"ן שהתשובה היא מהמצוות הקשות ביותר, אך לפי דברי המבי"ט נראה שהתשובה היא הרבה יותר קרובה אלינו ויותר קל להגיע לזה.

ב

עזיבת החטא בבחינות הקלות

ואולם בספר אור ישראל (מכתב ו) מובא חידוש גדול שחידש הגר"י מסלנט זצ"ל בעניין התשובה, ששם האריך לבאר שבכל חטא יש שני בחינות יש את הבחינה הקלה והבחינה הכבדה, כלומר שכאשר נידון האדם על חטא זה פשוט שעל אותם החטאים שמהם היה לו יותר קל להישמר הוא יענש בחומרה רבה יותר מאשר על אלו שהתקשה יותר להישמר מהם, וכמו"כ הדבר בכל חטא וחטא בפני עצמו יש את הבחינה הכבדה ואת הבחינה הקלה.

דהיינו שאדם שעבר עבירה פעמים רבות והוא כבר רגיל בה עד שאינו מסוגל לפרוש ממנה, אך גם לו יש את החלקים בעבירה שיותר קשה להישמר מהם, ויש את החלקים שבהם אם יתאמץ יצליח לנהוג בהם כשורה ולא להיכשל, לדוגמה אדם שרגיל לדבר לשון הרע ברבים והוא מתעורר לשוב בתשובה, אך אינו מסוגל להפסיק לגמרי, שלכל הפחות יקבל על עצמו לא לדבר לשון הרע **ברבים**, שזה החלק היותר חמור בחטא ושם מעט יותר קל לשוב ולכן עיקר התביעה על כך שלא שב בנקודה זו, ואומר הגרי"ס שבצורה כזו אפילו שלא עזב את החטא לגמרי מכל מקום ביום הכיפורים הוא כבר בבחינת בעל תשובה מצד עזיבת החטא בבחינות הקלות, ומשם הוא כבר יצליח להתעלות יותר ויותר עד שיתרחק מהחטא לגמרי על דרך הבא ליטהר מסייעין בידו.

וכך מסופר שנהג גם הגרי"ס בעצמו, שפעם הגיע לאחת מהערים בליטא שהיתה עיר נמל, וראה כי רוב עובדי הנמל הינם יהודים וראה כי עובדים שם גם בשבת ועוברים על חילולי שבת מדאורייתא, אבל הוא ידע שלא יוכל לגרום להם בבת אחת להתחיל לשמור שבת על כל חומרותיה ודקדוקיה, ולכך פנה אליהם ודיבר עמהם שלפחות ינסו לחדול ממלאכות דאורייתא, וכך אחרי שהשתכנעו המתין תקופה ושכנע אותם להקפיד על איסורים נוספים וכך לאט לאט הביא אותם לשמירת שבת כמו שצריך, כי זו הדרך לתשובה שמתחילים מהבחינות הקלות וממשיכים אל היותר כבדות עד שבסוף מצליחים לעשות שינוי מושלם.

וזהו חידוש עצום של ר' ישראל שאדם שקיבל על עצמו להתרחק מהחטא בחלק היותר חמור, אך על חלק זה יקפיד ויזהר לא להיכשל כלל וישמר מזה בצורה מוחלטת, זה לבד כבר נחשב לו כתשובה גמורה על החטא, ולמרות שעדיין את החטא כולו לא תיקן. וזוהי הקלה גדולה מאוד כאשר נגשים לסוגיא של תשובה, שכל אחד ימצא לעצמו תחום שבו צריך להתחזק וקשה לו בזה ויקבל על עצמו להתחזק לכל הפחות בנקודה אחת מאותו נושא ועליה נעשה תשובה גמורה וזה יחשב לנו שעשינו תשובה שלימה על כל החטא.

ג

העולה מהדברים:

למדנו כאן שני דברים קודם כל את דברי המבי"ט שעל ידי שעושים תשובה על דבר אחד שבים מהריחוק שבא מכלל החטאים ועל ידי זה כל הקומה מתרוממת למקום גבוה יותר, אולם התשובה חייבת להיות שיבה פנימית אל הקב"ה מתוך הכרה בריחוק ומפני זה אנו מתוודים על כך שאנו רחוקים כמו שהתבאר, וכאשר מכירים בריחוק אפשר לשוב ממנו, אבל כל זמן שלא מרגישים שיש ריחוק עדיין לא שייך לשוב.

והעניין הנוסף זה העצה הנפלאה של הגר"י מסלנט, שעל ידי שעושים תשובה על הבחינה הכבדה של החטא אפשר להגיע ביום הכיפורים למעלת בעל תשובה, שעל ידי שעוזבים לכל הפחות את החלק החמור של החטא זה כבר נחשב לעזיבת החטא, וכיון שהבא ליטהר מסייעין בידו מנקודה זו אפשר להתעלות יותר ויותר ולהגיע לתשובה שלימה.

ויהי רצון שנצליח לבקר את עצמנו כראוי ולשוב בתשובה כמו שצריך על הבחינה הכבידה של החטאים, וזה יחשב לנו כתשובה שלימה על כל החטא, וכך גם נזכה לשוב אל הקב"ה בצורה כללית מכל הריחוק שלנו מהקב"ה, שאם תשובה במקצת נחשבת לתשובה, הרי ודאי שעל ידי זה אנו מתקרבים לקב"ה מהריחוק של כל החטאים, וכך נצליח לעזוב את דרכינו הרעים ונגיע ליום הכיפורים קרובים יותר לקב"ה ונזכה לסליחה וכפרה.

אור גדול

לעולם הישיבות, לאברכי הכוללים, ולאנשי חינוך!!

בהוצאת הספר 'אמרות דעת'-

שיחות ומאמרים

ממשנתו העמוקה והבהירה של מרן ראש ישיבת 'יד אהרן'
הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

מאמרים אלו נמסרו ברובם בישיבה הק', כחלק מבניית עולמם הרוחני של בני הישיבה, וכן בכינוסים שונים ברחבי הארץ וראיונות שהעניק למוספים שונים.

וכבר נודעה בשערים השקעתו העצומה וכוחו הגדול של ראש הישיבה שליט"א, אשר דרכו בקודש להעמיד תלמידים מתוך חדירה עמוקה ליכולת קבלתם, הן בלימוד התורה, והן בדרך חינוכם, לגדלם בדרך העולה בית ה', ונודע בכוחו הגדול, אשר דווקא מתוך גדלותו ודעת התורה השוכנת בקרבו, מעמיק במבט חודר להכיר את מצבם של בני דורנו, קשייהם וניסיונותיהם, ולהנחיל להם את הכלים הנכונים לפי כוחותיהם, לגדלם בדרך התורה.

« מהי הדרך להתחבר ללימוד התורה הקדושה?

« מהם הנסיונות של דורינו ומה הם הדרכים לגבור עליהם?

« מהי אמונת חכמים, ומהם היסודות של 'דעת תורה'?

« מהי חשיבות השאיפות ולאילו דברים עלינו לשאוף?

« כיצד ניתן להכיר את הדרגה שלנו ולעלות בדרך עיקבית המחזיקה מעמד?

« מדוע רבים מבני דורינו אינם מתחברים ללימוד המוסר, ומה העצה לכך?

« מהי הדרך להבין את חוכמת התורה, ומהי דרגתם של תלמידי חכמים?

« האם לימוד דף היומי מתאים לבחורי ישיבה?

« אברכים רבים מרגישים שלאחר מספר שנים שלומדים בכולל מרגישים

התייבשות מסוימת, מהי העצה לזה?

« המטרה בלימוד התורה בישיבה!

« העצות להתחזק בתורה בזמני רפיון!

« דרכי הלימוד הנכונות, והשיבוש שהשתרש בדורינו!

« ועוד...

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות, או בפלא' 052-7155596 או בישיבה הק'

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

יום הכיפורים תשפ"ב

קרבת יום הכיפורים – כפרה על בית המקדש

כהן משיח, עדיין שם קדושת המקום על המקדש, משחמאו כולם, ח"ו נסתלקה הקדושה. הרי מבואר שע"י החטאים של ישראל, הפרוכת יורדת ממעלתה, והשראת השכינה במקדש מתמעטת, והמקדש אינו כמלא קדושתו.

וכמו שמצינו שכשהוטאים הרבה, יש מדרגה שהשראת השכינה מסתלקת לגמרי מבית המקדש, וכמבואר בגמ' בר"ה, עשר מסעות נסעה שכינה, כן גם כשהוטאים מעט ולא נתמלאה הסאה, מ"מ יש סילוק שכינה במדרגות, ויש חילול המקדש במקצת, והחוטא שולח ידו בפלטין של מלך להרסו ולהמעיט ולהחשיך שפעת אור העולמות.

ומעתה, ביום הכיפורים שישראל חוזרים בתשובה, ויהי"כ מכפר, ואין פשע וחטא, יש גם כפרה מיוחדת על בית המקדש, שישוּב ויחזור אל דרגתו ומדרגתו, ותשוב השראת השכינה לשלמותה, כמו קודם שהטאו, והקב"ה מתקן כל הקלקולים וכל הפגמים שנעשו ע"י החטאים, ומקרא מלא דבר הכתוב וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל, וכמו שבתשובה מתרפא החוטא עצמו מחולי הנפש, כן התשובה מתקנת את כל העולמות, וגם מתקנת את הפגמים שפגמו בבית המקדש, שהוא גם עולם מן העולמות. והנה במתנות שעל מזבח הפנימי כתוב (אחרי ט"ו, י"ט), 'והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטומאות בני ישראל', וכתב רש"י, וטהרו, ממה שעבר, וקדשו, לעתיד לבא. מבואר שיש תרי עניינים ותכליות בהזאות, ענין אחד, לטהרו ממה שעבר, והתכלית השנייה, הוא לקדשו על להבא. וצריך ביאור מהו לקדשו על להבא, וכי אינו קדוש בקדושת הגוף של מקדש ומזבח. ולשון זה הוא כמו שמצינו במילואים, שהיה שם קידוש וחינוך למזבח. ומבואר דביום הכיפורים יש קידוש של בית המקדש, והדבר צריך ביאור. גם צ"ב למה הוא דוקא ביום הכיפורים.

אמנם הביאור הוא דמיון שישראל נקיים מחטא, א"כ אפשר לכפר ולעקור את רושם החטאים מן המקדש, ומעתה המקדש יכול לחזור ולשוב למדרגת מלא קדושתו, ונמצא דבאמת יש בזה ענין של חינוך וקידוש בית המקדש, ועל כן צריך לקדש מחדש את בית המקדש, ולמדנו שביום הכיפורים נעשה דבר עצום של חנוכת הבית, שבית המקדש מתקדש ומתחדש בקדושתו.

ונמצא לפי דברינו דביום הכיפורים ישנם שתי כפרות, האחד כפרה על כלל ישראל, ועוד יש ענין מיוחד של כפרה על בית

הנה בקרבנות של יום הכיפורים מצאנו דברים מיוחדים שאינם בכל הקרבנות, דבקרבנות של יום הכיפורים כתוב (אחרי מות ט"ו, ל"ג) 'וכפר את מקדש הקודש ואת אוהל מועד ואת המזבחה יכפר, ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר', הרי מבואר דקרבתנות של יום הכיפורים מלבד הכפרה על ישראל, הם כפרה גם על המקומות, והם מכפרים על מקדש הקדש ועל אוהל מועד ועל המזבחה. ולא עוד, אלא שהכתוב מוזכר את כפרת המקומות קודם כפרתן של ישראל. וצריך ביאור, מהו ענין הכפרה על המקומות. ומצינו עוד חידוש טפי בזה, והנה ביומא דף ס. מבואר דאם נשפך דם הפר והשעיר, מביא עוד פרים ושעירים, בשביל שיהא לו דם ליתן מתנות על כל מקום ומקום מהמקומות שהזכירו בקרא. והנה בכל הקרבנות נתינת המתנות הוא בשביל הכשר הקרבן, והמזבחה הוא מקום נתינת המתנות, אבל הכא קרבן חובת היום כבר נעשה, וכל מה שמביאים עוד שעירים ופרים הוא בשביל שיהא דם ליתן מתנות והזאות על אותן מקומות, ונמצא מבואר בזה דבר חידוש, דהכא אדרבה, הקרבן בא בשביל המתנות, ומבואר מזה דהמקומות זקוקים ומעונים שינתנו בהם דם לכפרה, והמקומות בעצמם הם שצריכים כפרה. ומבואר שיום הכיפורים, הוא לא רק זמן כפרה על כלל ישראל, אלא הוא גם מטהר ומתקן את בית המקדש, כל מקום ומקום שבו, וצ"ב למה צריך לכפר על המקום, ולמה זמנו ביה"כ, ומה זה שייך למה שישראל מתכפרין ביה"כ.

החטא ממעיט שפעת אור העולמות

ונראה לבאר בזה, דהחטאים פוגמים גם בקדושת המקדש עצמו, החטאים מטמאים ומחללים את קדושתו, והמקדש יורד מדרגת השראת השכינה בו, וממילא אין המקדש כמלא קדושתו וטהרתו. והדבר מבואר להדיא בגמ' בזבחים דף מ"א ע"ב, דתנא דבי רבי ישמעאל, מפני מה נאמרה פרוכת הקודש כפר כהן משיח, ולא נאמר בפר העלם דבר של ציבור, דכפר העלם דבר של ציבור, כתוב 'והזה שבע פעמים לפני ה' את פני הפרוכת', וכפר כהן משיח כתוב 'והזה מן הדם שבע פעמים לפני ה' את פני פרוכת הקודש', ומה נשתנה דאצל כהן משיח נקרא פרוכת הקודש, ואילו אצל העלם דבר של ציבור נקרא פרוכת סתם, משל למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה, אם מעוטת סרחה, פמליא שלו מתקיימת, ואם כולה סרחה, אין פמליא שלו מתקיימת, וברש"י בחומש (ויקרא ד', י"ז) הוסיף, אף כאן כשהטא

המקדש, שהוא ענין של הנוכח הבית, ולא עוד, אלא שהכפרה על המקדש, נזכר בכתוב קודם לכפרה של ישראל.

נטילת לולב במקדש – שמחה על קידוש בהמ"ק

והנה במשנה בסוכה דף מ"א ע"א תנן בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה, ובמדינה יום אחד. וברש"י כתב דכתיב ושמחתם לפני ה' אלוסיכם שבעת ימים, ובמדינה יום אחד, דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, והדבר צריך ביאור, דאותה מצוה גופא, משתנה חיובה לפי המקום, ושיהא חילוקי דינים לפי חילוקי המקומות, והיכן מצינו ענין כזה.

עוד צריך ביאור, הגם לשון המצוה הנאמר בכתוב חלוק, דעל הנטילה במקדש, כתוב ושמחתם, ועל הנטילה בגבולין, כתוב ולקחתם, דמזה נראה דלא רק דחלוקים בדיניהם, אלא הגם חלוקים בעניינם, דבמקדש עניינה שמחה, ובגבולין עניינה לקיחה, וצריך ביאור החילוק.

ונראה לבאר בזה, דהנה איתא במדרש בפר' אמור, על הכתוב בתהלים 'פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב ואת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה', ר' יצחק פתח קריא, בדורות הללו שאין להם לא מלך ולא נביא לא כהן ולא אורים ותומים, ואין להם אלא תפלה זו בלבד, אמר דוד לפני הקב"ה, רבש"ע אל תבוה את תפלתם, תכתב ואת לדור אחרון, מכאן שהקב"ה מקבל השבים, ועם נברא יהלל יה, שהקב"ה בורא אותן בריה חדשה, ולהלן שם, ומה עלינו לעשות, ליקח לולב ואתרוג ונקלם להקב"ה, לפיכך משה מזהיר את ישראל, ולקחתם לכם ביום הראשון.

ומבואר מדברי המדרש, דהג הסוכות הוא המשך הבא לאחר ר"ה ויוה"כ, ומצות נטילת ארבעת המינים הוא מצוה של הודאה והילול וקילום על שנתקבלה תשובתם ותפלתם, וכיון שנבראו בר"ה ויוה"כ בריה חדשה, צריכים להלל ולקלם.

והנה בחיוב אמירת הלל יש גדרים ותנאים, דלא על כל דבר טוב יש חיוב אמירת הלל, ויש דברים שמברך עליהם הטוב והמטיב או שהחינו, אבל אין אומרים עליהם הלל, ובגמ' במגילה מבואר דעל יציאה מעבודות לחרות כמו ביציאת מצרים, ועל הצלה ממיתה לחיים כמו אצל אחשוורוש, אומרים הלל. והנה כפרה על חטא אינה מחייבת בהלל, והרי המביא חטאת ומתכפר לו אין צריך לומר הלל. אמנם הכא מבואר דקבלת התשובה והכפרה של ר"ה ויוה"כ הם גדר של בריה חדשה, ובר"ה נעשים ישראל בריה חדשה, וזה דבר המחייב הלל, וכדכתיב ועם נברא יהלל קה, מבואר דכשישראל עומדים בדין בר"ה ויוה"כ, והקב"ה מוחל להם ונעשים ככריה חדשה, אע"פ שזה ענין רוחני בדיני שמים, מ"מ אינו פחות ממיתה לחיים שהיה אצל אחשוורוש, ועל בריה חדשה כזו צריך להלל, ואפשר דגם חיובו גדול יותר, שבשאר הצלות מגזירות ממיתה לחיים

אין הלל עם נטילת לולב, אבל בסוכות ההלל עם נטילת לולב, שזהו הלל יותר מעולה וגדול, וי"ל שמצינו ענין שגדול המחטיאו יותר מן התורגו, וכמו"כ הכפרה מן החטא גדולה יותר מההצלה ממיתה לחיים.

נמצאנו למדים שמצות לולב הוא המשך אחר הברייה חדשה שאנו נעשים בר"ה ויו"כ, ומצוות ההג היא להלל ע"ז.

נטילת לולב בגבולין להילול ובמקדש לשמחה

ולפיכך כיון דנטילת הלולב באה להלל ולקלם על קבלת תשובתם וכפרת ר"ה ויום הכיפורים, כמבואר בדברי המדרש, ובכפרת יוה"כ נכללו שתי כפרות, על ישראל ועל המקדש עצמו, א"כ גם בנטילת הלולב נכלל הילול וקילום על שתי ענייני הכפרה, דבנטילת הלולב מהללים ומקלסים על כפרתן של ישראל, וגם על כפרת המקדש והקודש.

מעתה מבואר מה שנתחלק נטילת לולב במקדש ונטילת לולב בגבולין, דיש בזה שתי הודאות וקילוסים, על כל דבר בפ"ע, הנטילה במקדש, היא הלל וקילום על כפרת המקדש, והנטילה בגבולין היא הלל וקילום על כפרתן של ישראל.

ולפיכך כיון דהנטילה במקדש היא כל שבעה, והנטילה בגבולין היא יום אחד, וגם דהנטילה במקדש, נקראת שמחה, והנטילה בגבולין נראת לקיחה, משום דהנטילה בגבולין שהיא באה על כפרתן של ישראל, היא נטילה של הלל להלל ולקלם, אבל הנטילה במקדש, שהיא באה גם על כפרת המקדש, ונתבאר דיש בזה ענין של הנוכח הבית, א"כ מלבד ההילול וקילום, יש בזה גם ענין של שמחה, דבהנוכח הבית יש שמחה לפני הקב"ה, וכמו שאיתא בגמ' במגילה דף י' ע"ב, ויהי ביום השמיני, ותניא אותו היום הייתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ.

וכן מצינו במלכים (א', ח') בהנוכח בית המקדש אצל שלמה המלך כתוב 'זיעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו, וגו' לפני ה' אלוסינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום, ופירש רש"י, שבעת ימים של חינוך, ושבעת ימים חג הסוכות, נמצא שאכלו ושתו ביום הכיפורים, וכמבואר כ"ז בגמ' במועד קטן, הרי גדול השמחה בעת הנוכח הבית, עד כדי כך, שאכלו ביוה"כ מחמת השמחה. ומבואר גם דמשך זמן השמחה על הנוכח הבית הוא שבעה ימים.

והנה בלשון הכתוב משמע ששבעת ימי שמחת הנוכח הבית, שייכים לשבעת ימי החג, שהרי צירפם למנין אחד, שהיה זה ארבעה עשר יום, הרי דיש גם צירוף מנין ימים יחדיו, והיינו דשבעת ימים של הנוכח הבית, ושבעת ימי הסוכות יש להם נגיעה ושייכות זה בזה. ולפי דברינו הוא מבואר היטב, דגם בסוכות יש שמחה מיוחדת על חידוש בית המקדש, וא"כ שמחת הנוכח הבית ושמחת הסוכות ענין אחד הם.

ועד ליל שבת

ועד הכנה והדרכה ליום הכיפורים
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמר בישיבה"ק

קבלה לעתיד - להגיע למצב של 'הכרח'

מה שאין כן אם לא יהיה 'מוכרח' ויוכל לנטות אנה ואנה, מהר מאד הוא יוכל לסגת אחורה במיעוט היכולת להתייצב כצוק איתן. רבותינו הגדירו זאת, שלכל אחד יש 'נקודת הבחירה' משלו, יש מי שהבחירה שלו היא על דבר מסוים ובדבר אחר הוא מוכרח ואין לו עליו בחירה, ועל כל אחד מוטל להעלות את נקודת הבחירה שלו, כך שיהיו לו יותר ויותר מצבים מוכרחים בלא ניסיון ובחירה.

נצייר לעצמנו בחור ישיבה שקם מאוחר מעט ואינו מוצא את כיפתו. האם יהיה לו ניסיון ללכת בלי כיפה? חלילה וחס, לא יהיה מי שיוכל לעשות זאת. ומדוע? והרי כל החיוב להניח כיפה הוא בין דרבנן למנהג (מלבד שעת התפילה שאז החיוב מדרבנן ודאי) ואילו אותו בחור עצמו יכול להכשל בדברים חמורים הרבה יותר כמעט בלי להניד עפעף. למה זה כך? האם בגלל ש'לא נעים' לו להסתובב בלי כיפה? ודאי שלא זה הטעם היחיד, אלא מאי, הכיפה היא דבר פשוט וברור שמקובל אצל כולם, איך שייך ללכת בלי כיפה, ולכן זה מחוץ לתחום הבחירה של האדם, מה שאין כן האיסורים האחרים מצויים בטווח הבחירה, ומשום כך האדם מסוגל להיכשל בהם.

אם יגישו לפני האדם אוכל ערב שתאוה הוא לעיניים, אולם יאמרו לו שבתוך האוכל יש סם המוות וכל האוכלו מובטח לו שלא ישאר בחיים, האם יש אי מי שלא יצליח להתגבר ולהימנע מלאכול? ודאי שכל אחד לא יעלה בדעתו כלל להתקרב אל האוכל, כי כל תאוותו מסתלקת הימנו כאשר הוא יודע בוודאות שהדבר יזיק לו. כך הוא גם בדרכי היצר, כאשר ברור לאדם שהוא אינו מתקרב למעלה מכל ספק, אין ליצה"ר כל גישה אליו ומעיקרא לא יכולה התאוה להתעורר בו.

מעין הדברים הללו אנו מוצאים בגמ' סוף מסכת הוריות (יא.), ד'כלאים כיון דמפרסם אסוריה אפי' בדרבנן הוי מומר'. זאת אומרת שאם חלילה יקח אדם להנאתו משולש עוף, יטבול אותו בשמנת ויאכל, הוא ייחשב למומר גמור, למרות שכל האיסור רק מדרבנן. והטעם כאמור, שאיסור כזה נקבע לגמרי בקרב כל הקהל ונחשב ל'מופקע' באופן מוחלט אצל כולם, ואם האדם לא מתייחס לדבר מופקע שכזה ובוועט בו בשאט נפש, הרי הוא נחשב למומר כמו כלפי דאורייתא.

היצה"ר נלחם רק בדברים שאינם מוכרחים

בגמ' במסכת סנהדרין (צא): נאמר: "אמר לו אנטונינוס לרבי מאימתי יצר הרע שולט באדם משעת יצירה או משעת יציאה, אמר לו משעת יצירה, אמר לו אם כן בוועט במעי אמו ויוצא, אלא משעת יציאה, אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנאמר לפתח חטאת רובץ". ולכאוי יש לשאול מה הענין של העובר לבעט במעי אמו ולצאת החוצה, הרי אם יעשה כן ודאי ימות תיכף ומיד, ולא ירוויח מכך כלום? אלא הביאור הוא פשוט, שכן הוא יצר הרע הוא שטן הוא מלאך המוות ומטרת היצר הרע אינה רק להכשיל את האדם אלא להאבידו מחיי העולם, ומשום כך עוד בטרם יוצא העובר ממעי האמו וקודם שיש לו את הבחירה אם לחטוא, מנסה היצר לשכנעו לבעט ולמות.

הנה דעת הרמב"ן שעל מצוות התשובה נאמר "כי קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו". משום שעיקר המצוה מתקיימת בוודאי פה ובחרת הלב, ועל זה נאמר בפסוק 'בפין ובלבבך לעשותו' - 'בפין' זה וידוי פה ו'בלבבך' זוהי חררת הלב. וצריך ביאור כיצד אפשר לקרוא למצווה חמורה כל כך כמו התשובה מצוה קלה שקרובה היא מאד, והרי כל אחד זקוק לעבודה רבה כדי לשוב באמת ויש עיקרים רבים בשערי תשובה איך להגיע לתשובה אמיתית, כמו"כ צריך קבלה לעתיד, והיאך זה אומרת לנו התורה הקדושה שמצוה זו 'לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא'.

תמיהה בהשוואה בין ישראל לצבאות השמים

והנה נאמר "העידותי בכס היום את השמים ואת הארץ, החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה, ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך", וכתב רש"י: "אמר להם הקב"ה לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם שמינו את מדתם? שמה לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם? הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם, שמה שנתה מדתה, שמה זרעתם אותה ולא צמחה? - ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אם זוכין אין מקבלין שכר ואם חוטאין אין מקבלין פורענות ובכל זאת לא שנו את מדתם, אתם שאם זכיתם תקבלו שכר ואם חטאתם תקבלו פורענות על אחת כמה וכמה".

והתמיהה מתעוררת מאליה דלכאוי קל וחומר פריכא הוא, וכי לשמש היה פעם איזה 'כאב ראש' שמחמתו הוקשה לה לעלות מן המזרח ולא מן המערב, וכי לירח היה איזו בעיה עם חברותא מסויימת שבגללה לא יכל להאיר על הארץ?! הרי הם באמת לא נעשו לא לשכר ולא להפסד ולא ניתנה כלל בחירה בידם האם לעשות או לא, הקב"ה רק נותן להם את הכח ההתחלתי שמכוחו הם מונעים והולכים ושוב אין בידם את היכולת לשנות, ואילו לנו יש יצה"ר לא לקום בזמן, יש ניסיונות בחיים על כל צעד ושעל, ואף קשיים מורכבים מאד, ואם כן לכאוי אין זה מובן כלל מהי ההשוואה ביננו לבין צבאות השמים והארץ, ומדוע אנו נתבעים להיות כמותם.

עיקר העבודה להגיע למצב של 'הכרח'

ונראה לבאר את הענין על פי דברי הגר"א על הפסוק "לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד', ז'), שהיצר משול כאחד שאורב על הפתח מבחוץ ומחכה למצוא איזה סדק צד בכדי להכנס. והיה אם האדם שומר על דלתי ליבו ועולים על מסגר וברית, שמורים מכל משמר בלי שום יכולת להכנס פנימה, היצר מתייאש והולך ומעיקרא אינו מנסה למצוא פרצה, מה שאין כן אם הוא לא שומר על עצמו עד קצה היכולת לאטום את הפתח לחלוטין - די ליצר באיזה שהוא חרץ צד בכדי להלחם עם האדם ולנסות לפרוץ אל תוכו.

וידוע מה שאמר ר' ישראל סלנטר, שעיקר עבודת האדם היא להביא את עצמו למצב של הכרח, דהיינו ליצור אצל עצמו מצבים שבהם מעיקרא לא תהיה לו בחירה האם לשמור או לא, ורק אם הוא ירגיש 'מוכרח' בלי שום אפשרות אחרת אז תהיה בידו היכולת לעמוד איתן מול היצר וחילותיו הבאים להרפות את ידיו.

ומעתה לכאן היה מקום לבוא ולשאול, אם היצר לא מנסה רק לפתות לחטוא אלא גם למות לגמרי, מזדע כאשר נקלע האדם למטבח ורואה מולו סכין קצבים וכדומה לא גובר בו החשק לטול את הסכין ולהתאבד? והרי כשם שלעיתים מגביר בו יצרו תאוה להכשל ולחטוא, כך אמור הוא לנסות לעורר בו רצון לעזוב את העולם?... ועל כרחך הביאור כאמור, **שהיצר מעיקרא לא בא לנסות במקום שאין לו סיכוי**. המוות הוא דבר כה מופקע אצל האדם עד שהיצר רואה מולו את הדלת סגורה ואין לו מה לרבוץ שם, וכל מלחמתו היא רק בדברים שנשאר לו בהם איזה פתח קלוש שדרכו הוא יכול להכנס.

(האמרי אמת אמר פעם בדרך צחות שתמיד הסתפק איזו תאוה גדולה יותר, האוכל או הכבוד, וספיקו נפשט בשבת הראשונה שנתמנה לאדמו"ר, הגישו אז לפניו דג גדול ומהביל שעורר את תאוותו, אך הוא במקום לאכול את כולו היה מוכרח לחלק ממנו 'שיריים' לחסידים... הרי שתאוות הכבוד גדולה יותר...) ועכ"פ למדנו מכאן, שהאדם יכול לכבוש את תאוותיו גם על ידי דברים חיצוניים שלא יאפשרו לו ליפול, וככל שיצור יותר מחייבים ויהפוך את עצמו יותר למוכרח, כך ייקל בעדו לעמוד מול היצר, ומעיקרא הוא לא יבוא אליו.

לקבל קבלות חזקות שלא שייך לעבור עליהן

אנו עומדים כעת לפני יום הכיפורים, הרבה באים לשאול, איך שייך לעשות תשובה אמיתית, תשובה שתחזיק מעמד, הרי זו לא השנה הראשונה שאנו מבטיחים להשתנות פה ולהתחזק שם, גם בשנה שעברה קיבלנו קבלות כאלו ואחרות, וכעת אנו לא במצב יותר טוב. אלו קבלות ניתן לקבל שבאמת יגרמו לנו לשינוי אמיתי?

אך באמת לא כולם שווים, אי אפשר לתת בזה דוגמאות כלליות כי כל אחד צריך להתחזק במה שחסר אצלו, ולב יודע מרת נפשו, אבל באופן כללי יש לומר, שקבלות של חיזוק כזה או אחר אכן חסרות תועלת משום שכשיש ניסיון קשה לעמוד בהן. מה שנצרך הוא ליצור אצל עצמנו מחייבים שיביאו אותנו למצב שמלכתחילה לא נוכל לחטוא. לא דוקא על ידי קנסות כבדים וכדו', אלא לקבל התחייבות כזאת שתגרום לנו לא להכנס לשום ניסיון ומלחמה בשעת הקושי, כי זה יהיה ברור אצלנו שאין כזאת אופציה. ואיני רוצה לתת בזה עצות מעשיות כי יש שיטעו בזה ויקחו את זה לדברים קיצוניים, אבל צריך לעשות גדרים ברורים ונוקשים שיהיה ברור שבשום פנים ואופן לא יעלה על הדעת שנעבור את הגדרים הללו, ועל ידי שנגיע למצב של הכרח היצה"ר לא ינסה להילחם כלל.

אם אכן האדם מצליח להעמיד את עצמו במצב כזה, על זה נאמר בפסוק 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו' - בהיות שהיצר עוזב לגמרי את האדם ומניח אותו לנפשו, זוהי גופא התביעה שנאמרה בסוף הפרשה - 'העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ' - תעשו את עצמכם מעין השמים והארץ, להיות כאלו שמוכרחים לעשות את רצון קונם מבלי יכולת לשנות את מידתם, ואם לא הבאתם את עצמכם לכה מצב - אין התביעה אלא עליכם.

עצה לקבלות לתקופה ארוכה

ישנה בעיה נוספת בקבלות - העיד בפני אברך חשוב, שהוא הצליח לעמוד בקבלתו זמן מה, אך לפתע הבין שזו קבלה לזמן כ"כ ארוך והרגיש שמן הסתם לא יצליח לעמוד בזה תקופה כל כך ממושכת - ולכן התייאש מראש ועבר על קבלתו.

אך זו טעות גמורה. כי באמת בתחילה זה נראה שכל פעם שיש ניסיון קשה לעמוד בקבלה, אך עם הזמן כשמתגברים שוב ושוב

והיצה"ר רואה שאכן 'אין על מה לדבר' ולא שייך שאעבור על זה - הוא מתייאש והולך כדברי הגר"א.

ולכן אם הקבלה תהיה חזקה וקשה כברזל - שאני לא עובר עליה ויהי מה. יתהפך העולם, את הקבלה הזאת אני שומר לחלוטין - יעבור הזמן וכבר לא יהיה ניסיון כלל ונקודת הבחירה תעלה. וכך בכל שנה עד שבעז"ה עובדים ומגיעים לדרגות גבוהות.

החינוך על מצות 'לא תתורו' (מצוה שפ"ז) כתב במפורש שחוסר היכולת להתגבר על היצר נובעת מכח ההרגל, שהאדם שקוע בתוך תאוותו שאליה הוא הכניס את עצמו וכעת הוא מתבוסס בתוכה מבלי יכולת להחליץ. אך אם ירגיל את עצמו לכיוון ההפוך ויפסיק להגרר אחרי התאוה, במשך הזמן ישוב למצבו הראשון וכבר לא יתאוה כלל. ובאמת, הדברים בדוקים ומנוסים ויכול להעיד עליהם כל מי שהצליח להתגבר על תאוותו, גם אם בתחילה היה לו קשה מאד והיה בטוח שלא יצליח להמשיך ולהתמודד עוד לאורך זמן - לא ארכו הימים והתאוה עזבה אותו לחלוטין, עד שהוא תמה על עצמו איך פעם היה נגרר אחרי דבר שטותי כל כך וחסר ערך, וכיצד היה שבו במאסר יצרו.

ממילא, אסור לאדם להסתכל על הזמן הארוך ולפקפק כיצד יוכל לעמוד בהתגברות למשך כל התקופה, אלא כל המוטל עליו הוא להחליט מעיקרא בהחלטה מוחלטת שרירה וקיימת שאין אחריה שום סרך - שהוא לא יעבור בשום פנים ואופן, ולא משנה מה יהיה ואיך יהיה, וכאשר יאטום את הדלת בפני היצר - היצר יראה את הנחישות העומדת כנגדו ולא ימשיך להטריד יותר, עד שכל הניסיון יחלוף והאדם יתייצב לחלוטין על דרך טוב, לטוב לו כל הימים.

קבלה כללית בעשה טוב

וכל זה לגבי קבלה על 'סור מרע', אך כמו"כ צריך שתהיה קבלה אחת של 'עשה טוב', ובזה הרבה טועים. יש לדעת שאין תועלת בקבלה קטנה על דבר מסוים ביותר (לדוג' ברכת המזון מתוך הכתב, בודאי שזה מאד חשוב ועל כל אחד להתחזק בזה, אבל זה לא יועיל לו להשתנות בעבודה הכללית), אלא צריך שתהיה קבלה שתשפיע על מהלך החיים באופן כללי.

לדוגמא, אם בחור יקבל ע"ע שמעתה לא ילמד מהסיבה שלמד עד היום. יש רבים שכשנשאל אותם למה הם לומדים, התשובה שלהם תהיה (אף אם לא יאמרו אותה): 'כך חונכתי', 'כך כולם עושים' וכו', או בדרגה גבוהה יותר: 'זה גישמאק' אני רוצה לדעת ש"ס'. אך אם בחור יקבל על עצמו להתחיל לחשוב יותר על החיים, על העולם, שהקב"ה בראו ויש לו תפקיד למלא כאן. זו הסיבה שעליו לקיים מצוות, זו הסיבה שהוא צריך לקום לשחרית בבוקר וללמוד סד"א. לא בגלל שכך עושים ולא כדי להצליח בחיים כאן. יש דברים יותר גדולים וחשובים מכל העולם שאתה רואה בעיניך. ועליך לעבוד כדי להגיע במצב טוב ככל היותר לעולם שכולו נצח נצחים. אם בחור ישנה את הגישה בענין זה - הוא יכול להשתנות בכל מהותו.

ואפשר לקבל בזה גם קבלה קטנה ומעשית: מדי כמה פעמים ביום, פעם פעמיים או שלש - לחשוב על מהות החיים, ועל כך שהקב"ה רואה ונמצא, ואני אינני חי כאן אלא כדי לעבודו. אפשר לחשוב כך לפני קיום מצווה, או סתם כשהולכים לישון (רק צריך להיזהר שלא זה מה שיהיה בראש בשעת הלימוד. כשלומידים צריך להיות שקוע בלימוד ולא בשום דבר אחר).

וזוהי רק דוגמא בעלמא לקבלה מעשית שמשנה את האדם בכל מהותו ולא רק בפרט כזה או אחר. אך כל אחד יראה מה שחשוב אצלו, אם זה בלימוד, אם זה בתפילה, ובכל דבר שיכול לשנות את מהלך החיים מן הרע אל הטוב.

גודל מעלת הימים של עשרת ימי תשובה

התאריך הסופי של השנה של מחילה, לפיכך - אומר הרמב"ם: חייבים הכל לעשות תשובה - כל השנה יש מצוה לעשות תשובה, אבל עדיין יכולים לדחות את זה, יש מצוה אבל אין חיוב ואפשר לדחות את התשובה, אך ביום הכיפורים כבר אי אפשר לדחות, זה נהיה חיוב, לפיכך - היות ויום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים, יש חיוב!

כל השנה מי שלא עושה תשובה הוא מפסיד, אבל עדיין הוא לא ביטל מצות עשה של תשובה, כי יש לו עוד זמן עד יום כיפור, אבל ביום כיפור שזה קץ סליחה ומחילה, זה חיוב - ומי שלא עשה תשובה בימים האלו, ביטל מצות עשה, חוץ ממה שהוא הפסיד את התשובה!

ומן הראוי להביא כאן דברי המשך חכמה (סוף פרשת נצבים) וז"ל: "דין וחשבון", פירש הגר"א: 'דין' על העבירה שעשה, ו'חשבון' על המצוות שהיה יכול לעשות בעת שעשה העבירה. ולפי זה תסמר שערות אנוש ביום הכיפורים, דקיימא לן (יומא פה, ב) דעם תשובה מכפר גם על חמורות, ובלא תשובה גם על קלות אינו מכפר. אם כן כמה גדול ה'חשבון' שביום שנענה בו גם היחיד, ואין השטן שולט עליו, ונקל לעשות תשובה, ובדבר קל יוכל לזכות לחיים הנצחיים ולהיות אהוב למקום. ואם חלילה לא עשה תשובה יוכל להיות העונש על ה'חשבון' - היינו העדר עשייתו התשובה - כמו שייענש על כל חטאיו, ואפשר יותר מהם, והאחרון הכביד. ואם לא שב אדם מדרכו הרעה, מוטב לו שלא היה יום הקדוש הזה, ומוטב לו שנהפכה שליתו על פניו בערב יום הקדוש הזה, כי היום הזה הכפיל עוד ענשו לבלי קץ בעונש "חשבון" - העדר התשובה. על זה ידו כל הדוים. השיבנו ה' ונשובה אליך באמת ובתמים!

יש מצות עשה של תשובה, כדאי לראות את לשון הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ב ה"ו-ז): אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר (ישעיה נה, ו): דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכפורים.

בימים האלו יש שתי מעלות, מעלה אחת - מה שקוראים בהפטרה בצומות, דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, וחז"ל מבארים (ראש השנה יח, א) מתי זה המצאו? מתי היותו קרוב? אמר רבה בר אבון: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. וזהו תחילת דברי הרמב"ם אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד. ומדוקדק בלשוננו, שאומר שהתשובה והצעקה בעשרת הימים האלו יפה ביותר - צעקה זה לא סתם תפילה, מה זה צעקה? חז"ל אומרים (דברים רבה ב, א) אמר רבי יוחנן: עשרה לשונות נקראת תפלה, ואלו הן: שועה, צעקה, נאקה, רינה, פגיעה, ביצור, קריאה, ניפול, פילול, ותחנונים, ואמרו בזוהר הקדוש (שמות דף כ עמוד א) אמר רבי יהודה: גדולה צעקה מכולן, בימים אלו שאנחנו מרבים בסליחות ובתחנונים - זה צריך להיות צעקה, בימים האלו כשאומרים תהילים - זה צריך להיות צעקה, צעקה שמבקשים על נפשותינו, שהצעקה בעשרת הימים האלו יפה ביותר ומתקבלת היא מיד.

מעלה נוספת, אנחנו עומדים בימים שלפני יום כיפור, וזה מעלה 'בעצם' של עשרת הימים האלו, וכמו שממשיך הרמב"ם: יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל - זה

גודל מעלת יום הכיפורים

אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו, כה):
וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר (ירמיה יז, ג): מקוה ישראל ה',
מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל (יומא פרק ח משנה ט).

המשנה הזאת לא נמצאת במסכתא ל"ג בעומר [אם יש כזה מסכתא] שרים את זה בל"ג בעומר אבל זה שייך ליום כיפור, בסוף מסכתא יומא אחרי כל הטהרה הגדולה של יום כיפור, העבודה הגדולה של לפני ה' תטהרו, כתוב פה דברים מבהילים על אהבת ה' יתברך לעמו - אמר ר' עקיבא: אשריכם ישראל! אשריכם ישראל! למה אשריכם ישראל? לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים! ועל כך רבי עקיבא מביא שני פסוקים, שנאמר: וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, זה הפסוק הראשון, והפסוק השני: מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל.

תמיד היתה לי הרגשה, שאף שהמנהג הרווח בישראל לשיר את זה בל"ג בעומר, הזמן המתאים ביותר לשיר את זה, הוא אחרי נעילה, בזמן שהנפש טהורה ומזוככת, הנפש כל כך קרובה לה' זהו המקום לשורר משנה זו, וסיפר לי הדוד שלי הגאון ר' שמעון משה דיסקין זצ"ל, שבשנים הראשונות של הישיבה - ישיבת פוניבז', קרה שסיימו נעילה לפני שיצא היום הקדוש, ונשאר כמה דקות שהיה חושך בישיבה - בישיבה, בסוף נעילה האורות לא דולקים, כמו בכל שבת שמהשקיעה עד צאת השבת האורות לא דולקים, שכיון שהישיבה נמצאת על גבעה, חששו שאם אנשים יראו שבישיבה דולק אור הם יחשבו על פי זה שיצאה השבת ויעשו מלאכה - והיה בחור בעל נפש שהתחיל לזמזם את המשנה הזאת ולשיר אמר ר' עקיבא אשריכם ישראל, ונמשכו אחריו כל הישיבה במשך כמה דקות, וזה היה מעמד מרומם יותר מכל היום כיפור, ויותר מכל הנעילה.

נתבונן קצת בעומק דברי רבי עקיבא לדעת מה זה יום כיפור ומהי הדרגה של לפני ה' תטהרו, "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם" יש פה לכאורה כפילות, יש פה שתי לשונות: לפני מי אתם מטהרים, ומי מטהר אתכם, מה המשמעות של שתי הלשונות האלו? ועוד רבי עקיבא מביא שני

פסוקים על כך שאביכם שבשמים הוא שמטהר אתכם, שנאמר: וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם - זה הפסוק הראשון, והפסוק השני ואומר: מקוה ישראל ה', מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, למה צריך שני פסוקים? והאן יש חילוק במשמעות שבשתי הפסוקים?

הפשט בדברי רבי עקיבא שיש שני חלקים במהלך של טהרה, כשכהן מזה על טמא מי חטאת של פרה אדומה, הכהן הוא לא החפצא המטהר אלא הוא פועל את הטהרה על ידי המי חטאת, אבל כשיהודי טובל במקוה טהרה המקוה זה החפצא המטהר. אומר רבי עקיבא בטהרה של יום כיפור, שלפני ה' תטהרו, יש שתי דרגות, הדרגה הראשונה היא: לפני מי אתם מטהרים, מי הוא הפועל את הטהרה כמו זריקת מי חטאת, עול כך הוא אומר: אביכם שבשמים, שנאמר: וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם - הקב"ה הוא מזה עלינו מים טהורים לטהר אותנו, אבל יש דרגה יותר גבוהה: ומי מטהר אתכם? מהו החפצא המטהר? מהו המקוה טהרה של יום כיפור? וגם על כך אומר רבי עקיבא: אביכם שבשמים! שנאמר: מקוה ישראל ה', כביכול הקב"ה הוא החפצא המטהר, מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל!

וכך כתוב בראשונים, בשלושת הוידיים של הכהן גדול ביום כיפור, הוידי מתחיל: אנא ה' חטאתי עויתי פשעתי לפניך, או: חטאו עוו פשעו לפניך, וממשיך: אנא בשם כפר נא לעוונות ולחטאים ולפשעים, בתחילת הוידי הכהן גדול אומר: אנא ה', כעומד לפני המלך, אבל המשך הוידי זה: אנא בשם כפר נא, הכפרה היא בשם! מקוה ישראל ה'! השם זהו החפצא המטהר! וכעין מה שדורשים חז"ל מהכתוב (ויקרא טז, ל): כי ביום הזה יכפר עליכם, שעיצומו של יום מכפר, כשאני אומר למישהו אני ינקה אותך ביום רביעי, זה תאריך של הנקיין, ואם אני אומר אני ינקה אותך בסבון, זה החפצא המטהר, הפשט הפשוט "כי ביום הזה יכפר" שזה תאריך של הכפרה, אבל חז"ל אומרים: שלא זן בלבד אלט זה הסבון, זה המטהר, עיצומו של יום, כל רגע ורגע של יום כיפור - זה טבילה במקוה טהרה! ויש טהרה יותר גבוהה, טהרה של: אנא בשם! בשם - מקוה ישראל ה', וזה יותר מהטהרה של "וזרקתי עליכם מים טהורים" הכפרה היא בשם!

זו היא המעלה הגדולה של יום כיפור, ועל כך צריכים להיות בשמחה עצומה ביום כיפור - הטהרה שביום כיפור, שאביכם שבשמים הוא המקוה טהרה כביכול, מלבד התשובה והכפרה, אין יהודי שלא נטהר ביום כיפור, אין יהודי שאין לו איזה משהו של

חד הוא, אין דביקות בשכינה יותר מעמל התורה, והוא נטהר ממילא!

וזה עומק הענין שאין דבר שמגן מהיצר הרע יותר מתורה, ואין דבר שמתקן יותר מתורה, שאפילו חטאים שהתשובה עליהם מאד מאד קשה וכמעט שאין עליהם תשובה מבואר בקדמונים וספרים הקדושים שע"י תורה מתקנים את הכל, למה? מה מעלת התורה שמכפרת עד כדי כך?

זה סוד הענין, כמו שיש חוקים במקוה ובטהרה של הגוף שעל ידי מקוה - שיש דברים שאין להם טהרה כמו אוכלים ומשקים וכלי חרס, וצריך שלא יהיה חציצה בדבר הנטהר, כך בטהרה על ידי המקוה של הנפש יש חוקים ויש דברים שהכפרה שלהם קשה, אבל זה הכל כשהולכים עם המהלך הרגיל של טבילה, אבל בטהרה של השקה החוקים בטלים ואף אוכלים ומשקים נטהרים, וכך אף בטהרת הנפש כשהכפרה היא במהלך של טבילה, יש חוקים ויש דברים שכמעט ואין להם כפרה, אבל כשנטהרים במהלך של השקה - על ידי עמל התורה שזה השקה, קודשא בריך הוא וישראל ואורייתא חד הוא, ישקני מנשיקות פיהו, מתאחדים עם השכינה ונהיה טהרה דממילא, זה עוקף את כל החוקים וגם דברים שכמעט אין להם תשובה והתשובה מאד קשה עליהם, ע"י תורה הכל מתוקן! ע"י תורה הכל מתוקן!!

מישהו הראה לי איזה עלון מלפני למעלה משישים שנה, מחיי החזון איש, בעלון שם מסופר שאחד מגדולי גדולי גדולי האדמו"רים היה אצל החזון איש, והסופר שם מתאר את המפגש רווי הוד בין שר הקדושה לשר התורה. היה קשה לי לראות את זה, האדמו"ר הזה באמת היה קודש קדשים, ולית מאן דפליג שהוא היה שר הקדושה, וכן לית מאן דפליג שהחזון איש היה שר התורה, אבל היה קשה לי לראות את זה - אין לנו קדושה יותר מעמל התורה! מה זה קדושה? קדושה זה להידבק בקב"ה קדוש ומשרתו קדושים, אין לנו אין מציאות של קדושה יותר מהחזון איש, אדם שכל כך עמל בתורה, ובתיקון המידות, ובדקדוק הלכה, ושלמות המעשים, ויראת חטא, ועל כולם כזה עמל התורה.

אמר לי אחד מגדולי גדולי התלמידי חכמים שבדור, אחד שידע מה זה עמל התורה: כשאני לומד חזון איש אני מתחיל לבכות, איפה שנגמר לי הכוח לעמול שם החזון איש רק מתחיל! העמל התורה של החזון איש זה לא יתואר - לפעמים הוא היה שותה מים ולא היה

הרהורי תשובה כל אחד לפי דרגתו, והוא נטהר, הנפש נטהרת! וכמבואר בכל הפסוקים "מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאותיך" "אנוכי אנוכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאותיך לא אזכור" הקב"ה מטהר אותנו, מנקה אותנו, כמו אמא שלוקחת את התינוק שלה ומנקה אותו, ומנקה אותו, ומנקה אותו!!

המעלה הגבוהה בטהרה ע"י התורה - ישקני מנשיקות פיהו

אבל יש דרגה גבוהה יותר מדרגת הטהרה של מקוה ישראל ה", בני תורה צריכים לדעת את זה, וכל יהודי צריך לדעת את זה:

"ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין" (שיר השירים א, ב) אומרים חז"ל הקדושים (מדרש שיר השירים): מה זה ישקני? לשון השקה, כמו שמים עולים מטומאה לטהרה על ידי השקה, כך ישראל עולים מטומאה לטהרה על ידי נשיקות פיהו. כתוב פה דבר נורא, יש כללים בטהרה במקוה, לא לכל הדברים יש טהרה במקוה, אדם וכלים יש להם טהרה במקוה, אבל אוכלין ומשקין וכלי חרס אין להם טהרה במקוה, ואע"פ כן יש יוצא מן הכלל שיש אפשרות לטהר משקין במקוה, מים - מים אפשר לטהר ע"י השקה, לא ע"י טבילה אלא ע"י השקה, לוקחים כלי עם מים ומשקיעים אותו בתוך המקוה, עד שנהיה למים שבכלי חיבור מלמעלה עם המים שבמקוה, והם נהיים טהורים. ולאיפה נעלם הכלל שאוכלין ומשקין אין להם טהרה במקוה? התשובה היא, שדרך טבילה אין להם טהרה, אבל בהשקה זה לא דרך טבילה, בזה עוקפים את חוקי הטהרה, ומפני שהמים מתאחדים עם המקוה, והם נעשים חלק מהמקוה, והם נטהרים ממילא, זה טהרה דממילא!

אומרים חז"ל הקדושים: ישקני מנשיקות פיהו - יש טהרה של מקוה ישראל ה', ע"י טבילה כביכול, אבל יש טהרה יותר גבוהה, טהרה של השקה שהדבר הנטהר מתאחד עם הדבר המטהר, ואיך נעשה החיבור הזה, ההשקה הזאת? מבואר שם בכל דברי המדרש שהדרך היא על ידי התורה! כל דברי המדרש שם הם על התורה, שקודשא בריך הוא וישראל ואורייתא חד הוא - כשאדם עמל בתורה והמחשבה שלו דבוקה בתורה, הוא דבק במחשבה בדעת של הקב"ה כביכול! וזו טהרה דממילא, טהרה ע"י השקה! ישקני - הוא מתאחד עם השכינה, קודשא בריך הוא וישראל ואורייתא

לו כוח לברך שהכל! והוא אמר שזה פיקוח נפש, מרוב שהוא הגיע לאפיסת כוחות! היו רואים אותו שוכב והכרית למרגלותיו, שאלו אותו: מה זה? אמר החזן איש: אם היה לי כוח לקחת את הכרית לראש הייתי כותב עוד כמה מילים בספר! כזה דביקות בתורה של

החזן איש אין לנו שר הקדושה יותר זה!!!
אלו הם שלושת הדרגות של: אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים, יש דרגה של זרקתי עליכם מים טהורים, ויש מקוה ישראל ה', ויש דרגה שע"י השקה.

מעלת השמחה ביום הכיפורים

ענין נוסף שראוי להתבונן בו ביום הכיפורים: האורחות צדיקים אומר, שכל מצוה שעושים אותה בשמחה הערך שלה הוא פי אלף מכשעושים אותה בלי שמחה, האר"י הקדוש העיד על עצמו שכל ההשגות שהוא זכה בהם, היו מפני שכל מצוה הוא היה עושה בשמחה עצומה כמוצא שלל רב.

מספרים על ר' ישראל שראה יהודי באלול, ואמר לו: שלום עליכם, אותו יהודי היה ככה עם פנים חמוצות ולא האיר לו פנים, אמר לו ר' ישראל: בגלל שלך יש אימת הדין אני צריך לסבול? מה עם הבין אדם לחבירו? למה שלא תאיר לי פנים!?

על דרך זה היתה לי פעם הרגשה: איך נוטלים ארבעה מינים ואומרים הלל? בשמחה עצומה! מדוע בגלל אימת הדין שיש לנו בראש השנה המצוה של שופר ושל מלכויות זכרונות ושופרות צריכים לסבול? למה מצוות אלו צריכים לסבול? גם אותם צריך לקיים בשמחה! יום כיפור - יום של טהרה, לפני ה' טהרה, חמשה עינויים תשובה וידוים כל סדר התפילות של היום, למה הם צריכים לסבול? יום כזה קדוש ונורא, כזו טהרה, ויש לנו מצוה של עינוי שזה מצוה בצער, חז"ל הקדושים אומרים: יפה אחת בצער ממאה שלא בצער, יש כאב ראש, יש סחרחורת, יש חולשה, כמה זכות יש לנו מהמצוה הזאת ביום כזה קדוש, ואת כל זה אפשר להכפיל באלף על ידי שעושים את זה בשמחה!!! לא ננצל את זה!?

ישנם כאלו, שכבר מעשר בבוקר ביום כיפור פוזלים על השעון מידי פעם, כשאף אחד לא רואה, ומחשבנים כמה שעות נשאר עד הכוס קפה, ודאי שאין בזה לא איסור דאורייתא ולא איסור דרבנן, מותר לכתחילה לעשות את זה, אבל כדאי להתבונן שחז"ל אומרים (כריתות ז, א): שמי שמבעט ביום הכיפורים יום הכיפורים לא מכפר, ופשוט ש'מבעט' זה לא מי שמחכה שהצום יגמר חס ושלום, אלא 'מבעט' זה העושה מלאכה במזיד או האוכל במזיד, אבל אם כתוב שהמבעט ביום הכיפורים יום הכיפורים אינו מכפר, מסתבר שלהיפך מי שלא 'מבעט' שלא מסתכל על השעון, ודאי שיום הכיפורים מכפר כפרה מלאה! כמה שאדם יותר ההיפך ממבעט, כמה שאדם יותר בשמחה - לחבק ולנשק כל רגע של היום הקדוש הזה, שאנחנו טובלים 'ביום הזה' שהיום עצמו מכפר עליכם, עשרים וארבע שעות שישים דקות בשעה שישים שניות בדקה, זה מכפיל ומשלש את הכפרה עשרת מונים!!!

השיעורים הקבועים מפי הרב שליט"א

יום חמישי: בשעה 18:45 בבית הכנסת המרכזי "זכרון משה" ירושלים.
יום שישי: בשעה 13:00 בבית הכנסת המרכזי "זכרון משה" ירושלים.
ובשעה 22:30 בבית הכנסת המרכזי "נחלת משה" בני ברק.

לברורים על שיעורים נוספים ניתן להתקשר: 052-7683029

לעי"נ הרבנית
בת שבע בת הרב
יהושע דב הלוי
גלב"ע ד' אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029

להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:

2132817@gmail.com

להערות ותגובות בדוא"ל:

n0527683029@gmail.com

לזכות ולעי"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
גלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

"כל נדרי" - תמצית עבודת יום הכיפורים

זכינו בעזרת השי"ת ליום הגדול של ראש השנה, יום המלכת ה'. והנה אנו בעיצומם של ימי "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", בואכה יום הכיפורים, היום הקדוש שהוא למעשה השיא במערכת הימים הנוראים, וניתן לומר שהוא "פיסגת השנה".

תפילות היום הזה נפתחות בתפילת "כל נדרי". בשעה זו מתקבצים המוני בית ישראל אל בתי הכנסיות ובתי המדרשות. מקומות אלה מתמלאים באנשים נשים וטף מכל גווי הציבור, וגם מי שרחוק מקיום מצוות במשך ימי השנה, מתגבר בו אז הניצוץ הפנימי של נשמת ישראל, וגם הוא מצטרף אל קהל המתפללים.

והאווירה הלא היא כל כך מיוחדת, הלב מלא אימה והתרגשות. מוסיפה לכך גם המנגינה המיוחדת של "כל נדרי", ומבואר ב"מטה אפרים" שניגון זה והסילסולים שבו, וכן התחלת אמירתו בקול שקט והגבהת הקול בג' הפעמים, כשחוזרים על אמירת ה"כל נדרי", כל אלה הם מסממני היראה שבאמירה זו. והם תורמים תרומה נכבדה להרגשת הרוממות וההתרגשות, האופפת את כולם בשעה הגדולה הזו.

כאשר אנו מתבוננים בתוכן הדברים של תפילת "כל נדרי", יש להתפלא כיצד הדברים מתקשרים לשעה נעלה זו? ונשאלת השאלה: האם אין זה תופס את מקומם של תפילות אחרות, שהיינו חפצים לומר בשעה רווית רגש זו?

הגר"י ברודיאנסקי שליט"א בספרו "שיח יצחק" יוצק תוכן נפלא לאמירת "כל נדרי" בשעה זו, ואומר שיש עומק גדול באמירה זו. גם נוסח "כל נדרי", מורה על כך שיש כאן כוונה שהיא מעבר להתרת נדרים גרידא. שכן אילו היתה הכוונה רק להתרת נדרים, לא היה מקום לביטויים חריפים המוזכרים כאן, כגון: "כולהו יהון שרון, שביקין שביתין, בטלים ומבוטלים, לא שרירין ולא קיימין". וחוזרים ואומרים "נדרנא לא נדרי ואסרנא לא אסרי ושבועתנא לא שבועות". וכי להתרת נדרים יש צורך בעשיית ביטול כזה ובתקיפות שכזו?

אלא שלהתרת נדרים יש שתי אפשרויות, כידוע, אפשר להתיר ע"י פתח וניתן להתיר ע"י חרטה. פתח עניינו, שנודעה לנודר ידיעה חדשה, שאילו ידעה בשעת הנדר לא היה

נודר. בחרטה, לעומת זאת, לא נתווספה לנודר כל ידיעה חדשה, אלא שהוא אומר שלא היה מיושב בדעתו בשעת הנדר. ועתה הוא מתחרט על נדרו, משום שבשעה זו הוא הגיע ליישוב דעתו ורואה שלא נהג כראוי במה שגמר בדעתו בדעתו לידור. והרי הוא מתחרט מעיקרא, על שנדר מתוך בהילות.

התרת נדרים של "כל נדרי" בוודאי אינה ע"י פתח אלא ע"י חרטה, והוא כאומר שבמשך כל השנה לא היה בדעתו הנכונה, ורק עתה עם התקדש יום הכיפורים, הוא מגיע לדעתו האמיתית ורואה שאין ראוי כלל להיות נודר מפחד ה' והדר גאווה, שמא יבוא להיכשל בעוון נדרים ושבועות ח"ו. וכל החשבונות שהביאוהו לידור או להישבע במשך השנה, הם כאין וכאפס כנגד החשבון של היראה שמא יכשל, ולכן הוא מתחיל בחרטה גמורה על כל נדריו ושבועותיו.

נמצא מעתה שבהתרת נדרים זו מתבטאת קדושת יום הכיפורים, שעתה מגיע האדם לדעתו וליישובו בהיותו מנותק מהגופניות ומתקרב לנשמתו. בביטול נדריו מונח ביטול על הנודר ולא רק על הנדר, שהנודר הזה כל ימיו כעס ומכאובים, ואינו ביישוב דעתו. מונחת כאן, אם כן, בחרטה זו חרטה על כל מעשיו הרעים של כל השנה, מעשים שלא נעשו ביישוב הדעת. ואף שבשעתו נראו לו חשבונות גדולים ודברים שראוי לעשותם, עתה הוא יודע ומבין שהכל מתגמד, מתקטן ומתבטל כנגד יראת ה' והדר גאווה.

לפיכך, עתה בשעה מרוממת זו של העמידה בפיתחו של היום הקדוש, אומר כל איש ישראל לאבינו מלכינו: אחרי המלכת ה' בראש השנה, ואחרי הפשפוש במעשים בעשי"ת, קמה וגם ניצבה דמותי האמיתית. על כן אל תדון אותי על פי מחשבותי ומעשי של כל השנה, כי הם אינם משרטטים את דמותי האמיתית. ומכאן הביטויים החריפים המביעים את ההתנערות מהמעשים והמחשבות שלא על פי התורה והיראה. ולכן שונים ואומרים: "כולהו יהוה שרון, שביקין, שביתין, בטלים ומבוטלים, לא שרירין ולא קיימין". לא מבטלים כאן רק את הנדר, אלא בעיקר את הנודר. ולכן מוסיפים ואומרים "נדרנא לא נדרי, ואסרנא לא אסרי ושבועתנא לא שבועות".

נמצא שכל קדושת יום הכיפורים ועבודת התשובה המיוחדת מכוחו של יום קדוש זה, טמונים ב"כל נדרי", ומכאן האימה והיראה שבאמירתו. ומעתה מה יפים הם הדברים לשעת הפתיחה של היום הקדוש - יום הכיפורים.

יעלת הון

יום הכיפורים
האזינו תשפ"ב

דברי חזק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

באיזה עבירות שבין אדם לחבירו צריך לפייסו

במשנה ביומא פ"ה ע"ב, עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו.

והרמב"ם בהלכות תשובה פ"ב ה"ט כתב וז"ל, אין התשובה ולא יום הכיפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום וכו', אבל עבירות שבין אדם לחבירו, כגון החובל את חבירו או המקלל חבירו או גוזלו וכיוצא בהן, אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו, אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו, צריך לרצותו ולשאל ממנו שימחול לו, אפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגע בו עד שימחול לו וכו' עכ"ל.

ומקשה הלחם משנה דהרמב"ם בהלכות חובל ומזיק פ"ה ה"ט כתב וז"ל: אינו דומה מזיק חבירו בגופו למזיק ממנו, שהמזיק ממון חבירו כיון ששלם מה שהוא חייב לשלם נתכפר לו, אבל החובל בחבירו אע"פ שנתן לו חמשה דברים אין מתכפר לו, ואפילו הקריב כל אילי נביות אין מתכפר לו, ולא נמחל עונו עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו עכ"ל. והקשה הלחם משנה וז"ל, אף על גב דבהלכות תשובה (פ"ב ה"ט) כתב רבינו ז"ל, דהגוזל את חבירו אינו מתכפר לו, אלא אם ירצה לנגזל ויפייס אותו, אף על פי שהשיב לו הגזילה. יש לומר דשאני גזלן דנתנה מאותה עבירה, ועוד שציער הרבה לנגזל שלקח ממנו בעל כרחו, אבל מזיק הממון שלא נתנה מהיזק ההוא, אלא שהזיק לו ולמזיק לא באה הנאה ממנו, ולא נצטער כל כך הניזק כמו הנגזל, כיון ששלם לו הזיקו די, ולכך כתב רבינו ז"ל כאן שנתכפר לו מיד מה שאין כן בנגזל עכ"ל.

ובספר מועדים וזמנים ח"ו סי' כ', הקשה הרי הוא מבקש מחילה על הצער שציער את חבירו, ולא על מה שהוא נהנה, ואם כשהזיק את ממון חבירו ומשלם על הנזק אינו צריך לבקש מחילה, אמאי כשגולו ונהנה צריך לבקש מחילה וכן הקשה למה במזיק ממון חבירו א"צ לבקש ממנו מחילה, הרי אף ששילם על הנזק הרי גרם לחבירו עגמת נפש שאיבד ממנו.

ב- ונראה דהנה החפץ חיים בפתחה להלכות לשון הרע אות י"ג כתב וז"ל, פעמים הרבה מצוי עוד לא אחר, והוא לפי מה שרגילין הרבה פעמים לבזות לחבירו במעשיו הראשונים או בפגם משפחה או במיעוט חכמתו בתורה או במלאכתו כל איש לפי ענינו, אשר נאמר לו דברים אשר יכעיסוהו ויבהילוהו ולא יוכל להעזר מהם, אפילו אם היה הדבר בינו לבין עצמו, עובר על לאו דלא תונו איש את עמיתו, דאיירי באונאת דברים, כדאיתא בב"מ דף נ"ח ע"ב, וקל וחומר אם היה זה בפני אנשים, ונמצא לפי זה שהמגנה לחבירו בין ברכילות בין בלשון הרע בפניו ובפני אחרים, מלבד שיש עליו לאו דלשון הרע ורכילות כמו שכתבנו לעיל עובר ג"כ בלאו זה עכ"ל. ובבאר מים חיים כתב וז"ל, ודע דלאו זה שייך בד' אופנים הראשונים, ולמספר בלבד ורק בפניו עכ"ל. ומבואר בחפץ חיים ובבאמ"ח דהלאו של לאו תונו נאמר רק בפניו.

ולפי זה נראה לי שבא קושית הלחם משנה, דהנה בשו"ע סי' תכ"ו ס"א כתב מחבר וז"ל, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו, ואפילו לא הקניטו אלא בדברים צריך לפייסו עכ"ל. וכתב המש"ב סק"א וז"ל, דגם בזה עבר על איסור אונאת דברים עכ"ל. ומבואר במש"ב, דהטעם שצריך לפייסו, משום דעבר על אונאת דברים, ובחפץ חיים מבואר דאיסור אונאת דברים הוא רק בפניו ולכן כתב הרמב"ם בפ"ה מהל' חובל ומזיק ה"ט, דהמזיק ממון מחבירו כיון ששילם מה שחייב לשלם נתכפר לו, וצריך להעמיד באופן שמיזיק ממון חבירו שלא בפניו, או בפניו בשווג שלא הונה אותו בזה, אולם החובל בחבירו אע"פ שנתן לו חמשה דברים אין מתכפר לו עד שיבקש מחילה מן הנחבל וימחול לו כיון שלא גרע חבלה מאונאת דברים, וכיון שעבר על לאו שלא תונו לכן צריך לפייסו בדברים ולבקש מחילה.

ומיושב קושית הלחם משנה דבפ"ב מהל' תשובה פרק ב' ה"ט כתב הרמב"ם שצריך לפייסו ולבקש ממנו מחילה, כגון החובל בחבירו או המקלל חבירו או גוזלו, וצריך לומר שדוקא שמקללו בפניו, וכן גוזלו שזה בפניו, אבל אם גנב שלא בפניו, כיון שלא עובר על לאו דלא תונו, כיון

שהחזיר לו הגניבה אין צריך לבקש מחילה. והטעם שכתב החפץ חיים שאיסור לא תונו זהו רק בפניו, אף שגם שלא בפניו גורם לו צער ועגמת נפש, אבל איסור דאורייתא של לא תונו, זה דוקא בפניו שגורם לו צער מרובה, ולכן אם גרם לו צער מרובה בזה אמרינן דאין לו כפרה עד שיפייסנו וימחול לו, והגמ' בב"ק דף צ"ב במשנה, אע"פ שהוא נותן לו אין נמחל לו עד שיבקש ממנו שנא' ועתה השב אשת וגו', ובגמרא שם אמרינן, אבל צערו אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין נמחל לו עד שיבקש ממנו שנא' השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וכו'. וכיון שנלמד מאברהם אבינו שצריך לבקש מחילה, ושם היה שלקח את שרה בפניו, ולכן דוקא כשציערו בפניו ועבר על לא תונו מדאורייתא בזה צריך לפייסו עד שימחול לו, אבל שלא בפניו שאין איסור דאורייתא של לא תונו, כיון ששילם את הנזק ועשה תשובה מתכפר לו. וכן בגמרא ביומא דף פ"ו ע"א, אמר רבי יצחק כל המקניט את חבירו אפילו בדברים צריך לפייסו וכו', אמר רב חסדא וצריך לפייסו בשלש שורות של שלשה בני אדם וכו'. וזה הכל שהקניטו בדברים בפניו, אבל כשציערו לא בפניו שאין על זה לאו דאורייתא כשעה תשובה מתכפר לו.

ג- ובחפץ חיים עם ביאורים של מהדורת 'דרשו', הקשה על החפץ חיים שכתב שהלאו לא תונו נאמר דוקא בפניו, מדברי הדרכי משה בחו"מ סימן רכ"ח אות ב' שכתב וז"ל, נראה שהמוציא שם רע על חבירו הוא בכלל לא תונו, וכן כתב בים של שלמה שהמוציא שם רע על חבירו הוא בכלל הלאו של לא תונו עיי"ש. ומשמע שבכל האופנים שמוציא שם רע אפילו שלא בפניו ועובר על לא תונו עיי"ש. **ועוד צ"ב** דבסי' תר"ו ס"א כתב ברמ"א וז"ל, ואם הוציא עליו שם רע אין צריך למחול לו עכ"ל. וכתב המש"ב סק"א וז"ל, דאיכא דשמע בחשדא ולא שמע בפיו ונשאר השם רע, ומ"מ מידת ענוה למחול גם בזה עכ"ל. ומבואר שגם בהוצאת שם רע צריך לבקש מחילה, ואדרבא הוצאת שם רע חמור שאין צריך למחול, ואם נאמר שאם הוציא עליו שם רע שלא בפניו אין איסור של לא תונו מדאורייתא, הרי ביארנו שבמקום שאין איסור דאורייתא של לא תונו כשעשה תשובה מתכפר לו ואין צריך לפייסו ולבקש מחילה?

ונראה ליישב דהנה מפשטות הסוגיא בב"מ נ"ח ע"ב משמע כדברי החפץ חיים שאיסור לא תונו נאמר רק בפניו. דבמשנה כתוב כשם שאנאה במקח וממכר כך אונאה בדברים, לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח, אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך וכו'. וכן בגמרא אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים וכו', אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמר מפי הגבורה וכו'. ובכל הסוגיא מודגש אל יאמר לו, ולכאורה הרי החפץ חיים מוכיח דאיסור לשון הרע ורכילות הוא אפילו שלא בפניו, אם אומר לאחרים שפלוני היה אוכל נבילות וכו' אלא מוכח שאיסור לא תונו זה רק בפניו.

ולכאורה קשה מרש"י שמביא תורת כהנים וז"ל, ולא תונו איש את עמיתו, כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חבירו, ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ, וא"ת מי יודע אם נתכוונתי לרעה, לכך נאמר ויראת מאלקך, היוודע מחשבות הוא יודע כל דבר המסור ללב, שאין מכיר אלא מי שהמחשבה בלבו, נאמר בו ויראת מאלקך עכ"ל. ולכאורה צריך לומר שלבסוף ידע האיש המתייעץ שלא השאיל לו עצה טובה ויצטער מזה, ולכן הוא עובר על הלאו של ולא תונו איש את עמיתו ואף שלא צערו בפניו שהרי רק אחר כך נודע לו שהיה עצה שאינה הוגנת. וקשה מדברי החפץ חיים שאומר שהלאו של לא תונו זה רק בפניו, וכמו ששמע פשטות הסוגיא בבב"מ. **ונראה** שתלוי באיזה צער דאונאה, שאם אמר לו שלא בפניו שהוא בעל תשובה וכן גרים, כיון שזה דבר שאין מזה נזק, לכן אף שעבר על איסור לשון הרע ורכילות אולם איסור של לא תונו הוא לא עבר וכמו שמבואר בחפץ חיים, וכמו ששמע מפשטות הסוגיא בבב"מ, אולם אם הוא גרם לו נזק על ידי עצה לא טובה, והצער שיש לו זה צער מתמשך, שיצטער הרבה זמן על מה שעשה, עובר על לא תונו גם שלא בפניו כמו שמפורש בתורת כהנים.

הרש"י מובן למה רש"י כתב את התורה כהנים ולא את הגמרא בבב"מ, שלא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח וכו' ובה גם שייך הדרשה ויראת מאלקין, אלא שדוקא אם זה בפניו אז האיסור לא תנו דאורייתא, והדרשא של התורה כהנים אפילו שלא בפניו. ולפ"ז מיושב הדרישה משה והים של שלמה שבהוצאת שם רע עובר על לא תנו ואפילו זה לא בפניו, כיון שהוא צער מתמשך, לכן יש לו תנו גם שלא בפניו. ולכן יש לא תנו גם שלא בפניו. ולכן הוא צריך לפייסו כשהוציא עליו שם רע, ואדרבא זה יותר חמור ואפילו אינו צריך למחול לו.

שירת "האזינו"

א- בפרשת וילך 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת' (לא יט) ופרש"י וז"ל, 'האזינו השמים' עד 'וכפר אדמתו עמו'. ובהמשך 'וענתה השירה הזאת לפניו לעד' (פסוק כ"א) פרש"י וז"ל, 'שהתירתי בו בתוכה על כל המוצאות אותו עכ"ל. והרמב"ן כתב וז"ל, 'וטעם השירה הזאת, השירה אשר אגיד לך עתה והיא האזינו, ויקראנה שירה כי ישראל יאמרוה תמיד בשיר ובזמרה, וכן נכתבה כשירה, כי השירים יכתבו בהם הפסק במקומות הנעימה עכ"ל.

וצ"ב למה נקראת פרשת האזינו שירה, הרי כתוב בפרשה כל הצרות שעברו על כלל ישראל? וכן צ"ב מה שכתב הרמב"ן ויקראנה שירה, כי ישראל יאמרוה תמיד בשיר ובזמרה, וכיון שכתוב בפרשת האזינו כל הצרות שעברו על כלל ישראל איך יאמרו אותה בשיר ובזמרה.

ב- רבינו יונה בשע"ת שער שני אות ב' כתב וז"ל, הדרך הראשון, כאשר תמצאנה את האיש צרות ישיב אל לבו ויאמר אין זה כי אם דרכי ומעללי ואשר עשו אלה לו וחטאיו עוללו לנפשו, וישוב אל ה' וירחמנו, כענין שנא' 'ומצאנו רעות רבות וצרות ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאנו הרעות האלה' וגו', ומחסידי השם יתברך שהוא מקבל התשובה מתוך הצרה, ותהי לרצון לפניו, ויהא נדבה את החוטא בשבו עדין ביום תוכחה ומקרב צרה, שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעונך, קחו עמכם דברים' וגו' ארפא משובתם אהבם נדבה, ונאמר 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה' וגו'. ובאות ג' כתב וז"ל, ותדע ותשכיל כי מוסר השם יתברך לטובה האדם, כי אם חטא האיש לפניו ויעש הרע בעיניו, מוסר השם עליו לפני תועלות, האחת, לכפר על חטאיו ולהעביר את עונו, כמו שנא' ראה עני ועמלי ואל שכח חטאיו, ובתחלואי הגוף אשר חלה השם בו ירפא תלי נפשו, כי העון חולי הנפש, כמו שנא' רפאה נפשי כי חטאתי לך וגו' והשניה, להזכירו ולהשיבו מדרכיו הרעים, כמו שכתוב 'אך תירא אותי תקחי מוסר' וגו'. וכאשר יקבל האדם את מוסר השם ויטיב דרכיו ומעלליו ראוי לו שישמח ביסוריו, לפי שהועילוהו תועלות נשגבות, ויש לו להודות לשם יתברך עליהם כמו שעל שאר ההצלחות, שנא' 'כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא' ונאמר 'צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא'. ואמרו רבותינו ז"ל (ספרי ואתחנן) רבי אליעזר בן יעקב אומר, כל זמן שאדם שרוי בשלוה אין מתכפר לא מעונותיו כלום, ועל ידי היסורים הוא מתרצה למקום, שנאמר 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה', פרוש כאב את בן, כן ירצה השם את אשר הוכיח וקבל מוסרו, וכדרך שהאב רצה את בנו אחרי התוכחות וכו'. ויש על הבוטח בשם להואיל ממעוף צוקתו, כי יהיה החושך סיבת האורה, כמו שכתוב 'אל תשמחי איתנו כי נפלתי קמתי כי אשב בחושך ה' אור לי' ואמרו רבותינו ז"ל (מדרש תהלים) אלמלא נפלתי לא קמתי, אולם לא יבתי בחושך לא היה אור לי וכו' עכ"ל.

ובדברי רבינו יונה מיושב למה נקראת פרשת האזינו שירה, משתי סיבות, א' כי על ידי היסורים מתכפרים כל עונותינו, וכמו שכתב שצריך להודות לשם יתברך עליהם כמו על שאר ההצלחות, ולכן כתב הרמב"ן ויקראנה שירה, כי ישראל יאמרוה תמיד בשיר ובזמרה, להודות להש"ת ששלח להם היסורים כדי לכפר על כל העונות ולהתרצות לפניו, וכן נקראת שירה כי על ידי היסורים הש"ת מזכירו להשיבו מדרכיו הרעים. ורש"י כתב (בפסוק כא) וענתה השירה הזאת לפניו לעד, שהתירתי בו בתורה על כל המוצאות אותו עכ"ל, וזה עוד תועלת, כי כיון שהש"ת התרה מראש על כל המוצאות אותו, זה מביא אמונה בהש"ת, וזה התועלת גדולה שהאדם מאמין ויודע שהכל בגזירת הבורא יתברך משום המעשים הרעים שעשו.

ג- להודות לה' על היסורים זה מגן שלא יבואו עליו עוד יסורים

רבינו יונה בשערי תשובה בשער רביעי אות י"ב כותב וז"ל, ואם תמצא את החוטא תלאהו תקרה אותו צרה, ויצדיק עליו את הדין ויקבל המוסר באהבה, יהיה זה לו למגן מן היסורים הראויים לבוא עליו, כמו שנאמר 'כי חמת אדם תודך, שארית תמות תחגור', פירוש כאשר צער האדם יודה ואת, כלומר, שיודה אותו האדם בעת צרתו, שארית תמות, שהיו מפתחות לבוא על האדם וכו' תחגור ותעכב אותם ולא תביאם עליו וכו'. וכן בענין ההודאה על הטובה נאמר 'אודך לעולם כי עשית, ואקוה שמך כי טוב נגד חסידך', פרוש, אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובתך וכו' עכ"ל. מבואר ברבינו יונה שאם האדם מצדיק עליו את הדין, ומקבל את היסורים באהבה, זה לו למגן שלא יבואו עליו יסורים רבים הראויים לבוא עליו. ובה מבואר שנקראת שירת האזינו, והרמב"ן אומר כי ישראל יאמרוה תמיד בשיר ובזמרה, כי האדם שמקבל את הדין פנים בשמחה, זה מגן מכל היסורים, וזה גורם לו שלא יבואו עליו יסורים ויהיה תמיד בשירה ובזמרה.

ובשער רביעי אות יב כתב וז"ל, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש תהלים עט) בענין מה שכתוב (תהלים א) מזמור לדוד בברחו וגו'. מדתם של צדיקים פורעים חובם ומזמרים לקב"ה, משל לבעל הבית שהיה לו אריס והיה אותו אריס חייב לו, עשה אותו אריס את הגורן וצברה ועשאה כרי, נטל בעל הבית את הכרי ונכנס האריס ריקן לביתו, והיה שמח שהיה נכנס ריקס, אמרו לו יצאת מגרנך וידך על ראשך ואתה שמח, אמר להם אעפ"כ השטר מורק פרתתי את חובי. עכ"ל. ומבואר מה שכתבו לעיל בטעם הראשון שנקרא שירת האזינו, שהשטר של העבירות נפרע, ועכשיו אנחנו קרובים לקב"ה.

ד- להגיד אחר היודי ואתה צדיק בכונה עצומה ובהכנעה גדולה

כתב היסוד ושורש העבודה שער חמישי פרק שביעי וז"ל, ויהר לומר אחר היודי פסוק, ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו, בהכנעה גדולה ובכונה עצומה, ומצאתי כתוב וז"ל, אמרו בפסיקתא, א"ל הקב"ה למלאכי השרת, בואו ואודיעה אתכם צדקתם של בני, שאני טענתים בעולם הזה כמה פעמים צרות ויסורים הבאים עליהם בכל דור ודור ובכל שעה ושעה, ולא בעטו בהם, שקוראים עצמם רשעים וקוראים אותי צדיק, והם אומרים בלשון זה, אבל חטאנו עוינו וכו' כי אמת עשית ואנחנו הרשענו, עד כדי שיתן הפסיקתא. ולפי מה שהבאנו מדברי רבינו יונה שהאדם שאומר בכונה ומצדיק עליו הדין ומודה לקב"ה על הכל, זה מונע שלא יבואו עליו צרות.

ה- להודות לקב"ה על הטובות ועל הרעות

רבינו יונה כתב (שם) וז"ל, וכן בענין ההודאה על הטובה, נאמר (תהלים נב יא) 'אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד חסידך', פירוש אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובתך עכ"ל. ונמצא כאן עצה לזכות שהקב"ה יעשה עמנו טובות בעתיד, להודות על העבר, וכן מבואר בברכות פרק ט' משנה ד', הנכנס לכרך מתפלל שתיים, אחת בכניסתו, ואחת ביציאתו, בן עזאי אומר ארבע, שתיים בכניסתו, ושתיים ביציאתו. ונותן הודאה לשעבר, וצוה לעתיד לבוא ע"כ. וכתב הרע"ב וז"ל, וכל כך למה מפני שצריך לשתן האדם הודאה לבוראו על מה שעבר עליו מן הטוב, ויתפלל על העתיד שתבוא לו טובה עכ"ל. ורואים שהאדם צריך בתחילה להודות על העבר, וכעין ששילם כביכול על הטובה שקבל ואז יתפלל על העתיד, וזה עצה שהאדם יזכה לקבל עוד טובות כשהוא מודה על העבר, וכן אמרנו אומרים ב'נשמת', 'עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו ה' אלוקינו לנצח', שצריך בתחילה להודות על העבר ואחר כך לבקש על העתיד.

וכתב ביסוד ושורש העבודה (בצוהה הקדושה סימן כו) וז"ל, הייתי נזהר מאוד ליתן הודאה ושבח להשם יתעלה יתברך שמו על כל מה שהגיע עלי, הן איזה רעה רח"ל קטנה או גדולה, הייתי מצדיק על את הדין בשמחה ונתתי להשם יתעלה ג"כ הודאה על בשמחה עצומה וכו', הן על איזה טובה קטנה או גדולה מכל שהפה יוכל וכו' נתתי לו יתברך שמו הודאה ושבח על הטובה שגמלתי, הן על דבר מצוה שזמן לי יתברך שמו וכו', ובדואי כל אדם מוזתר על זה, והיא משנה מפורשת בפרק תשיעי דברכות (משנה ה) חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, לבד פירוש הברטנורא שפירש שקאי גם על השמחה, פשטיות המשנה על כל פנים, שחייב אדם ליתן שבח והודאה לשם יתעלה על כל הבא עליו גם על הרעה, ופשיטא על הטובה לשון המשנה, כשם שהוא מברך על הטובה, משמעוהו שהוא דבר פשוט שחייב לברך על הטובה, אלא אשמעינן שחייב לברך גם על הרעה וכו' עכ"ל. וכדברי רבינו יונה שאם מברך על הטובה זה סיבה שהקב"ה יתמיד הטובות עליו, וכן כשמברך על הרעה זה יהיה לו למגן שלא יבואו עליו יסורים, וכל שכן בעשיית הטובות ובין ח"ו הרעות, ובה נזכה שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה שנה טובה ומבורכת בכל הענינים בין בכלל ישראל ובין כל יחיד ויחיד.

ו- על ידי שירת האזינו אפשר ללון בעומקה של הלכה

בגמרא במגלה ג' ע"א, 'ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו' וגו' (יהושע ה). אמר לו אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם תלמוד תורה, אמר לו על איזה מהן באת, אמר לו עתה באתי, מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק, אמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה ע"כ. ופרש"י וז"ל, ועכשיו שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה שהרי אינכם נלחמים בלילה, עתה באתי על של עכשיו, מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק, לא באותו הלילה כתיב, אלא בלילה שצר על העי, והכי קאמר מיד חזר יהושע מדבריו וכשבא לילה אחר במצור עסק בתורה עכ"ל. ובתוד"ה עתה באתי כתבו וז"ל, פירש ריב"ן על תלמוד תורה באתי דכתיב ביה ועתה כתבו לכם את השירה הזאת עכ"ל. וצ"ב לפשט הריב"ן למה אמר עתה באתי לרמה על התורה שכתוב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, ולא אמר על תלמוד תורה באתי. ונראה שהרי הם היו טרודים במלחמה והיה להם צער מזה, ובמצב כזה קשה ללמוד, ולכן אמר להם עתה באתי על התורה שכתוב בה ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, ששירת האזינו זה על כל היסורים שעברו כלל ישראל, ובכל זאת צריך ללמוד התורה ובשמחה ובשירה, ולכן אמר להם בלשון הזה, וכתוב שבמלחמת העי וילן יהושע בעמק, שלן בעומקה של הלכה, כי ללון בעומקה של הלכה כשעוסקים במלחמה, זה רק אם יש שלות הנפש ושמחים בכל היסורים, ושירת האזינו זה לשמוח בכל היסורים שעוברים על האדם, ואז זוכים לתורה.

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גלין 215 | ביצה י"ב – י"ח | האזינו ה'תשפ"א

הוצאה שלא לצורך אכילה,

ומתוך שהותר לצורך הותר שלא לצורך

בשבת אסור להוציא או להכניס מרשות היחיד לרה"ר, אבל ביום טוב הותרה מלאכת הוצאה לצורך אוכל נפש. ולהלן יבואר האם מלאכת הוצאה מותרת שלא לצורך אוכל נפש.

י"ב. לב"ש אסור להוציא קטן לולב וס"ת וכל דבר שאינו לצורך אכילה לרה"ר ביו"ט, וב"ה מותרים.

רבה אמר שי"ל שמחלוקתם היא אם יש עירוב והוצאה ליום טוב (-לרש"י הכונה לאיסור הוצאה ותקנת עירובי חצרות. ולהר"ר חיים כהן (תוד"ה דלמא) גורסים עירוב הוצאה, והיינו שאיסור הוצאה מעורב עם שאר המלאכות האסורות, אע"פ שזה מלאכה גרועה, אבל עירוב חצרות א"צ ביו"ט שהרי בלאו הכי מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך. וכתבו התוס' שי"ל שהכונה לעירוב חצרות, ונ"מ להתיר לטלטל דברים שאינם לצורך יו"ט כלל), או דילפינן להתיר מזה דכתיב "ולא תוציאו מושא מבתים ביום השבת", שאף שאיסור הוצאה נלמד מ"ויעבירו קול במחנה" בא ירמיה ופירש שאין האיסור אלא בשבת. ולפי זה י"ל ששחיטה גם לבית הלל לא הותרה אלא לצורך.

רב יוסף מוכיח ממה שנחלקו באופנים הנ"ל ולא בהוצאת אבנים דאי נימא שאין איסור הוצאה אין גם איסור טלטול מוקצה, דלא נאסר מוקצה אלא משום הוצאה, ומה שלא אסרו טלטול אוכלים וכלים, משום שאין גוזרים גזירה על הציבור אא"כ רוב הציבור יכולים לעמוד בה, אלא ודאי לכו"ע יש איסור הוצאה ביו"ט, וירמיה הזכיר על שבת שהיא חמורה והלואי שישמעו, ובהכרח שהמחלוקת היא שלב"ה אומרים מתוך שהותרה הוצאה לצורך דכתיב "אך אשר יאכל לכל נפש", הותרה נמי שלא לצורך בכל גוונא, ורבנן גזרו לאסור לטרוח להוציא דבר שאינו נצרך כגון אבנים, אבל קטן וס"ת דצריכינן להו ביו"ט לא גזרו וב"ש סוברים דלא אמרינן מתוך ורק דבר שהוא צורך אכילה שהתירה התירתו מותר. רש"י. אבל דעת התוס' (ד"ה ה"ג) שדבר שאינו לצורך יו"ט כלל אסור מן התורה, כגון האופה מיו"ט לחול או מוציא אבנים שאין בזה לא צורך אוכל נפש ולא שמחת יו"ט, ומחלוקת ב"ש וב"ה היא בדברים שיש בהם קצת צורך ליו"ט כגון קטן למולו שהמצוה נקרא צורך יו"ט, ור"ת מתיר להוציא קטן לטיול. ושוחט עולה ביו"ט חשיב צורך שלא יהיה שלחן מלא ושלחן רבן ריקן.

וכמו כן נחלקו גבי שוחט עולת נדבה ביו"ט, שלב"ה אינו לוקה, דמתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, ולב"ש לוקה מפני שיכול להקריבה אחרי יו"ט, ואינה כעולת חובת היום דרחמנא שריא. וכתבו התוס' (ד"ה השוחט) שלב"ש גם השוחט עולת חובה ביו"ט לוקה, דכתיב "והגותם" חגיגה אין עולת ראייה לא, אבל שלמי חובה ואפילו שלמי נדבה פטור, כיון שיש בהם צורך להדיח. וב"ה אף דס"ל שנזדים ונדבות אין קרבים ביו"ט, מ"מ ילפינן האיסור מ"לכס" ולא לגבוה, ולא הבא מכלל עשה עשה ואין לוקין עליו.

המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו לב"ש לוקה חמש משום מבשל ביו"ט דבישול הוא אב מלאכה וכיון שגיד הוא אסור ואינו ראוי לאכילה הרי הוא בכלל "לא תעשה כל מלאכה", אוכל גיד, מבשל בשר בחלב שזה אסור גם בחול, דכתיב ג"פ "לא תבשל גדי בחלב אמו" לאיסור אכילה הנאה ובישול, אוכל בשר בחלב, הבערה ביו"ט דס"ל יש חילוק מלאכות ביו"ט שאם עשה שתי מלאכות לוקה שתיים, ולב"ה אינו לוקה משום הבערה ובישול, דמתוך שהותרו לצורך הותרו גם שלא לצורך, ובישול גיד נחשב צורך כיון שהיה בדעתו לאוכלו. תוד"ה הכא.

י"ב: לרבי יהודה לכו"ע אסור להוליך תרומה ביו"ט כשם שאסור להפריש, וה"ה שאם יבוא הכהן לביתו לא יתן לו א"כ הוא רגיל לאכול אצלו והודיעו מאתמול (תוד"ה אין), וחלה, ומתנות (זרוע לחיים וקובה), מותר להוליך את אלו שהופרשו מאתמול עם אלו שהופרשו ביו"ט, ולהוליכן בפני עצמם לב"ש אסור כמו תרומה, ולב"ה מותר כיון שמותר להפריש, דלא כתרומה.

מצטרפים למחזור הלימוד והמבחינים ב"חפץ חיים" ו/או "אהבת חסד"

אנו נמצאים בעשרת ימי תשובה, שבהם כל אחד מחפש לתקן דרכיו ומעשיו, להתחרט על העבר, ולקבל לעתיד, כדי לזכות ביום הכיפורים לגמור חתימה טובה, ולסליחה ומחילה על העוונות.

ובאשר אחד מהדברים שידוע שהמכשול בזה מצוי בעוונותינו הרבים הוא לשון הרע, אשר מלבד עצם האיסורים דאורייתא שהאדם עלול להכשל בהם אפילו כמה פעמים ביום, גם ידוע חומרת העוון, וכפי שהאריך החפץ חיים להביא מדברי חז"ל בהרבה מקומות, (ונוכחי בקצרה כמה דברים מתוכם: עיקר סיבת חורבן בית שני ואריכות הגלות זה בגלל לשון הרע. דיבורי לשון הרע מטמאים את כל הדיבור ומונעים מהתפילות ודיבורי הקדושה לעלות למעלה. לשון הרע שקול כנגד ג' עבירות החמורות. חטא לשון הרע מביא על האדם יסורים בעולם הזה, מלבד העונש לעולם הבא. ומאידך מה גדול שכרו של הנוהר מלשון הרע, וכמאמר חז"ל ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, וכתב הגר"א בשם המדרש שעל כל רגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער).

ונהנה הרבה פעמים האדם נכשל בלשון הרע בגלל שלא ברור לו אם באופן זה יש איסור לדבר, כי זכור לו שיש כל מיני אופנים שמותר לדבר, וכל זמן שההלכות לא ברורות לאדם יש מקום ליצר הרע להכשיל את האדם באיסור זה. ומלבד זה לימוד ההלכות מזכיר לאדם את האיסור ומשפיע על הנפש לקנות קנין אמיתי בהמנעות מלשון הרע.

גם ענין גמילות חסדים הוא דבר חשוב ומרכזי מאד בעבודת ד', וכתב החפץ חיים שכפי ההרגל שהרגיל האדם את עצמו במידת הטוב והחסד כל ימיו, כך יקבל השפעת טובו ורוב חסדו של הקב"ה בעולם הזה ובעולם הבא, וכן מועילה מידה זו לכפרת עוונות.

ומה יפים הם חיי מי שקבע בנפשו בצורה גמורה שהוא לא מדבר שום גנות על שום אדם בעולם, ורואה בכל אדם רק את הטוב, ונפשו סולדת מכל דיבור של גנות, וליבו מלא באהבת כל איש מישראל, והוא רוצה ופועל לטובתם של אחרים ושמח בשמחתם.

וכיון שכולנו מחפשים עצות איך לזכות לגמור חתימה טובה ולסליחהומחילה, וידועים בזה דברי רבינו יונה בשערי תשובה שער ב' שהאדם שקיבל על עצמו לשמוע תוכחה ולקיים את הדברים "מעט אשר קבל כזאת במחשבתו וגמור עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצות והמוסרים, ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה". וא"כ אם נקבל על עצמנו לימוד קבוע בספר "חפץ חיים" ו/או "אהבת חסד" ע"מ לקיים את הדברים, ממילא דבר זה יהיה זכות עבורינו כבר בימים אלו, כאילו כבר קיימנו את כל מה שנקיים בעזרת ד' בעתיד.

וכיון שדברי תורה צריכים חיזוק, ויש תועלת מרובה בכך שהאדם מכניס את עצמו למסגרת מחייבת ומאתגרת, לכן כבר לפני ארבעה חודשים, לאור ההתעוררות הגדולה בעקבות האסונות הגדולים, פתחה מערכת "לדעת" במבחינים שבועיים וחודשיים לפי סדר הלימוד היומי בספרים חפץ חיים ואהבת חסד, עם 11 הגרלות שבועיות. וכעת עם תחילת מחזור חדש בלימוד ספרים אלו, אנו קוראים לכל אחד ואחת להצטרף לאלפי הלומדים והנבחינים בכל שבוע במסגרות אלו, אשר על ידי זה הם מחזקים את איכות הלימוד והידיעה והקיום למעשה.

מבחיני לדעת מתפרסמים מידי שבוע ב"אוסף גליונות", וניתן להרשם לקבלם במייל - A0527692282@gmail.com כמו כן ניתן לקבל את המבחינים בנקודות ההפצה של סיכומי "תמצית" ומבחיני "לדעת".

ניתן לעשות את המבחינים במערכת "נדרים פלוס", או בטלפון 0737-289669. העורך.

הולכת חלה ומתנות כהונה לכהן ביו"ט

חכמים אסרו להפריש תרומה ביו"ט, אבל הפרשת חלה זורעת לחיים וקייבה לא נאסרה ביו"ט, מפני שאם לש עיסה או שחט בהמה ביו"ט חל החיוב ביו"ט, ואף שמוותר לאכול מהבהמה לפני הפרשת המתנות, מ"מ מותר להפריש שמה יבוא לאוכלם ויעבור בעשה. (רש"י). הנדון להלן הוא אם מותר גם להוליכם לכהן ביו"ט כיון שהתירו להפריש, או שכמו שבתרומה אסור להוליך ה"ה באלו אסור.

לרבי יוסי מתנות מותר לכו"ע, ותרומה לב"ש אסור כיון שאסור להפריש, ולב"ה מותר כמו מתנות.

לאחרים תרומה אסור לכו"ע, ומתנות אפי' נשחטו היום לב"ש אסור ולב"ה מותר.

במתני' איתא שלב"ש אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביו"ט אף בהורמו היום, כמו בתרומה, וב"ה מותרים כיון שמוותר להפריש. הגמרא אומרת שאם מדובר כשגם השחיטה היתה היום, א"כ מתני' כאחרים. ורביא מעמיד את המשנה כרבי יהודה ואיירי בנשחטו מאתמול, וכן איכא לאוקמי כאחרים ואחרים סוברים כר"י. אלא שאוסרים להוליך מתנות שנשחטו אתמול גם עם אלו שנשחטו היום.

הלכה כרבי יוסי ואליבא דב"ה שאפילו תרומה מותר להוליך.

לרביא מותר למלול מלילות למלול חיסים כשהם רמים ולפרך שרביטים של קטניות להוציא את הזרע ביו"ט, ומלילות זה דושה כלאחר יד ואסור בשבת מדרבנן, ופיוח קטניות בשבת זה תולדה של דושה, ומ"מ מותר ביו"ט כמו שחיטה ובישול.

המולל קטניות מערב שבת מותר לנפח בשבת מיד ליד שלא כדרך חול, אבל בקנן (-כלי שראשו רחב ולמטה הוא צר ונותן את הקטניות בחלק הרחב ומנענע והאוכל יוצא למטה ללא הפסולת) ובתמחוי (-קערה גדולה) אסור, וביו"ט מותר מעט מעט אף בקנן ותמחוי, ובטבלא בנפה או כברה אסור אף ביו"ט דמיחזי כמאן דעביד לצורך מחור.

כמה דינים בהפרשת תרומה ומעשר

מבואר במתני' שאסור לכו"ע להפריש תרומה ביו"ט, והגמרא מחפשת מקרה שחיוב התרומה חל ביו"ט שאז יהיה מותר להפריש תרומה ביו"ט, ומענין לענין עוברת הגמרא לבאר עוד כמה דינים בחיוב הפרשת תרומה ומעשר.

י"ג: הכניס שיבלים לעשות מהם עיסה, מותר לאכול מהם עראי ללא הפרשת תרומה.

הכניס שיבלים כדי למוללם לרבי חייב בתרומה ואסור לאכול מהם עראי עד שיפריש, מפני שאין סופם לבוא לידי גורן אחר, ורבי יוסי ברבי יהודה פוטר ד"דגנך היינו מירוח. הגמרא אומרת שא"כ דמולל מלילות ביו"ט לפי רבי יכול להפריש תרומה ביו"ט, וכן לרבי יוסי ברבי יהודה אם הכניס שיבלים כדי לעשות מהם עיסה בדישה ומירוח ונמלך למוללם שהם נעשו טבל ביום שנמלך עליהם, דכיון שהכניס לשם גורן גמור חלה עליהם תורת תרומה ומעשר, וכשנמלך למוללם נעשית ההכנסה גורן, ואם מוללם ביו"ט יכול להפריש ביו"ט. ע"כ לפירוש רש"י. אבל לתוס' ("ד"ה הא) רק לפי רבי יוסי ברבי יהודה יכול להפריש ביו"ט, כיון שכשנמללם ביו"ט חל החיוב, אבל לרבי שההכנסה מחייבת אינו יכול להפריש ביו"ט, כיון שהיה יכול להפריש מאתמול, ומה דאיתא במשנה שאינו זכאי בהרמת תרומה היינו ברוב תרומה.

הכניס חבילי קטניות כדי למוללם, לאביי לישנא קמא בזה מודה רבי יוסי ברבי יהודה שחייבים בתרומה מפני שיש הרבה שאינם חובטים הרבה יחד אלא כדי קדירתם, ולכן הכנסתם בחבילות זהו גורם, וללישנא בתרא לכו"ע אינם חייבים בתרומה דבסתמא כוונתו לעשות מהם כרי וכשהכניסם בחבילות ליכא גמור מלאכה.

מי שהיו לו חבילי תלתן (-מין קטנית שנשתנים ממנו מעט בקדירה כדי לתת טעם) של טבל יכתשם שזוהו דרך דישתם ויחשב באומד כמה זרע יש בהם, ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ ואע"פ שטעם עצי ופריו שזה לא חייבוהו חכמים במעשרות. לל"ק שגם שאר קטניות נעשו טבל כשהכניסם בחבילות אע"פ שהרבה עושים מהם כרי ומירוח אין מכאן ראייה לאביי, דקאי כרבי שמחייב בשבלין, והא דתני תלתן ולא שיבלים לאשמועינן שאע"פ שטעם עצי ופריו שווה א"צ להפריש תרומה על העץ. ולל"ב גם תלתן אינו מתחייב בתרומה, הא דתני חבילי תלתן של טבל הכוונה טבל שלא הופרש ממנו תרומה מעשר. בן לוי שקדם והלך אצל ישראל ונטל מעשר אדון, ממנו בחבילין, וכמו שאמור ר"ל מעשר ראשון שהקדימו בשבליים לפני תרומה גדולה, כיון שחל עליו שם מעשר נתחייב בתרומה מעשר ואסור באכילת עראי והאוכלו חייב מיתה כדון טבל, וקנסו את הלוי לכתוש קודם שיתן התרומה מעשר לכהן כיון ששינה סדר המעשרות ועבר על "מלאכתך ודמך לא תאחר". (וכן בענבים יעשם יין וזיתים יעשם שמן).

י"ד: לאבא אלעזר בן גימל כשם שתרומה גדולה ניטלת מאומד דכתיב "ראשית דגנך" ולא נתנה בו התורה שיעור, ואפילו חיטה אחת פוטרת את כל הכרי, (וחכמים אמרו מהו השיעור בעין יפה בינונית ורעה) ובמוחשבה נותן עינו בצד זה ואוכל מצד אחר, דכתיב ונחשב", כך תרומה מעשר ניטלת מאומד ובמוחשבה, דכתיב על הלויים "ונחשב לכם תרומתכם" בשתי תרומות הכתוב מדובר "ונחשב" קאי אתרויהו והא דקא יליף מתרומה גדולה משום אומד נקט לה.

מעשר ראשון שהקדימו בשיבולים פטור מתרומה גדולה, אע"פ שצריך לתת תחילה תרומה גדולה דכתיב "ראשית", וא"כ תרומה מעשר, ובה שנטל תחילה מעשר ראשון נמצא שלא ניתנה תרומה גדולה מפירות אלו, והישראל נתן אחד מחמישים ממה שנשאר, ונמצא שהכהן מפסיד, דכתיב "והרמותם ממנו תרומת ד' מעשר מן המעשר" ולא תרומה גדולה ומעשר מן המעשר, אבל הקדימו בכרי חייב בתרומה גדולה, דכתיב בלויים "מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ד'", ומסתבר לחייב באידגן שכבר חל חיוב תרומה דכתיב "ראשית דגנך", ולפטור בלא אידגן.

המקלף שעורים מתוך השיבולים כדי לאוכלם קלופים חיים מקלף אחת אחת ואוכל ופטור מן המעשר, דאכילת עראי היא, ואיירי בלא נתמרחו, ואם קילף ונתן לתוך ידו חייב במעשר דהוי ליה קבע. רש"י. והתוס' ("ד"ה ואם) הקשו שאסור לתלוש את השעורים מהשיבולים, ולכן ביארו שכבר נתלשו מהשיבולים, ובה לקלפם מקליפתם. עוד כתבו התוס' שאין טעם החיוב בנתן לתוך ידו מפני שהוא קבע, אלא משום שזה גמור מלאכה. ובשבת אינו חייב משום מפרק שזה תולדה של דש אף במקלף כמה כוסות, דמלאכת מחשבת (-אומנות) אסרה תורה, כדמצינו שגמור מלאכה למעשר לאסור אכילת עראי בקישואים ודלועים משיפסקו שניטל הפיקס שלהם והיינו הפרח שבראשם שהוא נופל כשמתייבש, ושלא פיקסו משיעמיד ערימה והיינו שאף אם לא פיקסו אם העמיד ערימה כמין כרי הקובעו למעשר, וכן גמור מלאכה בבצלים משיעמיד ערימה, והמעמיד ערימה בשבת אחרי שהביא את הבצלים לביתו פטור.

המולל מלילות של חטים מנפח מעט מעט ואוכל, ופטור מן המעשר, ואם ניפח ונתן לתוך חיקו (-שולי בגדיו) חייב, וכן לענין שבת שנפח מעט מעט, לרב קשרי אצבעותיו ולמעלה ולא בכפו, ולמעורב בידו אחת ובכל כוחו. וביו"ט (מותר אף בקנן ותמחוי. תוס') כיצד הוא מולל כדי לשנות מדרך חול, לאביי חדא אחדא בין האגודל לאצבע, לרב אויבא אתרתי בין האגודל לשתי אצבעותיו, ולרבא אפי' חדא אכולא ידא, ואם ניפח ונתן לתוך חיקו שולי בגדיו חייב במעשר, וכן הדין לענין שבת.

מה מותר לעשותם ביו"ט רק בשינוי

אף מלאכות המותרות ביום טוב לצורך אוכל נפש, מ"מ יש דברים שאסרו חכמים לעשותם אא"כ ישנה מהדרך שהוא עושה אותם בחול, וכדלהלן.

י"ד: שחיקת תבלין ומלח ביו"ט - במתני' איתא שלב"ש תבלין נדוכים במדוך של עץ וא"צ שינוי [גדול]. ומלח גם נדון בפך של חרס ולא במדוך, או בעץ הפרור (-כף גדולה). ולב"ה תבלין נדוכים כדרכם במדוך של אבן, ומלח במדוך של עץ שזה שינוי קטן.

והטעם שמלח לכו"ע צריך שינוי משא"כ תבלין, י"מ שכל הקדרות צריכות מלח וכיון שידע שיצטרך מלח היה לו להכין מאתמול, ולפי זה תבלין שידע מאתמול שצריך לדוכו דינו כמלח, וי"מ לפי שמלח אינו מפיג טעמו, ולפי זה ה"ה מוריקא שאינו מפיג טעמו דינו כמלח, ובברייתא איתא שכל דבר הנדוך נדוך כדרכו והמלח נדוך עמו, ואם בא לדוך מלח בפני עצמו, לב"ש ידוך בפך והעץ הפרור לצלי, אבל לא לקדירה, ולב"ה המלח נדוך לכל דבר כדרכו ואפילו לקדירה, (ולא בכל דבר -מקוצה כגון סיכי יזירי ומזורי שגם ר"ש מודה שאסור לטלטלם), ורב יהודה בשם שמואל סובר כב"ה דברייתא. ורב אחא אוסר לדוך בשבת מלח אא"כ מטא את המדוכה על צ"ד, דסבר כשמואל שמוותר במדוך של אבן, אבל צריך שינוי קטן.

וכתבו התוס' ("ד"ה בית הלל) דהא דאיתא בנמסכת שבת שמוותר לדוך פלפלין בקת הסכין רק אחד אחד, ופלפלין דינם כתבלין, מיירי דווקא בשבת, אבל ביו"ט מותר לכו"ע כדרכו אפילו במדוך של אבן. ומלח ים צריך שינוי לדוכו גרעין גרעין, אבל מלח העשוי ממעינות מלוחים א"צ בו שינוי, כיון שהוא עשוי בידי אדם.

עוד כתבו התוס' ("ד"ה איכא) דנקטינן לחומרא כשני הלישנות, דאף שבשל סופרים הלך אחר המקיל, כאן יש קולא וחומרא בכל לישנא, ומ"מ מותר לטחון שומים ביו"ט כדרכם, מפני שהם מתקלקלים מואד אם יעשה אותם מערב יו"ט, ועוד דרוח רעה שורה עליהם כשטוחנם בלילה, אמנם למעשה אין נ"מ בהנ"ל, הדלכה כשמואל שמוותר לדוך הכל כדרכו חוץ ממלח שצריך בו שינוי מועט, ומ"מ אסור לטחון פלפלין בריחים שלהם, דמחזי כעובדין דחול, ובמדוך של אבן מותר בלי שינוי, אף אם יודע איזה קדירה הוא הולך לבשל ובדבר שאינו מפיג טעם, ואף לסוברים דאזלינן לחומרא, שמה פלפלין מותרים אם אינו יודע איזה קדירה יבשל, דפלפלין מפיגים טעמם. והמחזיר לדוך הרבה מערב יו"ט יתברך באלוקים ובשם המיוחד.

אין עושים טיסני ביו"ט לפי שאין כותשים במכתשת, לאביי הם ב' דינים דווקא במכתשת גדולה אסור אבל בקטנה מותר דחשיב כתישה כלאחר יד כיון שאינה מיועדת אלא לתבלין, וטיסני שכותש החיטים לארבע חלקים שזה טורח גדול אסור אפילו בקטנה, אבל חלקי ודייסא מותר בקטנה ואסור בגדולה. ולרבא זהו דין לבני א"י שאסור אף בקטנה לפי שיש להם עבדים הממלולים ועושים בגדולה ואומרים בקטנה עשינו, אבל לבני בבב מותר בקטנה.

י"ד: הבורר קטניות ביו"ט לב"ש יטול האוכל מתוך הפסולת ויאכל, לב"ה בורר כדרכו ואף בחיקו בקנן ובתמחוי, אבל לא בטבלה נפה וכברה, לר"ג אף מדיח במים ושולה, שהפסולת צפה למעלה (קש) או שהאוכל צף למעלה (בעפר). וכשהפסולת מרובה על האוכל אסור אפי' בטלטול, כיון שהמיעוט בטל לרוב והוי כאילו כולו פסולת, (וכן יהיה אסור להוציא את האוכל מצד בורר, דדרך ברירה בכך. והיכא שהאוכל מרובה על הפסולת, דרך ברירה היא להוציא את הפסולת תוד"ה הבורר). ואם מרובה טורח

הוצאת הפסולת מהוצאת האוכל מפני שהפסולת דקה, לכו"ע יטול אוכל מתוך פסולת.

שליחת דברים לחבירו ביו"ט -

שליחת מיני מאכל ביו"ט - לב"ש אין משלחים מתנות איש לרעהו אלא מנות הראיות לאכילה ואינו עשוי להניחם למחר, ולב"ה משלחים גם בהמה חיה ועוף חיים או שחוטים יינות שמנים סלתות וקטניות, אבל לא תבואה שהרי אסור לטחון ביו"ט כיון שהיה יכול לטחון מאתמול דאינה מפיגה טעמה, ור"ש מתיר בתבואה שמוא יבשלם בקדירה ויכתשם במכתשת קטנה, כגון חיטים שיכול לעשות מזהם לודיות, ומעדישים רסיסים, ושעורים יכול לתת לבהמתו. אמנם אף באופן המותר לא ישלח שורה של ג' אנשים או יותר דאושא מילתא ונראים מולכים למכור בשוק. הגמ' מסתפקת מה הדין ג' אנשים וג' דברים האם מותר כיון שיכול לשלוח כל אחד בפני עצמו, או שאסור כיון שהשתא אוושא מילתא. ת"ק.

שליחת בגדים ביו"ט לצורך יו"ט, ודיני כלאים - מותר לשלוח בגדים תפורים ביו"ט, ואף בגדים שאינם תפורים מותר מפני שראוי להתכסות בהם, ואפי' יש בהם כלאים מותר, והיינו בבגדים קשים שאינם מחממים שאין בזה איסור כלאים, כדאמר רב פפא שערדלים (-בגד קשה שנותנים על כפות הרגלים בתוך המגעלים) אין בהם משום כלאים (אמנם בלבישה גם בגד קשה אסור, והיינו היכא שהבגד שוע טווי ונו שהוא אסור מדאורייתא, אבל גמדה שהוא רק שוע מותר אף ללבוש, ולרש"י מותר רק בהעלאת תוד"ה אלא), אבל סתם בגד שיש בו כלאים אסור לשלוחו ביו"ט, לפי שמדברנו אסור לשבת עליו שמוא תיכרך נימא על בשרו והיינו נימא גדולה ונסה שהיא מחממת, אי נמי אף בנימא בעלמא חיוב, דכין שעיקר הבגד מהנהו ונחממו מלמטה היא לבישה שיש בה הנאה, (ומדאורייתא מותר דכתיב "לא יעלה עליך" אבל אתה יכול להציעו תחתין), ואפי' י מצעות זו ע"ג זו ובגד כלאים תחתיהם אסור לישן עליהם, ואפי' לעשות מכלאים וילון אסור לפי שהשמש מתחמם כנגדו -מתעטף בשוליו, דמהאי טעמא וילון מקבל טומאה אע"פ שמחיצות הבית אינם מקבלים טומאה. (ופרוכת המשכן אע"פ שאין מתעטפים בה היא מקבלת טומאה, מפני שהיא מאהילה על הארון ונטמאת מזה, וממילא יש לה תורת כלי ומטמאה אף בולד הטומאה. והר"ר שמואל מאייברא מפרש שכשהיו נושאים את הפרכות ממקום למקום היו נותנים בתוכה את הכלים, ולכן יש עליה תורת כלי. תוד"ה מפני).

טו"ט - בגדים שצורר בהם מעות אין בהם איסור כלאים מפני שהמעות מקשים אותו ואינו מחמם, ואם צורר בהם זרעים אסור, ורב אשי מתיר אף בזרעים לפי שאין דרך חימום בכך.

אין משלחים ביו"ט **סנדל המסומר** העשוי מעץ מצופה עור וקבועים בו מסמורים, לפי שאסור לנועלו ביו"ט משום מעשה שהיה שנהרגו על ידו (כדאיתא בשבת ס), ומכאן מובאר שרק לשלוחו אסור אבל לטלטלו מותר מפני שהוא כלי.

אין משלחים מנעל שאינו תפור דלא חזי למידי, ואע"ג דנקיט בסיכי -מחובר ביתדות קטנות מעץ, וי"א שפתר בנעל שתי תפירות באמצע ושתיים בראשו ושתיים בעקבו.

לר"י אסור לשלוח **מנעל לבן** מפני שצריך ביצת הגיר גוש עפר המשחיר, ולא היה דרך ללבוש מנעל לבן, ומנעל שחור, באתריה דר"י מותר לפי שבאתריה היה הצד החלק של העור כלפי חוץ ולכן לא היה צריך להחליקו, ובאתריה דרבי יוסי אסור מפני שהצד החלק היה כלפי פנים.

כל שנאותים (-מתקשטים) ממנו בחול וא"צ תיקון משלחים אותו ביו"ט, ועל כן מותר לשלוח תפילין ביו"ט, אף שבשבת ויו"ט אין לובשים תפילין, דכתיב "לאות" יצאו שבתות וימים טובים שהם עצמם אות, אמנם דווקא תפילין שאין איסור בלבישתם מותר לשלוח, אבל סנדל המסומר אם נתיר לשלוח יאמרו שהוא מותר גם בלבישה.

אמר אביי **היה נא בדרך ותפילין בראשו** ושקעה עליו חמה, (לרש"י איירי בערב שבת, ולתוס' ד"ה היה) איירי בחול, שצריך לסלקם בלילה, וקמ"ל שיליה לאו זמן תפילין, או שהיה יושב בביהמ"ד וקדש היום, מניח ידו עליהם שלא יראום, עד שמגיע לביתו, והתירו חכמים להכניסם בדרך מלבוש שזה העברה כלאחר יד כדי שלא יתבזו התפילין, ובברייתא תני עד שמגיע לבית הסמוך לחומה, הגמ' מעמידה את הברייתא כשהתפילין נשמרות בבית הסמוך לחומה, ואת דברי אביי כשאינם נשמרות. והא דתנן המוצא תפילין מכניסם זוג זוג (-של ראש ושל יד נחשבים זוג), ומבואר שאף כשהיו מונחות בקרקע מותר, היינו כשאינם נשמרות מכלבים, וקמ"ל אביי שאם אינם נשמרות רק מגנבים מותר להכניסם לביתו אם הם בראשו, ולא אמרינן רוב ליסטים ישראל ולא מזולזלי בהו, אבל אם מצאם מונחות במקום שהם נשמרים מן הכלבים לא יזיזם ממקומם.

בס"ד הודפסו עד כה חוברות סיכומי תמצית כדלהלן -

- משנה ברורה חלקים א' ב' ג' ד' ה' - תמצית הש"ס ברכות מועד, נשים, זניקין, קדשים נדה.
- תמצית גפ"ת ברכות, שבת, עירובין, פסחים, יומא, סוכה, יבמות, כתובות, נדרים, גיטין, קידושין, בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא.
- תמצית ספרי מוסר - תמצית תנ"ך.
- נקודות מכירה ברחבי הארץ. לפרטים 0527692282.

יום טוב:

איסור בישול מיו"ט לשבת, ותקנת עירוב תבשילין

מדאורייתא מותר לבשל (וכדומה) ביו"ט לצורך השבת, לרבה (פסחים מ"ו) טעם ההתר הוא הוואיל ואם יזדמנו לו ארוחים יהיה בזה צורך יו"ט, ולרב חסדא מן התורה צרכי שבת נעשים ביו"ט. אמנם חכמים אסרו לבשל מיו"ט לשבת, והתירו רק ע"י עירוב תבשילין, שעניינו הוא שמוותר לבשל מיו"ט לשבת רק אם הוא מתחיל את ההכנות לשבת כבר מערב יו"ט, ולהלן יבואר פרטי הדינים בה.

טו"ט: אסור לבשל תחילת הבישול מיו"ט לשבת, אבל מותר לבשל ליו"ט ואם נשאר יהיה לשבת, וכן יכול לעשות תבשיל מערב יו"ט (-עירוב תבשילין) ועי"ז מותר לבשל מיו"ט לשבת.

מקור האיסור - (עירוב תבשילין דרבנן, וטעם התקנה יבואר להלן, ומונת הגמרא כאן על איזה פסוק הסמיכוהו רבנן). לשמואל מ"זכור את יום השבת" - זכרהו מיום שבא להשכיחו והיינו כשהל יו"ט בערב שבת שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו. ובברייתא לומדים את האיסור מ"את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו" - אין אופים אלא על האפוי כבר מיום חמישי, ואין מבשלים אלא על המבושל כבר.

טעם תקנת עירוב תבשילין - לרבה טעם התקנה הוא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט. ולרב אשי התקנה היא לכבוד יו"ט ולא לכבוד שבת כדי שידעו שאסור לבשל מיו"ט לחול שהרי אפי' לשבת אינו מותר אלא ע"י עירוב, והא דלרבה אינו מועיל להכין ביו"ט עצמו תבשיל מיוחד לשבת, גזירה שמוא יפשע ולא יזכר לערב מפני שהוא טרוד.

מעשה רבי אליעזר שהיה דורש ביו"ט והקפיד על אלה שיצאו באמצע הדרשה לסעוד סעודת יו"ט, וכשיצאה הכת השישית אמר הללו בעלי מארה הם, וחשבו הנשאים שהוא מקפיד על אלו המאחרים לצאת, אמר להם לא לכם אני אומר אלא להללו שעוזבים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה סעודה. ור"א לטעמיה דסובר שמחת יו"ט רשות, שיכול או לאכול ולשתות או לעסוק בתורה (דכתיב "עצרת תהיה לכם" וכתיב "עצרת לד' אלוקיך"), ומה שאמר להם אכלו משמנים ושתו ממתקים היינו אחרי הדרשה, (תוד"ה א). ולרבי יהושע הכונה חציו לכם וחציו לד'. בשעת הליכתם אמר להם "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים, ושלחו מנות לאין נכון לו (שלא יכל להניח עירוב תבשילים אבל לפושע לא), כי חדות ד' הוא מעוזכם" (לוא עלי קדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע, והא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לברית, היינו כשאין לו מה לפרוע. תוד"ה לו).

הרוצה שיתקיימו נכסיו ולא יחססוהו ממנו יטע בהם אדר - אילן חשוב, ועל ידו יצא שם למרחוק שהשדה הזו שלו, ואם הוא הולך למדינת הים יש לו הרבה עדים שהיתה שלו, ואם היה מוכרה היה יצא קול שהיא של שני. וכן איתא בברייתא ששדה שיש בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותי משתמרין י"מ שנטועין אותו על הגבולין והוא לשדה לגדר.

טז"ט - כל מזונותיו של אדם כמה ישתכר בשנה זו ומזה יאן נזון קצובים לו מראש השנה עד יום הכיפורים, ויש לו להוזהר שלא להוציא הוצאה מרובה שלא יסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו. (דכתיב "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", איזהו חג שהחודש מתכסה בו, הוי אומר זה ראש השנה (לרש"י הכונה חזק החג היחיד שאין אלבנה נראית בו. ור"ת מפרש שהכונה שחודש מזונות בבת זה זכסא הוא לטוח זמן, ורבינו משולם מפרש שמתכסה היינו שאין מוזכר בתורה שמקריבים בו שעיר ר"ה, אף שודאי מקריבים בו שעיר ר"ה. וי"מ מתכסה שאין מזכירים ר"ה במוסף של ר"ה, ור"ת תיקן לומר במוסף מלבד עלת החודש, וכן לומר שני שעירים כהלכתם והיינו שעיר ר"ח ושעיר ר"ה). וחק היינו מזון. חוץ מהוצאת שבתות ויו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה, שלא פוסקים כמה לתת לו אלא ממצאיאם לו לפי מה שהוא רגיל באותה שעה או לאחר שעה, ואם פחת פוחתין לו - כלומר שאין ממצאיאם לו אלא שכן מועט, ואם הוסיף מוסיפין לו.

שמוא חזק על ימיו אכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה קנאה לשבת, מצא נאה הימנה מניח השניה ואוכל הראשונה כדי שהשניה תהיה לשבת, נמצא שאפילת הראשונה היא לכבוד שבת, אבל הלל הזקן מידה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמנים -בוטח שתזדמן לו נאה לשבת.

הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, ובמתנה דעבידא לאגלויי א"צ להודיעו דכתיב "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו". הקב"ה אמר למשה הודיע לישראל על מתנת השבת לפי שמתן שכרה לא עבידא לאגלויי, ולנכרים הודיע על השבת ולכן יענשו עליה ומצינו שהקב"ה הענישם על התורה. ומתן שכרה נתן לישראל בצינעא דכתיב "ביני ובין בני ישראל", וי"א שהודיעם שכרה אלא שלא הודיעם שיש נשמה יתירה בשבת -רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצת עליו.

הנותן פת לתניקו צריך להודיע לאמנו כדי שאם יאכל לפני שאמו תראה את הסימן ותשאל אותו מני נתן לו, ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא אהובם ותרבה חיבה ורעות בישראל, ויתן עליו שמן או כחול, והאידיא שחוששים לכשפים ישפשיף עליו מאותו המין.

המשך דיני עירוב תבשילין -

לאביי אין מערבים אלא בתבשיל ולא בפת, ולא מפני שצריך דווקא דבר המלפת את הפת דמכחא מילתא שהוא עשוי לשבת, שהרי מערבים בדייסא למרות שאינה ראויה ללפת בה פת, אלא מפני שצריך לערב במידי דלא שכיחא. וללישא בתרא אין מערבים לא בפת ולא בדייסא לפי שאין מלפתים בהם, ולא מפני שצריך מידי דלא שכיחא.

עדישים שבשולי קדירה שנשארו בלא מתקין, ושמןנותי שגררה מהסכין מעיו"ט, אם יש בהם כזית סומך עליהם מעיו"ט לעירובי תבשילין, ולא אמרינן שהם בטלים כיון שאינם חשובים.

דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי נכרים (שאסרו חכמים כדי שלא יתחטטו עמהם, ודבר שנאכל כמות שהוא חי א"כ אין תועלת בבישול ולכן לא גזרו בו, והדגים נאכלים חיים ע"י מלח), ואם צלאן

נכרי סומך עליהם מערב יו"ט לעירובי תבשילין, ואם עשאו נכרי כסא דהרסנא (-מטונן בשמן דגים ובקמח) אסור, משום שהקמח שבו עיקר והקמח אינו נאכל כמות שהוא חי. ואם הדגים אינם מלוחים יש בהם משום בישולי נכרים, כיון שאינם נאכלים חיים, ודווקא כשאינם קטנים כ"כ, אבל דגים קטנים כ"כ אין בהם משום בישולי נכרים, כיון שלפעמים אינם עולים על שלחן מלכים ללפת בהם את הפת. (תוד"ה דגים). עוד כתבו התוס' (ד"ה קמיל) שעל גמרא זו סומכים כשלוקחים מהנכרים פת שלושיה עם ציגים, דפת עצמה מותרת, ואין לאסור משום הביצים כיון שהקמח עיקר, ואין לחוש שמה הביצים מופנות טמאים, כיון שאינם מצויים ביננו, ואין לחוש שהריהם הם בביצים, כיון שברוב הביצים אין דם (זה חומרא בעלמא לבדוק את הביצים בשעה ששמים אותם ברוטב), ואין לחוש לביצי נבילות וטרסיות, דאוליין בתר הרוב. והא דאיתא בחולין שאין לוקחים ביצים טרופות מן הנכרים, היינו ששהם בעיניהן, דמה שהם טרופות ולא ריעותא שהם מנבילות וטרסיות וישראל מוכרם לנכרי, אבל בלא ריעותא לא חיישינן. ופשוט"ן של דגים שאפוא נכרי יש בהם משום בישולי נכרים, כיון ששומן הדגים נאסר כשהוא בפני עצמו, והעיסה בלועה בבישולי נכרים, ו"א שאפשר להסיר את השומן ולאכול את העיסה. ונגיל"ש נחלקו הפוסקים אם יש בהם משום בישולי נכרים.

ט"ו: עירוב תבשילין צריך כזית בין לאחד ובין למאה, אבל אין בו שיעור למעלה, וכזית מכל מין מועיל אפילו למאה אנשים, ועירובי תחומין צריך שיעור ב' סעודות לכל אחד, ועירובי הצרות צריך מגרורת לכל אחד, ואם יש שם מנוח ב' סעודות זה מועיל אפילו למאה אנשים. תוד"ה אמר.

יכול לעשות עירוב תבשילין צלי, או כבוש בחומץ ובהרדל ובמיני ירקות, או שלוק (מבושל הרבה), או מבושל, ואפי' קוליים האיטפנין (-דג מליח ר' שנאכל כמות שהוא חי אבל נותנים עליו חמין והוא בישול) שנתנו עליו חמין מערב יו"ט כראוי לו, מועיל.

עירוב תבשילין צריך דעת מניח, אבל דעת מי שמניחים עליו אין צריך, שהרי היו חכמים שעירבו לכל עירם למי ששכח והוא בתוך תחום שבת, אבל לאלו שחנכו לא עלה על דעת המניח לזכרם. אמנם אין לסמוך על עירוב זה אלא פעם אחת, אבל פעם שניה פושע הוא ואסור דאין דעת המניח על המזידים והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים.

יו"ט שחל בערב שבת אין מערבים בו עירובי תחומין. ועירובי הצרות לחכמים אסור דנראה כמתקן דבר, ולרבי מותר כיון שביו"ט עצמו מותר לטלטל בחצרות ומותר לתקן דבר שמוותר לעשותו באותו יום, (ואף שרבי סובר ששבת ויו"ט הם קדושה אחת, הכא היא הנוהגת, שכן שטלטול מותר ביו"ט, א"א להשיבם קדושה אחת לענין טלטול. תוד"ה רבי), ולרבי אלעזר - לרבי אסור ולחכמים מותר, והלכה כרבי ולאסור.

י"ז: יו"ט שחל בשבת לב"ש מתפלל שמונה ברכות, דברכות שבת ויו"ט אומר כל אחת בפני עצמה, ולב"ה מתפלל ז' ברכות ומתחיל בשל שבת ותתן לנו את יום המנוח הזה ומסיים בשל שבת ומזכיר יו"ט באמצע - ואת יום חג פלוני הזה, ולרבי אף חותם מקדש השבת וישראל והזמנים, וכן הלכה. ולא יחתום מקדש ישראל והשבת והזמנים, כיון שישראל לא מקדשים את השבת, משא"כ מועדים שאילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חודשים וקוראים מועדים בבית דין.

שבת שחלה בר"ח או בחול המועד שחרית ערבית ומנחה מתפלל שבע כשאר שבתות, כפי שחלול אין לר"ח או לחול המועד ברכה מיוחדת, ומזכיר ר"ח או מועד בעבודה -עלה ויבוא, ואם שכח חוזר, ולר"א מזכיר בהודאה כמו שאומר על הגיסים בתוכה ופורים, וי"א שיזכיר בברכה האמצעית ואין הלכה כן, ובמוסף בברכה האמצעית יתחיל ויסיים בשל שבת ויאמר קדושת היום באמצע, ובה הלכה כרבי שמסיים מקדש השבת וישראל והזמנים או ראשי חודשים בר"ח.

הנחת עירוב ביו"ט כשחל יו"ט שני של גלויות ביום שישי - לרב מותר להניח עירוב תחומין או עירוב תבשילין מיו"ט לחבירו ויתנה, והיינו שאם חל יו"ט בימים חמישי ושישי, וזכר בחמישי שלא הניח עירוב, יניח עירוב תחומין ויתנה שאם היום קודש אין בדבריו כלום, וכן יעשה למחרת באותה פת, ובעירוב תבשילין יניח רק ביום חמישי ויתנה. ולרבי רק עירוב תבשילין מותר ולא עירוב תחומין, דאין לקנות שבתה ביו"ט אפילו מספק, ורק בעירובי תבשילין התירו מפני כבוד השבת. ו"מ שטעם זה אינו משום הכנה מיו"ט לשבת, דאין לאסור מספק, ובעירובי הצרות שאינו קנין שבתה הטעם משום הכנה, (ולשכ"כ מותר לעשות קנין בשבת, כדמצונו שמוותר לו לרשע בשבת, אע"פ שבעלמא אסור לקדש או לגרש). ו"מ שהטעם כאן הוא משום הכנה, ורבי יוחנן (לעיל ד.) דלית ליה טעמא דהכנה, היינו בהכנה בידי שמים, אבל בהכנה בידי אדם מודה. תוד"ה מאי.

אין אופנין מיו"ט לחבירו, אבל מותר למלא קדירה אע"פ שא"צ היום אלא חתיכה אחת, מפני שמספיק לה טריחה אחת, אבל באפיה אין לאפות אלא מה שצריך לאותו היום מפני שכל ככר צריך אפיה ורדיה לעצמו, ורשב"א מתייר אף באפיה מפני שהפת נאפית יפה בזמן שהתנור מלא, וכן הלכה.

אפיה עבור מי שלא עשה עירוב תבשילין - מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא וקמחו נאסר, ואסור לו לאפות או לבשל או להטמין אף לאחרים, ולאחרים אסור לעשות כך עבורו, אלא יקנה קמחו לאחרים והם יאפו או יבשלו בשבילו. ולשיטת וגירסת התוס' (ד"ה א) רק לפי הצד שאין קמחו נאסר יכול להקנות קמחו לאחרים, דאם קמחו נאסר כבר חל האיסור ולא יועיל להקנות, וגם אחרים לא יכולים לעשות עבורו מה שהוא לא יכול לעשות. ולמסקנה אין הקמח נאסר ולכן יכול להקנותו לאחרים.

י"ז: עבר ואפה או בישל בלי עירוב, הגמ' מסתפקת אם המאכל נאסר בדיעבד לשבת או לא.

מי שאכל את העירוב אסור לו אח"כ לאפות ולבשל לשבת, ויכול להכין ליו"ט ואם נשאר יהיה לשבת, ואסור להערים לאחר בישול לפי צרכו יאסור שהוא צריך עוד כדי להזמין אורחים וישל עוד תבשילים וישארים לשבת, (אמנם בקדירה אחת מותר להספיק. ומה שהתירו חכמים לעיל י"א: למלח חתיכת חתיכה, שאני התם שזה עירוב אוכלין בעלמא, והתירו כדי שלא ימנע מלשחוט כדי שלא יסריח הבשר, ויפסיד שמחת יו"ט). ואם הערים אסור לאכול. הגמרא אומרת שגם לפי הצד שבעבר ואפה ללא עירוב תבשילין כלל לא נאסר בדיעבד, י"ל שבהערה החמירו חכמים יותר, מפני שחשבו שזה מותר וילמדו ממנו והוא לא יחזו בתשובה, משא"כ במזיד, או דזה לחנניא ואליבא דב"ש שהחמירו שצריך פת לאפיה ותבשיל לבישול וטמון למטמין, ולב"ה מערב בתבשיל אחד ועושה בו כל צרכו.

מתי הדבר נאסר בדיעבד - המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל, המטביל כליו בשבת במקוה שיש לו בחצרו, ורבנן אסרו להטביל משום שראה כמתקן. בשוגג ישתמש בהם בו ביום במזיד לא ישתמש בהם, הגמ' אומרת שאם עבר ואפה או בישל בלא עירוב מותר כאן איירי שיש לו פירות או כלים אחרים, או שיכול לשאול כלים אחרים, ולכן אסור, ומה שמצינו שאם עבר ובישל בשוגג יאכל במזיד לא יאכל, איסורא דשבת שאני.

מה צריך להשאיר לעירוב תבשילין - לתנא דמתני' לב"ש צריך ב' תבשילין ולב"ה תבשיל אחד, ודג וביצה שעליו חשובים ב' תבשילין. ולרשב"א מוודים ב"ה שצריך ב' תבשילים, ונחלקו בדג וביצה שעליו, ושווים שאם פירר ביצה או שריסק קפלוטות ונתן לתוך הדג שהם ב' תבשילים, והלכה כתנא דידן ואליבא דבית הלל. שיטת ר"ת שרק לג' תבשילין מספיק תבשיל אחד, אבל לאפיה צריך לערב בפת. ושיטת ר"י שגם לאפיה מספיק תבשיל, אך למעשה לא מלאו ליבו לעבור על דברי דודו וצריך פת ותבשיל, וכן עמא דבר. תוד"ה אמר רבא.

התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר לתקנה ולאפותה.

טבילה והשקה בשבת

חייב אדם לטהר עצמו ברגל, וכן מטבילים את הכלים לפני יו"ט כדי שיכולו להשתמש בהם ברגל. ובסוגייתנו ביאר האם מותר לעשות כך בשבת ויו"ט לא, ואם לא מה טעם האיסור ובאיזה אופנים הדבר נאסר.

י"ח: חל יו"ט להיות אחר השבת, לכו"ע מטבילים את הכלים לפני השבת, ואדם, לב"ה מותר לו לטבול בשבת, וב"ש אסורים.

לאבוי טעם האיסור לטבול כלים הוא שמא יטלם בידו ויעביר ד' אמות ברה"ר אבל אין לחוש שיוציאם מרה"ר לרה"ר, כיון שיש הכר בפתח החצר. (תוד"ה שמוא). (ואף אם יש לו בור בחצירו אסור אטו בור ברה"ר, וביו"ט גזרו אטו שבת (ולא היו גזירה לגזירה, דחדא גזירה היא. תוד"ה גזרה), ובהשקת מים לא גזרו, משום דלא שכיחא שאין לו מים יפים טהורים ויטמאו מימיו, (ולא חששו בזה ובלד הטומאה להעברת ד' אמות ברה"ר, כיון שאינו להוט כ"כ להשיקם, דאפשר במים אחרים, ובלד הטומאה אינו להוט כיון שזה דרבנן. תוד"ה נגזרו).

כלי שנטמא ביו"ט מותר להטבילו ביו"ט, דטומאה ביו"ט היא מילתא דלא שכיחא.

מותר לדלות בדלי טמא ויטהר הדלי (ורק כשנא לטהר את המים שבתוכו אסור אם גם הכלי טמא כיון שניכר שבא לטבילה, אבל כאן חושבים שהוא בא לדלות מים), דמתוך שלא הותרה לו אלא ע"י דליה זכר שחתם טבילה אסורה, ומטעם זה נדה שאין לה בגדים טהורים ללבוש אחרי הטבילה מערמנת וטובלת בבגדיה לביה שאדם מותר לטבול מפני שגראה כמיקר, (ואין בזה איסור כיבוס, כיון דהוי בדרך טינוף, דמהאי טעמא מותר לנגב ידיים במפה בשבת. תוד"ה מערמנת).

מותר להטביל כלי שנטמא בולד הטומאה שהוא שני לטומאה, דלא משכחת לה אלא בכהנים שאין שני עושה שלישי בחולין, (שאף שגזרו שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה, מיירי בכלי שאין ראוי להשתמש בתוכו מים, כגון כלי מנוקב. תוד"ה הי"כ). וכהנים זריזים הם ולא יבואו להתיר אב הטומאה, אי נמי זריזים שלא יטמאו כליהם והיו מילתא דלא שכיחא. אבל כלי שנטמא ביו"ט באב הטומאה שזה דאורייתא אסור להטבילו. ו"מ שבאב הטומאה אסור אפילו בנטמא ביו"ט, מפני שהוא צריך הערב שמש ואינו ראוי לתשמיש היום, והקשה רש"י שהרי מותר להשתמש בו ביו"ט לחולין. ותרין ר"י (תוד"ה כלי) דלמסקנה איירי בתרומה).

לרב יוסף טעם איסור טבילת כלים בשבת ויו"ט הוא גזירה משום סחיטה של בגדים, דבגדים בכלל כלים, וגזרינן כלים שאין בהם סחיטה אטו אלו שיש בהם.

לרב ביבי הטעם הוא גזירה שמא ישהה מלטבול עד יו"ט שהוא פגוי, ויבוא בתוך כך לידי תקלה, (אבל באדם אין חוששים שישהה מלטבול, ועוד דלא שייך בו תקלה כ"כ. תוד"ה גזרה). ותניא כוותיה.

לרבי הטעם מפני שגראה כמתקן.

י"ח: ולרבי הא דאדם מותר לטבול ביו"ט, שאני אדם שנראה כמיקר, ואפי' במים רעים לפעמים רוחץ מפני השרב, ואפי' בימות הגשמים לפעמים רוחץ בהם לכלוך וצואה. והא דמותר לטבול ביו"ט שאסור ברחיצה משום עינוי ומוכחא מילתא שמתנתו לטבילה, הואיל ובשבת שרי ביו"ט כ"מ נמי שרי דאין להחמיר ביו"ט ותר משבת החמורה, וס"ל לרבי הואיל באיסורי שבת שהואיל והתרנו בדין אחד לא נאסור בדין אחר, ועל כן מה שמצינו שרביא התיר לגמע חומץ ולבלוע דווקא קודם טיבול דלא מוכחא מילתא שעושה כך לרפואה, אבל לאחר טיבול אסור וה"ה לפלוט, ככל רפואה האסורה בשבת גזירה משום שחיקת סומכים שזה מלאכת טוחן, הדר ביה רבא מההיא, וס"ל כאביי שמוותר רק לגמע ולבלוע. ואין לומר שרביא חזר בו מההתיר לטבול, דתניא כל חייבי טבילות טובלים כדרכם בין בתשעה באב בין ביו"ט אע"פ שאסורים ברחיצה.

וכתבו התוס' (ד"ה כל) שבזמננו אין הנשים טובלות בת"ב ויו"ט, מפני שדווקא טבילת מצוה בזמנה מותר, והיום זו טבילה שלא בזמנה כיון שהנשים סופרות ז' קנים מספק זיבה. אי נמי כיון שבזמננו שאין טהרות הטבילה היא רק לבעלה, ובימים אלו בלאו הכי אסורה לבעלה, אין לה לטבול, ויכולה לרחוץ ולחפו בערב יו"ט ות"ב, ותחפוף עוד מנעט במצוץ יו"ט ות"ב כדי שתהיה חפיפה סמוך לטבילה. ו"מ שביו"ט אפשר לטבול גם אם טבילה בזמנה לאו מצוה, אבל בת"ב כדאי הוא בית אלוקינו לאבד טבילה אחת בשנה.

איתא במתני' **ושוים שמשיקים את המים בכלי אבן לטהרם** שאם נטמאו מים יפים שלו מומלאם בכלי אבן ומניסים למקוה של מים מלוחים עד שמושיק מים למים, ונמצאו המים הטמאים זרועים ומחורבים לפני המקוה ובטלי לגבייהו וטהרו. **אבל לא מטבילים כלי טמא** ע"ג מימיו כדי לטהרו. וכלי עץ אין מושיקים בו מים, מפני שהכלי טמא מהמים, ואף שבנטמא ביו"ט אין לאסור, ועוד שאינו אלא ולד הטומאה שלכו"ע מותר להטביל בזה, מי"מ אין לגרם לו טומאה בידיים כדי שיטבילו. (תוד"ה שוין). ובברייתא איתא שרבי אסור אף השקה, ולרבנן מותר אף הטבילה אגב השקה. הגמ' מבארת דמתני' כרבי ואיירי ביו"ט, ובברייתא לא אסר השקה אלא בשבת, ולרבנן ביו"ט מותר אף הטביל ובשבת אסור להטביל ומותר להשיק, או דמתני' כרבנן ואיירי בשבת ומייל שרבנן בשבת אסור להטביל ומותר להשיק.

פרשת האזינו ~ ביצה יב' יח' ~ מבחן מס' 89

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום חמישי עד יום שני בלילה.

לרישום ועשיית המבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.

כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במייל באופן קבוע,

ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com.

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי
לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

073-7289669

1. באיזה הוצאה נחלקו בית שמאי ובית הלל אם הותרה ביום טוב?
 - א. אפילו בהוצאה לצורך אוכל נפש.
 - ב. רק בהוצאה שלא לצורך אוכל נפש.
 - ג. רק בהוצאה שלא לצורך כלל.
2. האם להלכה מותר להוליך ביום טוב לכהן תרומה או חלה?
 - א. אסור.
 - ב. מותר.
 - ג. תרומה אסור וחלה מותר.
3. תלתן שטעם עצו ופריו שוה האם הוא חייב במעשר?
 - א. כולו חייב במעשר.
 - ב. רק הפרי חייב במעשר.
 - ג. גם הפרי פטור שאינו משמש אלא לתבלין.
4. מדוע חמור יותר לדוך מלח ביו"ט מאשר לדוך תבלין?
 - א. מפני שמלח ידע מאתמול שיצטרך.
 - ב. מפני שמלח אינו מפיג טעם.
 - ג. שני לישנות בגמרא.
5. האם מותר לשלוח ביו"ט סנדל המסומר או תפילין?
 - א. אסור כיון שאין לובשים אותם ביו"ט.
 - ב. תפילין אסור שמדאורייתא אין לובשים אותם ביו"ט, וסנדל המסומר שזה מדרבנן מותר.
 - ג. תפילין מותר כיון שאין איסור בלבישתם, וסנדל המסומר שיש איסור בלבישתו אסור.
6. האם דין עירוב תבשלים הוא מדאורייתא או מדרבנן (רש"י טו:)?
 - א. דאורייתא.
 - ב. דרבנן.
 - ג. מחלוקת.
7. מה השיעור לעירוב תבשילין כשמניחו?
 - א. כל שהוא.
 - ב. כזית.
 - ג. כביצה.
8. האם מותר להניח ביו"ט עירוב עם תנאי, כשחל יו"ט שני של גלויות ביום שני?
 - א. עירוב תחומין מותר, ובעירוב תבשילין מחלוקת.
 - ב. עירוב תבשילין מותר, ובעירוב תחומין מחלוקת.
 - ג. מותר לכ"ע בין בעירוב תחומין בין בעירוב תבשילין.
9. האם מותר לאפות לאחר שנאכל העירוב?
 - א. מותר.
 - ב. אם התחיל יכול לגמור.
 - ג. אף בהתחיל אסור לגמור.
10. באיזה אופן אסור להטביל כלי ביו"ט?
 - א. בכל גוונא אסור.
 - ב. רק אם הכלי נטמא לפני יו"ט באב הטומאה.
 - ג. אם המקוה נמצא ברשות הרבים.

מדור - לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

1. האם מלילת חיטים וברירת המוץ מותרים בשבת ויו"ט?
 - א. בשבת מלילה אסורה וברירה מותרת ע"י נפיחה ביד אחת, וביו"ט מלילה מותרת בשינוי וברירה מותרת אף בקנון ובתמחוי.
 - ב. בשבת אסור בין מלילה בין נפיחה, וביו"ט מלילה מותרת בשינוי וברירה מותרת אף בנפה וכברה.
 - ג. מלילה מותרת בשינוי בין בשבת בין ביו"ט, וברירה בשבת מותרת בנפיחה אף בקנון ותמחוי.
2. האם מותר לשכב על מצעות שהם כלאים?
 - א. אסור כשהוא שוכב ממש על הכלאים, שמא תיכרך נימא על בשרו.
 - ב. אסור גם בעשר מצעות זו על גבי זו.
 - ג. מדאורייתא אסור כשהוא שוכב ממש על הכלאים, ומדרבנן אסור גם בעשר מצעות.
3. האם חייבים להכין אוכל מיוחד לעירוב תבשילין (טז. וברש"י)?
 - א. לא.
 - ב. כן.
 - ג. מחלוקת.
4. האם לפי בית הלל מותר לאדם לטבול ביום הכיפורים?
 - א. לא בניי שהטעם שמא יעביר ד' אמות מותר, ולר"ב שהטעם שנראה כמתקן אסור.
 - ב. גם לא בניי אסור, משום לא פלוג.
 - ג. גם לר"ב מותר.

רשות - מה מוכיחים התוס' (ביצה יח.) ממה שמותר לנדה שאין לה בגדים לטבול עם בגדיה?

- א. שבשרית בגדים בדרך טינוף אין איסור מלבן.
- ב. שאין איסור בשרית בגדים אלא כשכוונתו לנקותם.
- ג. ששרית בגדים אסורה מדרבנן והותרה כשאין בגד אחר.

ההגרלה השבוע על

זיכוי 500 ₪

בבית המשחקים

0527159980

הגרלה נוספת על מדור לדעת חכמה:

ע"ס 150 ₪

שבוע ב' ~ מבחן מס' 2

לימוד יומי: ו' תשרי - י"ב תשרי

"חפץ חיים"

מ: הקדמה "ואחלה לקורא הנעים

עד: פתיחה סוף לאוין ז'

"אהבת חסד"

מ: פתיחה ואתה נערך

עד: סעיף ג' "ואם חבירו"

"לדעת"

לדבר כמו שמותר.

073-7289669

מבחן שבועי – בספר אהבת חסד

- האם יש מצוה לעזור לאדם שהוא פשע בכך שהגיע למצב זה?
א. כן.
ב. לא.
ג. רק אם אין בזה טירחה מיוחדת.
- האם צריך להתפלל על הצלת אלו שהולכים בדרך לא טובה?
א. לא, ועל זה נאמר "הלעיטהו לרשע וימות"..
ב. כן.
ג. כן, אבל אין להרבות בתפילה עבור זה.
- מדוע הסכימה תמר להשרף ולא לגלות מה שעשה יהודה?
א. כדי שלא להלבין פניו.
ב. כדי שלא לגרום לחילול השם.
ג. כי חשבה שלא יאמינו לה.
- מדוע המיילדות לא פרשו מלהיות מיילדות ומסרו עצמן לסכנה?
א. כי רצו למסור נפש עבור המצוה.
ב. מפני שחששו שמא מיילדות אחרות ישמעו לעצת פרעה מיראה.
ג. פרעה לא נתן להם לפרוש.
- מהו יסוד ענין השמיטה?
א. שבת להשם.
ב. שיהיה לעניים מה לאכול.
ג. שתי התשובות נכונות.
- כמה לאוין עובר הנמנע מלהלוות מפני שהוא חושש שמא תשמטנו שביעית?
א. שתי לאוין.
ב. ארבע לאוין.
ג. שמונה לאוין.
- מה האדם צריך לעשות כאשר אחד מבקש ממנו הלואה והלה נמנע בעבר מלהיטיב לו?
א. למחות הדבר מליבו אבל אינו חייב להלוותו.
ב. חייב להלוותו אבל אינו חייב למחות הדבר מליבו.
ג. חייב להלוותו בלב שלם ולמחות הדבר מליבו.

מבחן שבועי – בספר חפץ חיים

- מדוע אין להמנע מלימוד הלכות לשון הרע משום "מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזיזים"?
א. בדבר המפורש בתורה לא נאמר כלל זה.
ב. ממה שהתורה וחז"ל כתבו דינים אלו מבואר שהאדם יכול להמנע מלשון הרע.
ג. שתי התשובות נכונות.
- מי נכלל בבעלי לשון הרע שאינם מקבלים פני שכניה וזה שקול בג' עבירות חמורות?
א. כל מי שנכשל לפעמים בחטא זה.
ב. מי שלשון הרע הוא בעיניו כהפקר.
ג. המדבר לשון הרע בפני רבים.
- מדוע נגזר על יוסף שיהיה עבד?
א. מפני שאמר לאביו שאחיו קוראים לבני השפחות עבדים.
ב. ודאי היה לו התר לומר הדברים לאביו, ונענש מפני שעשה מחלוקת עם אחיו.
ג. מפני שהיה אסור לו לספר את החלומות לאחיו ולצערם.
- מדוע זהירה התורה במפורש מלשון הרע יותר מאשר על שאר מידות רעות?
א. מפני שדווקא לשון הרע משחית את תואר הנפש.
ב. מפני גודל הרעות שיש בלשון הרע, והוא גורם לעבור על רוב האיסורים שבין אדם לחבירו.
ג. מפני שהאדם יכול לעבור לאו זה פעמים רבות ביום אחד.
- האם המספר לשון הרע או רכילות עובר על "לא תלך רכיל בעמך"?
א. לא זה מדבר רק על רכילות.
ב. לא זה מדבר רק על לשון הרע.
ג. גם המספר לשון הרע הוא בכלל לאו זה.
- מי עובר ב"לפני עוור לא תתן מכשול"?
א. המספר.
ב. המקבל.
ג. גם המספר וגם המקבל.
- מדוע המספר או המקבל לשון הרע עוברים על "ולא תחללו את שם קדשי"?
א. מפני שאין בלשון הרע תאוה או הנאה גשמית, אלא מרד ופריקת עול.
ב. מדובר דווקא באיש חשוב שלומדים ממעשיו.
ג. מפני שעוון זה נעשה לפחות בשני אנשים, וכל אחד מחלל שם שמים בפני חבירו.

שאלה לעיון

כתב רבינו בפתיחה לאהבת חסד ד"ה "תחילת הכל" שגדר גמ"ח וכו' מונח על כל ענייני הטוב שאדם מייטיב לחבירו **בחינם**. משמע שאם אדם מקבל כסף על הטובות שהוא עושה אינו מקיים בזה מצות חסד. וקשה שלהלן חלק ב' פרק כ"ג אות ב' האריך רבינו לבאר שגם העושה מצוה כדי שיחיו בניו או כדי שיצליח בנכסיו הוי מצוה גמורה. ועיין מעדני שמואל עה"ת פרשת בהר מש"כ בגדר כונה למצוה כשיש לו כוונה נוספת, אי חשיב עוסק במצוה שהוא פטור מן המצוה, ועיין עוד בביאור הלכה סימן ע"ב ד"ה אם יש.

השירה הזאת

א. "והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו..." כתוב כאן יסוד עצום, שבשביל לעבור רעות רבות וצרות, צריך שהלימוד יהיה בגדר "שירה", ורק באופן כזה יזכה שלא תשכח מפי זרעו, ושלא יזנחו חלילה הצעירים את הדרך.

וידוע מה שמביא המשנ"ב מהאריז"ל שזכה למעלותיו ע"י השמחה בקיום המצוות, ויתירה מכך כתב ה'אורחות צדיקים', שע"י שמקיים מצווה בשמחה זוכה לשכר פי אלף מאשר אם היה מקיים סתם! וכ"ש שנחוצה השמחה בצורת לימוד התורה, שהרי על התורה נאמר "פקודי ה' ישרים משמחי לב", וזה מבחן לחיבור אמיתי לתורה, עד כמה זה נלמד בשמחה. ומרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל היה אומר, שמצינו שאבל אסור בת"ת מפני שהיא משמחת, ולא התירו רק לימוד בדברים הרעים, ואיך יתכן שצורת לימודנו הרגילה תראה כמו לימוד בדברים הרעים רח"ל?

ובשלמא אנשים שאין להם עליצות טבעית, ורגילים תמיד לנהל את חייהם מתוך כובד ראש ורצינות, אזי אולי אין כל כך נזק מלימוד שנעשה באופן של כבידות, אבל הרי יש כאלו שיש להם בטבע את ענין השמחה, ורגילים לחיות את חייהם מתוך חדווה ועליזות, וכשבאים אל הלימוד אם אינם מבינים את המעלה של הדבר, אינם רואים צורך להשתמש בכוח שמחתם בשעת הלימוד, ולימודם מתנהל בעצלתיים ונראה כאי בחוסר ענין ח"ו.

והנזק הוא כפול, הן לעצמם, שנוצר מרחק רב בין אורח חייהם והתנהגותם בביתם ועם חבריהם לבין צורת לימודם, ומובן שזה גורם להם נתק רגשי, וחוסר חשק בלימוד, כי מצד תכונת נפשם אוהבים את הקלילות והשובבות, וכשהלימוד אינו באופן זה, אינו נעשה חלק מהם, ולא יוכלו לזכות לדרגות אמיתיות בחיבור לתורה.

והן לסביבתם, שכאשר הצעירים או ילדיהם, מביטים בהם ורואים את הלימוד היבש שלהם, הם שואלים את עצמם: "איפה ההוא שהלך מקודם שמח ועליו בחדר קפה ושעשע את כולם בווראטל'ך וחידודים, ולמה הוא יושב כעת כמו תשעה באב בפרצוף של מסכן כזה", ובלב מגיעים למסקנה, שכאי הלימוד מוכרח לבא בעצב ח"ו.

ב. ובאמת שכ"ז נובע מטעות יסודית, ראשית, בהבנה מה זה לימוד תורה, ושנית, בצורה איך ראוי לגשת אל הלימוד. דתחילה לכל צריכים לזכור שהתורה ניתנה לנו

בריקודים, כדאי בשם הגר"א שביום מתן תורה היו כל ישראל בריקודים ושירים מעלות השחר ועד השקיעה. וכן בשמחת תורה אנו רוקדים כל היום, לבטא את צד השמחה בלימוד התורה, לא שמחה רגילה, אלא שמחה שצריכה להסעיר את הנפש עד כלות, עד למוצב ריקודין. כי בתורה מונח כל מבוע החיים עלי אדמות, וכל מושג השמחה הוא כשאדם חווה ומרגיש את החיים עצמם, ואין דבר שמייצר חווה וריגוש בחיים עצמם כמו התורה. ואם היו בני אדם מרגישים את מתיקות התורה הקד' היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעינם מאומה.

אכן הצורה והסגנון שאדם רגיל ללמוד קובעת את תנועת השמחה, שיכול אדם לומר סברא כקורא רשימת מכולת - והיא תשעמם... ויכול להשמיע אותה בחיות ובגישמאק, ובצורה מושכת ומלבבת - והיא תסעיר... ותכניס בו ובשומעים שמחה רבה. וזהו שהפליגו חז"ל במדרש תנחומא (כי תשא): "אמר רשב"ל, אסור לתלמיד חכם להורות הלכה בצבור עד שיהו דברי תורה עריבין על שומעיהם ככלה הזו שהיא עריבה על בעלה ומתאוה להיות שומע את דבריה". כי זה הורס את צורת התורה!

ומסופר על גדולי ישראל איך שהיו "מגשמיים" את הסברא בכל מיני אופנים, הן בצבעוניות של האמירה, והן במילים משמחות שהיו מצרפים לדברים, וכמו שסיפרו על מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל שהיה אומר על סברא שהיא 'מתוקה מזפת' רצה לעורר את החדווה בשומעים. ובגמ' הזהירו לפתוח את הלימוד במילתא דבדיחותא כי זה מרחיב את כוח הקליטה שבנפש, וכך השיעור מובן.

ג. ויש מכוונים שמנסים לפנות אל אברכים חסרי חוט שדרה, להוציאם מהיכלה של תורה, ולפעמים מראיינים איזה אחד שהיה פעם אברך ולא הצליח, שיספר לכולם, איך שכביכול לא מוצא שום טעם בלימוד, ובאמת לא חסר לאברך כלום שהרי כל אחד זכה פעם להבין סברא על בוריה וליהנות ממנה, א"כ ודאי שייך גם הוא לשמחת התורה בשלימות, רק שעליו למצוא עיצות להרבות בזה.

ואחד מהעיצות לכך ללמוד בנעימה, כדאי במגילה (לב,א): אמר רבי יוחנן, כל הקורא בלא נעימה, ושונה בלא זמרה, עליו הכתוב אומר "וגם אני נתתי להם חקים לא טובים" וצריך לשלב את הלימוד בכל מיני מנגינות שהוא אוהב להתרפק עליהם, כמו שהיה מרן הגר"ש זצוק"ל לומד כל ימיו בנעימה מיוחדת שאהב, וזו 'קבלה' עצומה ומיוחדת ליום הכיפורים שאנו זוכים בו ללוחות שניות.

ה"קולא" של החיד"א בדברים בטלים

מהם, וענין גדול התאוה לדבר דברים בטלים אף שאין בהם הנאת הגוף, מפני שבכל דבר שאדם עושה נותנים לו רוח ממרום, וזה הרוח אין לו מנוחה עד שיעשה עוד דברים כאלה (כמו נגיף הקורונה שכל הזמן משכפל את עצמו), ובוזה יש לו נחת רוח הן במצוה הן בעבירה, וזהו שאמרו באבות (ד,ב) מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ולפי ערך גדול המצוה או העבירה כן יגדל רוח ההמשכה של הרוח, וע"כ בלימוד התורה שהוא גדול מכל המצוות, יגדל כוח ההמשכה של רוח הקדושה, ולהפך בדברים בטלים וליצנות שהוא הפך התורה והוא גדול מכל העבירות, וע"כ גדלה מאד כוח ההמשכה של רוח הטומאה, וההנאה גדולה מכל העבירות, עכ"ל.

ומבואר א"כ שנכנס לאדם כוח טומאה נוראי לדבר ולפטפט בלי גבול, ונעשה מרכבה לאיזה רוח טומאה קשה מאד שמלפפת אותו ואינה עוזבת אותו, ומכריחה אותו להמשיך לדבר ולדבר כדי שיהיה לה אדם לשכון עליו, והיא מספקת לו הנאה מדומה, עריבה ביותר, על מנת שישמע לה להמשיך לפטפט ולשרוף את החיים... וא"כ צריכים עכשיו להבין את דברי החיד"א, איך הוא מתיר לכאן לפטפט 49% משעות היממה, הרי אז ישרה עליו רוח הטומאה, ויאלץ להמשיך ולפטפט כל היום...?

ג. נראה דהתשובה לזה הא גופא מה שיהא רוב דיבורנו בתורה. ויובן לפי מה שאמר שם הגר"א בהמשך, דהעצה להתגבר ע"ז הוא להתבונן שאם ידבק בתורה ישיג רוח קדושה שתשרה עליו, ובוודאי תהיה ההנאה יותר גדולה מרוח הטומאה, מפני שהיא הנאה אמיתית ולא מדומה. וממילא נקט החיד"א שאם יקבל על עצמו שיהיה רוב דיבורו בתורה, אז ממילא רוח הקדושה תנצח את רוח הטומאה, וילך ויוסיף שקידה על שקידה עד שכל היום כולו יהיה טרוד באורייתא בלי להפסיד רגע כמימרא.

ונפלא למתבונן מה שכתב שם הגר"א בתחילת הפרק, דעד יום מותו צריך האדם להתייסר, ולא בתעניתים וסגופים רק ברסן פיו ובתאוותו, וזהו התשובה וזה כל פרי העולם הבא, כמש"כ "כי נר מצוה ותורה אור" אבל "ודרך חיים תוכחות מוסר", וזה יותר מכל התעניתים והסגופים שבעולם, וכל רגע ורגע שאדם חוסם את פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריאה יכולים לשער...

א"כ בעשי"ת יש לנו להתגבר בעיקר בנקודה הזאת, לראות שסדר יומינו יהיה באופן שרוב דיבורינו בתורה, וממילא מכוח זה ישרה עלינו רוח קדושה ותתגבר אצלנו מתיקות הלימוד, שע"ז שנמשך כל יומינו לדבר אך ורק בתורה, חוץ מאותם עשר דקו' שנצטרך להקפיד עליהם לקיים מצוות "מיעוט" שיחה, ותודה לה' שרבו כמו רבו אברכים בני עליה ש"כל" או "רוב ככל" דיבורן רק בתורה.

א. בתוך היה"ר הארוך שחיבר מרן החיד"א לתשליך, שמשמים קא זכו ליה להתקבל בכל כלל ישראל, נכנסה שם בקשה קצרה "שיהיה רוב דיבורינו בתורה", וכונת הבקשה הזאת, שבכל יום ויום נזכה שרוב שיחנו ודיבורנו יהיה בדברי תורה ולא בדברים בטלים, ולהמחשה, אם יום אחד ניקח לכיס שני נגנים, ובנגן אחד נקליט את כל סדרי הלימוד והשיעורים שאנחנו עוסקים בהם בתורה במשך היום, ובכל פעם שנפסיק באמצע הסדר (חלילה) נעצור את ההקלטה, ונתחיל להקליט את דברי הבטלה בנגן השני, ובסוף היום נבדוק באיזה הוקלטו יותר שעות, הבקשה היא, לזכות שכל יום נמצא בנגן של הדברי תורה יותר שעות מוקלטות מאשר בנגן של הדברים בטלים.

ובאמת שיש מקום להתבונן בהגדרה המחודשת הזו, דהנה מדויק באבות בפרק של קנייני התורה, שאחד ממ"ח קניינים הוא "מיעוט" שיחה, ולמה לא אמרו ביטול שיחה, אלא בהכרח שהאדם ייצור מדיני וחברתי, והוא מוכרח לבריאות הנפש שלו קצת לשוחח ולפטפט, ולכן הקנין הוא שימעט בשיחה ולא יפטפט יותר מכדי צורכו.

ב. ובזמירני שפעם שאל מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א את מרן החזו"א זי"ע כמה זמן זה מיעוט שיחה, והשיב לו עשר דקו' בכל יום, ובוודאי שהדבר משתנה מדור לדור מאדם לאדם, ומגיל לגיל, אבל הרעיון הוא באמת למעט ולא לכבוז את הזמן על דיבורי הבל, והנה החיד"א כתב כאן קולא ענקית, שאפי' אם מפטפט הרבה יותר מעשר דקו' וכמעט מגיע לחצי יום, אם עכ"פ רוב דיבורי היום היו בתורה אזי ההלכה אומרת שרובו ככולו, ונחשב כאילו למד תורה כל היום בלי להפסיק, דהלך אחר רובו.

וזה חשוב לנו מאד לחשבון הנפש של עשי"ת, כי הרי תלמוד תורה כנגד כולם, וגם ביטול תורה רח"ל כנגד כל העבירות שבתורה, וכשאנו מחפשים לנו נקודת חיזוק לעשי"ת וקבלה ליוה"כ, הנה לנו עיצה יפה ומועילה ממרן החיד"א, לדאוג שבכל יום יצא שרוב דיבורי היום בתורה.

ג. אך כאן יש להיזהר מטעות, כי מי שחושב שבאמת הוא יוכל לסמוך על קולת החיד"א ולפטפט 49% מהיום ולהיות רגוע, אז שידע לו שהוא במצב מסוכן ביותר, כי הנושא של דברים בטלים זה לא כל כך פשוט כמו שזה נראה, אלא מדובר בסטרא אחרא אדיר, שקשה מאד לפרוש ממנו, וכשהוא תופס את הבן-אדם ומתיישב עליו הוא מוצץ ממנו את כל לחלוחיותו כמו מדוזה צמאת דם.

ולהבין את הדברים לעומקן נעתיק מדברי מרנא ורבנא הגר"א (אבן שלמה פ"ז): "...האדם מבטל מן התורה... מפני שנמשך אחר דברים בטלים, וקשה לו מאד לפרוש

תכלית עבודת יום הכיפורים

א. יסוד נורא כתוב בתיקון"ז (תי"ז) אודות עבודת יום הכיפורים, שיש אנשים שצועקים להקב"ה שהם רוצים חיי ומזוני סליחה וכפרה אבל אינם אלא כלבים חצופים שמצווחים הב הב, וז"ל הוזה"ק ע"פ פי הגר"א (במוסגר):

"וַיִּפְּן פֶּה נֶכֶח וַיִּרְא כִּי אֵין אֵישׁ" (– שהקב"ה פונה לבתי כנסיות ורואה שאין איש ששב אליו) אֶלָּא אֵישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנוּ, בַּעֲשָׂקִין דְּלֵהוֹן, בְּאוֹרְחִין דְּלֵהוֹן "אֵישׁ לְבַצְעוֹ מְקַצְחוֹ" (ישעיהו נו,א) בְּבַצְעָא דְהַאי עֲלָמָא (– כמו שנאמר במכירת יוסף "מה בצע" ומפרשינו "מה ממון"), לְיִרְתָּא הַאי עֲלָמָא (– שהאדם מחפש תמיד להרבות קנייני העוה"ז), וְלֵאוּ אֵינוֹן מְסַטְרָא דְאֵלִין דְאִתְמַר בְּהוֹן: אֲנָשִׁי חֵיל, יִרְאֵי אֱלֹהִים, אֲנָשִׁי אֲמַת, שְׁנָאֵי בְצַע" (שמות יח כא) אֶלָּא כִּלְהוּ צְוֹחִין בְּצִלוֹתֵין בְּיוֹמָא דְכַפּוּרֵי כְּפֻלְבִּים, הַב לָנָא מְזוֹנָא, וְסִלְיַחָ וְכַפְרָה, וְחַיִּי, כְּתִיבֵנוּ לְחַיִּים וְאֵינוֹן עֲזִי נְפֶשׁ כְּפֻלְבִּים (– רוצה לומר שנאמר (ישעיהו נו יא) "והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה", שאינם שבעים בבצעה ההאי עלמא), דְאֵינוֹן אוֹמְרִין דְעֲלָמָא (– כלומר העוים הן גויים עובדי כוכבים, ולהם הערב רב רוצים להתדמות) דְצְוֹחֵי לְגַבְיָה (– אותן ערב רב שמצווחים ככלבים, הם מתדמים בזה לעזי האומות שהם הכלבים), וְלֵית לֹוֹן בְּשֵׁת אֲנָפִין (– לכך נקראו עזי נפש), דְלָא אֵית מָאֹן דְקָרָא לִיה בְּתִיבְתָא, דְיִחְזוֹר שְׁכִינְתֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא... "עכ"ל.

ויש כאן חידוש עצום, שאע"פ שצווחים על סליחה וכפרה שהם עניינים רוחניים, ולכאור' מה יותר טוב מאדם שצועק להקב"ה מעומק ליבו תן לי תן לי סליחה וכפרה, התשובה היא, שאם נעמיק בצווחות הערב רב ונברר מדוע כל כך חשוב להם סליחה וכפרה, נגלה שתכלית כוונתם רק בכדי שישאירו אותם בחיים כדי שיוכלו להמשיך להנות מן הבצע והכסף. כי הערב רב הללו יודעים שהקב"ה חזק מהם, ומבינים שאם תתמלא סאתם יהיה להם יסורים או שימותו, ומכיון שהם רוצים להמשיך להנות מהחיים ולאכול גלילות וסוכריות, הם מעדיפים לצום יום אחד בשנה ולצעוק להקב"ה שישלח להם, העיקר שיוכלו לחיות עוד, ולהנות מטוב העוה"ז.

[ואגב נציין, שיש כאן חידוש נפלא, שאכן הקב"ה סולח לערב רב הללו, כי זה חוק גמור שמי שצועק לה' סליחה אי אפשר למזיקים ליגוע בו, וכמו שכתוב אצל בלעם שאמר חטאתי, ואמרו חז"ל שבלעם היה רשע ערום שידע את הכלל הזה שמי שצועק חטאתי אי אפשר ליגע בו, ונוכל ללמוד מזה כמה עצומה כוח הסליחה שיש בידינו ביוה"כ, אף שאין לה שום גיבוי פנימי בעומק הלב].

אמנם אומר הוזה"ק שהבקשה צריכה להיות "למענד" אלקים חיים, שתהיה כוונתנו לשוב אל ה' באמת ולזכות

שנהיה רצויים לו, על מנת להיות דבק בו, כשהכוונה היא להביא העולם לתיקונו, ולהחזיר את השכינה למקומה.

[ויש לומר בדרך דרוש, דזהו וירא כי אין אי"ש, דאי"ש ר"ת ד' אלו: אנשי חיל ואמת, יראי אלקים ש'ונאי בצע. והגר"א מפרש שכנגד ד' אלו יש ד' צווחות של אלו שהם ככלבין, ויל"פ דכנגד שונאי בצע צועקים שרוצים מזונא היינו פרנסה וריבוי ממון, וכנגד יראי אלקים עומד חיי, דיראת ה' תוסיף ימים, והם רוצים חיים של עוה"ז שאין בהם יראה, ונגד אנשי חיל מבקשים סליחה דהוא בקשה לגרמייהו ולא למען שמו באהבה, ונגד אנשי אמת רוצים כפרה, דאמת היינו שאין בו סרך של שקר ועקימות וחטא, והם רוצים כפרה בשקר שלא יענשו אותם...]

ב. ובאמת שבפס' האחרון שפרשת נצבים, שבה נזכרה עבודת התשובה (כדא"י ברמב"ן עהפ"ס כי המצוה הזאת), כתי': "לְאֶהְבָּה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמְעֵ בְקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאֶרְךָ יָמֶיךָ" וצריך להבין שלא שייך לקיים "ולדבקה בו" כל עוד שאדם מלוכלך בחטאים, כי הם כמו מחיצה של ברזל בין ישראל לאביהם לאביהם שבשמים, ומעתה יובן שכל כוח הכפרה של יום כיפור, הוא לא רק שניהיה בלי חטא, כי מה הענין להיות בלי חטא, האם אנו מחפשים את טובת עצמינו, האם כל יום הכיפורים הוא בשביל להציל אותנו מעונש, אלא בוודאי שתכלית יום הכיפורים הוא בשביל שנוכל להידבק בה' יתב', ומתוך כך צריכה להיות השתוקקותינו לסליחה וכפרה, בכדי שנוכה להיות כמה שיותר מרוצים לפניו.

וזהו הענין שחג הסוכות תיכף ומיד לאחר יוה"כ, כי אם הנושא היה רק מחילת עוונות א"כ אחרי יוה"כ היינו יכולים לחזור לשיגרה, כי לכאורה כבר הושגה המטרה, אבל הנה אנו רואים שתיכף אחר יוה"כ עולה העבודה לתשובה מאהבה עד לדביקות הגמורה של שמיני עצרת שעליה אמרו חז"ל "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בכך" שהוא מעין חדר ייחוד עם הקב"ה, ומוכח שבאמת כל הענין של הכפרה והמחילה הוא בכדי לדבוק בהי"ת.

ג. ומה שסיים הוזה"ק, שעלינו לקרוא לה' בתשובתנו שיחזיר שכינתיה לקוב"ה, ה' הבי' הוא, דהרי כל מקום שגלו שכינה עמם, וככל שהגלות הולכת ומעמיקה לאינטרנט ולכל ביצת תאוות העוה"ז, אזי גם השכינה מוכרחת לירד עד למקומות החשוכים הללו, וזה צער השכינה בלי גבול על שהיא מתרחקת מבעלה. וכשאנו שבים בתשובה לה', אז ממילא גם השכינה שבתוכינו כביכול שבה להי"ת, ואז בחג הסוכות באה השמחה הגדולה על שזכינו לדבוק בה' ותיכף פורצים הריקודים הגדולים בשמחת בית השואבה שמשם שואבים רוח הקודש, וזהו תכלית כל עבודת יום הכיפורים למתבונן, שיש בה מבט חדש לכל עבודתינו.

הלא המחותרת התורה לפניך...

כל השנה, וכמו שכתב הפלא יועץ (ערך תשובה), וז"ל: "...וכתוב בספרים, שהפרש יש בין עשי"ת לשאר הימים לענין תשובה ותפלה, כהפרש האור מן החושך, ויפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בימים האלה, מימים שלמים בשאר הימים, אשר ע"כ ראוי לחוש על כל רגע של ימים אלו שלא לאבדו..." עכ"ל. ומתבאר בזה שכוח התשובה המיוחד לעשי"ת שהוא מעין קיצור דרך.

והביאור בזה, שבעשי"ת נקבע מהלך של תשובה גם לבינוניים, דהרי מבואר בחז"ל שיש ספר בפנ"ע לבינוניים ולכאן תמוה מדוע צריך להם עוד ספר, הרי כשמגיע יו"כ מיד נדע אם הם עשו תשובה ואז הם שייכים לצדיקים או שלא עשו תשובה ואז הם שייכים לרשעים, ומדוע ייעדו להם ספר בפנ"ע, ומבואר כאן יסוד, שהבינוניים נשארים גם אחרי יוה"כ בינוניים, והעומק בזה כמבואר בגמ', שיש לאדם יצה"ר וגם יצה"ט, אלא שצדיקים יצה"ט שופטן, ורשעים יצה"ר שופטן, ובינוניים זה וזה שופטן, וייעד לנו הקב"ה יום אחד בשנה לבחון אותנו מה אצלינו העיקר יצה"ט או היצה"ר, וזהו הרעיון של יוה"כ, שע"י הוידוים וכל סדר התשובה, מתברר שהעיקר אצלינו הוא הטוב, ורק היצה"ר העכור בעוכרנו, וזה פשר עבודת השעירים שהם שוים בקומתם, להראות על הבינוניות שלנו, כאשר שעיר אחד הולך אל מקומו האמיתי לה, והשעיר השני נושא את כל העוונות לארץ גזירה להראות שאי"ז משלנו.

ויוצא שכל סגנון התשובה של יו"כ הוא בגדר "חתירה" תחת כסא הכבוד, שאינו בדרכים הרגילות של התשובה אלא באופן של קיצור דרך, וזה כל מצוות הוידוי, שהוא מלשון "יידוי" וזריקה, שמשליך מעליו את כל העבירות, והוכיח ביד הקטנה שאף אם ליבו בל עימו הוי בגדר וידוי מזה שדימוהו לטובל ושרץ בידו, משמע דעכ"פ תחילת טבילה הוי, וכ"כ דרשות הר"ן (סוף דרוש עשירי), שאפי' חרטה בלי קבלה לעתיד הוי תחילת תשובה, וכל עיצומו של יום ועבודת התפלה והנעילה, עיצות של הי"ת להציל אותנו בדרך חתירה ובריחה, שלא ע"פ גדרין דין ומשפט.

ומעתה יובן, מדוע ראו חז"ל לומר ששר בית הסוהר הבה על קדקדו, כנראה מדובר באסיר שלא ידעו לפסוק האם הוא אכן רע ורשע, וכעת שהיתה חתירה ולא ברח, הבינו שהוא איש חדל אישים ונבזה, ומובן הדימיון למשל דאמנם בסתם בורח יד המלך תשיגנו, אבל כאן מדובר בחתירה של המלך, שהוא בעצמו הכין אותה לנו על מנת שנברח, כי גדר התשובה ביוה"כ, הוא באופן של בריחה שלא לפי גדר הדין והמשפט, א"כ היה לאסיר לברוח כי אם המלך הסכים למחותרת, אין חשש שיתפסנו, ויה"ר שנדע לנצל את המתנה הענקית לה זכינו, עשה דתשובה, ונזכה לברוח מכל היצרים המפריעים, אל עבודת בוראנו.

א. משמים גלגלו בערב ראש השנה דהאי שתא, בעקבות האירוע הדרמטי של בריחת ששה מחבלים עם דם על הידיים מבית כלאם, לעורר ולחזק בדברי חז"ל הידועים, המובאים בשערי תשובה לרבינו יונה (שער א: אות ב): "ודע, כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאד ענשו בכל יום, כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס לנוס שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו והנו ברעתו, ובידו לצאת מתוך ההפכה, ולא יגור מפני האף והחמה, על כן רעתו רבה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על הענין הזה (קהלת רבה ז, לג): משל לכת של לסטים שחבשם המלך בבית האסורים, וחתרו מחותרת, פרצו ויעבורו ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסוהר וראה מחותרת חתורה והאישי ההוא עודנו עצור, ויך אותו כמטהו. אמר לו: קשה יום, הלא המחותרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת המלט על נפשך?

והנה עכשיו שבחסדי ה' תפסו אותם, (ובודאי שיש בזה חסדי ה', שאף שטוב שברחו להשפיל את גאות השלטון הישראלי, ששיחקו בהם אסירים בבריחה פרימיטיבית כמו בימים עתיקים, מ"מ ילדים רבים נרעדו מהמחשבה שמחבלים רעים צמאי דם משוטטים ברחובות, ועתה בחסדי ה' עלינו פסקו חרדותיהם), אלא שלכאן נתעוררה פירכא רבתי על כל המשל, שהרי יוכל לומר אותו קשה יום, שהסיבה שבחר להישאר בכלא, כי ידע שידו הארוכה של המלך תשיגם, ויחזירם תיכף לבית כלאם, ועוד יענישם על העזתם לברוח, וזו טענה עצומה.

ועוד יש לתמוה על המשל, שלכאן אינו דומה לנמשל, כי במשל עוד יכולים הבורחים לקוות שימצאו דרך להתחבאות ולהגיע אל החופש, וא"כ יש איזה צד הבנה בתכניתם לברוח אל החופש, אבל בנמשל, איך יברח בן אנוש מהשגחתו של הבורא יתב' שמלא כל הארץ כבודו, ומעשה דיונה יוכיח שניסה לברוח מפני ה', וסער בשלו הים ואיים להטביע את כל יושבי האוניה, וכשהגיד להם יונה לאותם גויים, שחשב לברוח מה' תרשישה, נא' שם: "ויראו האנשים יראה גדולה, ויאמרו מה זאת עשית...". הרי שלא שייך לברוח מהבורא, ומה ענין המשל לנמשל.

עוד קושיה שלישית, שהיא מפתח להבנת כל הענין, מהו שאמרו חז"ל ששר בית הסוהר גוער באותו קשה יום על אי בריחתו, הרי בוודאי תפקידו של שר בית הסוהר לדאוג שלא יברחו האסירים, ומסתבר שתקום ועדת חקירה לבדוק את נסיבות הבריחה, ועלולים עוד להמליץ לפטר אותו שלא שם לב שהאסירים חתרו חתירה, וא"כ התגובה שלו בכלל לא תואמת את תפקידו כשר אחראי.

ב. ואשר נראה בזה, דבאמת כל סדר התשובה ביוה"כ הוא חידוש עצום, ואינו כמסגרת התשובה הרגילה של

חיזוקים נפלאים להתבונן בהם במהלך יוה"כ

עיצומו של יום" לכולי עלמא!

א. מרן הגר"י לוינשטיין זצוק"ל אמר יסוד נפלא, דאע"פ שרבנן חולקים על ר' יהודה וסוברים שאין יוה"כ מכפר אלא עם התשובה, אין הכוונה שצריכים לבחינת התשובה של כל השנה, דלעולם גם רבנן מודו דעיצומו של יום מכפר, אלא דהם סוברים שיש עכ"פ "תנאי" שיהיה עימו ג"כ תשובה, אבל לעולם ה"כוח הפועל" שמקנח ומכפר ומלבין את העוונות, הוא יום כיפור עצמו.

אין לנו דבר טוב מיום הכיפורים אם יש איזו קבלה קטנה

ב. עלינו להתבונן בדברי מרן הגר"ס במכתב ז', וז"ל: יום הכיפורים דבר טוב למאד, יום סליחה וכפרה, לא היו ימים טובים לישראל כיוה"כ (כדאי' בסוף תענית), אין לנו דבר טוב ממנו, אם היינו עושים ההכנה הראויה לתיקון דרכינו - כי יוה"כ מכפר עם התשובה היא עזיבת החטא - אכן גם המעט טוב מאד, אין ערוך לה בענייני התבל, לראות לכל הפחות שתהיה איזו קבלה על להבא ביום הכיפורים. ואין לנו מסחר הנושא פרי ריוח, כמו לעשות הכנה בלימוד המוסרי ולהתבונן ולהיטיב דרכיו, עד אשר יבא לאיזה קבלה להבא ביוה"כ, ובכל בחינה קטנה שבקטנות, אשר יכין האדם את עצמו, להגדיל בחינת יום הכיפורים שלו, אין ערוך ואין די באר הצלחת נפשו להנצל מצרות רבות ונצורות, ואין לנו ריוח גדול מזה, עכ"ל.

ויוצא לפי דברי הגר"ס ז"ע שכל תוספת מאמץ הכי קטנה שאנו עושים ביום הכיפורים ע"מ ללשש את האישיות, להתרומם מהמשיכה לעוה"ז, ולהתעלות מעל היצרים האפלים שלנו, אין גבול לרווח שיש מזה, שבוזו אנו מעצימים את בחינת יוה"כ שלנו.

כוח יוה"כ להבראות מחדש

ג. יש בילקוט תהילים (קב) חז"ל מופלא שבמופלאים, וכך לשונו: "פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל י"ה וכי עד עכשיו עתידה אומה אחרת להיבראות שהוא אומר 'ועם נברא', אלא א"ר יהודה ב"ר סימון זה דורו של מרדכי שנברא בריה חדשה, ורבנן אמרי אלו הדורות שהם כמתים במעשיהם ובאים ומתפללים לפניך ברה"ב וביוה"כ ואתה בורא אותם בריה חדשה, ומה להם לעשות ליטול לולבין והדסים ולהלל אותן, הוי ועם נברא יהלל י-ה, עכ"ל. והנה נראה שיש כאן מחלוקת מהו אותו 'דור אחרון' שנזכר בפס', דר' יהודה סבר דזה קאי על הדור האחרון של גלות בבל, ורבנן סברי דזה קאי על הדור האחרון של גלות אדום, כלומר הדורות של עקבתא דמשיחא דיין. א"כ גם לנו יש את ההבטחה של "עם נברא" שהקב"ה בורא אותנו מחדש, ומוכרחים להאמין בזה.

ופנה אל תפילת הערער רומז לפס' "והיה כערער בערבה" שאנו כמו הערבה שבלולב שאין לנו טעם וריח בתורה ובמצוות, (וכמו התסמין הפלאי של הנגיף שמבטל את הטעם והריח שהוא רמז לכך שאנו בחינת ערבה) ובכל זאת הקב"ה בורא אותנו מחדש. וכמה נפלא להברא מחדש להתנקות מעבירות שאופפות אותנו, כי הרי ע"י העבירות אנחנו מתקשים "להתחבר" ללימוד, ונאבד לנו "הטעם" בתפילה ובמצוות, ולכן יוה"כ הוא הזדמנות עצומה.

כוח הכפרה של יוה"כ

ד. כתב הרמ"א (תרו, ע"פ הרמב"ם) שיום הכיפורים מכפר רק למי שמאמין בכפרתו, וצריך לחזק את ההבנה ואת האמונה בכך, ואחד מהדברים שמקשים עלינו להאמין בזה, מפני שאנו יודעים שאחרי יוה"כ נרד מדרגתינו כעת, אבל כבר כתב ע"ז המבי"ט (ש. התשובה פ"ו): "ואומר, כי נראה מדברי רבותינו ע"ה כי כיון שחזר

האדם בתשובה מן החטאים שעשה, וגמר בלבו שלא לעשותם עוד, ה"ת מעביר חטאתו בתשובה זאת, ואם אח"כ חזר לחטוא, יצר הרע הוא שפיתה אותו מחדש לחזור למה שחטא, ולא יהיו החטאים הראשונים חוזרים ונעורים אחר שנתבטלו בתשובה הקודמת", ע"כ. ולמעשה, כך נוסח התפלה "ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה", הרי שאנו מאמינים בכך, ואי"ז ברכה לבטלה!...

דרגת ההתאמצות בתורה ובמצוות

ה. כתב ב"חרדים" באות ט"ז: "יהיו רמ"ח אברך ושס"ה גידך ציבור בעיניך, והלב והלשון שליח ציבור, ובקול גדול שישמעו כלן תברך ותתפלל, כמו שאמרו צריך להשמיע לאזנו... עכ"ל. ובאות ל' כתב: "כיון שנקראת התפילה עבודה, וישראל נקראו עבדים ראוי לטרוח בקול גדול בתפילה, ונענוע האברים וכונת הלב ושמיעת האוזן עד שיהיה עייף ויגע מרוב העבודה, וכן בעסק התורה צריך עמל ויגיעה, כדאמרו רז"ל אשרי מי שעמלו בתורה, וכן במצוות אמרו מי שטרח בער"ש יאכל בשבת, לשון זה מוכיח דצריך לעבוד את הבורא בנענוע כל אבר ואבר וראיה ושמיעה".

ודבר זה בעינינו חידוש, כי אנו רגילים שע"י הזיעה מעסק המצה יש תיקונים, אבל כאן מתבאר שכל היום צריך להזיע במצוות, והתפילה אמורה להתיש את האדם ע"י ריכוזו ומאמץ גופו, וכן סדר אמור להתיש בצורה פיזית, וזהו כאשר מכניס את כל כוחו ומירצו בלימוד. והנה האדם נוטה מאד לרחם על עצמו, ולחשוש על בריאותו בצורה מופרזת, ומתעצל בקיום מצוות הבורא כראוי. וכן הוא לגבי חסד בגופו. והכלל הוא שכל שמכניס במצוה טורח ועמל הגוף, כך שכרה גדל והולך. ובדורינו חסר מאד הציור איך עושים את זה, כי אין הכוונה לעשות תנועות משונות ולהשתגע, אלא הכוונה שנשאר לשעות רבות בביהמ"ד בשמחה ובשקיעות, ומתפלל בחשקת הלב ובריכוז גמור, ודו"ק.

להפסיק לשמוע חידושים מבחוץ

ו. עוד כתב החרדים באות ק"ד: "כתיב 'מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי' לפי שהאדם אוהב מאד לשמוע חידושים ודברים בטלים, וזה פגם האדם, הלל דוד עצמו כי רבה אהבתו בתורתו יתברך והיא שיחתו, ובחידושים שלה הוא מתענג ומשיח לא בשיחות ובחידושי העולם הזה", עכ"ל. ומתבאר כאן יסוד, שיש לאדם יצרא דנייעס, שמונח בו תשוקה לשמוע חידושים, (צא וראה באיזה להט אדם מעלעל בעיתון יומי, עד שאפשר לקרוא לו ואינו שומע כלום), ובכוח האדם לרתום את צמאון החידושים שלו לתורה, ושמענו מדבריו עיצה, שאם יראה תמיד דברים חדשים בתורה המלאים בגישמאק ינצל מהתשוקה לשמוע חידושים בטלים הפוגמים את האדם. ועל כל אחד למצוא רעיון איך לבטל לחלוטין את הקשר לשמיעת קווי נייעס שמפסידים המון המון. ומעל הכל חובה להתחזק בביטול עשה של לימוד תורה כי ביטול תורה כנגד כולם, ואף שיש להקל בכל מה שנצרך ללימוד, לרוגע ולחיזוק הגוף והנפש אבל על יותר מזה נאמר 'כי דבר ה' בזה' ח"ו.

המעלה העצומה של י"ג מידות

ז. זה לשון רבינו בחי" (כד הקמח כיפורים ב'): ועתה אזכיר באור י"ג מדות שאנו נעזרים בהם בעיתות התפילות וזמני הצרות, והם מורשה לקהילת יעקב, ואע"פ שלא ידענו לרצותו שאין הדורות יודעין כח המידות ואינן מרגישין היאך הן אדוקות במידת רחמים עליונית, מ"מ מידות רחמיו ימליצו בעדנו כי כן הבטיח הקב"ה למשה בסיני, כל זמן שיש ישראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה ואני אמחול להם (ר"ה ז"ב). ודרשו רז"ל (שם) ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם. שנא' (שמות לד, ו) "הנה אנכי כורת ברית" ומסיים שם: "והנה הם מפתח גדול לבקש בהם שערי רחמים בכל דור ודור, הן ליחידים והן לרבים, ובזמן הזה בהיותינו בגלות

התשובה לבן תורה

י. הגר"י אברמסקי ז"ע היה אומר שמי שתורתו אומנותו צריך לומר "אשמנו" בביטול תורה "בגדנו" בביטול תורה "גזלנו" בביטול תורה, וכן הלאה, דמכיון שת"ת כנגד כולם, א"כ על החלק הזה יחפשו אותו יותר מכל. ומרן הסטיפלער ז"ע אמר שעיקר התשובה לאברך וכן ישיבה היא: **לפרוץ שטח חדש של לימוד!**

פירוש דבריו, כי רובדי תורה רבים ועמוקים הם וכל דרגה שאדם כובש מראים לו את הפסגה הבאה שעליו לכבוש, אם יודע להבין גפ"ת צריך ללמוד להבין ראשונים, אם לומד להבין ראשונים צריך ללמוד לכתוב סיכום סוגיא, אם יודע לסכם צריך ללמוד לכתוב חבורה אם יודע לחדש חידושים וחבורות, צריך לדעת כיצד הדברים מגיעים להלכה, ואח"כ לדעת כיצד פוסקים וכו', וכן צריך לשאוף לדעת משניות ירושלמי נביא ספרי מוסר ואגדה, מדרשים וזוהר וכו'. ואם בכל שנה יבדוק עצמו היכן אוחז בידיעת התורה יוכל להוסיף כל שנה עוד קומות בתורתו!

גם מצד ניצול זמני הלימוד העזובה רבה, ושמעתי שהגר"פ שרייבר זצ"ל היה אומר לבניו תדיר: אם למדתם פחות מארבע עשרה שעות ביום שטייגען, אתם בטלנים!! כמוכן שאין להפליג העבודה יתר מכוחו, ברם נוכל עכ"פ לבדוק בעצמינו את ה'ששים דקות בשעה', וה'ארבע שעות בסדר', מה מדת הריכוז ומסירות המחשבה, ומה וכיצד מידת השקיעות ותשומת הלב בשעת הלימוד עצמו שלא יהיה ח"ו כישן ועצל. וכן צריך לחזק את צורת הלימוד שתהא מתוך יר"ש, ושילמד לשמה, ולהתרגל לחשוב בלימוד מחוץ לביהמ"ד, בלכתך בדרך, בשכבך ובקומך, ושינתתם, שיהיו משוננים בפ"ך וכו', **וכ"ז בכלל לקבלה של תורה!**

וכיון שכאמור עיקר מלחמת היצה"ר הסט"א וחילולותיו על עמל ולימוד התורה, וממלא את האדם בשקי שקים של 'תירוצי קש', ע"כ מלחמת התורה היא ראש ועיקר לכל מלחמת האדם ביצרו, ומי שפסח על נקודה זו באישיותו, הוא לכוד במלכודת היצר, ואין לו שום סיכוי להיות שייך לאיזו שהיא דרגת עבודה!!

תפילת נעילה

יא. אחר תפילת מנחה יכין עצמו לתפילת נעילה ויאמר אשרי וקדושה דסדרא בכוונה, ואח"כ יכין את עצמו לתפילת העמידה, וז"ל האריז"ל: "ועתה בנעילה הוא חתימת הגזר דין שנכתב בר"ה על בני אדם לשכר ועונש, עכ"ל בקיצור. ולכן נתווסף תפילה זו ביום צום הקדוש הזה בעת נעילת שערי ההיכל העליון, שקודם שינעלו יכנסו תפלותינו למעלה ויקבלו אותם ברצון למלאות את שאלותינו ולמחול ולסלוח את עוונותינו, ולכן יזדרז אדם מאד בכוונת תפילה זו ויכניס בלבו דאגה ופחד גדול על חתימת הגז"ד הנורא הנעשה עליו ועל משפחתו ועל כל כלל ישראל בעולם העליון בעת הזאת, ומה טוב אם יוכל להוריד דמעות לעורר הרחמים בעולם העליון, כי כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה.

והוא בספרים שאין עוון בעולם שמעכב תפילתו של אדם כמו עוון הגזל, ולכן הזכירו בתפילת נעילה בפירוש למען נחלל מעושיק ידיו, ואת שאר העבירות הזכירו רק באופן כללי "להתוודות לפניך על כל עוונותינו", ולכן אם יודע בעצמו איזה נדנדו גזל ח"ו שיש תחת ידו יהרהר עתה בתשובה בעת אמירת התפילה, ויקבל על עצמו קבלה אמיתית להשיב הגוילה לבעליו. [ובחור צריך להתחרט על רעש שעושה בפנימיה בעת שעות המנוחה, וגוזל לבחורים את עלייתם, שעלולים להדרדר מחמתו. ומי שנכשל בזה, עליו לקבל על עצמו קבלות חזקות (חדול מזה). וכמו כן מובא בספ"ק, שכל יהודי שמקבל מהקב"ה בריאות, כוחות גופניים ושכליים, ותנאים לעסוק בתורה, ואינו מנצל זאת לתורה, הרי זה "גניבה" עצומה מהקב"ה, ויש להתעורר למצוא עיצות שלא להיכנס ח"ו בגדר "הורג זמן". ויה"ר שנוכח לגח"ט.

ושיעבוד בין האומות ואין לנו כה"ג לכפר על חטאתנו ולא מזבח להקריב קרבן ולא ביהמ"ק להתפלל שם **ולא נשאר לנו לפני ה' בלתי אם תפילתנו ושלוש עשרה מדות אלו**", עכ"ל רבינו בחיי.

ומלבד שצריכים לאומרים בדרך של תחינה גדולה מעומקא דליבא, ולחשוב איך שאנו מכירים בזה על גודל רחמינו יתב' עלינו שיש לו י"ג גוונים של רחמים זה למעלה מזה כדפי' בספ"ה"ק. עוד צריכים לקבל על עצמו לרחם על הבריות, לדון חבירו לכף זכות, לא להעליבם, לדאוג לצרכיהם, שע"ז נוהגים איתו כך משמים מידה כנגד מידה, ומגלגל עליו בזה את מידת הרחמים.

כל שנה צריכים להתקדם

ח. **הגמ' בשבת (פט"ב)** דורשת דרשה מופלאה על הפסוק "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" שקשה מדוע אמר הפסוק 'כשנים' ולא 'כשני', א"ר יצחק אמר להם הקב"ה לישאל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית ועד עכשיו, כשלג ילבינו, עכ"ל הגמ'. וצריך להבין מה הכוונה.

ופי' בזה אחי המהר"ל מפראג וחבירו של הרמ"א בספרו 'ספר החיים' (עמ' קסט): שרבי יצחק בא לומר לנו "כי בעלי תשובה צריכים להוסיף אומץ בענייני תשובתם כל שנה ושנה עד שיהא תשובתם בשנה זו יותר בסדר נכון ממה שהיתה בשנה שעברה, כי עכשיו יכול להזהר ממה שנכשל בו אשתקד" ובדבריו שם מדמה זאת לענייני העולם והמלאכות אשר בו, שהדרך הוא שהעולם הולך ומשתדרג הולך ומשתכלל, ובכל יום מנסים בעלי המלאכות למצוא פטנטים והמצאות חדשות כיצד לשכלל את העולם, וכך צריך במשך כל השנה לשקוד על שכלול מעשיו במציאת דרכים ורעיונות איך להשתפר ולהתקדם בכל פרטי מעשיו. וזהו אם יהיו חטאיכם כ'שנים הסדורות' כלומר, שמשפר את חטאיו במשך השנים, כדרך העולם שהולך ונתקן בכל ההסטוריה, כשכל דור מנצל את חכמת קודמיו להשתכלל.

וכותב שם שהאדם צריך לעמוד בתשובה כל ימי חייו, כי התשובה שהוא עושה בעשרה ימים אלו לבד, לא תספיק להשיבו עד כסא הכבוד, ועל אותה תשובה שעושה כל ימיו אמרו שמעבירה את רוע הגזירה, רק מכיון שכבר התחיל בה בעשרה ימים אלו, מעלה עליו כאילו כבר עשה, עכ"ד. ומבואר בדבריו חידוש נפלא, שעבודת עשי"ת היא לקבל על עצמו איזו השתנות שתביא במשך השנה לאיזה שיפור בקומתו הרוחנית, וממילא ע"י שינוי כל-דהו באישיותו כבר נחשב 'בעל תשובה' גמור.

כוח תפילות ר"ה ויוה"כ

ט. כתוב בקדמונים שהתפילות של ר"ה ויוה"כ שנאמרות מעומקא דליבא בכוחן להעלות את התפילות של כל השנה שלא כיוונו בהם כראוי, וכמה עידוד יש בזה להתאמץ טובא בכוונתם.

ויש להיזהר מקלות ראש בעת הניגונים הקדושים, דתפקידם לעורר לבכי ולשברון הלב, אבל היצר מסוגל להפוך את הקערה על פיה, ולהביא לקלות ראש, וכתב בשו"ת וישב הים (ח"ג סי' כג) בנוגע למנגינות שמחות: "...סוף דבר הכל נשמע, דכן ראוי ונכון לעשות כמ"ש מרנן ורבנן הנ"ל, לעורר עצמו מאד לומר התפלות בלב נשבר ותחנה ובכיה, ובתחנונים ידבר רש, והלואי שיזכה להיות נמנה בין אלו שנשמותיהן מתוקנות, הזוכים לבכות בפועל בהורידם כנחל דמעה על גודל חסרונן בעבודה וכנוצר, דשערי דמעה לא ננעלו. ולא הוצרכתי לזה, אלא מפני שראיתי שיש שאומרים התפלות בשמחה ונעימה, וחושבים שכן הוא המדה, והכי בעי למעבד. ולאור כל האמור לא יפה הם עושים, וגורמים לסלק מהקהל מורא שמים ואימת יום הדין הגדול והנורא, ומונעים אותם מהתעוררות תשובה וכוונת התפלה באמת כראוי.

נושא הגיליון

'פרוזבול בערב שביעית'

זמן כתיבת הפרוזבול

לאו ועשה: 'שמיתת כספיהם' הינה אחת ממצות התורה בשנת השמיטה, מצות עשה להשמיט את החוב שנאמר 'שמוט', ואיסור לאו שלא ליגוש את החוב דכתיב 'לא יגוש'. כמו שכתוב בתורה (דברים פרק טו פסוקים א-ג), **מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה: וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּט כָּל בַּעַל מִשֶּׁה יָדוּ אֲשֶׁר יִשֶׂה בְרַעְיוֹ: לֹא יִגֹּשׁ אֶת רַעְיוֹ וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ: אֶת הַנֶּכְרִי תִגֹּשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ אֶת אֲחִיךָ תִשְׁמַט יָדָךְ.**

מבואר ברמב"ם (שמיטה פרק ט הלכה א) שיש מצות עשה להשמיט הלואה בשביעית שנאמר 'כל בעל משה ידו, והתובע חוב שעבר עליו שביעית, אפילו אם הלואה לא משלם (דרך אמונה שם אות ד), עובר בלא תעשה שנאמר 'לא יגוש את רעהו ואת אחיו'. וכתב החינור (פרשת ראה מצוה תעה תעז) הנוגש את חבירו בשביעית מבטל עשה ולא תעשה. בזמן הזה שאין היובל נוהג, נחלקו הראשונים האם מצות שמיתת כספיהם הוא מן התורה או מדרבנן, ונפסק בשו"ע (חו"מ סימן סז סעיף א) שהוא מדרבנן ולא מדאורייתא.

שביעית משמטת בסופה: מבואר בגמ' (ערכין דף כח:), ונפסק ברמב"ם (שמיטה פרק ט הלכה ד), ובשו"ע (חו"מ סימן סז סעיף ל) שהשביעית משמטת בסופה, דכתיב (דברים פרק

טו פסוק א) **מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה.** ומבואר בספרי (פרשת ראה פסקא קיא), ונפסק ברמב"ם (הנ"ל לפי פירוש מהר"י קורקוס והרדב"ז), ובסמ"ג (לאוין סימן ער), שיש היקש למה שנאמר במצות הקהל (דברים פרק לא פסוק י) **מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנֵי הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת,** נאמר כאן קץ, ונאמר להלן קץ, כשם שמצות הקהל בסוף השנה השביעית ולא בתחילתה,

הודעה חשובה:
הגיליון הבא יופיע אי"ה ביום ג' פרשת האזינו ח' תשרי תשפ"ב
בברכת כתיבה וחתימה טובה
המערכת

דבר העורך

שְׁהַחֲיֵנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעֵנוּ

הבדלה: חז"ל לא קבעו ברכה מיוחדת על מצות שמיטה, לא לפניה ולא לאחריה. אמנם דבר פלא מופיע בירושלמי (סוטה סוף פרק ז הלכה ח), רבי חגיגי בעא קומי רבי יוסי, ואינו צריך להבדיל. אמר ליה כבר הבדיל מראש השנה. המפרשים מבארים בכמה אופנים את כוונת הירושלמי, ולפי פירוש הרידב"ז כוונת הירושלמי, שצריך להבדיל במוצאי שביעית על גמר מצות שמיטה, והטעם שלא הוזכר דין זה ברמב"ם, לפי שבלאו הכי מבדיל במוצאי ראש השנה, וההבדלה עולה לכאן ולכאן.

קידוש ושהחינו: על פי דברי הרידב"ז, חידש הג"ר שומאי גינזבורג זצ"ל (אמרי שומאי על המועדים, דיני שביעית פרק א סעיף ו), שהוא הדין שצריך לקדש בתחילת שנת השמיטה, ולברך שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, כאשר זכינו למצוה הבאה מזמן לזמן אחת לשבע שנים, אלא שקידוש ושהחינו של ראש השנה פוטרם, ויכוין לכך, ומכל מקום אם שכח לכוין לא יברך שהחינו בפני עצמו (לוח עתים לבינה ערב ר"ה תשפ"ב).

והרבה מגדולי ישראל הסכימו לדבריו, בהם, הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה תפילה פרק ד עמודו מז דבר הלכה יט ארחות הלכה 40), והג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל (שם), ו"כ"ק האדמו"ר הפני מנחם מגור זיע"א (נטעי גבריאל שמיטה ופרוזבול פרק ב אות א), והג"ר יוסף ליברמן שליט"א (משנת יוסף חלק יג סימן שכד), שראוי לכוין על כך בברכת שהחינו.

והוסיף בהליכות שלמה (שם), שמסתבר מאוד, שכל אדם צריך להרגיש ולהודות לד' כשזוכה להיכנס לשנה חדשה של שבת הארץ ולשנה שפירותיה קודש והפקר, ובאה מזמן לזמן של ז' שנים, ויכוין בברכת שהחינו (אנשים בקידוש, ונשים בהדלקת נרות יו"ט) ביו"ט ראש השנה של שמיטה גם על שזכה להיכנס לשנה חדשה, ולקיים מצות רבות של שבת הארץ וקדושת והפקר הפירות.

מאידך לדעת הג"ר חיים קנייבסקי שליט"א (שיח השמיטה עמוד צא, דברי שיל"ח פרשת כי תבוא תשפ"א מתוך ספר 'אלא ד' אמות של הלכה') לא נהגו אצלנו לכוין בקידוש ושהחינו של ראש השנה על שמיטה.

הנני מוכו ומזומן: כתב מו"ז הג"ר עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל (במכתב התעוררות, מודפס בספר 'ושבתה הארץ' עמוד יג) טוב לומר בפה מלא בראש השנה של שביעית, הנני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה ולא תעשה של שביעית, ויהי נועם וגו'.

הריני מקבל: חידש הג"ר משה שטרנבוך שליט"א לרפו"ש בתושח"י (תשובות והנהגות כרך ה סימן שה, הובא בגיליון עומק הפשט מספר 321) שיש ענין גדול לקבל בפה מצות שמיטה בתחילת השמיטה, כמו קבלת תוספת שבת, וגילוי דעת שאינו רוצה שיעשו עבורו הרשויות מלאכות אסורות בשמיטה ברכוש הציבורי, וכך הקיום חשוב יותר מזד' נדרי מצוה'.

בברכת התורה
 עקיבא יוסף לוי

ולשיטת הרא"ש מובן היטב כי הלאו של 'לא יגוש' אכן קרב ובא ויחול תכף בכניסת השביעית.

3. לוח בשביעית עצמה

אינו כותביו פרוזבול: נחלקו הפוסקים לפי דעת הרא"ש שכותבים פרוזבול בערב שביעית, מה הדין בהלוואה של שביעית עצמה. **הקרבן נתנאל** (גיטין פרק ד סימן כ אות א) כתב בשיטת הרא"ש, שגם אם לוח בשביעית עצמה אין כותבין עליו פרוזבול, וכן מדויק מדברי **הבית יוסף** (סימן סז ד"ה ואין כותבין), ו**הדרכי משה** (סימן סז אות ט), ולשיטתם הרא"ש שסובר שאין כותבין פרוזבול בשביעית על הלוואה של שביעית, חולק על **הרמב"ם** (שמיטה פרק ט הלכה ד), שכתב שחוב שלוח בשביעית גובה כל שנת השביעית עד סופה, והיינו שיכול לכתוב פרוזבול על חוב של שביעית עד סוף שביעית.

והוסיף **הסמ"ע** (סימן סז ס"ק נג), שלכל הדעות כותבים פרוזבול כל זמן שיכול לגבות החוב, אלא שנחלקו עד מתי רשאי לגבות חובו, לדעת הרא"ש כל השביעית אין יכול לגבות חובו, ולכן לא כותבים פרוזבול בשביעית. אבל לדעת הרמב"ם כל השביעית יכול לגבות חובו, ולכן כותבים פרוזבול עד סוף שביעית.

והוסיף בקרבן נתנאל, שלפי שיטת הרא"ש אין סברא לחלק בין הלוואה בערב שביעית להלוואה בשביעית עצמה, כיון שהלאו של 'לא יגוש' הולך על כל השנה השביעית. ועוד שאם כן היה הרא"ש מתרץ בכך את סתירת הפסוקים, שהפסוק של 'שמוט' מדבר בהלוואה בשביעית, והפסוק של 'לא יגוש' מדבר בהלוואה לפני שביעית.

כותביו פרוזבול: מאידך מפורש **בב"ח** (סימן סז אות לב), **ובשו"ת הרדב"ז** (חלק א סימן פ, הביאו הקרבן נתנאל שם) בשיטת הרא"ש, שרק בחוב שהלוה בשישית, חל לאו של 'לא יגוש' בתחילת שביעית, וכבר אי אפשר לכתוב על חוב זה פרוזבול בשביעית, אבל בחוב שהלוה בשביעית מודה הרא"ש שהלאו של 'לא יגוש' הוא רק בסוף השמיטה, שאין השביעית משמטת אלא בסופה, ולכן חידש שהרא"ש אינו חולק על הרמב"ם. והוכיח הב"ח כדבריו מלשון **המשנה** (שביעית פרק י משנה ב).

וביאר **בספר דיני שביעית השלם** (נספח בסוף הספר), את סברת הב"ח, שיש שני זמנים לחול לאו של 'לא יגוש' על החובות, בכניסת השמיטה בזמן של **כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ**, ובסוף השמיטה בזמן של **מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה**. ולכן חוב של קודם שביעית שכבר חל עליו לאו של 'לא יגוש' כבר אסור לגבותו ולא כותבים עליו פרוזבול למרות שהעשה של 'שמוט' יחול רק בסוף השמיטה. אבל חוב שלוח בשביעית עצמה, לא חל עליו 'לא יגוש', ואין החוב נשטט רק בסוף שביעית ויכול לכתוב עליו פרוזבול.

ויסוד הדברים מפורשים **בחתם סופר** (שו"ת חו"מ סימן נ), שלאו של 'לא יגוש' חל ברגע של כניסת שביעית בליל ראש השנה, וכמשמעות הפסוק (דברים טו ב) **כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ** בשעה שקרא שמיטה שהוא זמן מקרא קודש של כניסת היום, אבל מרגע זה ואילך כבר עבר ליה זימנא.

4. הוראת האחרונים

לכתחילה להחמיר: לדעת **השו"ע הרב** (חו"מ הלכות הלוואה סעיף לו), **והמטה אפרים** (סימן תקפא אלף המגן ס"ק קלג), לכתחילה צריך לעשות פרוזבול בערב שביעית להרויח את שיטת הרא"ש, אך אם לא עשה פרוזבול בסוף שישיית יעשה בשביעית עד ראש השנה של מוצאי שביעית.

וכתב **בפאת השלחן** (סימן כט בית ישראל ס"ק כא ועיין ס"ק צו) בשם **הגר"א** (כתב יד על השו"ע) טעם נוסף לעשות פרוזבול לחומרא בערב שמיטה, כיון שנחלקו הפוסקים בחשבון ספירת

כך שמיטת כספים בסוף השנה השביעית ולא בתחילתה. ואפילו אם הלוה בשביעית, החוב קיים כל שנת השמיטה, ונאבד בשקיעת החמה של ראש השנה במוצאי שביעית.

1. שיטת רוב הראשונים

פרוזבול בסוף שמיטה: כל חוב שלא נמסר לבית דין נשטט בשביעית, ולכן תקנו חז"ל פרוזבול למסור החובות לבית דין, וכך השביעית לא תשטט את החוב. ומבואר **בתוספתא** (מסכת שביעית פרק ח הלכה י), אימתי כותבין פרוזבול, ערב ראש השנה של שביעית. ורוב הראשונים והפוסקים לא נקטו להלכה כגירסת התוספתא שלפנינו הסותרת לכאורה את הגמ', שהשביעית משמטת רק בסופה, ומשמע מהגמ' שרשאי לגבות חובות כל משך שנת השביעית, וכותבים פרוזבול בסוף שנת השמיטה ולא בתחילתה.

הבית יוסף (סימן סז), מביא את שיטת הרא"ש וסיעתו, שהגירסא בתוספתא שכותבים פרוזבול בערב שביעית, והסיק להלכה שלא כדעתם, והביא מה שכתב **בתשובות המיוחסות להרמב"ן** (סימן צח) שבעל העיטור (שנקט כשיטת הרא"ש כמבואר להלן) גירסא משושבת נזדמנה לו בתוספתא דשביעית, אך הגירסא האמיתית בתוספתא היא "כיון ששביעית אינה משמטת אלא בסוף, כל זמן שהוא גובה מוסר שטרותיו לבית דין". וכגירסא זו בתוספתא נקט **בפירוש הר"ש** (על המשניות) **ובשו"ת הרשב"א** (חלק ב סימן שיד), וכך נקט **הרמב"ם** (הלכות שמיטה פרק ט הלכה ד) שכותבים פרוזבול בסוף שמיטה. ומסיים הבית יוסף שכך המנהג פשוט בארץ ישראל וסביבותיה, לכתוב פרוזבול בערב ראש השנה של מוצאי שביעית, וכן נהג **מהר"י בירב**.

וכך נפסק **בשו"ע** (חו"מ סימן סז סעיפים ל-לא), ששביעית משמטת רק בסופה, ומותר לגבות החובות כל שנת השביעית, וכל זמן שיכול לגבות החוב, כותבין עליו פרוזבול.

2. שיטת הרא"ש

פרוזבול בערב שמיטה: מאידך לשיטת הרא"ש (גיטין פרק ד סימנים יח-כ), **ובעל העיטור** (אות פ פרוזבול דף עו טור ג), וכן כתב **בכפתור ופרח** (פרק ג) בשם **רבינו נסים והרב בן מלכי צדק**, ונפסק **בטור** (חו"מ סימן סז אות לב), הגירסא הנכונה **בתוספתא** (מסכת שביעית פרק ח הלכה י), אימתי כותבין פרוזבול ערב ראש השנה של שביעית. ופוסקים להלכה כגירסא זו, ומבארים שאינו סותר את דברי הגמ', כי זמן כתיבת פרוזבול הוא בערב שביעית או קודם לכן, ואין כותבין פרוזבול בתוך שביעית, ולמרות שהשביעית משמטת רק בסופה, מכל מקום אין כותבין פרוזבול בתוך שביעית. והוסיף בכפתור ופרח, שצריך הפרוזבול להיות קיים ולא יקרע כל שנת השמיטה, כי השביעית משמטת בסופה.

טעם הדבר מבאר הרא"ש, שבאמת מפורש **בפסוק** **מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה וְזָה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשָּׂה יָדוֹ, הִרִי שְׁעָשָׂה שֶׁל שְׁמוֹט נֶאמַר רַק בְּסוֹף הַשְּׁמִיטָה, וְאִם הָלוּה פּוֹרַע מֵעַצְמוֹ רִשְׁאֵי לְקַבַּל חוּבוֹ וְאִין צָרִיךְ לומר 'משמט אני'. אבל לגבי הלאו של 'לא יגוש' מפורש **בפסוק** **לֹא יִגֹּשׁ אֶת רַעְיָהוּ וְאֶת אֶחָיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ**, מיד בכניסת השביעית כאשר קרא שמיטה לד' כבר חל הלאו של 'לא יגוש', שאסור למלוה או לבית דין לגבות את החוב, ולכן אין כותבין פרוזבול מתחילת שביעית.**

ויש להוסיף ראייה לשיטת הרא"ש, שהרי כתוב **בפסוק** בהמשך הפרשה (דברים פרק טו פסוק ט) **הַשְּׁמִיר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְבַר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל לְאֹמַר קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינֶיךָ בְּאֶחָיו וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ אֵל ה' וְהָיָה בְּךָ חֲטָא, הִרִי שְׁתַּכַּף כְּאִשֶׁר קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה כִּבְר עוֹלָה מֵחֻשְׁבַּת בְּלִיעַל לֹא לְהַלוֹת בְּגַלֵּל שֶׁקָּרַב זְמַן שְׁמִיטַת כִּסְפִּים,**

של שמיטה, לאחר התרת נדרים, אומר בעל פה בפני שלשה ואפילו הם קרובים, "מוסרני לכם הדיינים שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה". שהרי מבואר **בדרך אמונה** (שמיטה פרק ט ס"ק צה), שיש מחמירים לא לעשות פרוזבול בפני קרובים, אבל מעיקר הדין כשר, ולכן בערב שביעית שהוא רק חומרא לחוש לשיטת הרא"ש, יש להקל לעשות בפני קרובים.

לדעת הגר"מ שטרנובוך שליט"א (שמיטה כהלכתא עמוד קז) עיקר זמן פרוזבול הוא בסוף שמיטה, וכך המנהג בירושלים לעשות רק בסוף שנת שמיטה, וכיון שהשו"ע הרב והתומים מחמירים לחוש לשיטת הרא"ש לכן בני תורה ויחידי סגולה כותבים גם בערב שביעית. וחלוק מפרוזבול בסוף שמיטה, שהמדקדקים כותבים בבית דין חשוב דוקא או לכל הפחות אצל רב העיר, אבל בערב שביעית בורר לו שלושה בני תורה שיודעים ומבינים ענין פרוזבול, וחותרים בפניהם.

לא להחמיר: החזו"א (דרך אמונה פרק ט הלכה ד ציון ההלכה ס"ק מד, חוט שני שביעית עמוד תלד, שמיטת כספים כהלכתא שביבי אש סימן כ אות ד, קיצור דיני שביעית) לא היה נוהג לעשות פרוזבול בערב שמיטה.

והוסיף בחוט שני, שאין ראיה שהחזו"א איש לא חשש לשיטת הרא"ש, מכך שלא כתב פרוזבול בערב שביעית, כי החזו"א בעצמו הסביר פעם, שלא אכפת לו שישמטו החובות שחייבים לו, והוא עושה פרוזבול רק מחמת החשש שישכח לומר 'משמט אני' כשיחזירו לו חובות. ואם כן הפרוזבול של החזו"א איש לא היה משום 'לא יגוש' שחל מתחילת שביעית, אלא רק משום 'משמט אני', ולכל הדעות אין החוב נשמט רק בסוף שביעית, ולכן לא כתב פרוזבול בתחילת שביעית.

הגר"מ משה פיינשטיין זצ"ל והגר"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל והגר"ר ניסים קרליץ זצ"ל (מפי התלמידים), לא היו נוהגים לעשות פרוזבול בערב שמיטה. ולדעת הגר"ר ראובן פיינשטיין שליט"א (שם), אין נכון להחמיר לעשות פרוזבול בערב שמיטה. ואפשר לבאר טעם הסוברים שלא לעשות פרוזבול בערב שמיטה לחוש לשיטת הרא"ש, כי הוא חומרא דאית לידי קולא, שהמון העם יסברו בטעות שמספיק הפרוזבול של ערב שמיטה, ולא יעשו שוב פרוזבול בסוף שמיטה, ובאמת עיקר הדין הוא שהשביעית משמטת בסופה (לענין הלכה גיליון 329).

שנות השמיטה, ונפסק להלכה ברמ"א (סימן סז סעיף א) לאחר את השמיטה, ולכן יש ענין לעשות פרוזבול גם בערב שמיטה, להרויח את שיטת הרא"ש ששמיטה היא שנה אחת קודם.

כתב באורים ותומים (סימן סז אורים ס"ק נד), הובא בפתחי תשובה (סימן סז ס"ק ה), ולכן הירא וחרד יש להחמיר לעשות פרוזבול בערב שביעית, חוץ מהלואה שנעשית בשביעית, שבאופן כזה דעת הרדב"ז והב"ח שגם הרא"ש מודה שיכול לעשות פרוזבול בסוף שביעית. וכתב הגרש"א שטרן שליט"א (הלכות שמיטת כספים פרק יז סעיף ח והערה יא), שמבואר מדברי האורים ותומים, שגם מי שכתב פרוזבול בתחילת השמיטה, צריך לכתוב בסופה, עבור החובות שהלוה בשביעית עצמה.

הגר"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (ארחות רבינו חלק ב שביעית אות ח, ארחות רבינו מהדורה חדשה חלק ג עמוד שמ, קריינא דאיגרתא חלק א סימן קעב) היה נוהג לעשות פרוזבול גם בערב שמיטה כשיטת הרא"ש, ואמר כדי שיהיה לו עוד זכות בראש השנה. ובערב שמיטה תשכ"ה פרסם כרוז לעשות פרוזבול בערב שמיטה. והעיד הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דרך אמונה פרק ט הלכה ד ציון ההלכה ס"ק מד, שמיטת כספים כהלכתא שביבי אש סימן כ אות ד, קיצור דיני שביעית), שמנהג אביו היה לעשות פרוזבול גם בערב שביעית, ולפעמים מסר שטרותיו בערב שמיטה בעל פה ולא כתב שטר פרוזבול.

הגר"ש אלישיב זצ"ל (שבות יצחק שביעית פרק א אות ג עמוד יב, ישא יוסף שביעית סימן קכ) היה נוהג לעשות פרוזבול גם בערב שביעית לחוש לדעת הרא"ש, ואף הורה להזכיר שיטה זו בפרסום לציבור, וכך נהגו הציבור בבית מדרשו. בפרוזבול בערב שנת השמיטה, לא הקפיד למסור הדברים לבי"ד חשוב, אלא חתם על שטר פרוזבול רגיל (ישא יוסף שם). וכן היה נוהג הגר"ר שריה דבליצקי זצ"ל (לענין הלכה גיליון 329), להחמיר לעשות פרוזבול בערב שמיטה.

וכתב בדרך אמונה (הלכות שמיטה פרק ט ס"ק כה), שרוב הראשונים חולקים על הרא"ש וסוברים שיכול לתבוע כל השנה, וכך נוקטים להלכה, ויכול לכתוב פרוזבול כל השנה, ובכל זאת יש מדקדקין לכתוב פרוזבול גם בערב ראש השנה של שביעית לצאת גם את דעת הרא"ש. וכך נוהג בעצמו הגר"ח קנייבסקי שליט"א (אלא ד' אמות של הלכה), בערב ראש השנה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. שמיטת כספים: מצות שמיטת כספים יש בו לאו של 'לא יגוש' ועשה ד'שמוט', בזמן הזה שאין היובל נוהג שמיטת כספים היא מדרבנן ולא מדאורייתא. ודורשים מפסוק שמצות עשה של 'שמוט' הוא רק בסוף שנת השמיטה, ואין השביעית משמטת אלא בסופה.
- ב. פרוזבול: כל חוב שלא נמסר לבית דין נשמט בשביעית, ולכן תקנו חז"ל פרוזבול למסור החובות לבית דין וכך לא ישמט החוב בשביעית.
- ג. זמן כתיבת פרוזבול: נחלקו הראשונים מתי חל לאו דלא יגוש, שיטת רוב הראשונים וכך נפסק בשו"ע שהלאו של 'לא יגוש' חל רק בסוף שמיטה, ולכן זמן כתיבת הפרוזבול הוא רק בסוף שנת השמיטה. שיטת הרא"ש ועוד ראשונים והובא בטור שהלאו של 'לא יגוש' חל בתחילת שביעית, ולכן כותבים פרוזבול בערב שביעית.
- ד. חוב בשביעית עצמה: לוח בשביעית עצמה נחלקו הפוסקים מה סובר הרא"ש, לשיטת הקרבן נתנאל הלאו של 'לא יגוש' נמשך כל השנה, ואין כותבין עליו פרוזבול. לשיטת הב"ח הלאו של 'לא יגוש' חל רק ברגע כניסת שביעית בלבד, ולכן לוח בשביעית עצמה אין עליו לא יגוש עד סוף שמיטה, וכותבים עליו פרוזבול בסוף שמיטה.
- ה. הוראה: כמה פוסקים כתבו שבעל נפש יחמיר לחוש לשיטת הרא"ש ולכתוב פרוזבול גם בערב שביעית, ואין בזה משום יוהרא, ויעשה גם פרוזבול בסוף שמיטה עבור ההלואות של שביעית. ועוד מרוויחים בכך את שיטת הפוסקים ששנת השמיטה מוקדמת בשנה. ויש פוסקים שלא חששו לשיטת הרא"ש והורו לכתוב פרוזבול רק במוצאי שביעית.
- ו. חומרא: המדקדקים לעשות פרוזבול בערב שמיטה, כיון שהוא רק לחומרא, אין צריך בית דין חשוב או רב העיר, ומספיק לחתום בפני ג' בני תורה שמבינים ענין פרוזבול. ויש מקילים שמספיק מסירת פרוזבול בעל פה ולא בכתב.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: מה הדין בקבלן שלפני מסירת הדירה מכין את הגינה בשמיטה?

איזה מלאכות אסור לקבלן לעשות בגינה בשמיטה (יישור שטח, סילוק אבנים וגרוטאות, פיזור אדמת גן, התקנת צנרת השקיה)? מה הדין בקונה דירה שהקבלן לא מתחשב בדעתו? קונה דירת גן, דייר בבנין שיש בו חצר משותפת. האם יש הבדל בבעלות הממונית בין סוגי החוזים; רכישת דירה מקבלן, מחיר למשתכן, קבוצת רכישה, בית פרטי? מקורות: הליכות שדה (186 עמוד 5), אבני דרך (חלק ט סימן פט), תורת השמיטה (עמוד ג). תמונת אילוסטרציה; פרויקט בניה לקראת אכלוס, למצולם אין כל קשר לכתבה.

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המזבחות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בציוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085-4 שולחה
2. בעמדות 'דברים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשוט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 322 בסך 100 שקל במזומן האבן החשוב הר"ר שלמה רבינוביץ שליט"א בית מדרש 'העמלים' ישיבת מיר ירושלים

הוקדש לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית אמה של מלכות מרת שרה איטה פינקל ע"ה בת הרה"ח הר"ר שמואל זצ"ל נלב"ע בשיבה טובה י"ז אלול תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

דעת החתם סופר

סתירה בחת"ס: בשו"ת חת"ס קיימת לכאורה סתירה, לגבי פרוזבול בערב שמיטה, כי בחלק חו"מ (חלק ה סימן נ ד"ה בענין) כתב שאין לחוש כלל מעיקר הדין לדעת הרא"ש לסדר פרוזבול בערב ראש השנה של כניסת שנת השביעית, והעיד על רבו הגאון החסיד הג"ר נתן אדלר זצ"ל שלא חשש לשיטת הרא"ש ומסר דבריו רק בסוף שמיטה. ומכל מקום אם נפשו אותה ויעש, אין מזחחיחין אותו ואין כאן משום יוהרא.

ואילו בחלק או"ח (חלק א סוף סימן טו), חשש לעשיית פרוזבול גם בערב שנת השמיטה כדי לצאת ידי שיטות כל הפוסקים, וחדש שאין ראוי לקרות בתורה לפרשת לא יגש את רעהו, לאדם שלא עשה פרוזבול בערב ראש השנה בכניסת השמיטה, ולא יעשה פרוזבול בערב ראש השנה ביציאתו, (ועיין חתם סופר בהגהות על השו"ע חו"מ סימן 120).

בציץ אליעזר (חלק ט סימן כט), ובמשנת יוסף (חלק א סימן מג), ובשמיטה כהלכתה (עמוד קח), מיישבים באופנים שונים את הסתירה.

עדכוני הלכה

עין לא ראתה

מפז יקרה: כתב בספר אור לציון (שביעית בהקדמה) על פי מה שכתב הבן איש חי (שנה שניה הקדמה לפרשת שמות) בשם המקובלים שכל מצוה בשבת מקבלים שכר פי אלף, כך בשביעית הדומה לשבת השכר פי אלף. וידוע בשם החפץ חיים (לב אליהו חלק א עמוד 86) שכל תיבה בלימוד התורה הוא מצוה. וכשם שתלמוד תורה כנגד כולם, כך שכר לימוד התורה הוא פי 613, ואפשר להספיק 200 מילים בדקה. ואם לומד בצער, הרי פעם אחת בצער כמאה פעמים שלא בצער (אבות דרבי נתן ג ו). וכשעושה בשמחה כתב הראשית חכמה (שער האהבה פרק יג אות כה) על הפסוק (תהלים קיט קסב) שש אגבי על אמתך כמוצא שלל רב, שהשכר פי אלף. ואם כן בדקת לימוד תורה בשמיטה בשמחה במקום צער, יוצא סכום עצום של מצוות 12,260,000,000,000 (1000*100*1000*200*613).

נושא הגיליון הבא:

'עבודות קבלן בשמיטה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לע"נ כ"ק האדמו"ר מסטריקוב הרה"ק רבי אברהם אביגדור נחום בן הרה"ק רבי יעקב יצחק דן לנרא זצוק"ל נלב"ע ט"ז אלול תשס"א ת.נ.צ.ב.ה. הונצח על ידי הרה"ח ישראל וינטרויב שליט"א

הילכתא

לדעת לחשוף כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשוט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 165

יום הכיפורים

תשפ"ב

הרב אברהם זנגר

מוהל ביוכ"פ ופיו מלוכלך מדם המציצה האם מותר לו לרחוץ את פיו

שאינו ראוי לשתייה אסור ביוכ"פ, וכן משמע במג"א (סי' תקס"ז סק"ז) וחי"א (כלל קל"ב ס"כ) ומשנ"ב (סק"ב) דדינו כמים. ומשמע בח"א ומשנ"ב שם דדינם שווה, דבת"ב אין להתיר אלא במקום צער גדול וביוכ"פ יש להחמיר גם בזה. וצ"ב דהא מים שאינם ראויים לשתייה אינם אסורים ביוכ"פ אלא מדרבנן, ומאיזה טעם יש להחמיר בזה ביוכ"פ יותר מת"ב. ובפשוטו צ"ל דהואיל ויוכ"פ עיקרו דאורייתא ראוי להחמיר בו יותר.

אולם בשו"ת דובב מישרים (חי"א סי' קכ"ד) העלה מזה טעם חדש, דבת"ב ויוכ"פ יש בזה איסור רחיצה, דכשם שאסור לרחוץ כל האברים ואפי' להושיט אצבעו במים, ה"נ אסור לרחוץ את פיו. וכן נקט בפשיטות בשו"ת מהר"ם שיק (אור"ח סי' שט"ו) דרחיצת פיו בת"ב ויוכ"פ אסורה מדינא, דלא גרע משאר רחיצה של כל האברים. וכן הובא בספר שמעתתא דמשה (עמ' תל"א) בשם הג"ר משה פיינשטיין צ"ל דרחיצת פיו בת"ב ויוכ"פ אסורה ג"כ משום איסור רחיצה, ולכן הורה דאסור לרחוץ פיו בת"ב במי פה אף אם אין חשש כלל שיבלע מהם מחמת טעמם המר.

ולפי דבריהם צ"ל דהא דמבואר במשנ"ב דבמקום צער גדול מותר לרחוץ פיו במים בת"ב היינו משום דדמי להא דכתב הרא"ש (הובא במשנ"ב סי' תקנ"ד סק"ב) דמי שהוא איסטניס ואין דעתו מיושבת עליו כל היום עד שיקנח פניו במים מותר לו לקנח, אולם לענין יוכ"פ ד' הרמ"א (סי' תר"ג ס"ד) דנהגו להחמיר גם באיסטניס, והיינו משום דלדעת כמה ראשונים איסור רחיצה ביוכ"פ הוא מדאורייתא, ועכ"פ מחמירים בו יותר משאר תעניות דרבנן. ולפ"ז נחא מש"כ המשנ"ב בשם הח"א להחמיר ברחיצת פיו ביוכ"פ יותר מת"ב.

והנה לפ"ד הדובב מישרים נראה פשוט דכל האיסור בזה הוא ברחיצה בעלמא, אבל כשפיו מלוכלך בדם והוא רוחץ כדי להדיח הדם אין לאסור, דהא גם בשאר האברים אם נתלכלכו מותר לכתחילה לרחוץ ביוכ"פ, וכמש"כ השו"ע (סי' תר"ג ס"א) דמי שנטף דם מחוטמו מותר לו לרחוץ הדם, וכ"ש דם שאינו שלו הנמצא בפיו. ונמצא דמותר לכתחילה למוהל לרחוץ פיו ביוכ"פ במים שאינם ראויים לשתייה אפי' אם אין לו צער גדול מזה.

[אולם שלא במקום צער כלל נראה פשוט דאין להתיר, דלא גרע משאר תעניות דאסור לרחוץ פיו במים אע"פ שאין בהם איסור רחיצה, והיינו משום החשש שמא יבלע, ואף דתענית ציבור דעלמא אינו אסור אלא מדרבנן החמירו בזה, אך מ"מ במקום צער שלא החמירו בזה בשאר תעניות, ה"נ ביוכ"פ אין להחמיר בזה במים שאינם ראויים לשתייה כיון שאין בזה אלא איסור דרבנן, ולא החמירו בזה אלא משום איסור רחיצה, ובניד"ד לא שייך לאסור משום רחיצה כאמור, (וצ"ע בדברי הדובב מישרים שם שלא חילק בזה)].

וכן נראה מדברי הערוך השולחן (סי' תר"ג ס"א) דלא שייך איסור רחיצה על דם שבפיו, ז"ל; 'אם היו ידיו או רגליו או שאר גופו מלוכלכים בטיט ובצואה מותר לרחוץ מקום המטונף דאין זה

מוהל שעשה מציצה ביוכ"פ ופיו מלוכלך מהדם, כתב בערוך השולחן (סי' תר"ג ס"ו) דאסור לו להדיח פיו במים, וכ"כ בספר אוצר הברית (חי"א עמ' רס"ז) בשם הגריש"א צ"ל דאסור לו להדיח פיו, ומסתימת דבריו משמע דכוונתו לאסור להדיח פיו אפי' במים שאינם ראויים לשתייה (כגון מי פה שאינם מדוללים וטעמם מר מאד) ואפי' אם יש לו צער גדול ואי נוחות רבה מזה.

אולם בקובץ הלכות ימים נוראים (עמ' תצ"ג) כתב בשם הגר"ש קמנצקי שליט"א להתיר לו להדיח פיו אפי' במים הראויים לשתייה אם א"א לו להדיח במים שאינם ראויים לשתייה, הואיל ויש צער גדול ומאיסות להשאר עם דם המציצה בפיו.

ג' טעמים ביסוד איסור רחיצת הפה ביוכ"פ

ונראה לברר דין זה, דלכא' הוא תלוי בשורש איסור רחיצת הפה ביוכ"פ. ונקדים דבת"ב בודאי מותר להדיח פיו במים ולפלוט את המים כשיש לו צער גדול מזה, אולם הנידון הוא לענין יוכ"פ, וע"פ המבואר במשנ"ב (סי' תקס"ז סק"א) בשם הח"א דבמקום צער גדול יש להתיר רחיצת פה במים אפי' בת"ב אבל ביוכ"פ יש להחמיר.

והנה מצאנו ג' טעמים שונים ביסוד איסור רחיצת פיו ביוכ"פ;

הנאת טעימה בפה היא בכלל איסור אכילה

א. כתב השו"ע (סי' תקס"ז ס"א) דביום כיפור ותשעה באב אסור לטעום דבר ולפלוט, וכ"כ הרמ"א (סי' תר"ב ס"ו) לענין יוכ"פ, ובשעה"צ (סק"כ) ביאר דהוא איסור מחמת עצמו ולא משום חשש שמא יבלע, דהנאת טעימה ג"כ נאסרה ביוכ"פ ות"ב, ואפי' בחצי שיעור, (ולענין שאר תעניות נחלקו השו"ע והרמ"א שם בסי' תקס"ז), והחילוק בין יוכ"פ ות"ב לשאר תעניות (לד' השו"ע) כתב הביה"ל (סי' תקס"ז) לבאר בתרי אנפי, ובשם ספר האשכול כתב דכשם שהחמירו ביוכ"פ ות"ב באיסור רחיצה דאסור להושיט ידו למים אע"ג דלא הוי רחיצה ממש, ה"נ באיסור אכילה החמירו לאסור אפי' הנאה מועטת זו לטעום ולפלוט אע"פ שאי"ז אכילה ממש.

משום גזירה שמא יבלע

ב. לענין רחיצת פיו בחומץ וכדו' כתב המשנ"ב (שם ס"ק יא-יב) דאין לאסור מצד הנאה כיון שאינו נהנה מזה, ואפי' במים אין לאסור כיון שאינו נהנה מזה באופן שכוונתו לרחיצה ולא לטעימה, אבל מ"מ יש לאסור משום החשש שמא יבלע [ומקורו מהב"י בשם הסמ"ק], וכ"כ במשנ"ב (סי' תר"ג ס"ד) דהאיסור לרחוץ פיו במים ביוכ"פ הוא רק משום החשש שמא יבלע. ובזה כתב המשנ"ב דיש להתיר בת"ב במקום צער גדול אבל ביוכ"פ יש להחמיר גם בזה, ובפשוטו היינו משום דאם יבלע עובר על איסור דאורייתא, דחצי שיעור אסור מן התורה.

מדין איסור רחיצה כמו בשאר אברים

ג. במטה אפרים (סי' תר"ג ס"ג) כתב דאפי' לרחוץ פיו בחומץ חי

כשדם המציצה בפייהם כמובא במשנ"ב (סי' תקפ"ד סקי"ב) ולא קצה נפשם בזה].

איסור חצי שיעור באיסורים דרבנן

ויש להוסיף עוד בזה, דאם הוא רוחץ פיו במים שאינם ראויים לשתייה בכמות מועטת, דאף אם יבלע אין כאן אלא חצי שיעור, יש לצרף בזה פלוגתת האחרונים אם יש איסור חצי שיעור באיסורים דרבנן (עי' שד"ח כללים מערכת ח' כלל ט"ז), ובמשנ"ב סי' תר"ב סקט"ו כתב בשם הפמ"ג 'וכן באוכלים שאינם ראויים לאכילה יש איסור לכתחלה מדרבנן, ואפילו בחצי שיעור מהן ג"כ יש ליזהר לכתחלה', ומשמע דבשעת הדחק יש מקום להקל בזה.

אדם הסובל מיובש קיצוני בפיו ואינו יכול לדבר עד שירחץ פיו במים

והנה בקונטרס דרכי הוראה (בדיני חולה ביוה"כ) דן אודות אדם הסובל מיובש קיצוני בפיו ובקומו כל בוקר פיו יבש לחלוטין ואינו מסוגל לדבר עד שרוחץ פיו במים, וצידד להתיר לו לרחוץ פיו במים שאינם ראויים לשתייה מטעמו הנ"ל של הגר"ש קמנצקי. אולם העיר דלפ"ד המהר"ם שיק והדובב מישרים והגר"מ פיינשטיין זצ"ל יש מקום לאסור בזה משום איסור רחיצה, דלענין איסור רחיצה אין נפ"מ אם המים ראויים לשתייה או לא, ואף שהוא איסטניס הלא לד' הרמ"א (סי' תר"ג ס"ד) אין להקל ברחיצה לאיסטניס ביוכ"פ. [ואפשר דאדם זה גרע מאיסטניס והרי הוא נידון כחולה לענין זה, וכן נקט בקונטרס הנ"ל, וצ"ע].

תמצית הדברים

מבואר במטה אפרים דאסור לרחוץ פיו ביוכ"פ אפי' במים שאינם ראויים לשתייה, וכן משמע במג"א ח"א ומשנ"ב, ומשמעות דברי הח"א והמשנ"ב דיש להחמיר בזה אפי' במקום צער גדול.

וב' אופנים יש בביאור שורש האיסור; א. בפשוטו יסוד האיסור הוא משום חשש שמא יבלע, ואע"פ שגם אם יבלע אין בזה אלא איסור דרבנן מ"מ החמירו בזה הואיל ועיקרו דאורייתא. ב. דעת המהר"ם שיק ודובב מישרים ובעל האג"מ דיש בזה איסור משום רחיצה כמו שאר אברי הגוף הגלויים.

ונתבארו ב' נפ"מ ביניהם; א. מוהל שעשה מציצה וחפץ להדיח את פיו מהדם, דמצד איסור רחיצה אין לאסור כי אי"ז רחיצה של תענוג. ב. מי סובל מיובש קיצוני בפיו ואינו מסוגל לדבר עד שרוחץ פיו במים, יש מקום להתיר לו מצד החשש שמא יבלע, אבל מצד איסור רחיצה יתכן דלא עדיף מאיסטניס שכתב הרמ"א דנהגו לאסור לו ביוכ"פ לרחוץ פניו.

אמנם מי שהקיא דעת רבים מחכמי זמנינו שיכול לרחוץ פיו הואיל ושיירי הקיא והריח מאוסים מאד, ואין להחמיר בזה משום החשש שמא יבלע, ומצד איסור רחיצה בודאי מותר כיון שאי"ז רחיצה של תענוג, ודעת הגר"ש קמנצקי שליט"א להקל מטעם זה גם למוהל שעשה מציצה הואיל ודם המילה מאוס מאד בפיו. ופשוט דד"ז תלוי בכאו"א עד כמה מאוס אצלו הדם עד שאין די לו בקינוח פיו במפה.

להתקשר לרופא ביוכ"פ ע"י נכרי כדי לדעת אם יכול לצום

והלך להיבדק בקופת חולים אם נדבק בנגיף, אולם עקב עומס רב במעבדה לא פוענחה בדיקתו לפני יוכ"פ, ונשאלת השאלה האם מותר לו להתקשר בשינוי ביוכ"פ בבוקר כדי לשמוע אם יש תשובה שלילית, כלומר שלא נדבק בנגיף, ואז יוכל להתענות כראוי ולא יצטרך להתחיל לשנות לשיעורים.

ושאלה זו נוגעת למקרים רבים שאחד לא חש בטוב באמצע יוהכ"פ ואינו יודע אם יכול להמשיך להתענות, ומשום ספק פקו"נ עליו לשנות, אולם בידו להתקשר בשינוי למוקד רפואי

לתענוג אלא להעביר את הלכלוך וכו' וכן מי שנוטף אצלו דם מחוטמו מותר לרחוץ במים חוטמו ושפמו המלוכלכים בדם מטעם זה, ומי שנוטף לו דם מתוך שיניו אסור לו ליטול מים לפיו ולהדיחן אלא יקנה במפה עכ"ל. ולא ביאר טעם החילוק בין אם נטף דם מחוטמו או משיניו. ובפשוטו נראה דטעמו הוא דהגם דאין לאסור משום איסור רחיצה כמו בדם שנוטף מחוטמו, מ"מ יש לאסור משום החשש שמא יבלע. ולפ"ד הדובב מישרים זהו רק במים הראויים לשתייה, אבל במים שאין ראויים לשתייה אין לאסור משום החשש שמא יבלע [עכ"פ במקום צער כנ"ל].

אולם באמת נראה דדברי המהר"ם שיק והדובב מישרים והגר"מ פיינשטיין זצ"ל הם חידוש גדול, דמסתימת דברי הפוסקים והמשנ"ב שדנו בכמה דוכתי באיסור רחיצת פיו בת"ב ויוכ"פ ולא הזכירו כלל איסור רחיצה שהוא מדינא וכתבו לאסור רק משום גזירה שמא יבלע, משמע דס"ל דלא שייך איסור רחיצה כי אם באברים החיצונים ולא בפיו, ויעוי' בב"י (סי' תר"ג) שכתב בזה"ל; 'כתב עוד (הסמ"ק) אבל לרחוץ פניו ופיו ושיניו אסור, פניו משום תענוג, פיו ושיניו משום דאפילו חצי שיעור אסור מן התורה ושמא יבואו לו מים בגרונו' עכ"ל, הרי משמע להדיא דרק רחיצת פניו נכללת באיסור רחיצה אבל רחיצת פיו אסורה רק משום הגזירה שמא יבלע ולא משום איסור רחיצה. [ויש להתפלא ע"ד הדובב מישרים שם שהביא ד' הב"י הנ"ל ואעפ"כ העלה דיש בזה ג"כ איסור משום רחיצה]. וכן בא"ר (סי' תקס"ז סק"ה) כתב דהמהר"ל היה נוהג לרחוץ פיו בתעניות ולפלוט המים חוץ מיוכ"פ, ומשמע שנהג כן גם בת"ב, הרי דלא חש לאיסור רחיצה.

ובע"כ צ"ל דהא דמשמע בח"א ומשנ"ב דגם לענין רחיצת פיו במשקים שאינם ראויים לשתייה יש להחמיר ביוכ"פ יותר מבת"ב ואין להתיר אפי' במקום צער גדול, אע"פ שהחשש שמא יבלע שווה בשניהם, דהן בת"ב והן ביוכ"פ אין בזה כי אם איסור דרבנן, מ"מ צ"ל דיוכ"פ הואיל ועיקרו דאורייתא ראוי להחמיר בו יותר. ולפ"ז יש לאסור למוהל לרחוץ פיו לאחר המציצה אפי' במים שאינם ראויים לשתייה.

אם יש אופנים דיש להקל בגזירה שמא יבלע

אולם הגר"ש קמנצקי שליט"א (שם ובעמ' תנ"ג) התיר בזה מטעם אחר, דכיון שכל האיסור הוא משום החשש שמא יבלע, י"ל דמה שכתבו הח"א והמשנ"ב דאף במקום צער גדול יש להחמיר בזה ביוכ"פ, היינו ברחיצת פיו שחרית כשקם ממטתו והוא איסטניס ואין דעתו מיושבת, אבל בניד"ד שיש בפיו דם של התינוק שהוא מאוס יש להקל, וכן הקילו רבים מחכמי זמנינו למי שהקיא שיכול לרחוץ פיו הואיל ושיירי הקיא והריח מאוסים מאד, [והוסיף דלא דמי למש"כ הערוה"ש דמי שנוטף דם משיניו אין לו להדיח פיו במים, דהתם אינו מאוס], ויעוי' בלשון הח"א שם (כלל קל"ב ס"כ) שכתב 'ונראה לי דבמקום צער גדול יש להתיר אפי' בת"ב רחיצת הפה במים, רק שיזהר ביותר לכפוף ראשו ופיו למטה, שלא יבוא לגרונו, וביוהכ"פ יש להחמיר גם בזה בכל מה דאפשר' עכ"ל, הרי משמע דגם ביוכ"פ אין האיסור מוכרע, ולכן מסתבר דיש להקל באופנים הנ"ל, עכ"ת. [ופשוט דזה תלוי בכאו"א אם מאוס אצלו הדם כ"כ עד שאין די לו בקינוח פיו במפה כי אם במים דוקא, והרי יש מוהלים התוקעים בשופר

נדבק אם נדבק בנגיף הקורונה ורוצה לברר את התשובה ביוכ"פ בבוקר כדי שיוכל לצום

בשנה הקודמת עת היתה מגפת הקורונה בתוקפה ורבים חללים הפילה ה"י, פשטה ההוראה שמי שיש לו אחד מתסמיני הנגיף ביוהכ"פ כמו חום וכדו' עליו לשנות פחות פחות מכושיעור אף אם אינו יודע בוודאות שנדבק בנגיף, מחמת ספק פקו"נ, אבל אם נודע לו שלא נדבק בנגיף עליו להתענות הואיל ואין כאן חשש פקו"נ. ומעשה באחד שהיו לו תסמינים סמוך ליוהכ"פ,

כדי לברר אם התענית היא פקו"נ עבורו, האם מותר לו לעשות זאת כדי שיוכל להימנע מהפסקת התענית.

והנה אם בידו להתקשר ע"י נכרי מסתבר דאין לאסור בזה מצד איסור אמירה לעכו"ם, דאף דקיי"ל דאמירה לנכרי במלאכה דאו' אסורה אפי' לצורך מצוה, מ"מ ד' הרמ"א (סי' רע"ו ס"ב) דלצורך גדול יש להקל, (ואף לדעת הש"ה החולק על הרמ"א כמובא במשנ"ב שם י"ל דבניד"ד יודה, עי' ביכורי יעקב סי' תרכ"ו סק"א והגהת רעק"א שם שנחלקו אם מודה הש"ה באמירה לעכו"ם לבנות סוכה כשלולי זאת יתבטל מהמצוה לגמרי, והתם הנידון הוא לענין בטול מ"ע בשוא"ת, וכ"ש בניד"ד שבה למנוע מלעבור על איסור בקו"ע, ואכמ"ל). אבל פעמים רבות יש בזה נידון של איסור לפני עוור מפני שרופא או פקיד יהודי עונים לטלפון וגם כותבים, [אך שמא אי"ז נידון אלא כאמירה לעכו"ם על איסור לפני עוור, וצ"ע].

להיבדק בדיקת קורונה בערב שבת כדי שיוכל לצום ביוכ"פ אם התשובה תהיה שלילית

שאלה דומה נשאלה בענין זה, בהיות ופשטה ההוראה כי אין להבדק בערב שבת וי"ט משום איסור לפני עוור, דיש חשש סביר שיחללו שבת לצורך פענוח הבדיקה אע"פ שאין בזה צורך פקו"נ, ויש לדון אם במקרה כזה מותר להבדק בערב שבת כדי שיוכל להתענות ביוכ"פ אם התוצאה תהיה שלילית (כגון בשנה הקודמת שיוכ"פ חל ביום שני ואם לא היה נבדק בערב שבת לא היתה לו תשובה עד יוכ"פ).

הקל הקל תחילה, איסור לפני עוור דאו' או שתיית חצי שיעור ביוכ"פ

יסוד הנידון בכל זה הוא בדין הקל הקל תחילה, דהנה כל האיסורים הללו (איסור לפני עוור ולהתקשר בטלפון בשינוי) קלים יותר מאיסור שתיית חצי שיעור ביוכ"פ, דבפשוטו איסור דאו' של לפני עוור קל יותר מאיסור חצי שיעור של יוכ"פ שעיקרו איסור כרת, [אמנם הרמב"ן בתורת האדם נסתפק אם איסור ח"ש של לאו קל מאיסור ח"ש של כרת]. ועוד דעליו לשתות פעמים רבות חצי שיעור, וד' הר"ן דלעבור על איסור קל פעמים רבות חמור יותר מלעבור פ"א על איסור חמור, ולכן חולה הזקוק לבשר בשבת שוחטים לו אע"פ שהוא איסור כרת ואין מאכילים אותו נבילה שהוא איסור לאו כי יצטרך לאכול כמה כזיתים (הובא במשנ"ב סי' שכ"ח ס"ד), וד' המג"א (שם) דה"ה אכילת חצי שיעור פעמים רבות חמורה מפ"א איסור חמור אחר.

ויש לדון בזה מכמה פנים;

ודאי איסור קל או ספק איסור חמור, מה עדיף

[א] כיון שהדבר מוטל בספק אם האיסור הקל יועיל למנוע את האיסור החמור (תלוי אם התשובה של הבדיקה תהיה חיובית או שלילית), יש לדון דזה דומה לנידון האחרונים כשיש לפניו ודאי איסור קל וספק איסור חמור מה עדיף לגבי דין הקל הקל תחילה, כגון חולה שיש בו סכנה הזקוק לבשר ויש לפניו ב' חתיכות בשר, האחת ודאי נבילה והשניה ספק חלב ספק שומן. ושמעתי ממור"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל שנחלקו בזה המחנה חיים (בספר קול סופר בסופו בסוגיא דהקל הקל סק"ב) והראש יוסף (שבת עב:), ד' המחנה חיים דעדיף הספק חמור ואילו ד' הראש יוסף דעדיף הודאי קל (והרחיב בזה בספרו חדר הורתי מהדו"ת סי' נ"א, ועי' גם בספר בירורי ברכות בהערה י"א לחידושי הגר"א גנחובסקי סי' ו' מה שכתבנו בזה).

והוסיף מור"ר זצ"ל שהציע השאלה קמי מרן הקה"י זצ"ל והשיב לאלתר דספק כרת חמור מודאי לאו, דהא חזינן דעל ספק כרת מביא אשם תלוי ואילו על ודאי לאו אינו מביא קרבן כלל, אך מיד חזר הקה"י ואמר שאי"ז מוכרח.

בחור ישיבה בסיביר שהעמידו לפניו ברירה לכרות עצים או לשמש כספר

עוד שמעתי ממור"ר עובדא שסיפרו קמי מרן הגר"ד לנדו שליט"א

על הג"ר פסח שטיין זצ"ל ראש ישיבת טלז בארה"ב שבצעירותו הוגלה למחנה עבודה בסיביר והעמידו לפניו ברירה בשבת אם לכרות עצים ביער בקור וקיפאון או לשמש כספר במחנה בחדר מוסק, והעדיף לכרות עצים ביער שיש בזה פחות מלאכות משום הקל הקל תחילה (דבספרות עובר על כל גזיזת ב' שערות), והגרד"ל שליט"א הגיב מיד דאילו בדידה הוה תליא מילתא היה מעדיף את מלאכת הספרות, מפני שיש בזה מחלוקת ראשונים אם הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. ואמר מור"ר דתלוי בנידון הנ"ל אם ספק חמור עדיף מודאי קל, דהתם נמי ריבוי המלאכות בספרות הוי כחמור אולם כיון שהוא ספק י"ל דעדיף מודאי קל, [אך לבסוף נתברר שלא כך היה המעשה, אלא האפשרות השניה שהעמידו בפניו היתה להיות מזכיר ולכתוב מכתבים, וזה הוי מלאכה הצריכה לגופה ועובר על כל כתיבת ב' אותיות, ולכן העדיף לכרות עצים ביער].

וכע"ז מצאנו בפתחי תשובה (סי' תרי"ח) בשם שו"ת בנין עולם (סי' י"ט סק"ז) שנקט דמי שצריך לאכול בשר במקום פקו"נ ויכול לאכול חצי שיעור של ודאי נבילה או כשיעור של ספק חלב ספק שומן, עליו לאכול את הספק חלב, וזה כעין ד' המחנה חיים דספק חמור עדיף מודאי קל.

וה"נ בניד"ד י"ל דלעבור את האיסור הקל הרי זה נידון כספק איסור חמור כלפי האיסור החמור, כי אם יעבור את האיסור החמור הרי עבר רק על איסור זה, ואילו אם יעבור את האיסור הקל יש כאן ספק שמא יצטרך לעבור גם על האיסור הקל וגם על האיסור החמור, ועי'. [עיקר הדמיון בין המקרים שמעתי ממור"ר זצ"ל בציוור אחר].

יסוד המל"מ דאין היתר פקו"נ על איסור שאיננו מסייע בהצלה

[ב] עוד יש לדון לאיסור עפ"ד המל"מ (בספרו פרשת דרכים דרוש י"ט והובא בפמ"ג סי' שכ"ח א"א סק"ט) שחידש דדין הקל הקל תחילה הוא רק כשב' האיסורים מסייעים להצלת החולה, אבל לעשות איסור קל שאינו מסייע כלל בהצלה אלא רק גורם למעט את האיסור החמור אין היתר, ויישב בזה קושיית הגבורת ארי (יומא פג:). בהא דנחלקו תנאי בחולה הצריך לאכול פרי לצורך פקו"נ והוא טבל, האם יאכלנו בטבלו או יפריש ממנו תרומה ויאכל התרומה, ויסוד הפלוגתא הוא אם איסור תרומה קל מאיסור טבל, והקשה הגבור"א דיש איסור קל משניהם, והוא שיבטל התרומה ברוב החולין, ואף דאסור לבטל איסור לכתחילה, הלא ודאי איסור זה קל מאיסורי טבל ותרומה, ותי' המל"מ ע"פ היסוד הנ"ל דאין היתר פקו"נ על ביטול האיסור לפי שאין בו כלל תועלת וצורך להצלת החולה אלא רק כדי למנוע האיסור החמור.

להתקשר בשבת לברר אם לבא לביה"ח כדי לחסוך נסיעה לחינם

ועפ"ז כתב בספר תורת היולדת (פכ"א) בשם הגריש"א זצ"ל דהמסופק אם עליו לבא לבית חולים לצורך פקו"נ, אל יתקשר לברר זאת כדי לחסוך נסיעה בחינם אע"פ שהוא איסור קל יותר, לפי שהבירור איננו מסייע להצלה כלל. וזה דומה ממש לניד"ד. [והנה שם ג"כ הוא רק ספק ואעפ"כ לא אסר הגריש"א אלא משום ד' המל"מ ולא משום הנידון הקודם, ועמדו בזה בספר ארחות שבת ח"ג סי' ו' אות ה'].
וכ"כ בספר חשוקי חמד (שבת עמ' ק"ח) בשם הגריש"א זצ"ל דאדם סנילי שנעלם מותר לחלל שבת ולהתקשר למשטרה כדי לחפשו, אך אין להתקשר לביתו כדי להיוודע אם הוא נמצא כיון שאין בזה תועלת להצלה.

נסיעת הבעל ללידה בשבת כדי למנוע איסור יחוד

וכ"כ שם (פי"ד) לענין יולדת הנוסעת לביל שב"ק עם נהג נכרי לבית החולים ואין לה צורך שבעלה יבא עמה, אלא שלכאו' ראוי שהבעל יצטרף לנסיעה כדי למנוע איסור יחוד, דהנסיעה ע"י נכרי היא איסור קל יותר מאיסור יחוד, אולם כתב בשם

הגריש"א זצ"ל דלפ"ד המל"מ לא שייך בזה דין הקל הקל תחלה.

רופא כהן הנכנס למקום שיש שם ספק טומאת מת לצורך פקו"נ

וכע"ז כתב בספר חדר הורתי למור"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל (מהדו"ת סי' נ"א עמ' רע"ז) דרופא כהן הנכנס למקום שיש שם ספק טומאת מת לצורך פקו"נ, ויכול לבקש מב' אנשים שיבואו עמו כדי שיהא זה ספק טומאה ברה"ר דשרי (דג' אנשים נחשבים כרה"ר) אך יכולים לבא רק ע"י שיעברו על איסור דרבנן, יהא הדין תלוי בד' המל"מ הנ"ל אם מותר להם לעבור על האיסור דרבנן כדי להציל את הרופא מאיסור דאו' מדין הקל הקל תחלה.

ניתוק נורה ברכב כדי למנוע הדלקה שלא לצורך

עוד כתב בתורת היולדת שם (פ"ט) דהנוסע ברכב לבית חולים לצורך פקו"נ, ובכניסה לרכב נדלקת נורה ובסגירת הדלת נכבית, אע"פ שיש אפשרות לנתק את הנורה דהוי סתירה בכלים וזה קל יותר מאיסור ההדלקה בשעת יציאתו מהרכב, אע"פ"כ לא יעשה זאת מפני שא"ז צורך ההצלה וכד' המל"מ.

הוצאת חפצי מוקצה מהרכב כדי למנוע הוצאתם מחוץ לתחום

וכן הנוסע בשבת לצורך פקו"נ מחוץ לתחום, יש שכתבו דעליו להוציא מהרכב חפצי מוקצה כבדים הגורמים להרבות הבערות בהתנעת הרכב, דעדיף לעבור על איסור מוקצה דרבנן מלעבור באיסורים נוספים מדאו', או איסור תחומין דאו' לפ"ד הרמב"ם אם נוסע מחוץ ל"ב מיל. אולם לפ"ד המל"מ אין להתיר זאת, (ועמדו בזה בספר ארחות שבת ח"ב פ"כ הערה קכ"א). והארכנו בכ"ז בקונטרס חיי אברהם א'.

לעשות מחיצת בני אדם ברה"ר לצורך לטטול לחולה שיש בו סכנה

וכן אם יש צורך להביא חפץ דרך רה"ר לצורך חולה שיש בו סכנה ויכול לעשות לו מחיצה של בנ"א דהוי מחיצה מדאו' אבל אסור לעשות כן מדרבנן כשהם יודעים שהם משמשים כמחיצה, כתב מור"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל (גליון פנינים משולחן רבינו פ' שמיני תשע"ו) דלפ"ד המל"מ אסור לעשות כן, ולא שייך בזה דין הקל הקל תחלה לפי שא"ז צורך ההצלה.

חילוק הפמ"ג בין אם החולה עצמו עושה האיסור או אחר עושה עבורו

אולם הנה בפמ"ג (סי' שכ"ח סי"ד) הביא לד' המל"מ וכתב בפשיטות דדבריו אמורים רק כשאחר מערב את התרומה בחולין עבור החולה, אך אם החולה בעצמו מסוגל לעשות זאת שפיר מותר בכך, ורק אם אינו יכול לעשות זאת והותר לו לאכול הפרי בטבלו או בתרומתו ואחר בא לעשות איסור כדי להציל את החולה מאיסור חמור, ע"ז חידש המל"מ דאין היתר דפקו"נ לכך כיון שא"ז צורך החולה.

ולפי דבריו כתב בספר תורת היולדת (שם) דאם היולדת בעצמה יכולה להוציא את הנורה מהרכב מותר וראוי שתעשה זאת. ונראה דה"ה אם אין ליולדת כח לפתוח ולסגור את דלת הרכב ואחר עושה זאת עבורה, מותר וראוי לו לנתק את הנורה קודם סגירת הדלת, כי כשאדם אחד עושה את הכל לא נאמר חידוש דין המל"מ.

וכן בנידון אם להוציא מהרכב חפצים שהם מוקצה כדי למנוע איסורים דאו' אחרים שיעשו בהיותם ברכב, לפ"ד הפמ"ג אכן ראוי להוציא את המוקצה, וא"ז שייך לנידון המל"מ דאיירי שעושה את האיסור הקל כדי למנוע מאחר לעשות את האיסור החמור. [ואמנם לפ"ז אם הנהג איננו יכול להוציא את חפצי המוקצה, יהא אסור לאחר להוציאם לפ"ד המל"מ].

וא"כ בניד"ד אם החולה בעצמו מתקשר או מבקש מהנכרי

להתקשר עבורו י"ל דעליו לעשות כן.

אולם אין הדברים מתיישבים עם הוראת הגריש"א במי שספק לו אם ללכת לביה"ח משום פקו"נ, שלא יתקשר לברר אם לבא, אע"פ שיש בכך מיעוט איסורים, דלהנ"ל הרי באותו אדם בעצמו לא נאמר חידוש דין המל"מ.

דברי הפמ"ג אמורים רק כשהוא עוסק בהכשרת אופן ההצלה

אכן באמת נראה דדברי הפמ"ג לא שייכי באופן הנ"ל שהורה בו הגריש"א, דהנידון בדברי הפמ"ג הוא אם לבטל תרומה ברוב חולין כדי להימנע מאיסור אכילת תרומה, וסברת הפמ"ג נראה דבחולה עצמו גם ביטול התרומה בחולין נחשב צורך ההצלה, דהואיל ולצורך אכילת התרומה עליו לעבור איסור באכילתו נחשב האיסור כמעכב לאכילתו, ואמנם הותר האיסור מפני הפקו"נ, אולם כיון שיש לו אופן אחר להסרת העיכוב, והיינו ע"י ביטול התרומה בחולין, נמצא דיש לו ב' אופנים להסיר את העיכוב של האיסור, או ע"י שיעבור על האיסור או ע"י הסרת האיסור, וכ"ז נחשב צורך ההצלה, ודברי המל"מ אמורים רק באופן שהחולה בעצמו אין בכוחו לעשות את ביטול התרומה בחולין, וכיון שכך הותר איסור אכילת התרומה לחולה, ולגבי אחר נחשב הביטול רק כעושה מעשה כדי למנוע את איסור אכילת התרומה ולא כצורך ההצלה. ולפ"ז באופן הנ"ל גם לד' הפמ"ג אין חילוק בין החולה לאחר, לפי שבהתקשרות לרופא אין שום תועלת של הצלה כלל, וז"ב. וא"כ גם בניד"ד לא שייכי דברי הפמ"ג ואין חילוק בין החולה לאחר.

כל דבר שהוא סדר ההשתדלות הרגיל להצלה בחול הרי זה נידון כצורך ההצלה

אולם במקום אחר הארכנו לדון דכל דבר שהוא סדר ההשתדלות הרגיל להצלה בחול הרי זה נידון כצורך ההצלה ויש בזה דין הקל הקל תחילה גם לד' המל"מ, וכיון שהרגילות היא לברר מקודם אם צריך לנסוע לבית החולים, י"ל דהבירור נחשב חלק מצורת ההצלה דא"ז נעשה כדי למעט באיסורים אלא כי כך הוא סדר ההשתדלות להצלה.

וכ"כ הגר"י זילברשטיין שליט"א (קובץ אור השבת כ' עמ' י"א) בשם הגריש"א זצ"ל דילד עם חום גבוה ומסופק אם לנסוע לביה"ח או להתקשר לרופא לברר אם יש צורך בכך, אם דרך הריפוי בימות החול היא להתקשר קודם לרופא מותר לעשות זאת גם בשבת. וכן הראוני בספר תורת היולדת (מהדורת תשע"ו עמ' נג-שמג) שכתב דמעוברת שהפסיקה להרגיש תנועות העובר תאכל דבר מתוק כגון קוביית שוקולד כדי לבדוק ע"ז אם יש תנועות לעובר, ואם לאו עליה לנסוע לבית החולים. וכתב דתעשה כן בין בחול ובין ביוכ"פ. והנה אכילת השוקולד אינה מסייעת מאומה לעובר כי אם רק בודקת אם העובר במצוקה, וזה כהנ"ל דכיון שכך הוא סדר ההשתדלות הרגיל להצלה בחול הרי זה נידון כצורך ההצלה ויש בזה דין הקל הקל תחילה. וכן הרחיבו ביסוד זה בספר ארחות שבת ח"ג סי' ו' אות ג-ה. ולפ"ז יש לדון דה"ה בניד"ד, וצ"ע היטב.

האם קיי"ל להלכה כד' המל"מ

גם בעיקר ד' המל"מ לא ברירא להלכה אם קיי"ל כדבריו, דאף שהפמ"ג הביאו ומשמע שפסק כן לדינא, מ"מ המל"מ עצמו הביא ראיה שלא כדבריו ומשמע שחזר בו מחידושו, וכן מהא דגדולי האחרונים עמדו בקושיית הגבול"א בסוגיא ביומא ולא נחתו לת' המל"מ משמע דלא ס"ל כוותיה [הלא המה השאג"א (בגבול"א שם), שו"ת חת"ס (יו"ד סי' שי"ט), חכם צבי ובנו העיב"ץ (בשו"ת שאילת יעבץ ח"א סי' קל"ה וח"ב סי' צ"ח), חזו"א (דמאי סי' ט"ו סק"י), ועוד], ובחזו"א (שם סי' ט"ז סק"ד) כתב להדיא דלא כהמל"מ, ועי' ספר ארחות שבת (ח"ג סי' ו') והרחבנו בזה בקונטרס חיי אברהם א'. [שו"ר בספר חדר הורתי עמ' רפ"א וכן בעמ' שע"ב כתב לחלק בב' אופנים דאין ראיה מדברי האחרונים הנ"ל שחולקים על עיקר היסוד ע"ש, אולם פשטות הדברים נראה דפליגי כמש"כ שם בעמ' רע"ה ורע"ח בהשלמות].

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

משיעוריו הנפלאים של מורנו
הגאון רבי גרשון מלצר שלישי
על חלק יור"ד שבש"ע

גליץ מס' 95

תוכן הגיליון:

- א. דברי הפאת השולחן וה'חזון איש' לגבי שביעית בזמן הזה
- ב. פסיק רישא ואינו מתכוין בשביעית
- ג. דעת מרן הגר"ש זצ"ל לגבי טפטוף המזגן ושפיכת מי ספונג'ה

הלכות שביעית

שביעית בזמן הזה דאורייתא או דרבנן?

משנה (מ"ק ב.) משקין בית השלחין בשביעית וכו'. והובא בגמרא (ב.) בשביעית מי שרי? - אמר אביי: בשביעית בזמן הזה, ורבי היא. וביאר רש"י (ד"ה ורבי) דאמר דהוא מדרבנן, ומילתא דפסידא - שרו רבנן, עכ"ל. רבא אמר: אפילו תימא רבנן, וביאר רש"י (ד"ה אפילו) דפליגי עליה דרבי, ואמרי דשביעית בזמן הזה דאורייתא, עכ"ל. נחלקו גדולי הראשונים האם הלכה כרבי או כרבנן, ודעת הרשב"א (שו"ת ח"א תשעה), סמ"ג (עשין קמח), סמ"ק (סי רנח), יראים (סי קסד), החינוך (מצוה פד), טור (שלא), ועוד, דהלכה כרבי, דשביעית בזמן הזה דרבנן. (והרבה סתירות ומחלוקות בשיטת הראב"ד, והרמב"ם).

וכן הביא רבי ישראל משקלאו תלמיד הגר"א בספרו פאת השלחן (סי' נג ס"ק ב) וז"ל: כתב הרמב"ם אין שביעית נוהגת אלא בארץ ישראל בלבד וכו', הנה דעת רבינו ודאי דשביעית בזמן הזה הוא דרבנן כמו שהביא הרמב"ם (שמיטה פ"ט ה"ט) ואין הפרוזה מועיל אלא בשמיטת כספים בזמן הזה שהוא מדברי סופרים, עכ"ל. (יעו"ש באריכות דבריו). וכך נקט החזון איש (שביעית פ"ג סק"ח) וז"ל: ונראה דלענין שביעית בזמן הזה יש לסמוך שהוא מדרבנן שזו דעת הרמב"ם כיון שפסק כרבי, עכ"ל.

האם אזלינן לקולא בספק שהוא דין דרבנן שעיקרו בשל תורה

בפאת השלחן (סי' נג ס"ק ג) כתב דספיקא דדינא בשמיטה בזמן הזה להקל. אמנם החזון איש (שביעית סי' כב סק"א) כתב וז"ל: ועיקר היסוד של פאת השלחן ז"ל להקל בספיקא לדין אינו מוכרע, ד"ל כיון דעיקר הספק מדאורייתא ואזלינן לחומרא ממילא גם לדין אזלינן לחומרא, עכ"ל. (ונראה בהבנת דבריו דכאשר גוף הספק הוא בדיני דאורייתא וספקו לחומרא, אזי אפילו שלמעשה דינו דרבנן, מ"מ כעין דאורייתא תקון, וספקו לחומרא).

ויש להקשות על דבריו הקד', דהרי הובא בגמרא (מכות ג.) אמר רב יהודה אמר שמואל: המלוה את חברו לעשר שנים - שביעית משמטתו, איכא דאמרי, א"ר יהודה אמר שמואל: המלוה את חברו לעשר שנים - אין שביעית משמטתו, וכתב הרמב"ן (ש) דשביעית בזמן הזה דרבנן והלך אחר המיקל, וכן כתב הרא"ש (ש) ומיהו נראה דהלכה כלישנא בתרא דפשמא דמתניתין מסייעא ללישנא בתרא ותיובתא דלישנא קמא אלא דרבא דחי ליה ועוד דשביעית בזמן הזה דרבנן ואזלינן לקולא, וכן כתב הרמב"ם והרמב"ן ז"ל, עכ"ל.

מבואר דגם בספק שעיקרו מדאורייתא כיון דבזמן הזה שביעית דרבנן הלך אחר המיקל, וזה סיעתא גדולה לשיטת הפאת השולחן.

אבל הגר"ש ז"ל אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה ח"א סי' נא ס"ק ז) וז"ל: ויש גם שתמהו (על דברי הפאת השלחן) דכיון שעיקר הספק הוא בדאורייתא אית לן למיזל לחומרא אף בזמן הזה שהוא רק מדרבנן, עכ"ל. וכן הורה השבט הלוי (שו"ת ח"ב סי' קצ"ז) וז"ל: נלענ"ד לעיקר דשיטת ש"ס שלנו דאע"ג דשביעית בזמן הזה דרבנן כרבי, חמור להו כדאורייתא, אם לא במקומות שאמרו הם בפירוש להקל מכח האי דרבי, ויעו"ש שם באריכות בראיותיו.

ומבואר שגדולי הפוסקים נקטו להלכה כדברי החזון איש, ויוצא לפי זה חומרא גדולה כאשר מתעורר ספיקא דדינא, וכיון דהאיסור עיקרו משל תורה צריך להחמיר בזה, אלא שכיון שהפאת השלחן הקיל בספיקא דדינא, וכן משמע מהראשונים הנ"ל, והחזון איש עצמו בכמה מקומות צירף את דעת הפאת השלחן להקל, א"כ שפיר הוי צד צירוף להקל, אבל בעצם מחלוקתם הסכמת הפוסקים להחמיר כהחזון איש.

בדין פסיק רישא - ואינו מתכוין, בשביעית!

הובא בגמרא (שבת קלג.) אביי ורבא דאמרי תרוייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישא ולא ימות! מבואר שלגבי שבת, כל מלאכה שלא נתכוון לעשותה, אבל זה פסיק רישא שיעשנה, זה אסור! ובשביעית הובא במשנה (פ"א מ"א) אין עושין את האמה בשביעית (אסור לחפור תעלת מים). ובטעם האיסור נחלקו בגמרא (מ"ק ד.) חד אמר: מפני שנראה כעוור, וחד אמר: מפני שמכשיר אגפיה לזריעה. והביאור שבחפירת האמה הוא מגביה את צדדיה ומכשירם לזריעה.

וכתבו **התוספות** (ד"ה מפני) וז"ל: ונראית חרישה ממש שסבורין הרואין שלכך מתכוין, אי נמי חשיב ליה עבודת קרקע ממש, ואף על גב שאינו מתכוין לכך, מיהו מלאכה היא ואף על גב דאמר ר' שמעון דבר שאין מתכוין מותר הא אמרין מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, עכ"ל. מבואר שגם בדיני שביעית אף על פי שלא נתכוון לעשיית המלאכה, אבל כיון דהוי פסיק רישא, אסור!

דעת מרן הגר"ש זצ"ל שאין לשטוף את הרצפה או להפעיל מזגן בשגורם להשקיית הצמחים וכדו'

וכתב בדרך אמונה (הל' שמיטה פ"א הערה יח) ואמרו בשם מרן ז"ל והיה ברז שיצא מביתו וסופו יצא לחוץ במקום צמחים שצמחו מעצמן וצוה בשביעית לפנותו למקום שאין צומח, וכ' בס' תה"ש בשם מו"ח שליט"א (הגר"ש אלישיב זצ"ל) השוטף הרצפה במרפסת והמים זורמים דרך המרזב לגינה אם המים ללא חומרי ניקוי יש להקפיד שלא יזרמו המים לגינה אף שאין מתכוין לכך גם אין להפעיל מזגן אם עי"ז יטפטפו מימיו במקום שיש בו צמחים באופן שאסור להשקותם, עכ"ל (וכ"כ כמה מתלמידי הגר"ש זצ"ל משמו).

והביא סייעתא מדברי השולחן ערוך (או"ח סי' שלו ס"ג) האוכלים בגינות, אסורים ליטול ידיהם על העשבים שמשקים אותם, אף על פי שאינם מכוונים, פסיק רישיה הוא. וביאר המשנה ברורה (ס"ק כו) דאי אפשר שלא יועיל לגדלם, וא"כ ה"ה לגבי שביעית. (אמנם צ"ע דשאני שבת דבעינן מלאכת מחשבת, וביאר שם רש"י (ב"ק ס.) נתקיימה מחשבתו דניחא ליה, עכ"ל. מבואר דכיון שנתקיימה מחשבתו ולכן בפס"ד דניח"ל חייב, ואילו בשביעית אסרה תורה עבודת הקרקע, ועוד שע"כ גרדי שביעית אינם כגדרי שבת שהרי פס"ד בשבת חייב משא"כ פס"ד בשביעית אפילו נח"ל אינו אלא מדרבנן ועוד דהמשקה את הצמחים בשבת עובר באיסור דאורייתא ואילו בשביעית זה איסור דרבנן).

האם זה איסור דאורייתא או דרבנן?

הובא במשנה (שביעית פ"ג מ"ג) עושה אדם את זבלו אוצר, רבי מאיר אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה, וכו'. מבאר הר"ש (שם) דהובא בירושלמי מ"ט.. רבי ירמיה ורבינו בשם ר' חייא משום מראית העין, עד שיוציא עשר משפלות כאחת, ולית להו לרבנן מפני מראית העין? א"ר אידי סלו ומגרפו מוכיחין עליו שעושה אשפה, עכ"ל.

כתב החזון איש (שביעית פ"ה סק"ו) וז"ל: למ"ד דתולדות דאורייתא למה רשאי לעשות אשפות דמ"מ מזדבל אותו מקום? ונראה דבשינוי לבו"ע אינו אסור מהתורה, ואפשר שמהתורה אינו אסור אלא במתכוין וכל שאינו מתכוין לעבודת הארץ אינו אסור אלא מדרבנן... והתירו במקום שהיה נראה להם להתיר עכ"ל. מבואר מדבריו שאפילו למ"ד תולדות דאורייתא וגם אם השקית השדה זה איסור דאורייתא, מכל מקום כיון שאינו מתכוין לעבודת הארץ אסור מדרבנן.

הטעם שרבנן אסרו מלאכה ללא כוונה

מבואר בירושלמי שרבנן אסרו לעשות זבלו אוצר משום מראית עין, ולגבי איסור חפירת אמת המים מבואר שאסרו משני טעמים או משום מראית עין, או משום דהוי עבודת קרקע, וביאר החזון איש (שביעית פ"ה סק"ד) וז"ל: ואע"ג דמכשיר אנפיה נמי תולדה נינהו וראוי להתיר כמו השקאה, י"ל משום דלא לית למשרי חרישה וזריעה החמירו בה, עכ"ל. מבואר דיש שני שיטות בטעמא דחו"ל שאסרו את חפירת האמה או משום מראית עין או משום גזירה אטו חרישה וזריעה, עכ"ל.

ויל"ע כמה שסבר מרן הגר"ש זצ"ל שלא להדליק מזגן ושלא לשטוף את הרצפה, באופן שיגרום להשקיית הצמחים, שכיון שעשה כן שלא בכונה ודאי אין כאן איסור דאורייתא אלא איסור דרבנן, והאם זה משום מראית עין או משום גזירה?

ונראה דודאי משום מראית עין אין כאן! שהרי כאשר הוא חופר אמת המים הוא ממש נראה כחורש, וכאשר הוא שופך זבלו לאוצר הוא נראה כמוזבל, אבל אדם שמדליק את המזגן או שוטף את הבית, וכי הוא נראה כעוסק במלאכת הקרקע בשביעית?! אלא צריך לומר שהחשש הוא שמא זה כלול באיסור דרבנן משום גזירה!

ואמנם, אפשר להביא כסייעתא לדברי המקילים, את דברי הרמב"ם על המשנה (שביעית פ"ד מ"ה) המידל בזיתים. ביאר הר"ע מברטנורא (שם) שהזיתים מקורבים זה לזה יותר מדאי נוטל אחד ומניח אחד. וכתב הרמב"ם (בפיה"ש שם) המידל בזיתים הוא שיכרותם להיות עצים לאש. והקשה התוס' יו"ט (שם) וצ"ע יהא אסור משום מראית עין. ולכאור' מבואר בשיטת הרמב"ם שחו"ל לא אסרו במקום שעשה מלאכה ולא נתכוון לעבוד עבודת קרקע. והרמב"ם חולק על שיטת תוס' (מו"ק ד): שפסיק רישא באינו מתכוון אסור.

אבל יש לדחות דאין להוכיח מתקנת חז"ל לגבי מידל בזיתים שמוותר, ונאמר שגם לגבי תקנות אחרות בזריעה והשקיה גם כן מותר, שהרי החזון איש (שביעית פ"ה סק"ו) כתב לגבי תקנות חז"ל בשביעית וז"ל: והתירו במקום שהיה נראה להם להתיר, עכ"ל. וא"כ אין להוכיח מתקנת חז"ל אחת לשניה.

ואמנם, בירושלמי (שביעית פ"ד ה"א) מבואר שאם הוא מלקט עצים אם היתה בהמתו שם, בהמתו מוכחת עליו, עכ"ל. והאחרונים פסקו כן להלכה. ומבואר שאם מוכח שאינו עושה כן לשם עבודת הקרקע בשביעית, מותר. וזה סייעתא גדולה לדברי המקילים, אמנם הגר"ש לא סבר כן ולכן הרוצה להדר ולצאת ידי כל השיטות יזיז את הצינור המטפטף לצד השני, ואשרי חלקו!

ולגבי מי ספוגיה שנשפך מהמרפסת על הצמחים כיון דמי סבון ניכרים כצבעם המבריק וצורתם שמלאים בוועות סבון, ודאי ניכר שאינו עושה כן לשם עבודת השדה, ויש מתלמידי מרן הגר"ש זצ"ל שסברו שזה מותר רק אם שופך אקונומיקה וכדו' כדי שבדאי לא יועיל לצמחים, וזה קצת

תימה!

להערות, הארות ותרומות בטל' 0527688072
או במייל: shiuryrgm@gmail.com

התשובה והגאולה

"ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב". אם נקרא את הפסוק בקריאה רהוטה, נשמע שהפסוק מבטיח שהגואל יבוא לציון וכמו כן יבוא לשבי פשע. מה מבטיח הפסוק? יודעים אנו מה משמעות הגאולה לציון. המושג ציון מתייחס לבית המקדש שנאמר "לכן בגללכם ציון שדה תחרב וירושלים לעינים תהיה והר הבית לבמות יער" כיון שהר הבית נקרא בשמו וכן ירושלים נקראת בשמה, הרי המושג ציון מתייחס למקום המקדש. וממילא, הגאולה שתבוא לציון תתבטא על ידי בנינו המחודש של בית המקדש. אך מה המשמעות של הגאולה "לשבי פשע".

נאמר שדוד המלך "הקים עולה של תשובה" ואומר הרב הוטנר בשם הגר"א שהמושג "עולה של תשובה פירושו - עלייתה של תשובה שדוד המלך הוא זה שחידש את עלייתו של החוזר בתשובה.

כי גם לפני דוד המלך היו בעלי תשובה אך איש מהם לא חזר למצב הקודם. אדם הראשון חזר בתשובה ועסק בכך מאה ושלושים שנה. תשובתו אכן התקבלה, אך הוא לא שב למעמדו הקודם, הוא נותר מחוץ לגן עדן בדרגתו החדשה, הנמוכה בהרבה מקודמתה. ראובן חזר בתשובה אך לא חזר להיות בכוה. עם ישראל חזר בתשובה על חטא העגל, אך אבד את הכתרים ולוחות ראשונים לא חזרו. שאול המלך חזר בתשובה ותשובתו התקבלה, שמואל הנביא אומר לו "מחר אתה ובניך עמי" - במחיצתי ולא התבטלה הגזרה שיאבד את מלכותו, הוא לא חזר למעמדו הקודם. ואילו דוד שב בתשובה ומיד שב למעמדו הקודם והמשיך להיות מלך הוריש מלכותו לבניו וכולנו מצפים למשיח בן דוד שיבוא ויגאלנו.

מה פשר התופעה.

לכל אדם יש טווח השפעה לפעולותיו הטובות והרעות בהתאם למעמדו. אינו דומה חייל פשוט שנרדם על משמרתו למפקד שנרדם הוא הדין במעשים טובים. בהתאם להשפעתו ולתוצאות מעשיו יקבל שכר ועונש. כך גם מבחינה רוחנית כל אדם משפיע בהתאם לשורש נשמתו, ככל ששורש נשמתו גבוה יותר כך השפעת מעשיו, לטוב ולמוטב, גדולה יותר והשכר או העונש בהתאם.

כשאדם חוטא לא רק שמקלקל ונענש אלא גם יורד ממעמדו ומעתה אין מקומו גבוה כשהיה. גם כשישלים על חטאו ויזדכך ויזוכה, עדין אין זה מחייב שישב למקומו הקודם. כך קרה לאדם ולראובן ולכל אלה שהזכרנו לעיל. לכולם, עד דוד המלך. דוד המלך כששב בתשובה לא רק שהזדכך וזוכה אלא ששב למעמדו הקודם וזהו שנאמר שהוא הקים עולה של תשובה. בתשובתו עלה ונתעלה למקום שהיה בטרם חטא.

וזהו שנאמר גדולה תשובה שמביאה גאולה לעולם. כי כח התשובה להעלות בחזרה את השב למקומו המקורי. ועוד יותר אף להעלותו מעלה מעלה ולהגיע לאותו מקום "שבעלי תשובה עומדים".

זו משמעות הפסוק ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב. הגאולה תבוא לציון והיא תבוא גם לשבים מן החטא כי כשם שבנין בית המקדש העתידי ימחוק את חרפת החרבן וגדול יהיה כבוד הבית האחרון יותר מן הראשון ובודאי מן השני, כך חוזר השב למקום שהיה טרם החטא. ממש כמו דוד המלך, הוא הוא מלך המשיח שיביא גאולה לציון והוא זה שהקים עולה של תשובה והביא גאולה לשבים. ויש בכך בשורה גדולה.

אחד הקשיים העומדים בפני מי שנכשל המנסה לחזור בתשובה ולהמשיך הלאה בחיי תורה ומצוות הוא שאדם לא סובל את ההרגשה שהוא כבר לא נקי כשהיה ולעולם לא יהיה. הרגשה זו מרפה את ידיו. אדם משתוקק שהדף שלו יהיה נקי ללא כל פגם. כשחטא אומר הוא לעצמו: גם אם אחזור בתשובה. לעולם לא אהיה אותו אדם טהור שהייתי קודם, בא דוד המלך ואומר שתשובה מביאה גאולה לעולם והשב חוזר למקום שהיה קודם ועוד יותר...

זו באמת משמעות המושג גאולה כי גאולה פירושה לחזור למקום הטבעי. כמו שהגעלה פירושה להוציא דבר הבלוע במקום הטבעי למקום שאינו טבעי לו, כך גאולה פירושה להחזיר דבר ממקום לא טבעי למקומו הטבעי.

הנה גאולת בתים. כשאדם מכר את נחלת אבותיו וכעת נמצאת הנחלה במקום שאינו טבעי לה. כשבא קרוב ומשלם לקונה ומחזיר את הנחלה לבעליה המקוריים נקרא הדבר גאולת הקרקע. אם הוא יקנה מן הקונה ולא יחזיר לבעלים המקוריים אין זו גאולה, כי גאולה משמעותה להחזיר את הדבר למקומו הטבעי.

כך כשעם ישראל יוצא ממצרים נאמר "והוצאתי אתכם ממצרים ומהעבודה הזרה. מה עוד נותר? מה עושה הפועל "וגאלתי" כלומר, הן מהסבל הפיסי והן מהסבל הרוחני, מהעבודה הזרה. מה עוד נותר? מה עושה הפועל "וגאלתי" אלא שגם אחרי שהוצאו מהמקום הלא טבעי בו נמצאו, ממצרים, עדין אינם גאולים כי יש להשלים את התהליך ולהביאם למקום הטבעי - להיות עם ה' ולכן ממשיכה התורה ואומרת: אחרי שאינכם משועבדים עוד, ויצאתם מעבדות מצרים ומטומאתה, אגאל אתכם ואביאם אל מקומכם הטבעי - להיות עם ה'.

כך גם גאולתו של החוטא השב בתשובה אם התשובה היתה פועלת מכאן ולהבא והחוטא לא היה שב אל מעמדו הראשון הן בעולם הזה והן בעולמות הרוחניים לא היתה זו גאולה, אבל "גדולה תשובה שמביאה גאולה לעולם" והשב חוזר למקומו ולהשפעתו המקורית ממש כמו דוד המלך,

ולא במקרה המקום עולה של תשובה הוא אבי הגואל שיבוא במהרה בימינו הלוא הוא משיח בן דוד.

היום המיוחד לתשובה הוא יום הכפורים. יום הכפורים שבו שבים לנקודת ההתחלה. הדבר בא לידי ביטוי ביום הכפורים של יובל בו שבות הנחלות למקומן המקורי והטבעי. לא במקרה היום שנבחר לשיבה זו הוא היום שבו השבים בתשובה שבים למקומם הראשון. כי כמו שהנחלות שבות למקומן הטבעי. כך השבים שבים למקומם המקורי - הטבעי.

לעילוי נשמת
הר"ר משה יהודה
ב"ר שלמה ז"ל
מרמורשטיין
נלב"ע כ"ז אייר תשע"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת
מרת שושנה ע"ה
ב"ר משה יהודה ז"ל
זילברשטיין
נלב"ע כ"ט כסלו תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: יום הכיפורים

פרשת וילך

בס"ד | גיליון מס' 347

כיצד התנצלות אחת הבריאה שני אנשים?

כי ביום הזה יכפר עליכם!

החטא מתכפר ונעלם למרות הפגיעה הקשה בבורא עולם. אז פגיעה קטנה באדם אינה ברת כפרה?! - למה?!

ממורי ורבי, כ"ק האדמו"ר מנדבורנה שליט"א, שמעתי ביאור מאיר עיניים: אם אדם קם באישון ליל עקב כאב שיניים מייסר, בדרך כלל לא ימהר ללכת לבית חולים. הוא יבלע תרופה, יטבול קצת, וימתין לשעת בוקר. לא כן כשאדם יתעורר לקול זעקות ילדו מכאב שיניים - או אז הוא יקח הרבה פחות סיכונים, וירוץ מהר - גם באישון ליל - לחדר המיון הקרוב...

כיצד בזה, אם מישרו פגע בנו, דיבר אלינו לא יפה -

בדרך כלל, רוב האנשים הבוגרים, מצליחים להבליג על הפגיעה ולהמשיך הלאה. אולם אם מישרו ניגש לילדנו וכעס עליו או זף בו - זכור נזכור את הטראומה הזו לתקופה ממושכת בהרבה, פי כמה וכמה מאילו הפגיעה היתה בנו. מדוע? כי כל אב מוכן להתפשר על עצמו. על נוחיותו, על כאביו האישיים, אבל בשום אופן הוא לא מוכן להתפשר על בנו, על מעמדו, על כאביו, על מה שעובר על ילדו האהוב!

אחים יקרים! יום הכיפורים אינו מכפר חטאים שבין אדם לחברו, כי אבא שבשמים אינו מוכן לקבל כל כך מהר תשובה על פגיעה בבנו האהוב, ביהודי אחר! על זה הוא לא מוכן להתפשר, הוא דורש ממי שפגע בבנו - לפייס את בנו תחילה, ורק אחר כך הוא ימחל על החטא כלפיו!

את הכלל הזה עלינו לזכור עכשיו, בימים ובשעות שלפני יום הכיפורים. חשוב מאוד לעשות תשובה שלימה על כל חטא שבין אדם למקום, ובורא עולם מצפה לתשובה שלנו, וגם יקבל אותה בשמחה. אבל אם פגענו בבן יקר ואהוב של אבא, אם העלבנו, רדפנו, הזקנו, גזלנו את בנו של אבא של כולנו - הוא לא יקבל את התשובה שלנו רק אם נתפייס תחילה עם

בנו שנפגע, הוא לא יקבל את התשובה שלנו בלי זה, נקודה!

הבה נחפש את בניו של אבא בהם פגענו. הבה נערוך חשבון הנפש, אם העלבנו, פגענו או הזקנו, למישרו מתוך המשפחה, בבניין המגורים, בבית הכנסת, בקהילה, במקום העבודה או בכל מקום. ואם יש מישרו כזה - הבה נמהר להתפייס אתו, לבקש את סליחתו, וכשימחל לנו - גם אבא שבשמים ימחל לנו, ויכתבנו ויחתמנו לחיים טובים ולשלום!

בקשה אחת שהבריאה שנייה...

שעת ערב נעימה, בבית משפחת ל. בניו יורק. ר' יצחק הגביר, ישב על הכורסא שביתו בניחותא, נמח וטוב לב. ואז נקש בדלת אחיו של ר' יצחק, הוא ר' אהרן, תלמיד חכם משכמו ומעלה שהוגה בתורה בהתמדה, וביקש להיכנס ולשוחח עם אחיו.

מתוך רוממות הרוח ושמחה של מצוה, עברו עלינו הימים הקדושים והמרוממים של ראש השנה, בעומדנו בבית הכנסת שעות ארוכות בתפילה ותחנונים לפני בורא עולם. תקיעות השופר שנשמעו בחלל הרטיטו את ליבנו, יחדיו המלכנו את מלך מלכי המלכים בעולמות כולם בכלל ובליבנו פנימה בפרט, ועתה אנו מתכוננים לקראת היום הקדוש בשנה, יום הכיפורים.

ההכנות ליום הכיפורים הן בעיקר הכנות נפשיות, בעומק הלב. תפילה ממעמקי הנשמה, התבוננות וחשבון הנפש על כל מה שעברנו בשנה שחולפת, תשובה אמיתית - חרטה על העבר, בקשת סליחה תוך וידוי החטא וקבלה לעתיד, ועוד ועוד. את כל זאת אנו עושים כדי לפתוח שנה חדשה ודף חדש בחיים הרוחניים, באופן שיזכה אותנו בגמר חתימה טובה ובשנה טובה.

יום הכיפורים הוא יום בעל כח עצום, שפע של טהרה נשפע משמים, רוח של זיכור הלב יורדת ממרומים. יעוצמו של היום הזה מכפר, ואין פלא כי כולנו כה מתכוננים לקראת יום כזה, על מנת שיכבס וינקה אותנו מכל לכלוך שידבק בנשמה הזכה שלנו, כדי שנוצא מהיום הזה בנשמה צחה ונקיה.

אולם למרות עוצמתו של היום הזה, ויכולתו לטהר אותנו מכל חטא - גדול קטן, יש רק סוג אחד של חטאים שיום הכיפורים אינו יכול עליו, חז"ל בשלהי מסכת יומא קובעים את הכלל: 'עבירות שבין אדם למקום - יום הכיפורים מכפר, ועבירות שבין אדם לחברו - אין יום הכיפורים מכפר, עד שירצה את חברו.' ליום הכיפורים יש כח רב עוצמה, אבל גם הכח הזה אינו מצליח להתמודד מול עבירות שבין אדם לחברו, אותן גם יום הכיפורים אינו מצליח לכפר.

כדי להמחיש את העניין, הבה נדמיין אדם שרחמנא ליצלן, למרבה הצער, דבר יום כימו היה קם בבוקר, ובליל להתפלל אוכל בשר בקר בחלב, אם לא די בכך - הוא עשה זאת גם בשבתות וחגים! - ה' ירחם!

ואת כל זה, הוא עשה מדי יום, ולפעמים כמה פעמים ביום... - גם אדם כזה, מלא בחטאים כאלה וחמורים מהם, אם ישוב בתשובה, יתודה על חטאו, יקבל על עצמו לא לעשות כך יותר - יום הכיפורים מנקה אותו מכל חטא, ובמוצאי יום הכיפורים הוא זך וצח, סר עוונות וחטאתו תכופר.

אולם, אם רק יום אחד במשך השנה, בקומו בבוקר, הלך למוכלת לרכוש את החלב לצורך האיסור, ובדרכו - העליב את בעל המוכלת, שילם 10 אגורות פחות ממחיר החלב, שרט רכב בחניה או זף בשכן שעלה לפניו במדרגות - הרי שהחטא הקטן - קטנטן כביכול - במסגרתו פגע ברעהו, הזיק למישרו, או גנב מזולתו - לא מתכפר, גם יום הכיפורים לא מכפר לו!

נשאלת השאלה למה? איך יתכן שחטאים הכי חמורים - נמחלים ונמחקים, אולם חטאים קטנים כביכול אינם מתכפרים, רק כי מישרו נוסף מעורב בהם? והרי בכל חטא יש פגיעה - לא באדם אלא במלך מלכי המלכים, ועם זאת, ביום הכיפורים

דוגמא אישית שתשפיע לכולנו...

לצד החובה המוטלת עלינו לבקש את סליחת ומחילת הזולת, בל נשכח שכנראה יש אנשים שפגעו בנו, ואין לדעת אם הם קוראים את הגיליון הזה, או שזא אינם זוכרים על דבר הפגיעה שפגעו בנו... מאידך, אנו חיים בתקופה כה קשה ומתוחה, כולנו מקווים ש'תחל שנה וברכותיה', אולם מי יודע איזו שנה באה אלינו כעת, ומה יקרה במהלכה...

הנה עצה לשפר את השנה הקרובה: מהרה"ג רבי חיים שכטר שליט"א שמעתי בשם אחד מגדולי הדור שליט"א, שאמר שהוא מציע שכל יהודי יאמר בפה מלא שהוא מוחל וסולח לכל מי שהכעיס אותו או פגע בו, גם אם הלה אינו מבקש ממנו סליחה. נכון, יתכן שלא מגיע למי שפגע בנו שנמחל לו, אבל מתוך שאיפה לשנה טובה יותר עבור כלל ישראל כולו - כמה כדאי שכולנו באמת נמחל ונסלח זה לזה בפה מלא, כדי שכולנו יחדיו נזכה בשנה טובה יותר!

אחים יקרים, עכשיו הזמן לשפר את השנה הקרובה, והדרך לכך היא באמצעות מחיקת העבירות שבין אדם לחברו. הבה נעשה את חלקנו - נמחל ונסלח מעומק הלב לכל מי שפגע בנו, ובכך נפתח שערי סליחה ומחילה בשמים, ונפתח את השער לזכות בשנה טובה ומבורכת, אנחנו וכל בית ישראל!

מצוה לפרסם! סגולה בדוקה לעורר רצון לקדושה, לטבול לעילוי נשמת

הרה"ח רבי פתחיה סעלישער בן הר"ר יוסף יונה הי"ד הונברג
מזקני חסידי בעלזא, נעקח"ש בשנות הזעם - י"ג בסיון תש"ד

לעילוי נשמת
ר' שלמה פרץ ז"ל ב"ר מאיר הלוי גולדשמיט (אריאל)
ת.נ.צ.ב.ה.

סליחה במוצאי היום הקדוש!

ערב יום הכיפורים, בעיירה ריבניץ שברוסיה. כל יהודי העיירה מתכוננים בדחילו לקראת כניסת היום הקדוש, וכמובן - גם הרבי - הרה"ק רבי חיים זאנוויל מריבניץ ז"ל מתכונן בקדושה ובטהרה עילאית. במהלך הכנותיו, רץ הרבי כמה וכמה פעמים לנהר הסמוך, שבר את הקרח ונכנס לטבול במים קפואים למחצה, לקראת היום הקדוש, ועדיין לא נחה דעתו...

סמוך לשקיעת החמה, כל בני העיירה כבר סיימו את סעודת המפסקות, ועשו דרכם לבית הכנסת. ושוב רץ הרבי לכיוון הנהר, דקות בודדות לפני שקיעת החמה הוא מבקש לטבול פעם נוספת. הקור היה נורא, אולם הרבי לא שת לבו לזאת, עז חפצו לשוב ולהיטהר לקראת היום הקדוש.

הרבי מסיים לטבול ושב לכיוון ביתו, כששקיעת החמה מתקרבת. אחד מבני העיירה הבחין ברבי שב מהנהר בשעה כה מאוחרת, ובחוצפתו הרהיב עוז, ופנה אל הרבי בצעקות וגידופים: 'מדוע צריך לחכות לרגע האחרון? והלא אני טבלתי כבר בצהריים במקווה מוסק, ובשעה זו - כניסת יום הכיפורים, כבר אמרתי 'כל נדרי'! מדוע הרבי חוזר רק עכשיו מהמקווה? למה עליי לראות גם ביום הכיפורים שלעפרס? מה, כבר אי אפשר להתארגן בזמן?!' - גער הלה ברבי, בחוצפתו כי רבה...

והרבי, עניו ושפל ברוך, התחיל להתנצל כי נותרו עוד כמה דקות לשקיעה, ולמעשה כבר טבל היום רק ביקש לטבול שוב סמוך לכניסת היום, וכי בבית הכנסת שלו עדיין לא אמרו 'כל נדרי'... והלה בשלו, אינו מתרצה ואינו נרגע, נוזף ברבי בחימה שפוכה על סחבת הזמן המכעיסה אותו כל כך, ולמה דווקא בערב יום הכיפורים...

נזיפותיו של האיש, ציערו מאוד את הרבי. לא שנעלב ממנו, אלא שהיה איכפת לו שיהודי כועס עליו, ועוד ביום הכיפורים... כל הדרך חזר, סיפר הרבי למלווה - שלימים סיפר לנו את הסיפור - עד כמה לא נעים לו מאותו אדם, וכמה איכפת לו שהלה הצטער בראותו שב מהנהר בשעה מאוחרת...

היום הקדוש עבר על הרבי בקדושה עילאית שלא ניתנת לתיאור. הוא עבר לפני התיבה, ועמד על רגליו במשך כל יום הכיפורים, בלי להתיישב ולו פעם אחת. במסירות נפש ערך את עבודת היום בתפילות נרגשות בהתלהבות עצומה, ובמוצאי החג - כל שטעם היה כוס היין עליה הברדל בין קודש לחול, כשמיד לאחר הבדלה יצא מבית הכנסת לכיוון ביתו.

אולם, הבחור שנלווה אליו - שאף נלווה אליו ביום האתמול והיה עד לכל הסיפור, הופתע לראות כי הרבי אינו פונה כלל אל ביתו. נכון, הוא חלוש וחסר כוחות, זקוק לטעום דבר מה ולהשיב את כוחותיו לאחר יום כה עמוס ומתיש, ובכל זאת - הרבי לא הולך הביתה, ופונה לכתובת אחרת. כשהוא מגיע אליה, הוא נוקש בעדינות על הדלת כמה פעמים, עד שזו נפתחת...

ומי עומד בפתח? - אותו יהודי שצעק עליו בכניסת יום הכיפורים! הרבי פונה אליו ומבקש את סליחתו, מתנצל מעומק הלב על עוגמת הנפש, מתחנן אליו שישלח לו, והלה מתעקש: 'אבל למה להיות איש של הרגע האחרון? למה לייצר כאן אווירה של סחיבת זמן?!' - הוא שב ונוזף ברבי בחוצפה שאין לה גבול, כשהרבי עומד ומתנצל לפניו כתלמיד לפני רבו, או שמהא כעבד לפני אדונו, עד שהלה מתרצה לומר שסלח ומחל על הצער שנגרם לו מלראות את הרבי הולך מאוחר לטבול בנהר!!!

מדהים! לאחר למעלה מ-26 שעות של עבודת ה' מאומצת, מתוך צום ארוך ותפילה נלהבת, הרבי כלל אינו פונה לביתו להשיב את כוחותיו, אלא ממחרת לפייס אדם שכועס עליו שלא בצדק, שמינה את עצמו ל'מחנך של העיירה', שנוזף בו על ש'העיד' ללכת לטבול בנהר בשעה מאוחרת - לטעמו... אולם הרבי עוסק כל כך בהצטדק לפניו ולבקש את סליחתו, כדי שאיש לא יכעס עליו חלילה...

אחים יקרים, כמה הרבי מריבניץ מחייב את כולנו! הנה כי כן, כמה התאמץ לפייס אדם שכועס עליו שלא בצדק, שהדעת נותנת שהוא זה שצריך לבקש את סליחת הרבי ולא ההיפך, ובכל זאת הרבי מתאמץ לבקש את סליחתו, ולא נחה דעתו עד שמחל!

ואנחנו? האם אנו זוכרים לבקש סליחה מכל מי שנפגע מאיתנו בצדק? מבן משפחה, מחבר, משכן או מתלמיד שפגענו בו שלא כהוגן? הרי למרבה הצער, מעת לעת כולנו פוגעים פה ושם באנשים, עולבים בהם, מדברים דיבור שאינו ראוי כלפיהם. כמה גדולה חובתנו לחזר אחריהם ולבקש את סליחתם, למצוא אותם ולוודא כי הם מוחלים לנו?

בערב יום הכיפורים נזכור, שעבירות כאלה - שבין אדם לחברו, אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו! הנה נעשה הכל כדי לרצות איש את רעהו, לפייס ולהתפייס עם כל מי שחטאנו כלפיו או פגענו בו! רק כך נזכה שיום הכיפורים יכפר עלינו מכל חטאתינו באמת, ואזי נזכה להיחתם בו לשנה טובה ומבורכת, שנת גאולה וישועה!

ר' אהרן פתח וסיפר כי מזה כמה שנים הוא עוסק בלימוד וליבון סוגיא הלכתית, עד אשר למד אותה לעומק, והוא חפץ להוציא לאור עולם ספר העוסק בסוגיא ההלכתית הזו. ר' אהרן היה נלהב, סיפר כמה שנים מחייו השקיע בסוגיא הזו, ועד כמה עז רצונו כי ספרו יאיר את פני העולם, אלא שהוא זקוק לכסף למימון ההוצאה לאור, ולכן הוא פונה לאחיו העשיר...

אך שמע ר' יצחק את דבריו, ומשום מה - ניצוץ של רשעות נזרק בו. 'את מי מעניין הספר שלך?' פגע באחיו פגיעה ישירה בעומק הלב, 'אם הנושא היה מעניין מישוה - כבר היו ספרים אחרים בנושא, ובכלל, מי אתה ומה אתה שאתימור להוציא ספר כזה, עזוב אותי מזה!' - אמר ר' יצחק, תוך העלבת אחיו באופן גס ובטוה מאוד...

ר' אהרן יצא שבור, נכלם, מבוייש ואובד עצות. לא כל כך הפריעה לו העובדה שאחיו מטרב לממן את הדפסת הספר - אף שיש לו את האמצעים, כמו הדרך בה עשה זאת. 'הוא יכול היה למרשאין לו כסף כעת, או כל תירוץ מכובד. למה הוא דקר אותי בצורה כזו? למה פגע בי באופן כה בטוה ונורא?' - שאל את עצמו, כשלבסוף מתייסר בכאב...

כאבו היה כה גדול, עד כי באותו ערב חש ברע, ורגע לפי שהתמוטט - הובהל לבית החולים ואושפז להשגחה. הוא ביקש מבני משפחתו לא לספר את הדבר לאיש, וסבל בשקט את הכאב הפיזי, לצד הכאב הנפשי שעדיין בער בתוכו. מה שהוא לא ידע, שבאותו יום, כמה שעות אחר כך, גם בתו הנשואה של אחיו ר' יצחק, אשה צעירה, אמא לכמה ילדים קטנים - התמוטטה באופן פתאומי בביתה, ואף היא אושפזה בבית החולים...

ר' יצחק שמע על מה שקרה לבתו, עזב את כל עסקיו וענייניו, והתמקד בנסינות להבין מה קרה לבתו האהובה. הוא נסע לבית החולים, שוחח עם הרופאים, הכל תמרו ולא הבינו כיצד זה אשה צעירה מתמוטטת בפתע פתאום ומתקשה לנשום, עד שהיא נדרשת לאשפוז. בד בבד, החל ר' יצחק פונה לגדולי ישראל רבים אשר הוא מחזיק איתם קשר או תורם למוסדותיהם, וביקש שיעתירו על בתו בתפילה ותחנונים, והוא אף שואל ומבקש לדעת מה יכולה להיות הסיבה, על מה עשה ה' ככה?!

לפתע התקשר אליו אחד מגדולי ישראל שליט"א, וביקש לשוחח עמו. 'אינני יודע בוודאות', אמר, 'אבל לבי אומר לי שהתמוטטות פתאומית כזו, בעיצומו של יום ברי, יכולה לקרות רק עקב בעיה ב'בין אדם לחברו'. עצתי לך, כי תעשה חשבון הנפש, אם פגעת במישהו בסמוך למקרה הטראגי שפקד אותך, ואם כן - תמחר ותבקש את סליחתו!' - סיים אותו גדול בישראל, וחתם באיחולי רפואה שלימה...

ר' יצחק, עודו בבית החולים לצד מיטת בתו, מעביר במחשבתו את מה שקרה בשעות שלפני המקרה, ולפתע פתאום הוא מסמיק ומחוויר חליפות. בשרו הופך חידודין חידודין, הוא נזכר איך כמה שעות קודם נכנס אליו אחיו, באיזו צורה קיבל את פניו, ובאיזה אופן דחה את בקשתו - תוך העלבתו ופגיעה אנושה בו. בבת אחת חזר אליו המראה כיצד אחיו הנכלם עזב את ביתו מבוייש, והוא היטיב להבין במה דברים אמורים...

על אתר הוא מתקשר לבית אחיו, ונאמר לו שהאחיו אינו בבית. הוא מנסה להשיגו בכל דרך, עד שמישהו 'מדליף' לו שאחיו אושפז באותו יום, באותו בית חולים היכן שבתו מאושפזת, קומה אחת מעל! לפתע הבין ר' יצחק עד כמה הפגיעה שפגע באחיו היתה הרסנית - עד כדי אשפוזו מכאב לב, והוא רץ בכל כוחו ורוחו בל עמו לחפש את אחיו המאושפז בקומה מעל...

בקול בוכים הוא פונה לאחיו ומבקש את סליחתו. האח, חלוש וכאוב, התקשה למחול על הפגיעה, מה עוד שבקשת הסליחה הפתאומית שבה וטלטלה אותו טלטלה עזה. אולם ר' יצחק עמד לפניו ובכה כמו תינוק, התחנן שימחל לו, והנה הוא מוציא צ'ק פתוח להוצאת הספר לאור עולם, כפיצוי במשהו על הפגיעה החמורה...

ר' אהרן, בראותו את אחיו מתחנן עד כדי כך, ובהבינו את האסון הנורא שפקד את בתו, נכמרו רחמיו על אחיו. אמנם הפגיעה היתה קשה וכואבת, אך הוא באמת השתדל למחוק את הפגיעה מלבו, למחול לאחיו בכל לב. רק כשר' יצחק היה משוכנע שר' אהרן באמת התפייס אתו לחלוטין ומחה את זכר הפגיעה - רוחו נרגעה קמיעא והוא שב למיטת בתו, לראות מה עולה בגורלה...

ואכן, בו ביום נרשמה מגמת שיפור, אצל שניהם. המחילה הועילה גם לר' אהרן, עד כדי ששיפרה את מצבו והוא השתחרר מבית החולים כעבור יום יומיים, ובוודאי לבתו של ר' יצחק. אצלה זה ארך עוד כמה ימים, אולם כעבור כשבוע שוחררה אף היא לביתה, אמא בריאה ומאושרת!

סיפור מפעים זה, אותו שמענו מבעל המעשה, מדגיש וקורא עד כמה ענייני 'בין אדם לחברו' הם כהש בוערת, ועד כמה מסוכן להיכרות מהם. פגיעה אחת עלולה להמיט אסון נוראי. העלבת בן משפחה, חבר או איש זר עלולה לעלות ביוקר. בימים אלה, כשאנו נערכים להיטהר ולהזדכר לקראת יום הכיפורים, הבה נזכור לטפל באופן יסודי גם בענייני בין אדם לחברו, לחשוב במי פגענו חלילה בשנה החולפת, ונמחר לבקש את סליחתו!

ורק כאשר נזדכר גם ב'בין אדם לחברו', רק כשליבנו יתנהק ויזדכך מכל שמץ או בדל פגיעה בזולת - או אז נזכה שיום הכיפורים יטהר אותנו בשלמות, ואז נזכה לגמר חתימה טובה, ושנה טובה ומאושרת!

משיעוריו של מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

לשמיעת השיעורים בדף היומי ובנושאים נוספים חייג: 073-2951342 | לקבלת העלון במייל: 6778160@gmail.com לתרומות והנצחות (גם בכ. אשרא) למען הפצת העלון חייג: 055-677-8160 | ניתן לתחם גם בעמדות נדרים פלוס

{ אז נדברו }

יום הכיפורים תשפ"ב | לסדר: "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם" | גליון מספר: 528

איפה מצינו התרחבות גבולות הקדושה... אבל באמת???

שבוע שעבר ביום שני עם חשיכה השבת פרשה כנפיה על ארץ ישראל... שבת הארץ... הייתי מוכרה לחוש ולנשום את זה מלא ראיתי... יצאתי מבית הכנסת מיד לאחר "אחות קטנה..." יצאתי לאויר... יצאתי לפגוש את האדמה... דרכתי עליה ו... ותנחש מה הרגשתי???

לא הרגשתי כלום!!!! מה שנכון נכון... לא הרגשתי כלום... אבל תתפלא לשמוע... זה לא הפריע לאדמה להתקדש בקדושת שנת השמיטה... ההרגשה שלי לא משנה את החלוקה דין שמיטה... ארץ ישראל התמלאה באויר זך וטהור של שבת הארץ... שללא ספק יש לזה השלכות על ההשגה שלנו בתורה ובעבודת ה'... ובמקביל יש לזה השלכות על התובענות שיש כלפינו בהתנהגות שלנו בארץ אשר עיני ה' אלוךך בה... צריך לדעת שכמו ששבת קודש זה צינור השפע שכל הששה ימים מתברכים ממנו... ככה שבת הארץ זו אותה בחינה...

כלומר: הסיבה שבשבת קודש אנחנו צריכים לפרוש מל"ט מלאכות... כי כעת ה"תור" של ה' להשפיע ולהריק את השפע המקורי לכל השבוע ולכן אנחנו צריכים להסתלק מהזירה... כדי לא להפריע... אחרי שה' השפיע את השפע... כעת אנחנו נכנסים לתמונה של חובת ההשתדלות במשך הששה ימים... על אותו משקל: שנת השמיטה זו השנה שבה הקב"ה מצוה את ברכתנו עלינו!! כעת השפע מגיע ישירות מה'... וכשהשפע מגיע ישירות מה' כאן אנחנו צריכים להסתלק... כדי לא להפריע... זו הסיבה שגם בשנת השמיטה יש איסור מלאכה... הההלל... אל תפריע... אל תתערב לה' בהשפעת השפע... כעת אתה רק יכול להפריע... (נסית פעם לעזור לרופא שיניים בעבודה? הילד שלך ניסה פעם לעזור לך לסחוב?? נכון אתה מוותר על העזרה?? כמובן שהדוגמאות חיוורות מאוד...) על החיות הקודש כתוב: "בעמדם תרפינה כנפיהם!!" כלומר: כשהחיות הקודש עומדים לפני ה'... הכנפיים שלהם מתרופפות... כי כעת ה' משפיע דרכם ולכן הכנפיים שלהם מתכנסות כי כשה' משפיע הם לא מתערבים...

זו העבודה שלנו בשנת השמיטה בכלל ובשבת קודש בפרט: בעמדם תרפינה כנפיהם!!! להתרפות... להוריד כנפיים... לישא את העיניים לשמים באמונה תמימה ולדעת שכעת אנחנו ניזונים היישר מהמקור... אה... זה לא כ"כ רלוונטי בשבילנו?? סו"ס אנחנו לא חקלאים?? אבל אז מה... שנת השמיטה זה קדושה!!! קדושה זה משהו שמקרין לכל הכיוונים!! זה ההבדל בין קדושה לטהרה... טהרה זה משהו נקודתי... הטהור טהור והטמא טמא... הטהור כל היום צריך לברוח מהטמא שלא יטמא אותו... אבל כשמדובר בקדושה?? קדושה זה משהו שמקרין!!! אי אפשר להישאר שאנן מול קדושה...

שמעת פעם על מושג שנקרא "התרחבות גבולות הקדושה"?? אני לא יודע מאיפה נלקח המושג הזה... אבל היום משתמשים הרבה מאוד במושג הזה... בכל מצינו של קהילה אתה רואה את הכיתוב: נטלו חלק ושותפות בהרחבת גבולות הקדושה בקהילתנו...

אבל תכל'ס זה בסה"כ לשון מושאלת... (כי המילה קדושה לא כ"כ קשורה כאן... תגיד תורה... יידישקייט... תגיד טהרה... מקוואות... תגיד הלכה... אבל עזוב... לא באתי כאן להיתפס על מילים...) אבל אתה יודע איפה המקום היחיד בתורה שבאמת מצינו מציאות עובדתית של התרחבות גבולות הקדושה?? רק בקדושת שביעית!!!! למי שידוע... בפירות שביעית יש הלכה מיוחדת שאין אותה בשום דבר אחר בתורה... **שביעית תופסת את דמיה!!!** מה הכוונה תופסת דמיה?? העניין הוא כך: לדוגמא: פירות מעשר שני הם קדושים... אם חיללת אותם על כסף... הקדושה עוברת מהפירות ל--כסף!! מעכשיו הפרי נהיה חולין... והכסף נהיה קדוש... ככה זה גם בבהמת הקדש שנפל בה מום, אתה מחלל אותה על כסף... הבהמה נהיה חולין והכסף נהיה קדוש במקומה... אבל!!! בפירות שביעית זה שונה!!! השביעית תופסת דמיה, אם אני קונה תפוח של שביעית בשני שקלים... השני שקלים מצד אחד מתקדשים בקדושת שביעית... ומצד שני התפוח נשאר קדוש!! הקדושה לא עוברת לכסף... הקדושה רק מתרחבת... עד עכשיו היה רק תפוח קדוש... ועכשיו נהיה **התרחבות גבולות הקדושה**... הקדושה התרחבה גם לכסף... כזו תופעה אנחנו מוצאים רק בקדושת שביעית!!!!

אז בבקשה... ניקח זאת לתשומת לבנו... קדושת שביעית היא מדבקת במיוחד... עברנו שנה וחצי של מקדם הדבקה מאוד קשה בדמות קורונה... ועכשיו יש לנו פיצוי... יש לנו את קדושת שביעית שהיא גם מדבקת... אבל זו קדושה שמדבקת!!! זה לא מתחיל ונגמר באדמה... אל תהיה תמים... אל תהיה כמו המאומתים האלו שחושבים שהם לא ידביקו... קדושת שביעית מדבקת... את מי? את מי שמוכן להידבק בה... את מי שמוכן להסתער עליה... את מי שיחליט בעשרת ימי תשובה הזה: אני רוצה לשמוח בשנת השמיטה!!! לא להיאנח... אוף שמיטה... כן... יכול להיות שזה יהיה כרוך בעבודה... אבל שנת שמיטה זו זכות... שנת שמיטה זו ברכה... אם היינו מבינים ששנת שמיטה יכולה להביא לנו נחת מהילדים ופרנסה ברווח היינו שמחים איתה... היינו מחפשים להיטפל עליה... להתחייב בה... להחמיר בה... לא לחפש איך להתפטר ממנה... לא לחפש כל דרך איך לעבור לצידה ולצאת ממנה בשלום... נבין ונפנים ששנה מבורכת לפנינו!!! שנה של ציוות את ברכתי שזה רלוונטי ומקרין על כל מי שדורך על אדמת ארץ ישראל... אגוטע שבת ארץ ישראל...

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל את הגיליון בשירות פקס באמצעות שיחת טלפון:

0795319191

רוצה שעוד אנשים יקראו, כסוך, את העלון?

קדימה!

זה זמן להצטרף לשותפות בה"ק להחזקת העלון..

ותהפוך שותף קבוע בזכויות החזקת העלון!

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בנק פאי

סניף 182

השבון 747815

באשרא: "נדרים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

תודה מראש!!!

גמר חתימה טובה לקוראינו היקרים ולכל בית ישראל!

שלילת כמה טעויות שהשתרבו מגיליון זה...

כמידי שנה תמכתי יתדותי במאמר חז"ל שכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו... כי אם אצטרך למסור כאן את רשימת ההתנצלויות על כל מיני טעויות שנכתבו בשנה האחרונה, (חלקן שנויות במחלוקת... כלומר: היו כאלו שהסכימו וכאלו שביקרו...) הרי היריעה תכלה והרשימה לא תגמר... ואם אני אקח יותר מידי ללב את ההיקף של כל טעות שנכתבת כאן... מי יודע איזה השלכות יכולות להיות לזה... ולך תתקן את זה... הרי אם אעשה את השיקולים האלו... אני אפסיק לכתוב את העלון הזה... אז בשביל זה יש מאמר חז"ל שמרגיע את כל אלו שעוסקים בזיכוי הרבים ונותן להם את הביטוח... אתם תעשו את שלכם!!! תשתדלו לחזק את כלל ישראל... תעשו מאמץ עליון לא לעשות שגיאות!!! וזהו... יותר לא לבחוש בזה... לא להיכנס לנערווען... וכאן המקום באמת לתת כח לכל אלו שחוששים לקפוץ למים... מכל מיני חששות... שמי יודע... אולי אעשה טעויות... ואחריתן מי שורנו... אין מקום לחשש הזה... כי על כל טעות אחת שתעשה... הרי על הדרך תחזק עשרות יהודים בשלל נושאים ואת אחריתם של החיזוקים האלו אתה כן "ישורנו"? כאן מגיעה ההבטחה של "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו" בשביל לצאת לדרך!! אבל כמובן זה לא אומר שיש פה הפקרות... זה לא אומר שהיד כבר קלה על ההדק... זה מסוג הדברים שעליהם נאמר "ויראת מאלוקיך אני ה'..." עכ"פ אחד הדברים שנותנים לי באופן אישי תחושה פחות כבדה זה עצם צורת ההגשה של גיליון זה... שהוא מוגש בצורה של כמעט פשוט... אין שום הסכמה של רב על הנכתב... וזה גם לא בנשיאות אף אחד... לא צריך להסכים עם הנכתב ומי שחושב אחרת יכול להשמיע את דעתו בדרך כלל אני מאוד כנוע לביקורת!!! (לצערי אני די נמושה וכל מי שמחמ על ביקורת נבהלת... נרתעת... וחזרתי בו... כל אחד שמתקשר אלי וצועק עלי למה אתה כותב כך וכך? איך אתה לא מפחד? איך אתה לוקח אחריות? אני עונה לו: קבלתי!!! קבלתי את הדברים שלך!! אני מהיום מפסיק לכתוב כך... אני מהיום אכתוב כמו שאתה אמרת... ואני אומר את זה בכנות... כי אני באמת נכנע לביקורת... אבל!!! אני תמיד מוסיף משפט אחד: אני פונה לאותו אחד מהעבר השני של הפלאפון ואני מודיע לו: תדע לך שאתה כעת לוקח אחריות על זה שאני שיניתי גישה... כי בגללך אני עכשיו משנה גישה... אם תראה בשבועות הקרובים שיניתי גישה בנושא פלוני זה עליך... ויש לציין שחלק גדול נרתעים... פתאום אותו אחד מתחיל להסתפק... הוא כבר קצת מסתייג מהנחרצות שלו... ואני מבין אותו!!! הוא בסה"כ התקשר לטעון לי: איך אני לוקח אחריות... אבל הוא לא התכוין לקחת את האחריות במקומי... אז זהו!!! שתדע שבגיליון זה, זה הסגנון... אני לא איזה רשכבה"ג שיושב בלשכת הגזית ומתחן את כלל ישראל... אני יהודי בדיק כמון... אני כותב דברים ולוקח אחריות עליהם... עד!!! עד היום שאתה תחליט סופית שאני טועה ואז תקשר אלי ותעיר לי ואני אקבל ממך... ואז יגיע תורך לקחת אחריות על שינוי התכנים.)

עכ"פ ישנם כמה טעויות שכו זכורות... גם סמוכות ונראות לימים אלו... ובקצרה ממש:

הטעות האחרונה... ממש לפני שבועים... נכתב כאן בגיליון מאמר שולי... על הנושא של "על חטא שחטאנו לפניך בעיניי רמות" והסברתי שזה הולך על מי שחש מעצמו ומרגיש שהוא האדם השלם ביותר בבריאה ומאשרת האדמה שהוא דורך עליה ואשרי מי שזכה לשמש אותה... והבאתי דוגמה מהידור מסוים שעשיתי שהשתדלתי לכונן ב"ג מידות של רחמים שכולם לא מקפידים על זה... עד שגיליתי שבמקום לכונן... רוב הזמן אני עסוק בלכונן שאני... כולם כ"כ לא מכוונים... ורק אני כזה צדיק שמכוון... וכתוצאה מזה הפסקתי את המנהג הזה... עד כאן דרתי!!! משום מה התקשרו אלי כמה בעקבות המאמר הזה והזדעזעתי מהמסקנות שהם הסיקו ממנו... אחד טען לי שעד עכשיו הוא הקפיד להגיד "אשר" ככוונה... והיות והוא הרגיש "עיניים רמות" אז הוא הפסיק... ועוד כמה טענו לי שזה מה שהם הבינו... אם אתה מרגיש עיניים רמות בזה שאתה יותר טוב... אז תפסיק...

חס ושלום!!! נפתח על הראש??? איך הבנתם ככה?? רק זה חסר לי על הראש... להגיע ליום כיפור עם יהודי שהפסיק להגיד "אשר" ככוונה בגללי... מה עשיתי לך שאתה מפיל עלי כאלו תיקים מיותרים בימים הנוראים...?? אז חשוב לי להבהיר: אני התכוונתי שאם אתה מרגיש עליונות ונבוקדות יתרון יותר מחבר שלך בגלל שאתה מקפיד יותר ממנו ב--נניח בפירות שביעית לדעת החז"א (שחבר שלך לא מקפיד על זה) אז קח בחשבון שיש פה התקדויות... אמנם הפקדת סכום נכבד של דקדוק הלכה... שבוזה אתה באמת יותר ממנו... (עכ"פ לשיטתך) אבל במקביל משכת מזמנים של "עיניים רמות" שזה אחד מז' דברים ששנא ה'... ממילא בבורה התחוננה יתכן שבמצב חשבון נשאת באותו סטטוס... ולכן מה??? לכן מה עושים?? לכן אולי מפסיקים להקפיד על דקדוק הלכה בפירות שביעית?? לא!!! ממש לא!!! אל תהיה טיפש!!! תמשיך להקפיד... תמשיך להגיד "אשר" ככוונה ו... ובמקביל תפסיק להסתכל עליו בעיניים רמות... תעשה לעצמך סדר בראש ש-לי אמנם יש הנהגה יותר טובה מחבר שלי... אבל זה לא הופך אותי להיות הטווס המגונדר שעל במותימו תדרוך ולמחוק אותו... (הסיבה שאני הפסקתי לכונן ב"ג מידות זה בגלל שגיליתי ששמונים אחוז מהכוונה עצמה היתה עיניים רמות... הבנת???) אני מקווה שהמסר ברור...

עוד נקודה: בייחס למאמר שנכתב בשבוע שעבר בעניין האינטרנט... הועבר מסר חד ונוקב: שכל מי שיש לו השפעה צריך להעיר ולמחות באנשי ביתו ובאנשי עירו... ולו בשביל שהוא לא יענש בעקבותם... וגם כאן הגיעו כל מיני תגובות... מכל מיני בחורים צעירים שהחליטו לקחת את החוק לידיים ולתת על הראש לכל מיני מבוגרים מהם... או אחים נאשרים... אז זהו!!! שבכל דבר צריך להפעיל שכל! ובהרבה פעמים מדובר בסיטואציות רגישות... שאמנם הוא מחזיק סמארטפון... אבל הוא בשלבי התקרבות... ומה נגיד על אבא שמחזיק סמארטפון וכי לבן שלו יש רשות למחות בו באגרסיביות?? ברור שלא!!! בכל דבר צריך להפעיל שכל! ומי שאין לו שכל... לא כולם צריכים לסבול מזה...

ואסיים בהתנצלות אודות ארגון קדוש שעוסק בהצלת חיים ממשית ורוחנית בדורנו שאם נשתמש בשפראך של עש"ת... ניתן לומר שהארגון הזה מסלק הרבה מאוד קטגוריה מעל כלל ישראל... מדובר בארגון שעומד בחוד הניתן וצועק את הצעקה במקומו על פגעי הטכנולוגיה... ואילו באחד מהמאמרים בגיליון השתרבה נימה מסוימת שזה לא הכצעקתה... כאילו יש שם קצת הגזמה בנתונים... (מי שקרא את המאמר ברצף, הבין שזה הגיע בתור ה"א" ואח"כ הגיע האיפכא מסתברא כדרכו של גיליון זה...) אבל היו כאלו שכנראה התמקדו מידי בהווה אימינא ופירשו את זה כנימה של חוסר הערכה לאותו ארגון... **ולא!!! ממש לא!!!** מטרתו של אותו מאמר הייתה להיפך הגמור!!! ומאוד חשוב לי לשלול מכל מי שחשב כך... והייתם נקיים מה' ומישראל... להסיר עכ"פ מעצמי את החשד הזה... ולא נותר לנו אלא לחזק ולאמץ בכל דרך את אלו שעושים את העבודה הכ"כ קשה בשבילנו... ויהי רצון שיתמו חטאים מן הארץ...

בחודש תשרי לא יצאו גיליונות מודפסים, הגיליון הבא יצא אי"ה בשנת התשפ"ב בחודש מרחשוון - פרשת נח,

גיליונות יחידים ניתן יהיה לקבל גם בחודש תשרי, בבני ברק, משפחת דרייפוס רח' חז"א 34 פינת דסלר.

לקראת חג הסוכות הממשמש ובא

יצא לאור הקונטרס

מה תשתוחחי

בענייני ימי חג הסוכות הנפלאים, והימים שלפניהם, מלוקט מוחד מאמרים שחלקם נכתבו בגיליון זה,

בפלא': 0548446691

ניתן להשיג במוקדי המכירה של הגיליון.

מה בחוברת??

- האם זה לעניין לבנות סוכה באמצע עשרת ימי תשובה... סליחה!! התבלבלתי... אני בונה סוכה בעש"ת... זו עובדה... (אין לי זמן אחר) אבל אני על קוצים... אני מרגיש שזה לא קשור עכשיו... אולי יש בכל זאת איזה קשר?
- איך משמרים את הקבלות שקבלנו בראש השנה ויום כיפור?? איך כעת מקבעים אותם בתוך החיים??
- למה הסוכה של דוד כ"כ לא יציבה?? למה היא כל היום נופלת?? למה צריך שהרחמן כל פעם מחדש יבא ויקים את סוכת דוד? מה פשר החגיגה של שמחת בית השואה
- סיבב ניסוח המים... וכי זה פארק המים?? ומה זה קשור ל"כל משריך וגליך עלי עברו?"
- האם יש אפשרות לשמוח בשמחת בית השואבה בתוך חיק הסוכה... חיק המשפחה או שאין סיכוי?? חייבים את המצב ואת האוירה ואת הדחיפות והתזמורת??
- מילא לפי ר"א שה' הושיב את ישראל בעוני כבוד... זה בהחלט מרגש... היינו ב"עניים..." אבל לפי ר"ע שסוכות ממש עשו להם... מה מרגש ב"למען ידעו דורותיכם" שבדיקטים הושבתי את בני ישראל??

מאמר מיוחד לבני עליה... ערב

יום כיפור...

אחד ממוקדי ההתעניינות הכי דומיננטיים בליל יום כיפור בבית המקדש היה זה לשמור על הכהן גדול!!! לשמור עליו שחש ושולם לא יארע לו טומאה... ועושים מזה טראסק שלם... יש חפ"ק שלם שמופקד על הנושא הזה... יחידת קומנדו מיוחדת ובעיקר מגוונת שהיא אחראית להתעסק עם הכהן גדול באותו לילה... מדובר בתכניה מאוד עשירה מגוונת... בהתחלה מדברים איתו על נושאים מרתקים וסיפורים מעניינים... בספר איוב ועזרא ודברי הימים... אח"כ יש מקהלה... שרים לו כל מיני שירים... חוץ מזה יש אנשים שדואגים להסתובב ברחובות ירושלים ולעשות מנגינת רקע של קול הברה כדי שהכה"ג ירגיש כמו "ליל ששי" ואז אפילו אם הוא יהיה עייף הוא לא יצליח להירדם (ראיתם פעם ישיבוחר נרדם בליל ששי???) ואם בכל זאת אחרי כל העקשען והמממצב שעושים לו... אם בכל זאת הוא עייף והעניינים שלו נעצמות... אז מבקשים מהכה"ג: עמוד והפג אחת על הריצפה - תראה לנו איך עושים קידה... אומר רש"י במקום: עמוד והפג אחת- **שחוק לנו** פעם אחת על הרצפה להפיג שנתך!!!

אתה קולט?? מבקשים מהכה"ג שיעשה משהו שיש בו שחוק!!! קידה זה משהו שמעורר שחוק!! (אגב: מה מצחיק בקידה?? אז אין שאני מבין... זה לא שקידה זה משהו מצחיק... אלא זה כמו התקיעות האלו שעושים אחרי התפילה בר"ה... שמגיע אותו אחד שמומחה בתרועה תימנית ובצברים של מנהג פולין והוא עושה את זה טוב... ואם שמת לב כולם מחייכים... כל מי שנמצא שם ושומע את התקיעות מחייך!!! מה זה החיך הזה? זה לא שחוק של בדיחה... זה שחוק של... של אוה... "הוא עושה את זה טוב..." נראה לי שזה השחוק המדובר כאן... קידה זו פעולה שצריכה מיומנות מיוחדת... וכשהכה"ג כעת מדגים לנו איך הוא יודע לעשות את זה... והוא עושה את זה "טוב"... זה מעורר סוג של שחוק... הנה... ראית איך הוא עשה את זה... אתה בטח מבין על מה אני מדבר) **ואני עומד ושואל: רבנו של עולם!!! להזכירכם!!!** אנחנו נמצאים כעת בליל יום כיפור!!! מדובר כאן בכהן גדול ביום הגדול ביותר בשנה ובמקום הקדוש ביותר בעולם... ו... ומה עושים איתו כל הלילה???

כל מיני פיצ'פיקעס... שחוק... סיפורים... שרים... מה זה הדבר הזה???

אפילו אני לא מעיז לעשות כזה עקשען ביום כיפור... אני מבין שזה לא מתאים ליום כיפור... ואילו בבית המקדש... חגיגה שלימה... שחוק!! עושים צחוק... ועוד עם מי?? עם הכהן גדול שאמור מחר להיכנס לפני ולפנים... וכי זו עבודת ההכנה של הכה"ג לקראת ביאתו לפני ולפנים...???

אז למייעשה זה לא שאלה... כי המשנה באמת מסבירה למה עושים את כל זה... המשנה אומרת שהסיבה שעושים את כל הטראסק הזה בגלל שאנחנו מפחדים שהכה"ג יטמא בלילה... בקיצור: אנחנו חוששים שיהיה לו נפילה בענייני קדושה... וכידוע שמקובל מקדמונים שכל כתות החיצונים מנסים להתגרות בכה"ג ומכוונים אליו את כל התותחים וממילא צריך פה נס מיוחד שהם לא יצליחו... ולכן עושים את כל הבלגן הזה...

אבל היא גופא!!!! את זה עצמו אני לא מבין: אני יודע שאם יש בחור שהוא עלול ליפול בקדושה... בשביל זה יש שובבי"ם... יש תשובה... יש ספרים מאוד תובעניים שמדברים על מעלות נוטרי יסוד... ויש ציטוטים נוראים מהזה"ק בחומרת העוון של כגם ברית קודש... ויש גם תיקונים... יש היום כאלו שעושים תיקנים כדי להתגבר על הניסיונות בקדושה... (והם טוענים שזה עובד מאוד חזק) בקיצור: יש כל מיני מסלולים איך להתמודד מול ניסיונות בקדושה... אם ככה... אותו דבר אצל הכה"ג... אם אנחנו חוששים שיהיה לו נפילה בקדושה... אז בשביל זה כתבתי ספר שנקרא "וימאן" שיזמינו אותו ואני אמסור לו שיחה נוקבת במעלת כח היחיד... וכמה נחת רוח יש לה' על כל רגע שאתה מתגבר ואתה שומר על עצמך ולא נופל... במקביל שיביאו לכה"ג את הרשימה של העושים הנוראים שכתובים בראשית חכמה למי שפוגם... ואולי גם נעשה לו תיקון... סו"ס יש תיקונים שמקובלים מקדמונים שמועילים לפגם יסוד... ותכל'ס... במקום לנגוע בנקודה ולטלטל את הכה"ג שישמור על עצמו... במקום זה אנחנו עושים לו ערב כזה מעניין וסוחף... עם צחוקים... מה הסיפור פה?? אני חושב שזו שאלה עצומה!!!

אז זהו!!! שכאן טמון יסוד מהותי בהתמודדות בענייני קדושה שחובה על כל בחור בן עליה לדעת אותו... הענין הוא כך:

כשיש ליהודי התמודדות בענייני קדושה... **מאוד תלוי מי המתמודד!!!** כשמדובר בסתם יהודי פשוט... כאן הכתובת רשומה על הקיר... אדוני היקר: תתחיל לשמור על העניינים... תפסיק לנבל את הפה... תפרוש מכל מיני חברים רעים שלוקחים אותך למחוזות מפוקפקים... תתנתק מפגעי הטכנולוגיה... בקיצור: בחור ישיבה קלאסי פתוח ועדכני שמכיר את העולם... אם יש לו ניסיונות בענייני קדושה השיעורי בית מאוד ברורים... יש לו רשימה של אחד שתיים שלוש ארבע מה לעשות... ויש!!! יש מה לעשות...

אבל!!!! כשמדובר בכהן גדול ? ? ? ? כשמדובר בבחור בן עליה שהוא בבחינת שבעת ימים קודם יום הכיפורים מפרישין כה"ג מביתו ללשכת פרהדרין... וכל אותם ימים הוא זורק את הדם והוא מקטיר... בקיצור: מדובר בבחור ישיבה קדוש שכל כולו שתול בבית ה'... מונח בעבודת ה'...

כשלבחור כזה מגיע התמודדות בענייני קדושה??? כאן כללי המשחק הם אחרים לגמרי לגמרי!!! כאן זה לא בחור שצריך להתחיל לשמור על העניינים... והוא גם לא צריך להתחיל לפרוש מכל מיני קליפים למיניהם... זה לא הנושא!!! פה השיעורי בית הם אחרים לגמרי לגמרי!!!

פה יש מלאך שקוראים לו יצר הרע... שיש לו לפעמים רשות לעזוב את כל החוטאים ולנסות להתגרות דווקא בתלמידי חכמים... (סוכה נב). כן... לפעמים ניתנת רשות ליצר הרע לנסות לבצע מחטף!!! לגנוב את הבמה... הנה... כעת ליל יום כיפור... כל העניינים נשואות לקודש הקדשים... לכה"ג קדוש ה'... והיצר הרע מורחק מהזירה הזו... ויש לו רשות לנסות... לכה"פ לנסות לגנוב את הבמה!!! והוא מנסה

להידחף... הוא מנסה להפיל את הכה"ג בענייני קדושה... ואם אנחנו נעשה מזה עסק ונגרר אחרי ההסלמה שהוא מנסה ליצור... היצר הרע כבר פותח שמפניות!!!! הוא לא רצה משהו אחר... כי היצר הרע לא באמת מתיימר להחטיא את הכה"ג... הוא בסה"כ רוצה גם להיות בבמה... והיות וביה"כ"פ השטן לא מופיע בכלל (לית ליה רשות לאסטוני) אז הוא בסה"כ רוצה להופיע שם!!! לשים את החותמת שלו... זה הכל... ואם אנחנו ניתן לו את התענוג הזה... ונתחיל לחזק את הכה"ג בענייני קדושה... היצר הוא ניצח... ולכן אנחנו אמנם נאבקים נגד הניסיונות של היצר הרע להפיל את הכה"ג... אבל המאבק הוא לא חזיתי... המאבק נעשה בצורה עקיפה... אנחנו פשוט עסוקים בפעולות הסחה... אנחנו לא בוחלים בשום אמצעי הסחה... אפילו של צחוק... העיקר להוריד את היצר הרע מהבמה מבלי להכריז את השם שלו בקול...

כלפי מה הדברים אמורים???

הכהן גדול ביום כיפור הוא בסה"כ מדגם לבחור ישיבה הבן עליה במשך השנה... גם לבחור בן עליה יש לפעמים ניסיונות בענייני קדושה... כן... מותר לדעת שזה נורמלי!!! זה קורה!! דא עקא שהיות ויש לנו עסק עם בחור ירא שמים מרבים... והוא מאוד מתוסכל מהניסיונות הלא סימפטיים שמגיעים אליו... אז הוא נחוש להתגבר עליהם בכל מחיר... ואז מה הוא עושה...?? הוא מחפש את השיטות המוכרות איך מתמודדים בענייני קדושה... וכאן עלולה להיווצר טעות!!! בן עליה יקר: אתה צודק... מי שיש לו נפילות בקדושה צריך לקדש מלחמה ומאבק בלתי מתפשר... אבל אל תשכח שרוב החברים שלך שיש להם נפילות בקדושה יש להם שיעורי בית מה הם צריכים לעשות!!! הם צריכים לשבור את התואם כשר שלהם... הם צריכים להתנתק מכל מיני חברים ומכל מיני תכנים אחרים ובשביל זה יש ספרים וחיזוקים שמיועדים עבור התחום הזה... אבל אתה???

שתהיה בריא... מה אתה קשור לסיפור הזה... אתה ב"ה בחור קדוש... מנותק מכל חשיפה לא טהורה... אתה חי בסביבה סטרילית ונקיה וירבו כמותך בישראל... רק מה?? ליצר הרע מותר להתקנאות בך... זה טבעי... טבעי מצידו שהוא רוצה לגנוב את הבמה ולדחוף את עצמו לחדור אליך... כאן??? בכזה מקרה?? העבודה שנדרשת ממך זה בדיוק ההיפך!!! לא לנהל נגדו מאבק חזיתי... רק לא חזיתי!!! אל תתחיל להתעסק איתו... אל תתחיל ללמוד ספרים וחיזוקים ותיקונים ולהתקשקש סביבו... כאן העבודה שנדרשת ממך זה אמנם להיאבק!!! לצאת למאבק נחוש!!! אבל מאבק נוסח ליל יום כיפור בלשכת פרהדרין... הנה... תראה איזה מאבק איתנים הולך שם... איזה צבא וכמה משאבים משקיעים שם... אבל שים לב... שום דבר לא חזיתי!!!

כל הנושא הוא איך להעסיק את הכהן גדול... איך אפילו להצחיק אותו... איך להסיח את הדעת... איך לספר לו סיפורים... לא משנה מה... העיקר שהיצר

הרע לא יגנוב את הבמה... יש פה התעסקות מאוד רצינית אבל באופן עקיף...

תכל'ס... כלפי מה הדברים אמורים???

בענייני קדושה לשם שינוי... יש כללי משחק שונים... שאנחנו מתקשים לעכל אותם... כי מטבע הדברים... כשאנחנו מדברים על ענייני קדושה אנחנו אמורים לדבר על דברים קדושים... אז זהו שלא!!! אני אתן לך דוגמא קצת קיצונית... סודות מהמטבח... ידוע שהמשגיח הרב וולבה זצ"ל עודד בחורים לשחק כדורגל... והיו כאלו שמאוד הזדעזעו מזה... מה... ישיבוחר קדוש משחק כדורגל טמא?? זה לא מתאים לאווירה הקדושה של הישיבה... אבל מי שידוע (היום מותר לגלות כי זה לא רלוונטי... בשום ישיבה אין מגרש כדורגל) הסיבה שהרב וולבה עודד בחורים לשחק כדורגל... כי הוא הבין שחלק נכבד מהנפילות בקדושה של בחור ישיבה... נובע מזה שהוא לא עיף!!! ולמה הוא לא עיף?? כי הוא לא מתאמץ פיזית... לכן הרב וולבה רצה להכניס את הכדורגל הטמא משיקולי קדושה מובהקים!! אתה קולט את הראש הזה?? עזוב... אל תתחיל לשחק לי כעת כדורגל (כי לא תצליח... מאוחר מידי... אני ניסיתי ולא הצלחתי...) אבל תפתח ראש!!! תבין שכשיש לבחור בן עליה התמודדויות בקדושה... לא תמיד הפתרון הוא חזית... לא צריך לחפש את הספר הכי תקין שמדבר על ענייני קדושה... לא!!! יתכן שאדרבה... צריך להסיח דעת בכל מיני דרכים אחרות...

הנה לך... אנחנו לא בוחלים באופייה להגיד לכה"ג לעשות ביצוע של קידה שיגרום לצחוק... ולו בשביל להסיח דעת מנפילות בקדושה...

בקיצור: בא נדבר ישר ולעניין:

בחור בן עליה קדוש שיש לו התמודדויות בענייני קדושה... על פי רוב זה נובע מבועה שהוא נכנס אליה דווקא כתוצאה מהשמרנות החיובית שלו... לדוגמא: את השורות הבאות אני כותב בהירות גדולה: בהרבה מהמקרים בחור בן עליה קצת מנותק מהחברה... ולמה???

אחת משתי הסיבות: או שהוא פשוט מתרחק מהחברה... כי האווירה החברתית זה סתם מקשה אחת של לשון הרע וביטול תיירה והם סתם כל הזמן מורידים אותי מהרצינות של אלול ושל חנוכה ומהרצף של העבוייה... (שישאר בינינו... אם אתה בחור עוייב אתה מבין אותי) אז סיבה אחת למה בן עליה לא מסתדר עם החברה... אבל יש עוד סיבה מזוית אחרת... בחור בן עליה זה אומר שאתה לא מחובר לקוי נייעס... אין לך בנגן עשרות קליפים... לא קורא שבועונים חרדיים ואולי גם לא קורא עיתונים בכלל... וגם מסתמא אין לך פלאפון... (אז מילא אם היית מוקף בעוד מאה בחורים בני עליה כמון שגם להם אין את כל הדברים האלו... בסיייד... יש לכם את העולם שלכם... אתם מסתדרים... אבל- הרבה פעמים מדובר בבחור בן עליה שמור שמוקף בעשרות בחורים שהם כן מחוברים לכל מיני מושגים... ממילא... מטבע הדברים אתה נשאר קצת בודד... יש נתחים נכבדים בחיי החברה שאתה מנותק מהם...

ממילא אתה לבד!! ומקובלנו שמי שנמצא לבד... הוא משועמם... **כן... אתה משועמם...** ושיעמום זה משהו שבאופן טבעי מזמין כל מיני הסתבכויות רגשיות (ואצל בחור בן עליה זה עלול להיות בענייני קדושה... שתבין: אם הרמב"ם אומר: "אין מחשבת עריות מצויה אלא במי שלבו פנוי מן החכמה"... אז בייחס לבטלנים הרמב"ם הזה תובעני... תפסיק כבר להתבטל... תעשה משהו עם עצמך... אבל אצלך זה לא ממוקם תובעני... אתה לא בטלן... יש לך פשוט מדליה עובדתית שאתה קצת בודד וממילא משועמם... אל תבהל להכיר בבעיה הזו כי זו גאוותך!!! אכמ"ל... אבל גם אני זכיתי להיות משועמם מהסוג הזה... היום אני יודע שכל מה שיש לי מגיע משם...) ממילא... אם אתה מזדהה עם מה שאני אומר... אז במקום למצא עוד ספר שמדבר על קדושה... או במקום ליזום עוד התנתקות ועוד התכנסות שתבודד אותך מהעולם החיצון יותר ויותר עזוב... יתכן שאצלך הכיוון הוא קצת... קצת הפוך... אצלך הנושא הוא תעסוקה!! אתה צריך חברים... אתה צריך שיהיה לך עם מי לצחוק... אתה צריך שיהיה לך קול הברה בליל ששי... שאם חס ושלום יהיה לך יצר הרע לפטפט בלי ששי... אז שיהיה לך עם מי!!! (כמובן שיהיה לך חברים כן גוונים שתוכל לפטפט איתם) אתה צריך להיות עסוק!!! אתה צריך שיהיה לך חברים שתוכל לעשות איתם צחוקים... כן... צחוקים... (אתה יודע איזה נחת רוח יש בשמים לראות שני בחורים בני עליה שסיימו סדר ג' ועושים קצת צחוקים... צחוקים טהורים... בלי רוע... בלי לשון הרע... בלי ניבול פה... סתם "בחורים המתענגים בריצתם ובקפיצתם" מה... צחוקים זה חייב להיות "ויקומו לצחק"?? אי אפשר לצחוק כמו בן עליה...?? אתה תוכיח שאפשר... האמת היא שכבר הכה"ג הוכיח שכן... עמוד והפג אחת על הרצפה) אסור לך להרגיש לבד!!! עכשיו: איך נהיים עסוקים?? איך עושים את כל זה?? עזוב אותי... תשבור אתה את הראש... אבל לפחות תדע שיש כזה כיוון... לפחות תדע שיכול להיות שהכיוון הוא אחר לגמרי ממה שאתה מדמיינ... (רק זה חסר לי... שבתור תשובה על נפילות בקדושה אתה תעשה לי תענית דיבור... אתה מבין את האבסורד?? לפחות תדע שיתכן שהנפילות שלך מגיעות דווקא מהפרישות הזו... בינינו... אחת הסיבות המרכזיות למה בחור בן עליה בודד... זה לא בגלל הסיבה שהזכרתי מקודם... אלא בגלל שהוא מצד עצמו מתרחק מהחברה...) הנה לך... הכה"ג לא נכשל בקדושה בליל יום כיפור... בזכות מה... בזכות החבורה המשעשעת הזו שעשו לו מעניין באותו לילה... וככה הם גירשו את היצר הרע באלגנטיות... אם הם היו מוסרים לו דרשות של חיזוקים בענייני קדושה היצר הרע היה רוקד כל הדרך אל הבנק... דוגמא נוספת: להוציא את המרץ... אתה בחור צעיר... יש לך מרץ... המרץ הזה הוא לא שלי... אתה מחפש עקשען... מותר לך... אז כמובן שיש בחורים שמוציאים את המרץ בצורה שלילית... אם זה ברישיון או זה בכדורגל (עכ"פ לשיטתך...) אבל מרץ יש וצריך להוציא אותו!!! מותר לך להגיע עיף בלילה... בן אדם נורמלי מגיע בלילה עיף למטה... ואם אתה לא מגיע עיף... אז אני אמנם מאוד מבין אותך... כי אתה באמת בחור בן עליה ואתה לא עושה שום דבר חוץ מללמוד... אבל אם לפני שבועיים היית לך איזה מחשבה **זרה** האם לפתוח איזה גמ"ח בתוך הישיבה... ומיד נזפת בעצמך והיה לך ברור שלא!!! למה?? כי זה יוציא אותי מהלימוד... אני אצטרך להתרוצץ וללכת ולחזור... אדוני היקר: אל תדחה את זה על הסף!! (יתכן שבסוף כן תדחה את זה ממכלול שיקולים... אבל לא על הסף) כי נכון שאתה צריך להיות מונח בלימוד... אבל תכל'ס אתה גם צריך להוציא מרץ... והיות ואין לך על מה... אז לא צריך לשלול על הסף אפשרות של התעסקות מסוייגת בצרכי רבים... (כמובן: שכל דבר עם שיקול דעת... אם יש לך נטיה לעסקנות... אז צריך להיזהר מזה וכו' וכו')

ועוד נקודה אחת אחרונה: הנושא של תלותיות!!!

תלותיות זה אחד המשברים הגדולים ביותר שיש לבחורים... זה לא פוסח על בחורים בני עליה... וצריך לגשת ולטפל!!! אי אפשר לטייח!! אסור לטייח!!! אין כמעט פתרון רוחני לתלותיות... כי הפתרון הוא מקצועי!!! כן... צריך לדעת שיש כל מיני הסתבכויות של בני עליה שהם לא בהכרח קשורות לארון הספרים התורני... יש בעיות שהפתרונות שלהם זה בשמיעת שירים... ובהוצאת מרץ... ובהרבה מצב רוח... וביציאה מכל מיני בועות בחיים...

עכ"פ אני מקווה שהמסר הובן... **היסוד הוא ברור:** בהתמודדויות מול קדושה לא תמיד המאבק הוא חזיתי!!! וזו הסיבה שיש גדולי עולם שלא דיברו על ענייני קדושה... זה לא שהם טיחו את הבעיה והתעלמו ממנה... אלא הם פשוט דאגו לזה מזוית עקיפה!!!

כי כשמדברים על ענייני קדושה ממאבק חזיתי... זה נכון!!! אבל בייחס למי?? בייחס למי שיש לו באמת בעיות... מי שיש לו שיעורי בית משמעותיים... ואני מודיע מראש: אני אמשיך לכתוב כאן בגיליון על כאלו שצריכים להתנתק מהאינטרנט ולהתנתק מכל מיני חברים רעים... אבל תבין שהמשפטים האלו לא נוגעים אליך... יתכן שאתה צריך... אדרבה... להרחיב את מעגל החברים שלך... להפסיק עם ההתנתקות והפרישות שלך מתקשורת עם העולם... תבין שזה מזיק לך בעבודת ה'!!! תבין: שברגע שאתה בחור שמור... אז ליצר הרע אין אפשרות לחדור אליך רק דרך שטחים מתים... ודווקא אצלך יש הרבה שטחים מתים למרבה האבסורד... יש לך שעות ארוכות שאתה סתם כזה עזוב... כי היום לא ככה הצלחת ללמוד... וגם לפטפט אתה לא רוצה... אז נשארת כזה מדוכדך בלי שום מילוי ליום הזה... יש לך הרבה שעות שאתה מתגלגל במיטה כי אתה לא מספיק עיף... ולפטפט אתה לא רוצה... ולהוציא את המרץ אתה לא מסכים... וברגע שהיצר הרע רואה שולחן מזרח ריק לגמרי... הוא מיד לובש את הפראק ומתיישב שם בראש השלחן... גונב את הבמה... ולגרש אותו משם אתה לא יכול... רק אם תביא מישהו אחר שיאייש את שולחן הכבוד הזה... הבנת?? מסר חשוב ונחוץ!!!

כמה משפטים קצרים מוקדשים

להושענא רבא:

שמעתי וורט נפלא על דרך הדרש: המשנה בסוכה (מח.) אומרת: שבושענא רבא צריך להתחיל לפנות את הסוכה משום כבוד יום טוב האחרון... דנה הגמל: מה הדין באדם שאין לו לאן לפנות?? הבית והסוכה שניהם נמצאים באותו מקום... מה הוא יעשה? כיצד הוא יעשה להוכיח שאינו מוסיף על המצוה לשבת בסוכה גם בביל שמיני עצרת?? עונה הגמל שתי תשובות: ר' חייא בר רב אמר: פוחת בה ארבעה... כלומר: פוסל את הסוכה!!! ורבי יהושע בן לוי אמר: מדליק בה את הנר... והגמל מבארת שלמעשה הם לא חולקים... ר' חייא מדבר על א"י שלא צריך את הסוכה בשמיני ורבי'ל מדבר על חו"ל שעדיין צריך לשבת בשמיני... ולכן מדליק את הנר... עד כאן דברי הגמל על דרך הפשט!!!! אבל שמעתי ביאור נפלא על דרך הדרש: "אין לו מקום להוריד כליו מהו???" יהודי עומד בהושענא רבא והוא מרגיש שאין לו כלים להתחיל את השנה???" עד עכשיו איכשהו שרדתי... היה יום טוב... ירח האיתנים... אבל עכשיו אוטוטו מתחילה השנה... מתחילים להריח שלכת... ואני מפחד שאני אעוף ברוח???" אני מרגיש שאין לי מנוע... אין לי כוחות נפש להתחיל את השנה... מה עושים???" נ... באמת מה עושים???"

אז יש שתי שיטות: שיטה אחת תובענית: אדוני... צא מהסוכה... תקפוף למים... תפחות בסוכה ארבעה... וצא!! צא לחזית... כן... ה' רוצה אותך בשלכת... ה' רוצה אותך גם בסתיו... לא רק בצלא דמהינותא... זו השיטה המירית ומסתמא גם האמיתית!!! אבל לא כל אחד בשל לאמת נוקבת כזו... וכאן מגיע רבי יהושע בן לוי עם עצה אחרת... מדליק בה את הנר!!!! ר' יוד... אל תדאג... אוטוטו מגיע חנוכה... נכון שנגמר הושענא רבא... אבל זה לא אומר שמעכשיו נורקים לחורף עד... עד ועד בכלל... זה לא עד פסח... יש לנו חנוכה סמוך ונראה... למי שלא יודע... יש קשר מובהק בין הושענא רבא לחנוכה... שהרי הנבואה על נצחון בית חשמונאי ועל חנוכה המובח... הנבואה הזו נאמרה ע"י חגי הנביא... ומתי???" בכ"א בתשרי!! כן... יש עניין אלמוד את השני פרקים של הנביא חגי בהושענא רבא כי זה נאמר בו ביום... חגי הנביא מרגיע את כלל ישראל בהושענא רבא... זה בסדר... מדליק בה את הנר!!! אוטוטו מגיע חנוכה... גם אם הסוכה תתפרק... אבל הנר כבר מתחיל עוד מעט להאיר... לוא נותר לנו אלא לעשות תכניה קצרה... איך מנצלים את הימים שבין הושענא רבא לחנוכה!!! זה חודשיים ימים בסה"כ!! בחודשיים האלו אנחנו נוכיח לעצמנו שאנחנו עומדים בקבלות שקבלנו על עצמנו בימים הנוראים... וככה נאיר את כל החורף...

ואם כבר דברנו על הושענא רבא על דרך הרמז... אז גם שמיני עצרת במילה אחת על דרך הרמז: מקובלנו שימיני רגל בפני עצמו לעניין פז"ר קש"ב... (גברים יקרים: נא להסיר בבת מה הראשי תיבת האלו...) אני משום מה נתפסתי לראשי תיבות!!! המילים "פז"ר קש"ב" משום מה מוצלצלים לי בראש... זה נשמע פז"ר קש"ב... אז כן... שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו... אתה יודע לעניין מה???" לעניין פז"ר קש"ב... בחג הסוכות צריך הרבה פז"ר קש"ב... הרבה מצוות ועקשען... סוכה, לולב, שמחות בית השואבה, שבעים פרים... ואז מגיע שמיני עצרת והקב"ה קורא לאוהבו לחדר יחוד... והווי!!! עד כאן פז"ר קש"ב... כעת הגיע הזמן להתחיל בשקט!! בלי פז"ר...

כן... זה החן המיוחד שיש לחג שמחת תורה... שקט!!! אין שום תפאורה... אין שום מצוה מוגדרת לחג הזה... אין פז"ר קש"ב... עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך... זה הכלל!!! ועם זה אנחנו חותמים את החגים... עם הריכוז קשב הזה... ויהי רצון שזה יהיה הכי חזק שישאר אצלנו מהמועדים... כן יהי רצון...

שיעורי חול המועד!!! השיעור דיום ראשון דחוו"מ סוכות יהיה בעניין...

יום החיש את צעדי... היום אני צריך להגיע לבית המקדש מוקדם... בטח... היום יום רביעי דחוו"מ סוכות וזה היום שלנו... אמנם דווקא מצד הקרבנות זה היום הכי שקט... כי את הראיה כבר הקרבתי... אפילו את החגיגה עם כל ה'טופלין' שלה שהתארך ונמשך לשני ימים גם את זה זכינו להקריב לפני יומיים... ואפילו שלמי חגיגה כבר זכינו להקריב אתמול... כך שיש לנו בשר שלמים עד היום בערב... סמילא מצד עבודת הקרבנות דווקא היום- זה היום הכי שקט!!! אבל בכונה דאגתי שהוא יהיה שקט... כדי שיהיה לי את הישוב הדעת להגיע בזמן לבית המקדש לכבוד היום המיוחד שלנו. יום ד' דחוו"מ סוכות...

תנחש מה יש ביום ד' דחול המועד סוכות???" אז ככה: אתה מכיר את השיעורים המיוחדים שיש בחול המועד בבתי הכנסת הגדולים???" בכל בית כנסת מוכוב יש רשימה- ביום הראשון של חול המועד ידרוש הגאון בעניין... ביום השני בעניין... אז זהו!!! שבח הסוכות גם בבית המקדש יש שיעורי חול המועד!!! בכל יום יש שיעור כללי אחד... ובכל יום מקדישים נושא אחד מיוחד!!! לשיעור עיון הזה קוראים שיר של יום!!!

אז השיעור כללי המיוחד שמיועד עבור יורם... זה השיעור כללי של ד' דחול המועד סוכות... ביום הזה מקדישים בקנאות את השיר של יום כל כולו לנושא של מתנות עניים "לפי שעכשיו זמן מתנות עניים שהוא זמן אסוף, זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני, וכשמגיעין ימים האחרונים שהם קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם קורין לפניהם להוכיחם שיעשו כראוי..." (רש"י סוכה נה.) יש פה משהו מעניין... יש פה קנאות לעניין ההתמקדות... לוקחים פרק בתהלים שכבר בלאו הכי אנחנו אומרים אותו כל שבע ביום רביעי, קל נקמט ה' וגו' אבל חותכים את הפרק לכמה חלקים... וביום ד' דחוו"מ שרים רק קטע אחד... קטע שמדבר על מתנות עניים, כי את היום הזה אנחנו מקדישים ובו לנושא הזה... (ואולי כאן ההזדמנות להשיב את המילה... על מושג שקיים בעולם הרחב שבחורים יום ומקדישים אותו לנושא עקרוני, כגון יום הבריאות העולמי, יום איכות הסביבה העולמי, והתביישתי להודות ש-די התלהבתי מעצם הרעיון... והרהרתי בלבי האם זה בסדר לעשות ככה גם בעבודת ה'... האם יש בזה משום מנהג הגויים? אז הנה... כאן רואים להדיא שעל"פ בחו"מ היה מושג של "יום מתנות עניים העולמי" מסויים פסוקים לאן ולכן ומתמקדים בכמה פסוקים מוגדרים שמדברים על נושא מסוים שהחלטנו להתעסק איתו היום בכבוד ראש!!! אז זה בסדר... אצל הגויים זה בסה"כ חיקוי לא מוצלח) אבל עם כל הכבוד ליורם... סו"ס יורם צריך לחכות עד ד' דחול המועד...

אבל אנחנו נתחיל לפי הסדר!! לכה"פ נתחיל... נתחיל בשיעור כללי הראשון ב-א' דחול המועד סוכות!!!

ביום הראשון של חולו של מועד השיר הוא פרק כ"ט בתהלים שמדבר בנושא של "קול ה' על המים"!!!

כן... היום הראשון דחוו"מ מוקדש כל כולו קודש לניסוך המים!!! זה הסוגיה!!! אפילו שאמנם מצות ניסוך המים מתחילה למעיישה כבר ביו"ט ראשון... אבל ביו"ט ראשון אין זמן להתעסק עם ניסוך המים... גם בביל יו"ט ראשון אין שמחת בית השואבה שהרי החליל אינו דוחה יו"ט... כך שאין את כל העבודת הכנה... סמילא בשורה התחתונה... יוצא שהההיום של ניסוך המים זה מוצאי יום טוב ראשון של סוכות (אתה מבין לבד שכל זה ניסוקים על דרך הפשט והגלגל, אבל בפנימיות העניינים יש סיבה מובהקת לפה ניסוך המים שייך דווקא ליום השני שאז יהי קריע בתוך המים... ואז הופרדו מים עליונים מתחתונים וכו') עכ"פ אז יורדים לעזרת נשים ומתקנים שם תיקון גדול!! שם מתחילים עם התיקונים... כן... כל מי שעבר השנה תיקונים... כל מי שעבר התמודדויות במשך השנה... כל מי שבשנה האחרונה עברו עליו רגעים של בחינת "כל משברך וגליך עלי עברו..." הרי כל המשברים וגם הגלים... הכל מתנקז בצורה מרוכזת ללילה הזה... ואז!! בביל מוצאי יום טוב הראשון של חג כולם מגיעים לבית המקדש עם כל החבילי דמטיקי של כל השנה האחרונה... כל אחד מגיע עם התיקונים שהוא עבר בשנה האחרונה ועושים מהכל תיקון גדול... בלילה הזה אנחנו נשיר ונפזז ונשמח לפני ה' ונבין ונפנים שכל טיפה של קבלת יסורים באהבה שעולה כאן מלמטה... הרי כנגדה יורד שפע מלמעלה... ובמשך לילה שלם אנחנו נאסוף את עצמנו... נאסוף את כל הפעקלאך שעברנו השנה ונחליט לקבל אותם באהבה... נשמח בהם ונודה לה' ונפזז ונכרכר על הזכות שיש לנו להפגין לה' נאמנות בזה שאנחנו מסליכים אותו ומקבלים אותו ולא מתרעמים עליו... בלילה הזה נשיר "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי..." כל צורב צעיר ומבוגר יזכר ברגעים של "נפשי בכפי" אם זה בדוחק הפרנסה אם זה בשלל התמודדויות... במשך כל הלילה אנחנו נעמוד מול כל הרגעים הקשים שעברנו בשנה האחרונה... לא נטייח... לא נשתיק את התחושות... נעמוד מול הקשיים שעברנו... ונחליט שאנחנו מוסרים את זה באהבה לה'!!! מקבלים את זה באהבה!! ואז לאחר לילה שלם שבו הכנו כלים... הכשרנו כלי קיבול לקבל באהבה... או אז יעמדו שני הכהנים בשער העליון ויתקעו בשופרות ואז הם יתחילו לרדת במעלות האולם וירדו... וירדו... וימשיכו לרדת... ואנחנו נרד איתם בשמחה גדולה... ונגיע עד למטה מטה... עד אותם רגעים של דכדוכה של נפש שעברנו בשנה האחרונה... ושם הא ישאבו שלושת גוין מים!!! שלושת גוין של דמעות שמייצגות את כל המשברך וגליך שכלל ישראל עברו בשנה האחרונה... והמים האלו יעלו לרצון ויתנסכו ע"ג המזבח...

איזו שמחה מתגלה באותה שעה... איזה סגירת מעגל וסגירת קצוות נעשית מידי שנה באותם לילות ארוכים... זה לא שמחה של ריקודים והפצאך שאנחנו מכירים עם כל ההטונונים למיניהם... מדובר פה באנשים שרוקדים עם כל הפעקעל... זה אנשים שעוצמים עיניים בדבקות והם לא רואים כוכבים... אדרבה... הם מעבירים לנגד עיניהם את כל מסכת התלאות של השנה האחרונה ומתרגמים אותם לניסוך המים... לוקחים את כל הצרות והיסורים ומוכנים לנסך אותם באהבה ובנאמנות לאבינו שבשמים... אכן מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מיסיו... בטח שלא... כי מי שהולך בימינו לשמחת בית השואבה הוא מנסה לשכוח כמה דקות מהבעיות ואח"כ הוא חוזר בחזרה לברררוך... אבל בשמחת בית השואבה המקורית???" יש פה חוויה מתקנת!!! יש פה חשיפה מבוקרת!! אדרבה... עומדים מול כככל משברך וגליך... מול תהום אל תהום קורא... עומדים מול תהומות הצער שעברו עלינו בחיים... מול כל מיני פינות הכי רגישות שאסור היה עד לפתוח אותם... דווקא פותחים אותם!!! פותחים את כל הצ"ח קללות ומתרגמים אותם לצ"ח כבשים של מוספי חג הסוכות... זוכים להמליך את ה' גם בפניות הקשות שעברנו בשנה!!!

אסף המשורר ברוח הקודש... רואה מול עיניו שואה... כי קנאתי בהוללים שלום גרמנים אראה... ואהי נגוע כל היום ותוכחתי לבקרים... כן... זה אסף שרואה נגד עיניו איך ש"נתנו את נבלת עבדך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחייתו ארץ..." הוא רואה את כל המחזות הכי איומים של צדיק ורע לו... וכל זה!!! עד אבא אל מקדשי קל ? ? ? ? ? ברגע שהגעתי למקדשי קל... אבינה לאחריתם!!! מה בדיק אבינה???"

אז ככה: תלוי!!! לפעמים בשמחת בית השואבה זוכים לשאוב רוח הקודש... ואז אבינה לאחריתם... אני תפאום רואה את כל התמונה המושלמת... בפרוח רשעים כמו עשב- להשמדם עדי עד... צדיק כתמר יפרח... אבל לא חסיד!!! יש גם את הפסוק הבא: "ואני תמיד עמך!!" אני תמיד אתך אבא שבשמים... בהמות הייתי עמך... איתך בעיניים עצומות... בנאמנות גמורה... זו העבודה של ניסוך המים... זה השיעור כללי של יום ראשון דחוו"מ סוכות... נעצור כאן... בהזדמנות אחרת נמשיך עם השיעור כללי של מחרת...

שלימה וכל בניו צדיקים... כי הרע כבר התברר מחוץ לגבולות קדושת ישראל ואכמ"ל...)

המטאטא!!!! והיעה!!!

כן... מטאטא ויעה הם שני אביזרים שתמיד הולכים ביחד... אבל יש ביניהם הבדל מהותי! לכל אחד יש תפקיד אחר לגמרי מחביריו!!!

המטאטא מתעסק עם הבית!!! את המטאטא לא מעניין הלכלוך... למטאטא לא אכפת שישאר לכלוך... **היעיר לא כאונו!!!** למטאטא חשוב **שהבית!!!** שהבית יהיה נקי... המטאטא לוקח את כל הלכלוך ומזיז אותו מהבית... וזהו... אחרי שהבית נקי מלכלוך... כעת המטאטא מצידו סיים את תפקידו... כבר לא מעניין אותו הלכלוך... שישאר לכלוך... היעיר לא כאן... **ואז!!!! אז אחרי שהמטאטא סיים את תפקידו...** כעת מגיע תורו של היעה... היעה כבר מתעסק עם הלכלוך עצמו!!! היעה מגיע ללכלוך המרוכז ומטפל בו טיפול אישי ולוקח אותו למקום הראוי לו... זה כבר תפקידו של היעה... היעה תמיד מגיע שלב אחד אחרי המטאטא...

האמת היא שהייתי מגדיר את זה עוד יותר טוב: **יש סדר ויש ניקיון!!!!**

המטאטא עושה **סדר!!!** הוא לא עושה ניקיון... המטאטא לא דואג לניקיון... מצידו שישאר לכלוך... אבל היעיר **שיהיה סדר...** שללכלוך יהיה את המקום שלו... שהלכלוך יהיה מרוכז במקום אחד... ואז מגיע היעה או כל חומר ניקוי אחר והתפקיד שלו זה כבר לנקות את הלכלוך עצמו...

להבדיל אלף אלפי הבדלות זה חלוקת העבודה בין השעיר לה' לשעיר לעזאזל... עם ישראל צברו במשך השנה הרבה הרבה לכלוך... כעת צריך לנקות את כל הלכלוך... נו... מה עושים??? רגע... חכה... לפני שמנקים... קודם צריך **לעשות סדר** ורק אח"כ ניגשים לניקיון...

לכן דבר ראשון מגיע הפר והשעיר לה'... והם **לא** מכפרים עלינו!!! השעיר לה' ממש לא מכפר עלינו! אלא מאי??? וכיפר **על הקודש** מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם!! שים לב לדגש: השעיר לה' **מכפר על הקודש...** מנקה את קודש הקדשים מטומאות בני ישראל... זאת אומרת: השעיר לה' לוקח את כל העבירות כמות שהם ומפנה אותם מקודש הקדשים... הוא לא נוגע בעבירות שלנו... הוא לא מנקה אותם... אדרבה... הוא עסוק כעת בלנקות את הקודש... ולכן הוא לוקח את העבירות שלנו **כמות שהם** ומזיז אותם מקודש הקדשים... לאיפה הוא מזיז אותם??? תפתח חומש ותקרא את המשך הפסוק: **"וכו יעשה לאוהל מועד השוכו איתם בתור טומאותם..."** ה"כ"ג כביכול מטאטא את כל העבירות שלנו מהפרוכת ולחוץ... ושם זה כבר בסדר... באוהל מועד (דהיינו מחוץ לקודש הקדשים) זה כבר בגדר השוכן **איתם** בתוך טומאותם... א"ע"פ שהם טמאים שכינה עמהם... באוהל מועד כל הלכלוך מותר כביכול למקום אחד... בקיצור: מה שנקרא **סדר!!!** לכלוך אמנם יש... אבל כבר יש לו מקום... הלכלוך מרוכז למקום אחד... עכשיו!!!! אחרי שגמרנו לפנות את כל הלכלוך מבית ה' וכעת כככל הלכלוך מרוכז כביכול במקום אחד... עכשיו הגיע תפקידו של היעה!!!! היעה זה השעיר המשתלח... כעת ה"כ"ג ניגש לשעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומערים עליו את ככלל עוונות בית ישראל... וקדימה... ישר לעזאזל...

זו חלוקת העבודה בין השעיר לה' לשעיר לעזאזל... השעיר לה' עושה פעולה של סדר!! של טאטא!!!! השעיר לה' עסוק בניקיון הבית!!! ואילו השעיר לעזאזל הוא כבר היעה שבאמת עסוק בלכלוך עצמו... הוא לוקח את הלכלוך עצמו ומאבד אותו מהעולם... **ולכו עיקר הכפרה שלנו זה השעיר לעזאזל...** כי תכלס... אנחנו מלוכלכים... ואנחנו צריכים להתנקות מהלכלוך... ואת זה השעיר לעזאזל עושה בשבילנו!!! אבל עם כל הכבוד לשעיר לעזאזל... ועם כל הישר כח ליעה שמנקה את הלכלוך לגמרי... אבל עדיין!!!! עיקר העבודה הנשגבה והמעכבת של הכהן גדול ביים כיפור זה דווקא לא השעיר לעזאזל... אלא אדרבה הפר והשעיר לה'... ולמה??? מסיבה פשוטה: כי לכלוך כמה שהוא מטוהר וכמה שהוא מעיק וכמה שאנחנו משתוקקים להתנקות... נו... תכלס... נהיית נקי... נו... מה יש לך מזה??? מה... אתה סתם חולה ניקיון??? רוצה להיות נקי וזהו??? לא!!!! כי ביים הזה יכפר עליכם לטהר אתכם!!!! בשביל מה??? **לפני ה' תטהרו!!!!** אני רוצה להתאחד עם הקב"ה... אני רוצה להיכנס לחדר יחוד עם אבא שבשמים... הבוקה והבוקה בך... עוד כמה ימים חג הסוכות ואני רוצה להיות ראוי להיכנס לחדר יחוד... בשביל זה אני רוצה להתנקות... אם ככה... עיקר העבודה זה הסדר... ורק אחר כך הניקיון... קודם תנקה את החדר יחוד... שיהיה לך סיבה בשביל מה להתנקות...

טמונה כאו נמודה מאוד עמוקה:

אנחנו נמצאים בעולם של בידור... שזה אומר שיש טוב ויש רע... האמונה של העם היהודי היא שאין עוד מלבדו!!! הכל יחוד ה'!!

אה... תכלס... הרי יש רע בעולם...?? התשובה היא: שהרע גם מוביל לטוב!!!! גם לרע יש מקום... כמו שבכל בית יש פח אשפה והוא לא מחודל ולא הזנהה אלא זה חלק בלתי נפרד מאבירי הבית... ככה הרע הוא חלק מהעניין... הוא חלק בלתי נפרד מיחוד ה'... לרע יש גם תפקיד ביחוד ה'... כל מה שנותר לנו בתור בעלי בחירה זה לבחור איך אנחנו ממקמים את עצמנו ביחס לרע הזה... האם אנחנו בוחרים להיות מטאטא או להיות יעה...?? **לדוגמא:** במטבח יש שני כלים מאוד נחוצים: יש צלחת יש אוכל ויש פח אשפה!!!! את שניהם צריכים!!! רק מה ההבדל ביניהם??? צלחת אוכל- מנקים **אותה מהלכלוך...** ואילו פח אשפה **שאליו מפנים** את הלכלוך... כל אחד מאיתנו צריך לבחור או להיות הכלי **שמנקה מעצמו** את הלכלוך!!! או להיות הכלי **שאליו** מתפנה הלכלוך!!!

לאברהם היה בן צדיק ובן רשע!!! ליצחק גם היה בן צדיק ובן רשע... למה??? וכי היה פה מחדל חינוכי??? חס ושלוש!!! מקובלנו על דרך הנסתר וזה גם מפורש בחז"ל (על דרך הגלגל) שכמו שלזהב יש סיגים ויש פסולת שצריכה לצאת ממנו... ככה אברהם ויצחק שהם התחילו לברר את הטוב מהרע היה מוכרח להיות להם אחיזה ברע... כי מלאכת בורר מוכרחת להיות מוכרחת מטוב ורע... ממילא היה מוכרח להיות מצד אחד בן אחד שמפנה **מעצמו** את הפסולת... ואילו בן אחד **שאליו** מתפנה כל הפסולת... וכאן זה כבר היה עניין של בחירה... יעקב ועשיו נולדים ולשניהם יש בחירה מה הם רוצים לעשות עם עצמם... הטוב והרע עומדים לפניהם והם צריכים לבחור אחד מהשתים... או שאתה **מטאטא מעצמך** את הרע!!!! או שאתה **היעה שכל הרע מטאטא אליו!!!!** אין ברירה!! הם תאומים!!! שניהם שוים... ויש פה גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל והבחירה ביך... ויעקב אבינו בחר לטאטאות את הרע ממנו... ועשיו בחר שאליו מטאטא כל הרע...

וזה בדיוק הסיפור של שני השעירים... אין משהו באמצע... זה רק שתי גורלות... או לבחור במטאטא לנקות את הרע ממך ולהישאר כולך טוב... או להיות היעה שכל הרע שבעולם מנוקז אליו... (זו הסיבה שאצל אברהם ויצחק היה מוכרח להיות בן אחד רשע... אבל אצל יעקב אבינו העניין כבר נתקן ומטוהר)

עד כאו דברים צפת גבוהים... כעת בא נתגם את זה לפרטיקה:

כיום זה מאוד מאוד בולט... אנחנו נמצאים בעולם של בידור!! זה לא סוד שבעולם שלנו יש טוב ויש רע!!!! אנחנו לא נבהלים ומופתעים מקיומו של הרע... בדיוק כמו שאנחנו לא מופתעים מקיומו של פח אשפה בתוך הבית שלנו... ולמה??? כי כל זמן **שיש סדר!!!!** כל זמן שללכלוך יש מקום והוא מרוכז בפח אשפה אין לנו בעיה עם זה... (אנחנו כמובן מתפללים שיום יאז וכל הרשעה כולה כעשן תכלה... אבל כל זמן שזה עדיין לא קורה... אז יש רשעה ויש רע בעולם... וכל זמן שיש סדר והרע נמצא במקומו הנסק בשלטה... מתי מתחילה הבעיה? מתי הגברת מתחילה להיכנס ועצבים??? כשהבית כולו מלוכלך... כשאין סדר... כשהלכלוך **לא** נמצא במקום שלו... אלא מטייל בבית... כאן מתחיל הסקנדל!!! כאן מתחיל לצאת קרינים!!!!

על אותו משקל: הקב"ה נתן לנו מתנה שקוראים לה אינטרנט **לא** מסונן!!!! כן... תתפלא לשמוע... זו מתנה... אתה יודע למה זו מתנה??? כי האינטרנט הפרוץ הוא פח אשפה אחד גדול וטמון שאליו מרוכז כיום כככלל הזבל בצורה מרוכזת כמו שלא הייתה מעולם... אתה אויל לא שם לב... אבל הרחוב פעם היה הרבה הרבה יותר מלוכלך מאשר היום... כי פעם הלכלוך הסתובב ברחוב... עד שהגיע הפח הטמון שקוראים לו אינטרנט וכל הזבל התנדק לשם... (רק תבור דוגמא: יש לי חייה: הרי היו בחירות... האם ראית פרסומת אחת מהקמפיין של יאיר לפיד לפני הבחירות??? לא!!! ראית המון פרסומות של ג'... של ש"ס... אבל איפה יאיר לפיד??? סו"ס גם הוא עבד כמו שצריך... אז איפה הקמפיין שלו? מה התשובה??? כככלל הקמפיין שלו עבר רק דרך הרשת... רק דרך הפח הטמון... זה רק בתור מדגם לעולם ומלואו שמתרחש מתחת לפני השטח בלי שאנחנו בכלל נפגשים בו... כשאני הייתי בחור צעיר... כל בוקר היינו יוצאים לרחוב ורואים פשקווילים על הריצפה עם לשון הרע והוצאת שם רע על כל מיני אנשים... יש לי שאלה: איפה זה היום??? לאיפה זה נעלם??? מה התשובה??? יש ב"ה פח אשפה אחד ענק ענק שקוראים לו אינטרנט שהוא אוסף איתו את כל הזבל שבעולם... כל הלשון הרע'ים וכל הלכלוך הכל שם... וממילא זה משאיר את העולם שלנו נקי... איכות הסביבה... **מצוינו!!!! זה מה שנקרא סדר!!!!**

הקב"ה מסדר את העולם לקראת התיקון השלם... **סדר זה לא אומר ניקיון...** סדר זה לא אומר שאין לכלוך... יש לכלוך ועוד איך יש... אבל ללכלוך יש מקום... וכעת בערב יום כיפור כל אחד מאיתנו אמור לעשות **סדר** עם עצמו ולשאלו: איפה אני??? **האם אני בוחר להיות מטאטא או יעה???**

האם אני בוחר להיות השעיר לה' או השעיר לעזאזל??? האם אני בוחר להיות המטאטא שמנקה את עצמו מהלכלוך... או בוחר להיות היעה שאליו מתפנה כל הלכלוך??? **לבחירתך!!!!**

מה אעשה... אין לנו כבר את הלוקסוס לדבר נגד האינטרנט מכל וכל... סו"ס יש המון המון אנשים ידאים ושלימים שצריכים גישה למייל... **אבל מסוננו!!!!** מי שאין פחד אלקים לנגד עיניו ומרשה לעצמו לגשת לאינטרנט לא מסונן הוא פשוט בוחר להיות היעה שעליו מערימים את כל הזבל... **זה עניין של בחירה!!!** לא!!! שלא תגיד שאי אפשר בדור שלנו... שלא תתרגז ותגיד שאדון אז נדברו ידה טילים נגד המושג מייל ולא שבק חיי לכל בריה... **לא!!! אני לא אתו לך את התינו הזה!!!** אדרבה... אני דווקא מסכים איתך שאי אפשר... אתה צודק... אני לא מדבר נגד מייל... אני מדבר על אינטרנט **לא מסוננו!!!!** גם גיליון זה נשלח לדפוס דרך מייל... וגם נשלח למקבלי המייל דרך אינטרנט... **אבל מסוננו!!!!** ואת זה אתה יכול לעשות... **תעשה!!!!** הגיע הזמן שתקבל החלטה בנושא!!!!

זה לא פשוט!!! אנחנו נמצאים בעיצומו של בידור!!! הקב"ה עושה סדר מופתי בעולם... הקב"ה מטאטא את כל הזבל שבעולם למקום אחד ויחיד... **לאינטרנט לא מסוננו!!!!** ומי כמוך יודע עד כמה שאני צודק...

הקב"ה מערים ערימות של זבל במקום אחד מרוכז... העולם כבר כמעט נקי... וכעת יש לנו אפשרות לתפוס את עצמנו ברגע אחד לפני אחרון... לקבל החלטה לאן אני שייך!!!! האם אני שייך למטאטא או ליעה!!!!

האם אני בוחר לפנות ממני את הלכלוך!!! או להיות זה שאליו מפנים את הלכלוך... האם להיות השעיר לה' שהוא מנקה את הקודש... או להיות השעיר המשתלח שאליו ועל הראש שלו התנקה הקודש...

זה לא צחוק!!! אנחנו נמצאים בערב יום כיפור ונדרש מאיתנו לקבל החלטה!!! ובינינו... ההחלטה היא לא עד כדי כך קשה כמו שאתה חושב... כי טוב: לא מבקשים ממך עכשיו לחזור להיות פרמיטיבי ולשלוך מכתבים בדואר ישראל במשך חודש וחצי... לא מבקשים ממך לחכות בבנק כמו פעם... לא!!! יש ב"ה מי שגשג וצומח לו מייל שהוא מיועד עבור מי שצריך את זה!!! ואני סומך בעיניים עצומות על הבני תורה שעדיין אין להם את זה ולא צריכים את זה... שהם ילדים מספיק גדולים להבין **שהשורות האלו לא מיועדות עבורם...**

אבל מי שכבר היה שם... מי שכבר טעם את הטעם של הקדימה הזו... ובאמת נורא נורא קשה לו להתנתק מהרמת חיים הזו... וזה הרי מה שגורם לך שאתה פשוט לא מסוגל לחשוב להפסיק עם זה!!! אז לך תשאל רב... והוא מסתמא יתיר לך להשתמש במייל מסונן... אבל **תהיה מסוננו!!!** אל תהיה פרוץ... אל תהיה מופקד... אל תהיה מחובר לכל הזבל המרוכז...

צריך לדעת שיש גבול כמה זבל יכול להיערם... יום אחד מפנים זבל... הקב"ה ממתין שיתמלא סאתו של הזבל... וכשהוא יערם עד הסוף או אז יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והקב"ה יקח יעה אחד וישלח את כל הזבל לארץ גזירה... צריך לדעת שיום יבא והקב"ה יסיים את הסיפור הזה... נו... ולך אסור להיות שמה ביים פקודה הזה!!! כי אז כבר יהיה מאוחר... אלא ממך... בשעת מוסף של יום כיפור... ברגעים הנעלים של סדר העבודה... בשעה שאנחנו נאמר את היודי של הכה"ג על שעיר המשתלח... תקבל החלטה!!!! תחליט: אני לא יעה!!!! אני לא רוצה להיות שעיר המשתלח... אני בוחר בחיים ומיד במוצאי יום הכיפורים אני הולך לסנן את המחשב שלי... אני קבלה גדולה מזו... ואין לך פרקליט טוב ליום הדין גדול מזה... אגוטע יום טוב.

תוספת שבת

זמני הדלק"ג שבת מוקדם פרשת וילך - שבת שובה
 ירושלים: 6:16 מוקדם: 6:06
 בני ברק: 6:31 מוקדם: 6:21
 מודיעין עילית: 6:25 מוקדם: 6:15
 חיפה: 6:24 מוקדם: 6:14

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

קריאת קודש מרבינו הגדול ראש הישיבה בעל ה'אילת השחר' זצוק"ל וזמנו ורבנו גדולי הדור לחיזוק 'תוספת שבת' בזמן הדלקת נרות שבת לקראת השבת הראשונה של השנה - שבת שובה

לאחינו בני ישראל שלום וכל טוב סלה.

באתי לעורר על קדושת שבת אשר היא מאד חמורה ומצד שני אפשר לזכות על ידי שמירת דיניה מאד, כרגיל אנשים קרוב לשקיעת החמה בערב שבת מאד לחוצים ובאים לידי קטטות וכן מבואר גיטין נב, לפעמים גם מתוך לחץ נכנסים לעשות דבר האסור אחר שקיעתה של החמה אשר זה מאד חמור.

טוב מאד להתרחק ולמנוע מלעשות דברים האסורים בשבת חצי שעה לפני השקיעה, באופן שלא יקרה חלילה שיכולים לעבור אחרי השקיעה.

ושכר עושיה אין לשער

חזקו בזה ותזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

אהרן יהודה לייב שטינמן, ג"א מצטרף לדברים נכונים וברורים אלה חיים קניבסקי
 הנני מצטרף להנ"ל יוסף שלום אלישיב, ניסים קרליץ
 כבודות מרן שליט"א מקומות הנהגים להדליק נרות 40 דק לפני השקיעה יש לנהוג כמנהג המקום

תוספת שבת הסגולה לשידוכים ולזרש"ק ולהכל....

למרן הגר"ח קמיל זצוק"ל היה דרך בדוקה לסייע לאנשים שבאו לפניו בבכיה על מעוכבי שידוך הוא היה פותח את המדרש רבה (ויקרא רבה פרק כ"ז, ס"ב) שאומר: מי הקדימני ואשלם זה רווק (חשוך בנים) הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים (משננים) משנה אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר, ושאל הגר"ח איך יתכן בן זכר בלי שהיה לו שידוך הגון לפניו? ולמד מהמדרש הזה שיש פה הבטחה לשידוך ומיד לזכות גם לזרש"ק מאחר והמדרש מבטיח בן וא"א לבנים בלי שידוך טוב לפניו... רבים נושעו מסגולה זו שמובטחת ע"י רבוננו של עולם.

עפ"י דרך זה אפשר להסביר את המשנ"ב בסי' רנ"ו ס"ק שמבטיח שכל מי שמזרוז אחרים לקבל שבת בזמנה יזכה

לכנים גדולי ישראל! ואכן מרן הגר"ח קניבסקי שנשאל מה לומר בכנסו 'תוספת שבת' להקדמת זמן כניסת השבת אמר להגר"י קולדצקי שליט"א שיאמר את המשנ"ב הנ"ל ושיוסיף שכשהמשנ"ב אומר שזוכים לבנים גדולי ישראל זה לא סגולה אלא זה פסק הלכה מהחפץ חיים וודאי שזה יתקיים, והוסיף הגר"ח שליט"א שלא רק מי שמזרוז אחרים להוסיף ולהקדים בכניסת השבת אלא כל מי שמתחזק בזה יחד עם הציבור שמתחזקים בזה מובטח לו מהחפץ חיים שיוזכה לבנים גדולי ישראל. ולפי הנ"ל יש פה סגולה גם לזיווג הגון וגם לזרש"ק, ואכן הח"ח פעמים רבות אמר סגולה זו למחכים לזרש"ק ולרפואת חולים וכן פוסק הפרי מגדים בסי' רנ"ו, 'והמוסיף מחול על הקודש מוסיפים לו חיים' עכ"ל..

דברי חיזוק להתחזק ב'תוספת שבת' לקראת 'שבת שובה'

וכך על הגר"א מוילנא: במעשה רב אות קי"א כתבו "הדלקת הנר מקדים מאד להדליק (כמובן לא לפני פלג המנחה) ופעם אחת איחרוהו ולא הניח להדליק אפי' ע"י נכרי, ואפי' שבכהכנס"ס עדיין לא אמרו מזמור שיר!"

המשנה ברורה בסי' תר"ג סק"ב כתב בשם היערות דבש: ז' הימים שבין ר"ה ליוה"כ הם כנגד ז' ימי השבוע ובכל יום יעשה תשובה על אותו יום, דרך משל ביום א' יעשה תשובה על כל מה שחטא כל ימיו ביום א' וכן ביום ב' וכן כל ז' ימים. (ע"ש)

וכבר אמר מרן הח"ח זצ"ל מובא בספר 'חפץ חיים על התורה' וז"ל - "כמה נואלו המה קטני אמונה שמאחרים לקבל את השבת וממהירים לצאת, כי הלא כל ששת ימי המעשה יונקים מן הקללה שנתקלל אדם הראשון "בזעת אפיך תאכל לחם", ורק השבת לבדה יצאה מכלל הקללה והקב"ה בכבודו ובעצמו ברך את היום הזה - "ברכו וקדשו". ותחת אשר בעלי השכל ממהרים להיכנס אל השבת לקבל ברכתה ומאחרים לצאת - בשביל שלא להיכנס כ"כ

כפרה לחילול שבת ממרן החזו"א: "עיקר התשובה על אי זהירות הוא שימת לב על להבא, ובאמת צריך להתרגל להחמיר בכניסת השבת אף במקום מצוה, כי זה מצוי מאד שבשביל מצוה נכנסים למצב נלחץ וסוברין יכולני עדין לגמור קודם השבת, ובאמת ראוי להחליט לפרוש אף במקום מצוה ומוטב שהיה המכשול בביטול המצוה ממכשול של חילול שבת!" (תשובות וכתבים מ"ה).

במילים יום השישי ויכולו השמים ר"ת הוי"ה וכ"כ בשו"ת חתם ספר (או"ח סימן י) והינו שע"י תוספת שבת מתקדשים גם ימי החול ואפשר להוסיף שעל ידי שמוסיפין מחול על הקודש ממשיכים מברכת השבת אל ששת ימי המעשה בין מלפניה ובין מאחריה ובה מתברכין גם ימות החול מכוח ברכת השבת שהיא מקור הברכה וזהו טעם יפה למצות תוספת שבת.

מהר אל קללת ששת ימי המעשה - מהפכים הם את הסדר, מאחרים הם להיכנס אל הברכה ונחפזים הם לצאת ממנה ולהיכנס במהרה אל הקללה של ששת ימי המעשה. אשרי מי שזוכה להבין זאת - למהר בקבלת השבת ולאחר לצאת ממנה, כדי לקבל ברכת ה' הבאה ממילא למקבלי שבת, עכ"ל.

ומובן בזה דעת הגר"א מה שנוהגים בקידוש של ליל שבת לפתוח

דברי חיזוק ממרן המשגיח רבי דב יפה זצוק"ל ע"פ דברי הרמח"ל שקדושת השבת יותר מר"ה ויו"כ!!

נעוצה באי ניצול מספיק של ימי ששי ושבת קודש.

כתוב בירושלמי (גדרים פ"ג ה"ט) 'שקולה שבת כנגד כל המצוות'. והסבא מקלעם היה אומר, שזה לא נאמר רק ביחס למצוות השבתיות, אלא כל מצווה בשבת - קדושתה שקולה כנגד כל המצוות! והיה המשגיח מעורר שההנהגה בשבת צריכה להיות ברוממות גדולה, וגם הלימוד התפילה ושאר המצוות שבכל השבוע צריכים להיעשות ברוממות - בשבת צריך שהם יהיו ברמה יותר גבוהה מכל השבוע...

ואכן מרן הגר"א מ שך זצ"ל, היה אומר בשם מרן הגר"י ז"ל מבריסק זצ"ל, שהסיבה שיום כיפור הוא יום קדוש אפילו אצל אותם שרחוקים משמירת הדת, והם נזהרים בו שלא לחללו, אין זה רק משום שעצם היום הוא יום קדוש. אלא עיקר הסיבה היא משום שאצל שומרי התורה, היום הזה הוא יום מחוזה, שמתחזקים בו ונזהרים מאוד בכל דיני היום, וזה משפיע שפע בכל העולם שאפילו אלו שרח"ל רחוקים משמירת הדת, הם מרגישים חיזוק גדול ביום הזה, ונזהרים שלא לחללו, ובתוספת שבת אין רק הידור בעלמא מאחר והערך השולחן (רס"א א) בשם המכילתא: שלומד מ"זכור את יום השבת לקדשו" שבדברות ראשונות, שחובה לקבל שבת הרבה קודם שקיעת החמה, ומ"שמור את יום השבת לקדשו" שבדברות אחרונות לומד שגם ביציאת השבת צריך לעכבו כאדם ששומר אהבו שהוא עמו, ואינו רוצה שילך מעמו כל זמן שיוכל לעכבו, ומושל זאת לזאב שכשטורף בהמה זה או מלפניה או מלאחריה ואפילו הכי הורג את כולה, כמו"כ אם לא יוסיף מחול על הקודש מלפניה ומלאחריה הרי זה כמחלל כל השבת.

כמו שדואגים לצחצח את הבית והבגדים לכבוד שבת קודש כך אנו צריכים לצחצח את נשמתנו שנגיע נקיים לשבת קודש, וכמו שכתב ה'משנה ברורה' (סימן ר"נ סק"ג) יהרהר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ערב שבת כי שבת מקרי כלה מלכתא וכאילו מקבל פני המלך יתברך שמו, ואין נאה לקבלו כשהוא לבוש בבלויי הסחבות של חלאת העוונות. גם קודם הטבילה במקווה לכבוד שבת קודש יש להרהר בתשובה שהלא העיקר הוא כוונת הלב, כלשון הרמב"ם (סוף הל' מקוואות) 'והדבר תלוי בכוונת הלב'. (המשגיח עד שנתו האחרונה הלך למקווה מדי ערב שבת קודש במסירות עצומה, ושום מכשול לא מנע ממנו להיטהר לפני שבת קודש) וכן כתוב בהשל"ה הקדוש, ששבת היא הלב של השבוע, וכפי שהבריאות של כל הגוף תלויה במצבו של הלב, כך מצבו של כל השבוע תלוי בשבת. וכמו שכתוב ברמח"ל שקדושת השבת חלה על היום האחרון של השבוע, אך מקדשת ומעלה את כל ששת ימי החולין שקדמו לה, עד שנמצא שעל ידי קדושת השבת נמצאו כל ימות האדם מתקדשים. עוד מבואר ברמח"ל, שקדושת השבת היא גם הקדושה העליונה ביותר מכל הקדושות, וגם הקדושה המשפיעה ביותר.

והנה, את ראש השנה ויום הכיפורים כולם יודעים שצריך לנצל כראוי, הן בתפילות והן בלימוד וכד', וכל כך למה? מפני שהם פעם בשנה, אך על פי מה שרואים בדברי הרמח"ל, שקדושת השבת גבוהה אף יותר מקדושת הימים הנוראים, אסור לנו להרשות שטבע ההרגל יגרום חלילה לזלזול בקדושת השבת. מרן הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל היה אומר, שהסיבה שבדור שלנו בני הישיבות אינם מצליחים כ"כ לצמוח לשיעור קומה של 'גדלות',

איך זוכים במשפט? סיפור מהגה"ג ר"י זילברשטיין שליט"א

מסיפור זה אנו למדים שאף במלכותא דשמיא אם האדם מתאמץ מעבר למחויב נחשב הוא לעבד נאמן ומסור, לפיכך כל מי שמתאמץ ומזכיר לשבת קודש עוד בטרם הזמן הנדרש ממנו ודאי עבד נאמן הוא ועל כן מגיע לו חיים. כי בזה שמקבל שבת קודש קודם זמנה מצהיר בזה שברצונו לקבל עליו עול מלכות שמיים.

וזהו הבאור במה שכתב ה"פרי מגדים" בסימן רנ"ו "המוסיף מחול על הקודש - מוסיפים לו חיים", וכן בספר "רמזי שבת" כתב "המרחיב גבולות השבת ומצמצם שעות החול יצמצם לו הי"ת גבול צרותיו". וה"בן איש חי" בספרו "בן יהוידע" כ' שדכרי הגמרא (שבת קי"ח) "המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים" מוסיבים על המוסיף תוספת שבת. ובספרים הקדושים מובא שהמזיקים נוצרו, כידוע, בערב שבת בין השמשות (אבות פרק ה' משנה ו') ועל ידי תוספת שבת אנו מבטלים את כוחם.

מעשה שהיה באחת ממדינות אירופה: אדם אחד עבר עברה חמורה ע"פ חוקי המדינה ההיא והובא לדין, ובית המשפט החמיר מאוד בעונשו באופן יוצא דופן ודרש ממנו לשלם תשלום חודשי גדול לקופת המדינה במשך כל שנות חייו. אותו אדם חשש שלעת זקנתו לא יוכל לעמוד בזה, אי לזאת חישוב מהו הסכום המשווער שיצטרך לשלם במשך יובל השנים הבאות, נטל את כל חסכונו והוסיף עליהם סכומי עתק שלוה ממקורות שונים עד שהיה בידו את כל הסכום (פחות או יותר) הנתבע ממנו למשך ימי חייו. את הכסף הפקיד בידי עורך דינו והורה לו לשחרר בכל חודש לקופת המדינה את הסכום הנדרש. כאשר נודע לשר האוצר דבר השתדלותו היוצאת דופן של הנאשם, התפעל מאוד מנאמנותו וממסירותו לביצוע גזר הדין ואמר: "אם כך הוא נהג אין צל של ספק שהוא סר מדרכו הרעה". מתוך כך הגיע למסקנה שהעונש כנראה עשה את שלו, ויתר לו ופטרו מכל תשלום.

לתרומות לעלון אפשר גם ב"גדרים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa
לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

הצריך לטפל בחולה וכדו' ולצורך כך צריך להטאות ידיו, מותר לו לרחצם כיון שאין זה רחיצה של תענוג. [משום וכן דעת הגרמ"ש זצ"ל (חוט שני יו"ח ע"פ סעי' קל"ג)]. וע"כ מותר למוהל קודם המילה לשטוף ידיו ע"מ למנוע זיהום לתינוק. [הגרמ"ש זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פ"ב אות גא)]. וכן מותר לשטוף ידים בסבון או באלכוהול גל ע"מ למנוע חשש הדבקות של נגיף הקורונה. [כ"ז אין זה בכלל רחיצה של תענוג וע"כ שריא כמבואר בעליל].

רחיצת פניו

מ"ה הוא אסניס ואין דעתו מיושבת עליו עד שיקנה פניו במים, מותר. [שו"ע סעי' ד]. ונהגו להחמיר בזה אפי' ברחיצת העינים, שהיא קצת רפואה. [רמ"א (ס"ט)]. ואם פניו מלוכלכים קצת או שיש לו לפלוף על עינו יכול ללחץ אצבעו במים ולרחוץ במקום הלכלוך או בכדי להעביר הפלוף רק יזהר שלא לרחוץ רק מקום המלוכלך בלבד. [מ"ב (ס"ט)].

כלה תוך ל' לנישואיה

כלה, כל שלשים יום אחר נשואיה מותרת לרחוץ פניה, כדי שלא תתנגה על בעלה. [שו"ע (שם סעי' א) ומ"ב (ס"ב)]. וי"א שזה היה בזמניהם שלא היו בבהכ"נ כל היום אבל בזה"ז שאינו רואה אותה כל היום לא נוהגין בזה היתר. [מ"ב (ס"ב)].

מגבת רטובה (ממחטות לחות)

אסור להצטנן באמצעות מגבת לחה וכדו', אם הוא טופח על מנת להטפח כי עובר הלחלוחית לגופו ומתענג. [שו"ע (סעי' ט) ומ"ב (ס"ב)]. ואסור לשרות מפה מבעו"י ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה ביוה"כ, כי יש לחוש שלא תנגב יפה ויבא לידי סחיטה. [רמ"א (שם)]. ועל כן אסור להשתמש בממחטות לחות אפי' אין טופח ע"מ להטפח. [הגרמ"ש זצ"ל (שם ע"פ קל"ד)]. אבל מותר לקנח ידיו ורגליו ערב יוה"כ במפה ולמחר מעבירה על עינו כשעדיין לחה קצת מקינוח ידים של אתמול כי בזה לא חוששים לסחיטה. [מ"ב (ס"ב)].

לצנן גופו במים

אסור להצטנן בכלים שיש בהם מים, אפילו הם חסרים, בין של חרס בין של מתכות. [שו"ע (שם)]. בשל חרס משום שיש לחוש שהכלי יסלוט המים הבלועים בו ובשל כסף משום שיש לחוש אולי יפול הכלי מידו וישפכו המים שבו. [ט"ו (ס"ט)]. אבל אם הכלים ריקים, שלא שייך החששות הנ"ל, מותר. [שו"ע (שם)].

מרחיצת קטנים

התינוקות מותרים ברחיצה. [שו"ע (ס"ה)]. אלא שבזמנינו שלא רגילים ברחיצה ואין זה בכלל עינוי לקטן, אם אין התינוק זקוק לכך אין להקל אפי' ע"י עכו"ם. [מ"ב (ס"ה)]. ואם התלכלך ביותר מותר לרחצו. ואע"פ שאגב זה נמצא הגדול רוחץ ידיו אין חשש כיון שאין זה רחיצה של תענוג. וניי מ"ב (ס"ה) ובהמשך (ס"ה) וקטן שמחנכין אותו באכילה, מחנכין אותו באיסור רחיצה. [רמ"א (שם)]. ורחיצת פניהם וידיהם של ילדים קטנים שלא לשם תענוג אין להחמיר בה כלל. [הגרמ"ש זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פ"ב אות ד)].

רחיצת הפה

אין לרחוץ הפה ואף במקום צער גדול אין להתיר. [רמ"א (ס"ה) וט"ו (ד) ושו"ע (ס"ה) וקט"ו (א) ומ"ב (שם ס"ה)]. ואף במי פה אע"פ שאינו ראוי לאכילה אסור. [הגרמ"ש זצ"ל (חוט שני ע"פ קל"ג)].

במקום חרזי

הוצרך לשטוף פיו מחמת מיוחש בגרון (ולאחר מכן פולטו), והוא צריך לעשותו בכל יום, ואם לא יעשהו יהיה לו צער גדול, ולא יוכל להתפלל כראוי, רשאי לעשות כן עם משקה מר. [שבה"ל (ח"ד ס"ד אות ו) והגרמ"ש זצ"ל (שליש ערכי רפואה ח"ב ע"פ רצ"ג) והגרמ"ש זצ"ל (שם ע"פ קל"ג)].

נטילת ידים

שהרית

נוטל אדם ידיו שחרית ומברך על נט"י, ויזהר שלא יטול אלא עד סוף קשרי אצבעותיו. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א)]. ונוטל כדרכו בכל השנה ג"פ כיון שבאלו לא יכול ליגע בידיו לפה ולעינים ולאוזן משום סכנה וגם שחסנם ידים מלוכלכות הן בבוקר, שהיו אינו נזהר כל הליכה ממגע בית הסתרים ועל כן לא גרע מאם היה מלוכלך בטיט. ומ"מ פניו לא ירחץ כלל. [מ"ב (ס"ה) ושע"כ (אות ה)]. ולא יכוין להנאת רחיצה רק להעביר הרוח רעה. [רמ"א (שם)].

אחר יציאתו מבית הכסא

אם הטיל מים ושפשף בידו, או עשה צרכיו וקנח נוטל ידיו עד קשרי אצבעותיו (אם אינו מלוכלך למעלה ממקום זה). [שו"ע (שם סעי' א) ושע"כ (אות ט)]. ואם לא קינח ולא שפשף ואין דעתו להתפלל, נח' הפוסקים אם מותר לו לטול ידיו, ועל כן נכון ליגע בחלק המכוסה בגוף (המחייב טהרה) כי באופן זה לכל הדעות מותר לו לטול ידיו (עד קשרי אצבעותיו). [מ"ב (ס"ה) ובהר"ש (אות ג)]. מיהם דברים אמורים בליל יוה"כ אחר התפלה אבל ביום שמתפללין כל היום אם הטיל מים אף על פי שלא שפשף או שעשה צרכיו אף שלא קינח מותר לטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו. [מ"ב (ס"ה)]. ואף בתי כסאות שלנו שהם נקיים דינם כנ"ל. [הגרמ"ש זצ"ל (פ"ה ס"ה) כ"ב ע"פ קל"ג)].

אחר יציאתו מבית הכסא ולא עשה צרכיו

היוצא מבית הכסא (ולא עשה צרכיו כלל) ניקה ידיו במידי דמניק (בגון ע"י שפשוף בבגד) בלבד. ואם לבו נוקף מחמת שאינו נוטל ידיו מותר לו לטול כדי שיהיה יכול להתפלל בדעה מיושבת. [בה"ל (ס"ה) וט"ו (ד) ע"פ ג' ד"ה ואם רוצה)].

אחר נגיעה במקומות המכוסים

אם נגע בגופו במקומות המכוסים ששם הוא מקום זיעה אפילו לא נגע רק באצבע אחת צריך לרחוץ כל ידו עד קשרי אצבעותיו. ואם נגע בידו בטיט או ברפש א"צ לרחוץ רק מקום המלוכלך בלבד. והיינו אפילו לתפלה. [מ"ב (ס"ה)].

לפני התפלה

אם לא עשה צרכיו כלל אין לו לטול ידים בשביל תפלה בלבד אף שבשביל תפלה בלבד מצוה לטול ידים מ"מ משום חומרי יוה"כ יש לחוש לאותן הפוסקים שוברים שבשביל תפלה בלבד לא תקנו לטול ידים כ"א בשחרית משום שנעשה כבירה חדשה. [מ"ב (ס"ה)].

כהן העולה לדוכן

כהן העולה לדוכן נוטל ידיו כדרכו עד הכרק, אע"פ שהן טהורות, כי רחיצה שאינו מכין בה לתענוג, ומותרת. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א) ומ"ב (ס"ה)]. וע"י בכה"ח (אות יד) שהיה לויים במקום שהגוף

סיכה

בגוף ובשער

אסור לטוץ אפי' מקצת גופו. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א)]. ואף שערו אסור. [נדה"ש (יו"ד) שפ"א, ו].

במה אסור לטוץ

איסור זה הוא בדברים שהדרך לטוץ בהם כגון שמן וכדו'. [מ"ב (ס"ה) וקט"ו (א)].

מי בושם / דאודורנט ספריי

לסוץ גופו במי בושם, יש אומרים שאסור משום שהוא כסיכה. [הגרמ"ש זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פ"א אות ט) ואור לציון (ח"ד) פ"ב אות ט)]. וש מקילים אם יש צורך גמור בכך כי אין זה בכלל סיכה. [הגרמ"ש זצ"ל (הליכ"ש פ"ד) סוף הגה (א)].

בבגד נחזיל

אין בשימוש בבגון נחזיל משום סיכה (אולם משום איסור רחיצה יש בו). [אור לציון (שם אות ה)].

דודה יתושים

מותר לשים נזל/קרום וכדו' (באופן שאין משום איסור ממרח) דוחה יתושים על הגוף אם יש צורך בכך. [שא"ק זה בכלל סיכה כי אין כוונתו שיבלע בשכרו, ואין זה לתענוג. וכ"כ בשבת שבתון (ע"פ ש"ק)].

איפור

י"א שיש באיפור משום סיכה (ובל"א"ה יש בו משום מלאכת צובע - ואיפור שיש בו משחה וכדו' אסור משום סיכה ומשום ממרח). [נעל האג"מ (נעלי גבראים ביהמ"צ ח"ב פ"ג אות ה)].

לצורך חולה / מהמת פצעים

חולה, אפילו אין בו סכנה רשאי לסוץ. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א)]. וכן מי שיש לו חטטין בראשו אבל במקום שאין נוהגים לסוץ בחול איש בריא אסור לסוץ ע"ג חטטין בין ביום טוב ובין בשבת כי מוכח שעושה משום רפואה. [מ"ב (ס"ה)]. וכתו' הגר"י (אות א) שהקילו לצורך חולה משום שאצלם אין הסיכה לשם תענוג כלל. ובדרך זה כתו' הכה"ח (אות א) והוסף עוד טעם, מפני שבכה"ל לא גורר רבנו].

כלה תוך ל' לנישואיה

כלה, כל ל' יום אחר נשואיה מותרת לסוץ פניה, כדי שלא תתנגה על בעלה. [מ"ב (ס"ה) וקט"ו (א)]. וי"א שזה היה בזמניהם שלא היו בבהכ"נ כל היום, אבל בזה"ז שנמצאים במשך היום בבית הכנסת (וממילא אינו רואה אותה לא נוהגין בזה היתר. [מ"ב (ס"ה) וט"ו (א)].

קטנים

התינוקות מותרים בסיכה. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א)]. אלא שבזמנינו שלא רגילים בסיכה, אם אין התינוק זקוק לכך אין להקל. [מ"ב (ס"ה)]. ומכל מקום קטן שמחנכין אותו באכילה, מחנכין אותו באיסור סיכה. [רמ"א (שם)].

נעילת הסנדל

נעלי עור

אסור לנעול סנדל או מנעל של עור. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א)]. ואסור אפילו לטילול בו בבית מטמיה למטה. [מ"ב (ס"ה)]. ואף אם עומד במקומו אסור. [כן מוכח מהרמ"א (שם ס"ה)]. וכן הוכיח החלפת יעקב (ח"ב) א"ח ס"ה (ב). וכן לנעול מנעל ברגל אחד אסור. [בה"ל (רס"ה) וט"ו (א) אסור לנעול]].

נעלי גומי וכדוי

נעליים של גמי או של בגד או של שאר מינים, מותר אפי' לצאת בהם לרה"ר. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א)]. כי כל שאינו של עור אינו נקרא מנעל אלא מלבוש. [מ"ב (ס"ה)]. וע"י בסמוך.

נעלי גומי נוחים

יש מאחרונים שמחמירים בשל עץ אפילו אינו מחופה עור. וכן יש מחמירים שלא לצאת במנעל העשוי מלבדים או גומי ועשוי כמנעל שלנו והוא מגין על רגל ואינו מרגיש כלל שהוא יחף ולא בכלל עינוי הוא. ולמעשה אף שאין למחות ביד המקליון, מ"מ מי שאפשר לו נכון להחמיר בזה ולילך בנעלי בד רכות באופן שירגיש הקרקע למטה ברגליו ומרגיש שהוא יחף. אכן אם צריך לצאת החוצה נכון יותר שילבש אלו ולא מנעלים של עור שיש בהם איסור מדינת משא"ח אלו שהם כמשום חומרא. [מ"ב (ס"ה) וט"ו (א) וט"ו (א)]. והמנהג להקל. [הגרמ"ש זצ"ל (הליכ"ש מעדים פ"ה אות ה) והגה (א) כיון שאנו כאסניסטים לענין זה. וכן פסק הגרמ"ש זצ"ל (ח"ג) פ"ב אות (ד)]. ואף המחמיר בדבר א"צ ללכת יחף ממש. [בה"ל (ד"ה) או (ש)].

נעל מעורב בעור

נעל מחומר שאינו של עור אבל מחופה הוא בעור מלמעלה או למטה, אסור. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א) וט"ו (א)]. ומ"מ (ס"ה) וט"ו (א)]. ומ"מ נעלים סינטטיות שרק הרצועות מעל כף הרגל ועשויות מעור, מותר לנעולן באופן שרצועות העור אינם נוגעים ברגליו. [הגרמ"ש זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פ"א אות יב)].

נעלים הנראים נעלי עור

נעלים סינטטיות ומגויות עור מותר לנעולן משום שבזמנינו אין בהן משום מראית העין, כי כולם יודעים שיש נעלים כאלו בשוק. [הגרמ"ש זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פ"א אות יב)]. ואם הם נראים ממש כנעלי עור יש לאסור משום מראית עין. [מנח"ש (ת"י) ס"ג אות ג]. ודעת הגרמ"ש זצ"ל (הליכ"ש ח"ג) פ"ב אות (ד) 48 נעליים סינטטיות שרגילים לנעולן בכל ימות השנה אסורים מן הדין ביוה"כ ות"י].

יולדת תוך ל' יום/חולה שאין בו סכנה

החיה, כל שלשים יום מותרת לנעול את הסנדל, כי עד אותו הזמן הצנינה קשה לה. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א) ומ"ב (ס"ה)]. וכן הדין לחולה אפילו אין בו סכנה, וכן מי שיש לו מכה ברגליו. [שו"ע (שם)]. וכן הדין לכל מי שהצנינה קשה להם. [מ"ב (שם)]. וע"י בה"ל (שם) ד"ה והוא אסניסטי. ומכל מקום בזמנינו שאפשר במנעלים שאין של עור יש להחמיר בדבר. [הגרמ"ש זצ"ל (הליכ"ש פ"ה) אות (ב)]. אולם דעת הגרמ"ש זצ"ל (חוט שני ע"פ קל"ג) שאף בזמנינו מותר לילדת ולחולה להקל.

היזהר מנגיעה בנעלים

יש להשתדל שלא יגע בנעלים כי אם ע"י בגד, כדי שלא יצטרך לטול ידיו, ואם נגע בהם שלא ע"י בגד צריך לטול ידיו במקום שנגע בהן. [מ"ב (ס"ה)]. וכ"ל לענין נעלי עור אבל נעלי גומי י"א שאין צריך לטול ידים אף בכל השנה כי דוקא בשל עור יש חובה לטול. [נרד"ק (ס"ה) וט"ו (א) וט"ו (א) וט"ו (א)]. ויש מחייבים אף בזה. [כן איש חי (דברים) אות כא]].

קטנים

התינוקות אסורים בנעילת הסנדל, שאין זה עינוי לקטן אם לא ינעל נעלי עור. [שו"ע (ס"ה) וט"ו (א)]. ומכל מקום אם הקטן יצטרך בשל ההליכה בלא נעליים, כגון שמוג האויר הוא קריר ואפשר שיצטנן, או שיש לחשוש שידרוך על קוצים וכדומה, ואין לו נעליים שאינם נעלי עור, מותר לו לנעול אף נעלי עור, וגם מותר לגדול להנעילם לו, אם הקטן אינו יכול לעשות כן בעצמו. [הגרמ"ש זצ"ל (חידוץ הקטנים למצות הגה קצה-קצה)].

לקבלת גליון מורחב "הלכות מצויות ליום הכפורים" ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל amikta@amikta.co.il

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמ"ח"ם שמעתיא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': *6761 יש להקיש 3-3-1 שלוחה 65

נתרם העילום שם להצלחת התורם ומשפחתו

"מעתיא עמיקתא - לקבלת הגליון מדי שבוע בדוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לכתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com

דרישה וחקירה

לקבלת המהדורה המלאה והצבעונית, יש לפנות לעורך: **הושע לינטופ** בכתובת: lintop200@gmail.com

המערכת מאחלת לכל המנויים ולכל בית ישראל, שנה טובה ומתוקה, וגמר חתימה טובה!

על מה כתב מרן שליט"א זבזה ניצלו מכל הצרות?

מרן שר התורה שליט"א כתב: 'ובשנת השמיטה יש לקבוע מדי יום ביומו, חק ולא יעבור, לימוד שתי הלכות בהלכות שביעית, וזוהו ניצלו מכל הצרות.'

בעקבות זאת פתחנו שלוחה מיוחדת [בקו 'דרישה וחקירה' החדש, שמספרו: 072-380-9143 שלוחה 2], ובה שיעורים קצרים ממש בהלכות שביעית, שתי הלכות ביום, המוגשים בשפה ברורה ונעימה לכלל הציבור ובנוסף לכך יש בקו גם שיעור קצר בדף היומי.

מתיקות שבת הארץ

פנינים וסיפורים בעניני השמיטה, מתוך הספר 'ומתוק האור' - שמיטה מאוצרותיו של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א הרב שלמה שהיה עדיין נער צעיר, נבהל למראה האב השרוע על הארץ, והתכופף לבדוק את שלומו... רבי משה אהרן וחבירו מהרו לתא רב החובל, כדי להודיעו על סכנת חיים הנשקפת לנוסעים היהודים. רב החובל שמע, והבטיח לעצור את הפוגרום המתוכנן...

אכן בספר "חרדים" (מצוות התלויות בארץ פ"ב) כתב רבי אלעזר אלקרי, וזה לשונו: "וצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבוא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו... ולפיכך היו האמוראים מנשקים עפרותיה ואבניה בבואם אליה, ומה טוב ומה נעים לשיר שיר יחדות אשר יסד רבי יהודה הלוי עליה באהבה רבה תחלת השירה ארץ הקדושה יקרה חמודה", ומשמע מדבריו שדבר זה שנון בכל יהודי.

ומספרים שפאשר הגיע רבי יוסף שלמה כהנמן - הרב מפוניבז' לקבוץ "חפץ חיים" בתחלת שנת השמיטה, גאתה ההתרגשות בין תושבי הקבוץ שהמתינו לרב בפתח המושב.

והנה, הופיע הרב מפוניבז', נכנס בשערי הקבוץ ולפתע התכופף, רכן על האדמה, נשק אותה בחם ולחש לה: "גוט שאבעס אדמת הקדש" - שבת שלום לך אדמה קדושה השוכנת בשנת השמיטה.

לעלות לארץ ישראל - צריך רצון עז

רבי משה אהרן שטרן, המשגיח של ישיבת קמניץ, שהוא נכדו של הרב יעקב יוסף הרמן, ואחינו של רבי חיים פנחס שינברג, היה מספר מידי שנה לתלמידיו את ספרו האישי - כיצד צעיר אמריקני הגיע לגור בארץ ישראל ללמד בה תורה.

בצעירותו, היה רבי משה אהרן תלמיד בישיבת 'תורה ודעת', חלמו היה ללמד בישיבות הנודעות באירופה, אולם היו אלו שנות מלחמה ובלתי אפשרי היה להגיע לאירופה, במקום זה חשב הנער לבוא לישיבה בארץ ישראל, אך הדבר לא היה פשוט כלל. באותם ימים מי שנסע לארץ ישראל, נשאר לגור בה בדרך כלל עד סוף ימיו. לשם כך היה צורך להגר לארץ, ופרוש הדבר היה להשיג סרטיפיקט מהבריטים ששלטו באותם שנים בארץ ישראל.

"סרטיפיקטים" - אשרות הכניסה שהנפיקו הבריטים, היו מעוטות, ומפולגות אגדת ישראל הצליחה להשיג מספר מצמצם מאוד של סרטיפיקטים עבור בני היהדות החרדית. נדמה היה שלמשה אהרן בן השמונה עשרה, אין סכוי להגיע ארצה.

הבחור הצעיר תאר את כיסופיו לנסע לארץ ישראל בפני רבו הרב שרגא פייבל מנדלוביץ, ורבו הסביר שכל סרטיפיקט יכול לשמש אדם בודד או משפחה שלמה, "חבל להשתמש בסרטיפיקט יקר ולבזבזו על אדם אחד בלבד בעוד שהוא יכול לשמש משפחה שלמה" - הסביר הרב. נראה היה שבקד הסתים הענין.

"כי תבאו אל הארץ"

לנשק את אדמת הארץ

פידוע, במשך שנות הגלות נהגו אנשי מעלה לנשק את האדמה בהגיעם לארץ הקדש, וכבר בגמרא (כתובות קיב, א) מספר על רבי אבא שנשק את הסלעים של עכו מידי קשירד מהספינה שהבאתו מבבל.

ספר לי הרב שלמה עמר, שפאשר עלה עם משפחתו ממרוקו לארץ ישראל, מידי ברדתו מהמטוס נשקב אביו ונשק את האדמה.

הרב שלמה שהיה עדיין נער צעיר, נבהל למראה האב השרוע על הארץ, והתכופף לבדוק את שלומו... כשהתקרב אליו שמע אותו מבקש: "רבונו של עולם, נתת לי את הזכות להגיע לארץ הקדש, בבקשה ממך תן לי רק עוד דבר אחד, לזכות פעם אחת לקדש קדוש של שבת בארץ ישראל..."

האם נשוק אדמת הקדש הנה מצוה או שמה רק מעשה טוב?

את השאלה הזו שואל הרב יצחק זילברשטיין בספרו "חישוקי חמד" (כתובות קיב, א), ומביא "מעשה רב" מרבי יצחק זאב הלוי סולוביצ'יק - הגרי"ז, שפשהגיע לארץ ישראל לא נשק את האדמה כנהוג, וכששאלוהו מקורביו על כך השיב שהנהגה זו אינה מיעדת לכל אדם, אלא רק לגדולי החכמים.

וצטט את דברי הרמב"ם (מלכים פ"ה ה'): "גדולי החכמים היו מנשקים על תחומי ארץ ישראל, ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה, וכן הוא אומר כי רצו עבדך את אבניה ואת עפרה יחוננו".

ושאלוהו, שהרי הרמב"ם פסק כן גם לגבי מצות צדקה (מתנות עניים פ"י הט"ו) "גדולי החכמים היו נותנין פרוטה לפני קודם כל תפלה ואחר כך מתפללין שנאמר אני בצדק אהנה פניו", ובכל זאת הרב נוהג לתת צדקה לפני התפלה?

והשיב שיש הבדל בין מצות הצדקה לבין נשוק הארץ. מצות צדקה היא מצוה תמידית המטלת על כל יהודי, רק שגדולי החכמים נהגו לקיימה לפני התפלה, ולכן כל יהודי רשאי לתת צדקה לפני התפלה. אך נשוק אדמת ארץ הקדש איננה מצוה בפני עצמה, ורק לגדולי החכמים שמאוד חשקו בארץ ישראל שיקט מצוה זו של חביבות הארץ, ולכן מי שאינו נמנה על גדולי החכמים אין לו בזה מצוה כלל.

את כל נכסיהם הגשמיים, יגרום להם לזנוח את מנהגייהם ה"מזשנים" ולרדת מספון האגיה.

אך רבי משה אהרן ושאר הנוסעים הדתיים הפגינו עז רוח. הם עמדו בנסיון ונשארו על ספון האגיה, שם התפללו וסעדו את סעודות השבת באחד התאים. בשעה שפנו לכבש האגיה, הודיעו להם שרוב החובל מבקש לראותם בתאו.

"הפלטתי בכל רחבי העולם" - ספר להם, "פגשתי אנשים מכל מוצא ולאם. אחת המסקנות שהגעתי אליהן היא, שכאשר הדבר נוגע לארנקה, אנשים מותרים על כל הנוגע לדתם. ראיתי פעם אחר פעם שאצל כל בני הדתות - הפסוף יענה את הכל".

והוא המשיך בדבריו: "על אף שקבלתי חזקים רבים לתוכנה זו, רציתי לראות אם גם אתם, היהודים הדתיים תתנגדו קצת או שתציתו לתורה גם במחיר הפסד טובתכם האישית, לפן הוריתי לאנשי השליך את מזונותיכם מהספון. הייתי בטוח שתמהרו לרדת בעקבות הפציפם גם אם שבת היום. להפתעתי, לא קרה - הצלחתם לעמד במבחן שבו העמדתי אתכם. נשארתם בתאיכם והתעלמתם מההפסד העצום. אני מכיר להודות, שהתאוריה שפנתחתי במשך שנותי הרבות ביס, הופרכה לראשונה. אנשי שמרו על מזונותיכם לכל אורך השבת, ודאגו לשלום הפציפם האישיים".

קבוצת היהודים נפרדה מרב החובל לשלום והסעה לתחנת תרבות הקרובה, משם עלו לרכבת שהסיעה אותם ארצה.

לא לדבר רעה על הארץ

ספר רבי יצחק זילברשטיין (קנטרס ושמתח בכל הטוב) מעשה מדהים אותו ספר רבי דב סוקולובסקי שהיה מגדולי תלמידי החכמים בירושלים:

לפני כמה עשרות שנים, בעיר 'מיר' שבמדינת 'בלארוס', חי לו יהודי עשיר ובעל נכסים, אשר ברפו ה' בכל מעשה דיו. עסקים וחינוך רבות אשר היו פרוסים ברחבי המדינה היו תחת

חסותו, כך ששמו התפרסם בכל הארץ. עד שיום אחד, בהפתעה גמורה, התפרסם שאותו יהודי מכר את כל עסקיו, והנו מתקן עלות לארץ ישראל. הכל נדהמו למשמע הבשורה והגיעו לביתו על מנת להפריד ממנו ולאחל לו את ברכת הדרך. הגיע היום, אותו יהודי עלה אל האגיה ועשה את דרכו אל ארץ ישראל.

עברו להם מספר חדשים, והנה לפתע רואים בני העיר 'מיר' את אותו עשיר בבית הפנסת המרכזי שבעיר מתפלל כבימי קדם. "מה אתה עושה פה?!" - שאלו הכל בפליאה לאחר התפלה, "ובי אינך נמצא בארץ ישראל?!"

הלה נעמד סביב תושבים רבים שהקיפו אותו וספר: "לא אשרר כי אין כמו ארץ ישראל. אורה מחפים, התושבים שבה נפלאים, אין כמו לבקר במקומות הקדושים שבה".

"אבל... - עצר לפתע את תאורו ואמר בטרונניה: "דעו לכם כי החיים בארץ ישראל קשים מאד - קשה למצא בה פרנסה, כל המוצרים הנם ביקר, ישנה אבטלה גדולה, בקשי יורדים בה גשמים, השפירות ומחירי הדירות בשמים". ואז נעצר לרגע ואמר משפט קשה שזעזע את כל הנוכחים: "דעו לכם, כי עדיף כבר להיות כבשה בעיר 'מיר', מאשר להיות אדם רגיל בארץ ישראל".

ברגע בו סיים האיש לומר את המלים הקשות על ארץ ישראל - מיד התמוטט וקבל שבץ מחי. אלא שבשונה משבץ מחי רגיל בו האדם מתעלף ומאבד את הכרתו, נשאר אותו עשיר בהפכה מלאה, ורק שריריו התנוונו וקומתו הזקופה השפלה, עד שהוא היה נראה כאדם שכל גופו מקפל ומשתק.

כל מי שנכח במקום העיד כי הוא היה נראה באותו רגע ממש כיצור ההולך על ארבע, הוא אף לא הצליח לדבר מלה, אלא השמיע הברות של קולות הדומים לכבשה, כך שהיה נראה הוא ממש ככבשה מהלכת על שתים.

"אני בעצמי הייתי נזכח במקום וראיתי אותו ממש נראה ככבשה, כפי שאמר בעצמו שניות לפני כן" - ספר הרב סוקולובסקי.

"ביציאתנו מהתלמוד תורה היינו עוזרים ליד ביתו של אותו עשיר, והיינו רואים אותו באותו מצב - מקפל על ארבע ופולט הברות מוזרות כמו של בהמה".

"היינו אז ילדים ונופפנו לעברו באצבע מאשימה ואמרנו לו: 'נח, האם כבר הבנת מה העגש שמקבל אדם המדבר דבורים רעים כנגד ארץ ישראל?!'".

לרבי משה אהרן היה קשר קרוב עם דודו, רבי חיים פנחס שינברג, הוא היה מודע להשתוקקות האהון להגיע לארץ הקדש. "נו" - שאלו ראש ושיבת "תורה אור" לעתיד, באחת הפעמים שנפגשו, "מה קורה עם ארץ ישראל?". הנער חזר באזני דודו על טענתו של רבי שרגא פיבל, ואמר כי לא נראה שיזקה לנסע לארץ בזמן הקרוב.

"זאת אומרת שאמה לא באמת רוצה לנסע" - חרץ רבי חיים פנחס.

"ודאי שאני רוצה לנסע" - מחה הנער.

"אם באמת היית רוצה לנסע" - השיב רבי חיים פנחס, "היית מזמין דרכון, אורז מזונת ודואג לכל הסדורים הנחוצים. כך היית מראה להקב"ה שאמה באמת רוצה לנסע! אבל אתה, כנראה, עדין לא מוכן לנסיעה באמת. לך להזמין דרכון ולארז מזונת - ואז תהיה מוכן לנסיעה".

"בלי להחמיץ רגע, מלאתי את הוראותיו של דודי" - ספר רבי משה אהרן למאזינים הצעירים כעבר שנים, "תוך זמן קצר היו חפצי ארוזים, ואני הייתי מוכן להפליג לארץ. והנה, ברגע שסימתי לעשות כדבריו של דודי, לפתע קרא לי רבי שרגא פיבל למשרדו ובשר לי שמחר אצא באגיה לארץ ישראל".

"מה קרה?" - ברחתי מפתע, "חשבתי שחבל להשתמש בסרטיפיקט לאדם בודד?".

"משפחה אחת הייתה אמונה להשתמש בסרטיפיקט מחר" - הסביר הרב, "אבל אחד מבני המשפחה חלה, והמשפחה אינה יכולה להפליג. אם לא נמצא מישהו אחר שיסע במקומם, הסרטיפיקט היקר ילך לאבוד. אני יודע שרצית לנסע, ולכן בחרתי כך".

כשמלותיו הנבואיות של דודו מצטלצלות באזניו, נפרד הנער מבני משפחתו, נטל את מזונותו ויצא לניו יורק להפליג ארצה.

זו הייתה האגיה הראשונה שהפליגה מארצות הברית לארץ ישראל לאחר סיום מלחמת העולם השנייה. היו בה יהודים רבים, רבם לא דתיים. רב החובל, הורה לצוות המטבח לייחד

אגף קשר עבור הבודדים ששמרו על הלכות כשרות. ספקו להם פרות וירקות בשפע, והיה אפלו שוחט ששחט עבורם עופות. ההפלה ערכה כשבעים, כולל עצירות בנמלים שונים לאורך הדרך.

לילה אחד, בשעת ערב מאחרת, לשבו רבי משה אהרן ונוסע על ספון האגיה שקועים בשיחת רעים. לפתע הבחינו השנים בכמה מלחים שנראה כעורבים, פותחים ברקוד מקסים. הם הביטו מרתקים, מהופנטים ברפז המחולט של הרוקדים, אולם התפעלותם הפכה לחרדה כאשר הודיע להם נוסע ישראל אחר, שרקוד פזה מסמן בדרך כלל הפנה לטבח.

רבי משה אהרן וחברו מהרו לתא רב החובל, כדי להודיעו על סכנת חיים הנשקפת לנוסעים היהודים. רב החובל שמע, והבטיח לעצר את הפוגרום המתקנן. הוא נגש לרוקדים ושאל אותם האם יש אמת במה ששמע - האם הם באמת מתכננים לערוך טבח בנוסעים שלא פשעו?

המלחים לא הפחישו את האשמה, והסבירו את הסבה למעשה שהם מתכננים: "זו האגיה הראשונה שמפליגה מחופי אמריקה לפלסטין" - הם הסבירו, "אם היעד של האגיה הזו הוא נמל חיפה, מכרח להתבצע על סיפונה טבח, כדי להביע מחאה על כך שהיהודים מנסים להקים מדינה בארצנו".

"מה אתם מנסים לומר?" - שאל רב החובל, שהבין שהם מוכנים למשא ומתן.

"אנחנו מתכננים שאם נעגון בנמל ערבי - למשל במצרים או בסוריה - נסכים להפוגע מהריגת הנוסעים והודים" - השיבו המלחים, "אבל אם נעגון בפלסטין כפי התקנית המקורית, נהיה חייבים לקום ולרצח את היהוד".

רב החובל חשש ממרד ומטבח, והודיע לנוסעיו שבמקום לעגון בנמל חיפה, תשנה האגיה את מסלולה, היא תעגון בנמל אלכסנדריה, ומשם יוכלו הנוסעים להמשיך אל יעדם ברכבת.

רצתה ההשגחה העליונה, והאגיה עגנה באלכסנדריה בעצם יום השבת, קבוצת היהודים שומרי המצוות הגיעו לרב החובל, והודיעו שבשום אופן לא יוכלו לרדת מהאגיה קעת.

"כלם יורדים מהאגיה עכשו" - הכריז רב החובל המטרד, "אתם מכרחים לרדת מהאגיה כלם, אין שום אפשרות להשאיר באגיה".

הוא לא אבה לשמע את התנגדותם, ופשראה את סרובם לחלל את השבת, הורה לאנשיו להוריד את מזונותיהם אל הנמל. הוא קוה שהחשש לאבד

2 | קובץ דרישה וחקירה (גליון קכא) וילך - יום הכיפורים תשפ"ב

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי חיים"

ותלמוד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פתח תקווה - בראשות הרב חיים אהרן בליעדר שליט"א

239

דיני עשי"ת - יום הכיפורים | שבת שובה תשפ"ב

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

תשובה

בין אדם לחבירו

א. עבירות שבין אדם לחבירו אין יוהכ"פ מכפר עד שיפייסנו (ש"ע תר"ו ס"א), זה כולל הוריו, רבותיו, אשתו [בעלה], אחיו ואחותו, חבריו, שכניו, ובפרט שונאיו, ורבים מקפידים לבקש מחילה מאוהביו אשר כמעט ולא פגעו בהם, אבל אנשים שיש להם סכסוך ומריבות עמהם שוכחים מלבקש מהם מחילה, ובימים אלו יש לחשב ממי באמת צריך לבקש מחילה.

לא ידע שחטא

ב. נחלקו הפוסקים איך להתנהג כשאדם אשר חטא נגדו אינו יודע מזה, האם צריך להודיעו שחטא נגדו ואז לבקש מחילה ממנו, כגון שדיבר עליו לשון הרע והוזק מזה ואינו יודע שדיבר עליו ולכן צריך להודיע לו ואז לבקש מחילה (כ"כ החפץ חיים כלל ה' ס"ב), או שעדיף שלא יגלה לו היות שהוא אינו יודע, ואדרבה, ע"י בקשת מחילה יפגע ויצער בו יותר בזה שמודיע לו (כך מקובל בשם הגר"י סלנט, מועדים וזמנים ח"א סי' נד), ולכן ס"ל דעדיף לבקש ממנו מחילה בכללות כנהוג שמבקשים זה מזה סליחה בלי לפרט את העבירה שעשה כנגדו.

מחילה בפה ולא בלב

ג. אם ביקש מחילה מחבירו ואמר שהוא מוחל ויודע שבלבו עדיין לא מחל נחלקו הפוסקים בדניו, י"א דאינו מועיל דאע"פ דברים שבלב אינם דברים זה דוקא בדברים שעיקרם בפה, משא"כ במחילה שעיקרה בלב לא שייך דין זה (ש"ת רע"א סי' כ"ג ד"ה מ"ש מעלת, חוט שני יו"פ בשם החז"א), וי"א שגם לענין זה קיי"ל דדברים שבלב אינם דברים (זכרון אבן ציון עמ' תקמ"ב בשם הגר"י מקלם וגליוני הש"ס קדושין מ"ט ע"ב).

כפרות

כפרות ללא השגחה

ד. יש מקומות בא"י שמסדרים לאנשים לעשות כפרות ברחוב ללא השגחה כלל [והמלצה על המוסד עצמו שהם ראויים לקבל צדקה אפילו מרב חשוב אינו מהווה השגחה לכפרות], ויש בזה כמה מכשולות, בין דמשתמשים באותו עוף כמה פעמים בכמה נקודות של עשיית כפרות [והמג"א התיר עוף א' לכמה בנ"א בבת אחת לא בזה אחר זה], ובין העופות נשארים בחום היום ללא אכילה ושתייה ומתים לפני השחיטה, וגם לרוב הם מחזירים העופות למשק מאיפה שהם לקחו אותם, ואפילו אם הם מגיעים בסוף לשחיטה לרוב זה רק אחרי יוהכ"פ ובהם אינם יוצאים מנהג כפרות (חוט שני יוהכ"פ עמ' צ"ה), וגם אין העופות מגיעות לידי עניים (היכל הוראה ח"א הוראה ע"ז), ולכן אולי ידי צדקה יצאו, אבל ידי מנהג כפרות לא יצאו.

מעוברת

ה. יש שלוקחים למעוברת שני תרנגולות ותרנגול אחד (מ"ב תר"ה סק"ג).
ו. אם יודעים מין העובר ע"י אולטרה סאונד, נחלקו הפוסקים אם אפשר לסמוך ע"ז לגבי כפרות ולא להצטרך לקחת ג' עופות, י"א דאפשר לסמוך ע"ז (מור"ר בש"ת קנה בשם ח"ב סי' כ'), וי"א דא"א לסמוך ע"ז דלפעמים טועים (בעל מנח"י שם בהג"ה).
ז. מעוברת לפני ארבעים יום להריונה, י"א דאינה צריכה לעשות כפרה לעוברת (בעל שבת הלוי, קובץ מבית הלוי ח"ב עמ' י"ז), וי"א דראוי לעשות (ש"ת שבת הקהתי ח"ב סי' קצ"ח, הגר"ח קנייבסקי תורת המועדים סק"ד אות ג).

כיסוי הדם

ח. נוהגים השוחטים כשבאים אליהם איש נכבד, מכבדים אותו במצות כיסוי הדם, והמכסה מברך אקב"ו על כיסוי דם בעפר' (מט"א תר"ד ס"ח).
ט. הדין הוא, חיה ששכיח בהם טריפות צריכים לבדוק החיה לטריפות לפני שמקיימים בו כיסוי הדם כדי שלא יהיה ברכה לבטלה (ש"ע י"ד סי' כ"ח ס"כ). בעוף שלא שכיח בהם טריפות אפשר לקיים כיסוי הדם מיד אחרי בדיקת הסכין.
י. בזמנינו ששכיח הרבה טריפות בעופות ולכן השחיטות המהודרות בודקים כל עוף לטריפות, א"כ לכאורה צריכים לבדוק העופות לפני שמקיימים בו כיסוי הדם כדין חיה. אלא שבמקומות שאין בודקים העופות מיד במקום הרי סמכינן ארוב שאין טריפות ומברכים כמו שמברכים על השחיטה תחלה בלי בדיקה שהרי סוכמים ארוב שהרי א"א אחרת.
יא. אבל כששוחטים העוף במקום ובאותו מעמד אחרי מריטת העופות בודקים אותו לטריפות [וכמו שיש בכמה מקומות בירושלים כגון בבית יעקב הישן של העדה"ח] היו צריכים לכסות הדם רק אחרי שבדקו העוף ומצאו כשר (ש"ת חוקי חיים ח"א סי' ט').

יב. אם מכסים כמה עופות יחד אפשר לכתחילה לברך בלי בדיקה לטריפות מאחר שיתכן שבין העופות יש ודאי עוף כשר (כ"ק מרן גאון אב"ד ירושלים, שם).

טרפה

יג. אם עשה כפרות ונמצא העוף טרפה, אין צריך לקיים מנהג כפרות עוד הפעם שהרי כבר נעשה הכפרה כי עיקר הכפרה ע"י שנותן תמורת הכפרה לעניים (א"א בוטשאטש מהוד"ת ס"א).
יד. במקום ששוחטים העופות במקום עשיית הכפרות ולוקחים העופות לעצמם לאכול או שנותנים העופות ישיר למשפחות עניים המסתובבים במקום [כמו שמצינו בירושלים בבית יעקב הישן] נחלקו מורי ורבותי איך הדין בנמצא טרפה, האם הם מחויבים ליתן עוף שניה לכפרה, מו"ר הגר"מ בראנדסארפער זצ"ל ס"ל דכיון דלא צריכים לעשות כפרה שנית אינם צריכים ליתן לו עוף אחר דעיקר תשלום על קיום המנהג, ומו"ר הגר"י בלוי זצ"ל ס"ל דודאי צריכים ליתן לו שני כיון דהוא שילם מחיר מלא כדי לקבל עוף כשר כדי לפדות ולאכול או לתתו בידיים לעניים.

ערב יוהכ"פ

מצות אכילה

טו. מצוה לאכול בערב יוהכ"פ ולהרבות בסעודה (ש"ע תר"ד ס"א), וגם שתיה נכללת במצוה (מ"ב סוף סק"א), ורוב פוסקים נוקטים דגם נשים נכללות במצוה זו.
טז. נחלקו אם מצוה זו גם חל בליל ערב יוהכ"פ, י"א שגם חל בלילה (מג"א סק"א בשם הש"ה) וי"א דמצוה זו מתחיל רק ביום (ביאור הגר"א ויד אפרים).

אבינו מלכנו במנחה

יז. אין אומרים אבינו מלכנו בתפילת מנחה בערב יוהכ"פ (רמ"א סי' תר"ד ס"ב).
טבילה
יח. נוהגין רוב כלל ישראל, אנשים ונערים לטבול במקוה בערב יוהכ"פ (טור א"ח סי' תר"ו), י"א משום טומאה (רמ"א שם ס"ד), וי"א משום תשובה (מג"א).
יט. **חציצה**. מדקדקין בטבילה זו משום חציצה יותר מבשאר טבילות, ולכן יטול צפרני ידיו ורגליו לפני הטבילה [של רגליו עדיף ליטלם יום קודם (ש"ע א"ח סי' ר"ס)], וינקה מתחת הציפורניים, וצריך לצחצח שיניים וירחוץ כל גופו במים חמים לפני הטבילה (מטה אפרים סי"ב).

שעות קבלת הקהל "בחדר הוראה" רח' מנחת יצחק 20 ירושלים | טל: 052-7619332 | paskenshtibel@gmail.com | ימים א-ה: 4:30 אחה"צ עד 8:00 בערב | יום ו': 10 עד 11 בבוקר, ומשעה לפני הדלקת נרות

כ. **ט' קבין**. מי שקשה לו הטבילה כגון חולה או זקן, יכול לשפוך עליו ט' קבין (רמ"א שם) ממים שאובים (מ"ב סי' פ"ח סק"ד). שיעור ט' קבין, לדעת החזו"א הוא 21.6 ליטר, ולדעת הגר"ח נאה הוא 12.5 ליטר.
 כא. **ט קבין ע"י מקלחת (shower)**. כמה פוסקים ס"ל שכשצריכים לסמוך על היתר ט' קבין, בזמנינו אפשר לסמוך על ט' קבין ע"י עמידה תחת מקלחת, ועדיף שיתפתח הברז אחר שכבר עומד תחת המקלחת (ש"ת מנחת יצחק ח"ד סי' כ"א), וכן יקפיד שהמים יזרום בזרימה חזקה ולא רק בטפטוף (ש"ת שבט הלוי ח"א סי' כ"ד).

הדלקת נרות

כב. הדלקת נרות ביום הכיפורים הוא משום מנהג ולא משום עיקר הדין (ש"ע סי' תר"י), ומ"מ המנהג הפשוט בכל המקומות הוא ההדליק, ואשה כשמדליקה הנרות הרי היא מקבלת קדושת היום בזה, ולכן יש לה להסיר הנעליים לפני ההדלקה, אם שלא שמתנה אחרת.
 כג. **ברכה**. המנהג הוא שמברכים על הדלקת נרות של יום הכיפורים (רמ"א סי' תר"י ס"ב), ואומרים אקב"ו וצונו 'להדליק נר של יום הכיפורים' [ואע"פ בדרך כלל אין מברכים על מנהגים, מ"מ כיון שיש על הדלקה שם חפצא של מצוה בכל שבת ויו"ט, מנהג כזה יכולין לברך עליו ע"פ המבואר בראשונים (קונטרס עניני דיומא, החתן צבי לאנגער נ"י) ולפי הגר"א אכן אין מברכים משום שהוא מנהג (שער הציון שם סק"ה, מעשה רב סי' ר"א)].
 כד. **ברכת שהחיינו**. נוהגות הנשים לברך 'שהחיינו' בשעת הדלקת נרות ואחרי ברכתן, ואז אין להן לברך שנית בבית הכנסת עם הציבור אלא לענות 'אמן' (שערי צדק תר"ט סק"ז).
 כה. חוץ מהנ"ל חייב גם להדליק נר חיים' בחדר שינה של איש ואשה כשהבעל נמצא בעיר (רמ"א ס"א), ושיאיר כל הלילה (שלחן גבוה אות א, שפי"א פסחים נ"ג ע"ב ד"ה בגמ') ומנורת שבת לא מועיל לענין זה מאחר שאפשר לסגור, וכן ילדים נשואים המתארחים בבית הוריהם ידליקו נר חיים בחדרם כשישינים איש ואשה בחדר.

תפלת זכה

כו. נתקן לומר תפלת זכה בערב יוה"כ ובתוכו וידוי לעבירות שבין אדם למקום, וגם נוסח שעל ידו מוחלים כל אדם בעניניו בין אדם לחבירו חוץ ממון שעתידים לתבוע ע"פ דין, וראוי להקפיד לאומרו בפרט הקטע הנוגע לבין אדם לחבירו.
 כז. גם נשים יקפידו לומר לכל הפחות קטע זה שעל ידו מוחלים בדברים שבין אשה לחבירתה.

צום יוה"כ"פ

מעוברת ומינקת

כח. עוברות ומניקות מתענות ומשלימות ביוה"כ"פ (ש"ע תר"ז ס"א) ואפילו בזמנינו שנחלשו הדורות ומקילים לפעמים בשאר תעניות אבל יוה"כ"פ לא. כט. אם יש חשש או איזה סיבה שחוששים אולי הצום יזיק לה או ימעט החלב באופן שיזיק לילד, יש להתיעץ עם רב.
 ל. מעוברת או מינקת שקשה לה לצום אלא אם כן תישאר במטה כל היום, מוטב שהבעל יתפלל בבית וישמור על הילדים כשאין ברירה אחרת, מלהתיר האשה לאכול.
 לא. **יולדת**. יולדת תוך ג' ימים לא תתענה כלל, מג' עד ז' אם אמרה צריכה אני מאכילין אותה, מכאן ואילך הרי היא ככל אדם (ש"ע שם ס"ד), ומזנים הג' וז' ימים מעת לעת (מ"ב סק"ג) מגומר הלידה (סי' של סק"א).

לב. **מינקת**. מינקת שאם תתענה לא יהיה לה מה להאכיל לתינוק, ואף פעם לא נותנת תחליף חלב, יש לה לשתות שיעורים וכיבואר (הגרש"א הליכות שלמה יוה"כ"פ פ"ו ס"ב).

שיעורי אכילה

לג. כשמאכילים את העוברות או את החולה מאכילים אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור, הלכך מאכילים אותו כשני שלישי ביצה בינונית, ומתנינו זמן כדי שלא יצטרף לשיעור שהוא אכילת ארבע ביצים (ש"ע תר"ח ס"ז).
 לד. בשיעורי זמנינו אפשר לאכול 30 סמ"ק [cc] של אוכל כל 9 דקות, דהיינו להמתין מסוף אכילה עד תחילת אכילה הבא 9 דקות (חזו"א סי' ל"ט סק"ח). פירורים בין החניכים מצטרפים לשיעור (מנ"ח מצוה י אות ב).
 לה. קרקרי לחמית' של חברת 'אסם' [חיסה מלאה באריזה ירוקה בגודל כף יד בערך], מצאתי שאחד וחצי מהם עדיין פחות משיעור בריוח לפי הנפח שלהם, וממילא אלו שיש חשש שיצטרכו לכן, כדאי שיהיה להם מוכנים בבית במקרה שיהיו צריכים לזה.

חולה

לו. כל חולה יש להתיעץ עם רופאו אם יכול לצום או לא, ואז לקבל פסק מרב אם מותר או אסור לו לצום. כשחולה מקבל פסק שאסור לו לצום או שצריך לאכול או לשתות שיעורים, יקבל את הפסק באהבה ובשמחה של מצוה על קיום מצות 'וחי בהם' שהוא לא פחות חשוב ממצות צום ביום הכיפורים, ואם מרגיש צער בזה שאוכל, יכוון שזה חלק מעניניו יום הכיפורים שצריך לאכול ביום הקדוש, אבל ח"ו לא לזלזל בזה ולסכן את נפשו.

שיעורי שתיה

לז. שיעור של שתיה הוא כמלא לוגמיו של אדם, ומשערין כל אחד לפי גודלו (מ"ב סק"א), ובשיעור דומנינו באדם קטן הרי הוא 32 סמ"ק [cc], ובאדם בינוני 40 סמ"ק, ומשום שקשה לשער מיהו בינוני ומיהו גדול, ע"כ ישתדל להקפיד על שיעור 32 סמ"ק.

לח. כששותים שיעורים, מברך ברכה ראשונה על שתייתו הראשונה, ואח"כ שוב אינו מברך אפילו כשמפסיק כעשר דקות עד השתיה השנייה, אבל בהפסק של כמה שעות או ע"י יציאה מהבית, יש שוב לברך ברכה ראשונה, אבל אחריהם אינו מברך ברכה אחרונה (ש"ת מהרש"ם ח"ו סי' ל"ח).

לט. אין שיעורי אכילה ושתיה מצטרפים יחד, ע"כ באותו 9 דקות יכולים לאכול פחות משיעור וגם לשתות פחות משיעור, אבל זה בתנאי שהוא צריך גם לאכול וגם לשתות, כי הרבה פעמים די אם רק שותים שיעורים ואז אין היתר גם לאכול.

מ. אפשר להכין כוס קטן של 'לחיים' המחזיק 32 סמ"ק, וכן 'איגלו' ice-[pop] קטן בדרך כלל זה פחות מהשיעור, ויש לבדוק לפי מה שרשום עליו.

מא. יש להכין השיעורים לפני יוה"כ"פ כדי שבקל יוכלו לאכלם, ובפרט לאשה אם אין בעלה אתה במשך היום, שיש להכין השיעורים לפני יו"כ שלא יהיו לה אח"כ שאלות בזה.

מב. אם צריכים לשתות שיעורים, כדאי לשתות משהו מתוק, כגון מיץ ענבים או תפוזים, כדי שהסוכר יתן כח, ולא יצטרך גם לאכול (הגרש"א, נשמת אברהם סי' תר"ב סק"א).

מג. **עדיף להתחיל עם שיעורים**. אדם חלש או חולה ויתכן שיצטרך לאכול או לשתות, עדיף להתחיל הצום עם שיעורים שלא יצטרך לאכול בסוף יותר משיעור (ש"ת אג"מ ח"ד קכ"א, מועדים וזמנים ח"ח כ"א).

חולה האוכל ביום הכיפורים

מד. **נטילת ידים**. חולה או מעוברת הצריכים לאכול ביום הכיפורים, ואוכלים פת, צריכים לטוול ידים לפני האכילה, ונטילים כל ידיהם כרגיל ולא רק עד סוף קשירי אצבעותיהם, אבל בנטילת ידים אחר קימה מהמיטה, וכן לאחר יציאה מבית הכסא, אין נטילים ידים אלא עד קשירי אצבעותיו.

מה. **קידוש**. אע"פ שיש פוסקים הדנים האם חולה האוכל ביוה"כ"פ צריך לקדש (רע"א הובא בשעה"צ סי' תר"ח סק"ב), מ"מ סתימת הפוסקים שאינו צריך לקדש (מ"ב שם).

מו. **יעלה ויבוא**. אמנם בברכת המזון יזכיר יעלה ויבוא ואם שכח אינו חוזר (ש"ע סי' תר"ח ס"ג), וכן בברכת מעין שלש יאמר 'זוכרנו לטובה ביום הכיפורים הזה' (שש"כ פ"ט הערה ק').

הבדלה מוצאי יוה"כ"פ

הבדלה

מז. מבדילים על הכוס ומברכים על הכוס ועל הנר אבל לא על בשמים [כשחול בחול] (ש"ע תר"ד ס"ג).

מח. מי שנחלש בסוף נעילה אחרי צאה"כ, וכן אשה שבעלה מתעכב בביה"כ"נ והיא חולה, מותר להם לשתות מים בצינעה אף לפני ערבית והבדלה (אלף המגן ס"ד), וטוב לומר 'ברוך המבדיל לפני השתיה מאחר שהיה איסור שתיה מצד היום (הגרש"א, שש"כ פ"ב ס"ה).

מט. לכתחילה אין לאשה להבדיל לעצמה אלא תשמע מאיש אחר, ואם אינה יכולה לשמוע מאחר יכולה להבדיל לעצמה ולשתות מהכוס (ש"ת שבט הלוי ח"ד סי' נ"ד).

נר ששבת

נ. לכתחילה יש להבדיל על נר שדלק כל יוה"כ"פ שנדלק בערב יוה"כ"פ לצורך הבדלה (שם מ"ב סק"ג).

נא. אם לא עשו זאת או שנכבה אפשר להדליק הנר של הבדלה מנר שנדלק לכבוד או נר נשמה שהודלקו בערב יוה"כ"פ (אי"א בוטשאטש).

נב. אם אי"א להשיג כלל נר שהודלק מערב יוה"כ"פ, לדעת המ"ב אין לברך כלל על הנר (מ"ב סק"י), ולכמה פוסקים בשעת הדחק אפשר להדליק נר חדש ואז להדליק הנר הבדלה ממנה ולברך (ח"א כלל קמ"ה ס"מ וערוה"ש ס"ו). אם גם זה לא שייך יש להבדיל בלי נר, וכשימצא נר ששבת יברך עליו.

בברכת גמר חתימה טובה

ארבעת המינים
 שעות לשאלות בארבעת המינים בימים אלו:
 "בחדר הוראה"
 בין 5:30 אחה"צ עד 9:00 בערב

ליו"נ האשה החשובה החסידה והצדקנית
 מרת **שרה הענדל רייצא ואננענשיין** ע"ה
 ב"ר אברהם זאב שמאהל ז"ל
 נפטרה ה' תשרי תשס"ט
 הונצה ע"י חתנה
 הרב"ח ר' יהושע שמואל בלייזר הי"ד ורעינתו

בנתביבות העיון

ביאורים והערות מהרה"ג ר' אהרון שורצר שליט"א

בענין היתר הטלת יונה הנביא לים

ג) ועי' מש"כ רש"י בסנהדרין (עב ע"ב) ד"ה יצא ראשו, שרש"י מפרש בת"י הראשון מדוע מסרו את שבע בן ברכי ולא אמרינן אין דוחין נפש מפני נפש, וז"ל משום דאפילו לא מסרוהו לו היה נהרג בעיר כשיתפשנה יואב והן נהרגין עמו, אבל אם היה ניצול אע"פ שהן נהרגין לא היו רשאים למסרו כדי להציל עצמן, אי נמי משום דמורד במלכות וכו' עכ"ל ועי' מש"כ הפנים מאירות ח"ג סי' ח' שלדעת התי' הראשון ברש"י שבכה"ג שימותו כולם מותר למסור את מי שיחזוהו, יהי נפק"מ לדין עובר שהוציא ראשו וגורם סכנה להאם שהדין הוא שאין נוגעין בו משום שאין דוחין נפש מפני נפש, שזהו רק כשיש צד שאחד ינצל האם או הוולד, אבל אם ימותו שניהם מותר להרוג הוולד כדי להציל את האם ע"ש.

ד) א"כ ניחא שבמעשה דיונה היו כולם בסכנה שימותו כולם אז אין דין יהרגו כולם, אמנם עדין יקשה לפי דברי הירושלמי בתרומות (שם) שמבואר שגם בכה"ג שימותו כולם יש דין שאין דוחין נפש מפני נפש, וכן מדברי הרמב"ם (שם) שהביא את דין הירושלמי להלכה, ופסק כר"ל שרק במחויב מיתה מותר למוסרו מבואר שגם כשימותו כולם אין היתר למסור אחד מהם, (ועי' מש"כ בגליון יד אברהם בשו"ע יו"ד סי' קנ"ז לפרש שבכה"ג שימותו כולם בבת אחת ואין רווח של חיי שעה, אז מותר למסור את מי שיחזוהו, וז"ל נראה דר"ל בבת אחת ואין כאן אף חיי שעה לדידי' וע"ש שכתב לפרש כן בדברי רש"י בסנהדרין הנ"ל, וא"כ ניחא שבמעשה דיונה היה הסכנה שימותו כולם בבת אחת, ובכה"ג אין דין יהרגו כולם, רק בעיקר דבריו יל"ע איך משכח"ל שלא יהי' נפק"מ של חיי שעה של זמן מועט), ועי' מש"כ בפתחי תשובה (יו"ד קנ"ז בסוף ס"ק י"ג) בשם ספר תפארת למשה שמועיל עשי' גורל ויכולים למסור את מי שעלה בגורל, אמנם החזו"א (ח"מ כ"ה סנהדרין) חולק וסובר דלא מועיל עשי' גורל, דאם מועיל עשי' גורל מדוע לא הוזכר בירושלמי שיעשו גורל ולא יהי' צורך שיהרגו כולם ע"ש.

ה) והנה יתכן שבמעשה דיונה היה היתר, מכיון שיונה הנביא ביקש מהם שאוני והטילני אל הים וישתוק הים מעליכם, כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם, ובכה"ג שיש אחד שרוצה למסור נפש ועי"ז ינצלו אחרים

א) הנה בירושלמי בתרומות (פ"ח ה"ד) סיעת בני אדם המהלכים בדרך ופגעו בהם עכו"ם ואמרו להם תנו לנו אחד אחד ונהרוג אותנו, ואם לאו נהרוג את כולכם, אפילו כולם נהרגים לא ימסרו נפש אחת מישראל, ייחדו להם אחד כגון שבע בן ברכי, ימסרו אותו להם ואל יהרגו, אמר ריש לקיש והוא שיהי' חייב מיתה כשבע בן ברכי, (שהיה מורד בדוד המלך ורדף אחריו יואב להרגו וברח לעיר אחת, ויואב צר על העיר להילחם עלי' לכובשה, ואז אמרה אשה חכמה ליואב אנכי שלומי אמוני ישראל ופי' רש"י וז"ל אני מבני העיר, ששלמים ונאמנים לישראל ולמלך עכ"ל ומדוע אתה בא להילחם עמנו, וענה יואב שבעיר נמצא שבע בן ברכי שמורד במלך, אז אנשי העיר הרגו את שבע בן ברכי והשליכו את ראשו ליואב ע"ש בשמואל ב' פ"כ) ורבי יוחנן אמר אפי' שאינו חייב מיתה וכו' ועי' מש"כ הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה ה"ה וז"ל וכן אם אמרו להם עכו"ם תנו לנו אחד מכם ונהרגנו, ואם לאו נהרוג את כולכם, יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל, ואם ייחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם אם היה מחויב מיתה כשבע בן ברכי יתנו אותו להם ואין מורין להם כן לכתחילה, ואם אינו מחויב מיתה יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל עכ"ל.

ב) ויש שהקשו לדעת ריש לקיש וכן פסק הרמב"ם, שגם בייחודוהו הדין הוא שיהרגו כולם ולא ימסרו נפש אחת מישראל, ורק בייחודוהו ומחויב מיתה מותר להם למסור לעכו"ם, אם כן צ"ע איך היה מותר ליושבי הספינה להשליך את יונה הנביא לים הרי לא היה מחויב מיתה, רק שהיה ניכר שהוא הגורם והוי כמו ייחודוהו שנחלקו בזה ר"י וריש לקיש שלדעת ר"י מותר למוסרו, ולר"ל אסור א"כ צ"ב לדעת ר"ל מדוע היה מותר ליושבי הספינה להטיל את יונה הנביא לים הרי הדין שיהרגו כולם, אמנם אם ליונה הנביא הי' דין כובש נבואתו כמו שמשמע בגמ' סנהדרין עט. שחייב מיתה בידי שמים (ועי' בשו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תתמ"ב מש"כ בזה) יתכן שמותר משו"ה להטילו לים, רק שיש לדון בזה האם מותר למסור מי שחייב מיתה בדיני שמים לדעת ר"ל שרק במחויב מיתה וייחודוהו מותר למוסרו כדי להציל הנשואים, האם הוי גם בחיוב מיתה בדיני שמים, ועי' לקמן.

בכה"ג אסור משום הפסד חיי שעה.

ח ויש שכתבו לפרש בזה באופ"א שבבני נח אין דין יהרגו כולם (עיקר הדבר שבבן נח אין דין יהרגו כולם מפורש במנ"ח מצו' רצ"ו ע"ש) שהרי בעיקר הדין שיהרגו כולם ולא ימסרו נפש אחת גם ביחדו כתב הכסף משנה בפ"ה ה"ה מיסודי התורה לפרש בזה וז"ל וכו' כתב הרמ"ך אע"פ שנמצא בתוספתא כדבריו (כדברי הרמב"ם) לא ידענא טעמא מאי דהא מסיק בגמ' (פסחים כה) דמשו"ה אמרינן בש"ד יהרג ואל יעבור דסברא הוא מאי חזי' וכו', וכו' אבל אי קשי' על ריש לקיש קשיא דאמר אע"פ שיחדוהו להם אם אינו מחויב מיתה לא ימסרוהו, דהא ליכא סברא במאי חזי' דדמא דיך סמיק טפי שהרי הוא והם נהרגים אם לא ימסרוהו, ואפשר לומר דס"ל לר"ל שמ"ש דבשפיכות דמים סברא הוא אינו עיקר הטעם, דקבלה היתה בידם דבשפיכות דמים יהרגו ואל יעבור, אלא שנתנו טעם מסברא להיכא דשייך, אבל אין ה"נ דאפילו היכא דלא שייך האי טעמא הוי דינא הכי דיהרג ואל יעבור עכ"ל, ועי' מש"כ בחמדת שלמה (סי' לח) להוסיף על דברי הכסף משנה, שמכיון שיש לימוד של עריות משפיכות דמים שיהרג ואל יעבור משום עבירת העריות, אז גם בשפיכות דמים גם בכה"ג שאין סברא דמאי חזית, מ"מ יהי' הדין שיהרג ואל יעבור, משום שלומדים שפיכות דמים מעריות, שיהרג ואל יעבור מצד העבירה עצמה גם בלי הסברא של מאי חזי' ע"ש,

ט וא"כ דווקא בישראל שיש דין יהרג ואל יעבור גם בג' עבירות, אז יש דין יהרגו כולם, אבל בבני נח שאין להם דין יהרג ואל יעבור בעריות ובע"ז, עי' סנהדרין דף עד ע"ב ובהרמב"ם בפ"י ממלכים ה"ב וז"ל בן נח שאנסו אנס לעבור על אחת ממצוותיו מותר לו לעבור, אפילו נאנס לעבוד עובד לפי שאינן מצווין על קידוש השם עכ"ל ועי' מש"כ תוס' בסנהדרין (שם) ד"ה בן נח לפרש בזה מדוע לא יהי' חיוב לבן נח למסור נפש שהרי לא כתיב בהם וחי בהם וז"ל וא"ת והא וחי בהם בישראל כתיב, ואפילו ישראל היה מחויב למסור עצמו אפי' בצנעא אי לא דכתיב וחי בהם, וי"ל דדילמא לא איצטריך וחי בהם אלא כדי דלא נילף שאר מצות מרוצח ונערה המאורסה דאפי' בצנעא יהרג ואל יעבר עכ"ל אמנם לגבי שפיכות דמים כתב בהגהת משנה למלך (שם) וכן בספרו פרשת דרכים (דרך האתרים דרוש שני ד"ה ודע דמשמע) שיש דין לבן נח למסור נפש, משום הסברא דמאי חזי' דדמא דיך סומק טפי, א"כ בכה"ג דיחדוהו, שליכא סברת מאי חזי', יהי' הדין שמותר להם למסור את מי שיחדוהו ואין להם דין יהרגו כולם,

פשוט שהדבר מותר. וכן היה בהרוגי לוד ללינוס ופפוס שנהרגו להציל את ישראל כמו שפי' רש"י בתענית דף יח: ד"ה בלודקין וז"ל: ויש אומרים שנהרגו על בתו של מלך שנמצאת הרוגה וכו' ועמדו אלו ופדו את ישראל ואמרו אנו הרגנו והרג המלך לאלו בלבד עכ"ל, א"כ פשוט שמכיון שיונה הנביא אמר להם שאוני והטילוני אז מותר ליושבי הספינה להטילו לים, דאין לומר שהוי היתר רק לאדם עצמו למסור עצמו להריגה, אבל לאחרים אסור למסור לעכו"ם גם כשרצונו בכך, שהרי האדם עצמו מוזהר על דמו ואם מותר לעצמו למסור עצמו להריגה כשחפצו בכך, אז יש היתר גם לאחרים למסור לעכו"ם כשרצונו בכך, וכן משמע בדברי החזו"א (חו"מ סי' כ"ה מסכת סנהדרין) ע"ש.

ו וכן משמע בדברי המשך חכמה שיכול האחד למסור עצמו להציל האחרים, דעי' מש"כ המשך חכמה בבראשית בפרשת מקץ בנוגע למעשה דיוסף והשבטים (מ"ב י"ט) על הפסוק אחיכם האחד יאסר בבית משמרכם וכו' וז"ל הנה הוי דינא דתנן בתרומות סיעות בני אדם בדרך ופגעו בהם גויים, ואמרו להם תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו וכו' ואם לא נהרוג את כולכם וכו' ואל ימסרו נפש אחת מישראל, לכן אמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו וכו' בהתחננו אלינו ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת, שאיך נמסור אחד ממנו, בלתי שהאחד ימסור עצמו מדעתו ליאסר, למען הציל את אחיו ולרחם על הכלל, וכו' שצריכים אנו להיות מתעורר רחמי האחד על הכלל, וכו' לכן בכה יוסף (פ' כ"ד) וידבר אליהם שמה שקשה להם לברור את האחד הוא בעצמו יברור ויקחהו ויאסרהו עכ"ל ובסתמא היה גם סכנת נפשות למי שיהי' במשמר לבדו, ומבואר שמותר לאחד למסור עצמו להציל את האחרים.

ז והנה צריך להוסיף בזה, שכל הדין שמותר לאחד למסור עצמו להריגה להצלת אחרים זהו דווקא להצלת ישראל, אבל להציל בני נח אין היתר דאדרבא דמו דישאל סמיק טפי, ואם יש מי שמוסר עצמו להצלת אחרים אז אדרבא אחד מהגויים צריך למסור עצמו להצלת הישראל דדמו סמיק טפי, רק יתכן שבכה"ג שיחדוהו העכו"ם לישראל ולא יועיל שאחד מהגויים ימסור עצמו, ואין לישראל שום אפשרות הצלה, אפשר שבכה"ג יכול הישראל למסור עצמו להריגה כדי להציל את הגויים (בכה"ג שאינם בכלל מורידין ולא מעלין, ובמעשה דיונה ע"כ לא היה דינם במורידין דהרי יונה הנביא גרם להצלתם וע"כ שקיבלו עליהם שלא לעבוד ע"ז) בשביל שיהי' ע"י קידוש השם במו שמבואר בחו"מ סי' רס"ו שמחזירין לו אבידה בכה"ג ע"ש, ויתכן שגם

למוסרו ולא הוי רשות, וביותר לדברי הרמב"ם שגם ביחדוהו ומחויב מיתה הוי הלכה ואין מורין כן) אלא ר"ל סבר דדוקא שזה שמיחדין אותו הוא חייב מיתה אליהן ונמצא שזה שמיחדין אותו הוא כרודף שע"י זה שהוא נמלט בתוכן יהרגו את כולן, ואף שאין בו דין רודף מן הדין כיון שעושה להציל את נפשו מ"מ אין חייבין כולם למסור נפשם כיון שהוא הגורם ומותרין למוסרו, אבל אם אין להם שום זיקה לשום אחד מהן רק בשרירות לבם הראו על אחד מהן יהרגו כולם ואל ימסרוהו להריגה, אע"ג דהשתא הוא הגורם להריגת כולם מ"מ כיון שנעשה הדבר במקרה לא מיקרי רודף, ורבי יוחנן סבר דבתר השתא אזלינן ועכשיו הוא הגורם להריגת כולם וכו' עכ"ל

ט"ו) וא"כ לפ"ז אפ"ל שמכיון שיונה הנביא אמר לאנשי הספינה שבגללו הסער הגדול הזה, והיה ניכר שנכון הדבר שרק לספינה שלהם היה את הסערה, וע"י הגורל היה ניכר שהוי בגלל יונה, אז יונה הנביא היה הגורם לסכנה, והוי כרודף, ובכה"ג אין דין יהרגו כולם גם לדעת ר"ל, ולכן יש היתר להטילו לים כמו שכתב החזו"א.

ט"ז) ועי' מש"כ בספר חסידים סי' תרע"ט וז"ל בני אדם שעוברים בים, ועמדה עליהם רוח סערה לשבר הספינה או להטביעה בים, ושאר הספינות עוברות בשלום, בידוע שיש מי שחייב, ורשאים להטיל גורלות, על מי שיפול הגורל ג' פעמים זה אחר זה רשאים להפילו בים, ומתפללים שלא יפול על הזכאי אלא על החייב וכו' עכ"ל,

י"ז) אמנם יל"ע בזה ע"פ דברי הגמ' בסנהדרין (עב ע"ב) שהגמ' שואלת לדעת רב הונא שקטן הרודף ניתן להצילו בנפשו מדין רודף, א"כ מדוע הדין בתינוק שיצא ראשו שאין נוגעין בו, לפי שאין דוחין נפש מפני נפש, וקשה מדוע לא אמרינן דהוי רודף, ותי' הגמ' שאני התם דמשמיא קא רדפי לוי, וא"כ גם במעשה דיונה היה רדיפה משמיא, ובכה"ג הדין שאין דוחין נפש מפני נפש, וצ"ל שדווקא בעובר שזהו טבעו של עולם בזה אמרינן דלא הוי רודף דמשמיא קא רדפי לוי, משא"כ במעשה דיונה הנביא אין זה טבעו של עולם, דהרי היה ניכר ע"י הגורל שבגלל נסיעתו של יונה הנביא היתה כל הסערה בים, והוא היה הגורם לזה, אז אע"פ דהוי רדיפה משמיא מ"מ נחשב רודף, דעי' מש"כ הרמב"ם בפ"א מהל' רוצח ה"ט וז"ל ואם משהוציא ראשו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש וזהו טבעו של עולם עכ"ל

י"ח) ויש להוסיף בזה שאע"פ שאין דין רודף לישראל הרודף בן נח כמו שכתב המנ"ח (תר"א) מכל מקום יתכן

י) וא"כ ניחא שאנשי הספינה היו בני נח אז הי מותר להם להטיל את יונה הנביא לים דהוי כייחדוהו עכו"ם שאין להם דין יהרגו כולם. (וע"ע מש"כ המנ"ח (שם) לדון מה הדין בבני נח בכה"ג שאמרו להם עכו"ם שיתנו אחד מהם, ואינם מייחדים אחד מהם, האם יהי' הדין כל דאלו גבר ע"ש ויש שכתבו להוכיח מדברי החתם סופר (ח"ו סי' כ"ט) שבכה"ג יעשו גורל),

י"א) אמנם צ"ב בזה, שהרי כל דברי המנ"ח שבבני נח אין דין יהרגו כולם משום שאינם בדין יהרגו ואל יעבור וכל דינם משום מאי חזי, ולכן יש להם היתר למסור להריגה את מי שיחדוהו, זהו דווקא שכולם בני נח, אבל מסתבר שאין להם היתר למסור ישראל שהרי דמו סמיק טפי, ויל"ע בזה.

י"ב) ועי' מש"כ בספר טעמא דקרא וז"ל שאוני והטילונו וגו' וישאו וגו' נראה מה שאמר שאוני שהוא לא רצה לסייע להם, שאסור לו למסור נפשו עבור הצלת גויים, רק הורה להם שמותר להם להטילו לים להציל נפשם, ולכן היו מוכרחים לשאתו מירכתי הספינה (שו"מ כע"ז בספר חסידים סי' תרע"ט) עכ"ל רק שעדין צ"ב מדוע הותר לנוסעי הספינה הגויים להטילו לים.

י"ג) ויתכן לפרש באופ"א, ע"פ מש"כ הט"ז (יו"ד סי' קנז ס"ק ח') שהדין שבמחויב מיתה יש היתר למוסרו גם לר"ל אין זה דוקא במחויב מיתה ב"ד או שמורד מלכות ישראל, אלא גם כשמורד במלך עכו"ם מותר למוסרו וז"ל בד"ה חייב מיתה כשבע בן בכרי, נראה דלהכי נקט כשבע בן בכרי, דאע"פ דבדין תורה לא היה חייב אלא מצד חוק מלכות שמרד בדוד, מכל מקום מוסרין אותו אם יחדוהו, ומינה אף בזמנינו מי שפושע ומורד במלכות שלו מוסרין אותו וכו' עכ"ל ועי' מש"כ בזה המנ"ח (שם ס"ק כח) וז"ל ומבואר ג"כ בזה דמורד במלכות אין הדין כנגמר דינו, וכו' ומ"מ כאן מבואר דווקא ביחדוהו, אבל בלאו הכי אסור למסור, וכו' כיון שאין המלכות מבקשת להרגו, ופשוט כיון שאין מצוה על המלך רק רשות וכו' ואי בעי מחיל לא הוי כנגמר דינו, ומה שמבואר דאם יחדוהו והוא חייב כשבע בן בכרי מותר למוסרו, היינו כשהמלך מבקש להרגו וכו' אף דלא הוי כנגמר דינו, ואם אדם אחר הרגו נהרג עליו, מ"מ מותר למוסרו כיון דהמלך רוצה להרגם על ידו, הוי לוי' כרודף דבפשיעתו הוא, וכן הוא בט"ז דאפילו הוא מורד במלך אשר לא ממלכי בית דוד וכו' הוי לוי' כרודף ומותר למוסרו וזה פשוט עכ"ל

י"ד) ועי' מש"כ החזו"א (ח"מ סנהדרין סי' כה) בד"ה רש"י וכו' וז"ל ועל כרחך ברייתא באינו חייב מיתה בדיני ישראל, (שהרי בחייב מיתה בדיני ישראל חייבים

חיוב להאמין בביאת המשיח וכו' ומי שמסתפק בזה כפר בתורה ואח"כ מוסיף הרמב"ם וז"ל: ומכלל יסוד זה שאין מלך לישראל אלא מבית דוד ומזרע שלמה בלבד וכל החולק על המשפחה הזאת כפר בשם ה' יתברך ובדברי נביאיו עכ"ל.

כ"א) והנה יש להעיר בדברי הגר"ח זצ"ל שמפרש שבשבע בן בכרי היתה הלכה מיוחדת שהיה מותר למוסרו גם ממידת חסידות משום שהיה מורד במלכות בית דוד. מדברי הרמב"ם ביסודי התורה (שם) לגבי הדין בסיעה שאמרו להן עכו"ם תנו לנו אחד מכם ונהרגנו, וז"ל: ואם ייחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם, אם היה מחוייב מיתה כשבע בן בכרי יתנו אותו להם ואין מורים להם כן לכתחילה, ואם אינו מחוייב מיתה יהרגו כולם וכו' עכ"ל. ולפירוש הגר"ח זצ"ל שהרי בשבע בן בכרי היה מותר למוסרו גם משום מידת חסידות והוי הלכה ומורים כן ואין זה דומה לשאר חיובי מיתה,

כ"ב) וצ"ל שהרמב"ם הביא רק דוג' לחיוב מיתה, וכן ראיתי באגרות משה יו"ד ח"ב סי' ס' ענף ג' שפירש כן לדעת הט"ז שסובר שדינא דריש לקיש שביחודוהו ומחוייב מיתה מותר למוסרו, זהו גם בחייב מיתה למלך גוי (וגם שחייב מיתה לליסטים וכדו'), וצ"ב א"כ מדוע כתב ריש לקיש והוא שיהיה חייב מיתה כשבע בן בכרי שהוי חיוב של מורד במלכות מדין תורה, וע"ש באגרו"מ שמפרש שעל כרחק הוי רק דוג' לחיוב מיתה. ושמעתי מאבי הגאון שליט"א לתרץ באופן אחר, שהרמב"ם כתב דבריו להלכה שנוהגת בזמן הזה, ובזמן הזה לא שייך אפשרות שיהיה מורד במלכות בית דוד, ולכן על כרחק הכוונה שמחוייב מיתה היינו למלך שנוהג בזמן הזה. שבזה הדין שמותר למוסרו אבל אין מורים כן משום שלא הוי מידת חסידות, אמנם עצ"ב מדוע לא הביא הרמב"ם את הדין שבכה"ג שהוי מורד במלכות בית דוד שהוי הלכה ומורין כן שאפשר למוסרו ויהי' נפק"מ בזה לעת"ל, ויתכן שלעתיד לבוא לא יהי' שייך מרידה במלכות בית דוד במלך המשיח ויל"ע בזה ודוק.

להערות ולתגובות:
ach0504104256@gmail.com

שכל זה לגבי ישראל אבל לגוי הנרדף יש היתר שהרי דין רודף קיים גם בדיני בן נח כש"כ המנ"ח (רצ"ו ה' וכן בחי' הגר"ח על הרמב"ם בפ"ב מהל' רוצח) ובדיני בן נח יתכן שיש היתר, ועוד יתכן שלנרדף עצמו יש היתר אחר להריגת הרודף מדין הבא להרגך השכם להרגו, וכמו שכתב המאירי שכל הדין שעובר שהוציא ראשו אין נוגעין בו משום שאין דוחין נפש מפני נפש, זה דווקא לאחרים אבל להאם עצמה יש היתר להריגת הוולד משום הבא להרגך השכם להרגו.

י"ט) והנה במש"כ הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה שגם ביחודוהו ומחוייב מיתה שמותר למוסרו מ"מ אין מורין כן, עי' בספר ליקוטי מרן הגרי"ז על התורה, (שמואל ב' פ"כ פי"ט) במעשה של יואב שרדף אחרי שבע בן בכרי ועשה מצור על העיר כדי להרוג את שבע בן בכרי, שכתוב שהיתה אשה חכמה (וע"ש בפרש"י שהיא סרח בת אשר) שאמרה ליואב אנכי שלמי אמוני ישראל ופרש"י שהכוונה שאין אנשי העיר מורדים במלכות אלא שלמים ונאמנים לישראל ולמלך, ואח"כ כתוב שהרגו את שבע בן בכרי והשליכו את ראשו וכו' שמובא שם שמרן הגר"ח פי' שזה היה הטענה של האשה החכמה, שגם ביחודוהו ומחוייב מיתה שמותר למוסרו, אין זה מידת חסידות והוי הלכה ואין מורין כן, כמו שכתב הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה, ואנו שלמי אמוני ישראל ונוהגין במידת חסידות, וע"ז ענה יואב ששבע בן בכרי הוי מורד במלכות בית דוד שבזה יש הלכה מיוחדת שהמלך חייב להרגו, ולא הוי כשאר מורד במלך שיש רק רשות למלך להרגו, אלא יש חיוב למלך להרגו, ובכה"ג הוי הלכה ומורין כן שיכולים למוסרו, ולכן אח"כ הרגו את שבע בן בכרי.

כ) וע"ש שם שהביא ראיה לזה מדברי ר"ש בתוספתא בסוף פרק ז' דתרומות לגבי הדין של סיעה של בנ"א שאמרו להם נכרים תנו לנו אחד וכו' אמר ר' יהודה וכו' אבל בזמן שהוא מבפנים והם מבפנים, הואיל והוא נהרג והם נהרגים, יתנו להם ואל יהרגו כולם. וכן הוא אומר ותבוא האישה אל כל העם בחכמתה וגו', אמרה להם הואיל והוא נהרג ואתם נהרגים תנוהו להם ואל תהרגו כולכם. רבי שמעון אומר כך אמרה להם כל המורד במלכות בית דוד חייב מיתה. ויל"ע מדוע הוסיף ר' שמעון מלכות בית דוד, הרי כל המורד במלכות חייב מיתה. ופירש הגר"ח זצ"ל בזה שמורד במלכות בית דוד יש הלכה מיוחדת שחייב מיתה בעצם ולא הוי רק רשות למלך להורגו. ועוד הביא ראיה לזה בדברי רש"י בנביא (שם בפס' כ"א) וז"ל: נשא ידו במלך דוד, במלך אפילו אינו דוד חייב מיתה, כל שכן במלך בדוד כך נדרש במדרש קהלת עכ"ל. ועי"ש שמביא בזה את דברי הרמב"ם בפירושו המשניות בסנהדרין בסוף פרק חלק בביאור י"ג עיקרים, וביסוד הי"ב כתב הרמב"ם שיש

בירור הלכה

יום כיפור

בירורי הלכה
אקטואליים
מתוך הסוגיות
והפוסקים

הנידון - אוכל מאכלות אסורות מחמת אונס או חולי, האם יש בזה טימטום הלב

אוכל מאכלות אסורות מחמת הוראת ב"ד האם יש לו טימטום הלב

באופן שאכל בהכשר מהודר והתברר שהיה טעות בהכשר האם יש בזה טימטום הלב

ויתבארו הטעמים להא דלכתחילה קטן לא ינק מנכרית, ולא ינק מיהודיה שאוכלת מאכ"א, והטעמים בזה, והנפק"מ בניהם.

האם קטן מותר מדינא לינק מנכרית

בגמ' יבמות קיד' איתא דמותר לתינוק לינק מנכרית ומבהמה טמאה משום דסתם תינוק מסוכן אצל חלב, משמעות הגמ' שמדינא יש איסור לינק מחלב נכרית,

וכן איתא בתוספתא שבת פרק י' "אין יונקין לא מן הנכרית ולא מבהמה טמאה ואם היה דבר של סכנה אין כל דבר עומד בפני פקוח נפש"

ומאיך בגמ' סוטה דף יב' איתא דמדינא מותר לתינוק לינק מנכרית, ז"ל הגמ' "ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות ומאי שנא מעבריות, מלמד שהחזירוהו למשה על כל המצרות כולן ולא ינק, אמר פה שעתיד לדבר עם השכינה יינק דבר טמא והיינו דכתיב את מי יורה דעה וגו', למי יורה דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי משדים"

וכן איתא במדרש שמות רבה "דאמרינן וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות וכי אסור היה לו למשה לינק מחלב מצרית לא כן תנינא אבל כותית מניקה בנה של ישראל ברשותה אלא למה אמרה כן לפי שהחזירוהו למשה על כל המצרות להניק אותו ופסל את כולן ולמה פסלן אמר הקדוש ברוך הוא פה שעתיד לדבר עמי יינק מן מצרית והיינו דכתיב את מי יורה דעה"

וכן עולה בגמ' עבודה זרה דף כו' דכל הנידון בגמ' שם לינק מנכרית הוא משום שחשודין על שפיכות דמים, משמע בגמ' דמדינא אין איסור לינק מנכרית, וז"ל הגמ' בע"ז שם "עובדת כוכבים לא תניק את בנה של בת ישראל - מפני שחשודה על שפיכות דמים, דברי ר"מ; וחכ"א עובדת כוכבים מניקה את בנה של בת ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה, אבל לא בינו לבניה. ורבי מאיר אומר: אפילו אחרות עומדות על גבה נמי לא, דזימנין דשייפא ליה סמא לדד מאבראי וקטלא ליה."

ומצאנו בראשונים שהתק' בסתירת הסוגיות, הר"ן על הר"ף בע"ז ז', הרשב"א והריטב"א ביבמות קיד', והריטב"א בע"ז כו'.

שיטת ר"ח

והתבארו בראשונים כמה ת', הראשונים הביאו את ר"ח דכתב להוכיח מהגמ' ביבמות דאיכא איסור תורה לינק מנכרית, ומה שאיתא בגמ' ע"ז שמותר לינק מנכרית מדובר במקום סכנה,

וכתבו הראשונים שכן משמעות התוספתא שכל ההיתר הוא במקום סכנה, וכן משמעות הירושלמי דאיכא איסור לינק מנכרית, הירושלמי הביא את הדין שנכרית מניקה ישראל עם דברי הברייתא שכתבה שתינוק יונק מן הכותית ומן הבהמה טמאה ומבאים לו חלב מכל מקום ואין חוששין לא משום יונק שקץ ולא משום טמאה, ושם ההיתר הוא משום סכנה.

שיטת הראשונים

הראשונים חלקו על ר"ח והוכיחו מהגמ' בע"ז, ומהגמ' בסוטה, שמדינא אין איסור לינק מנכרית, וכתבו הרשב"א והר"ן והריטב"א דהא דאיתא בגמ' ביבמות דאיכא איסור לינק מנכרית הוא רק ממידת חסידות, ומש"כ בתוספתא "אין יונקין לא מן הנכרית ולא מבהמה טמאה ואם היה דבר של סכנה אין כל דבר עומד בפני פקוח נפש", צריך לחלק את דברי התוספתא כך, דמה שאסור לינק מנכרית זה מידת חסידות, ומבהמה טמאה יש איסור, ומותר במקום סכנה.

הטעם דלכתחילה אין לינק מנכרית

הרשב"א כתב שמדת חסידות הוא לא להניק מחלב נכרית לפי שטבען של ישראל רחמנין וביישנין אף חלבן מגדל טבע כיוצא בהן.

(ז"ל הרשב"א יבמות דף קיד' "הא דתניא יונק תינוק והולך מחלב נכרית ומבהמה טמאה ואין חוששין ביונק שקץ, מסתברא דהא דנקט נכרית לא שיהא חלב הנכרית אסור יותר מחלב בת ישראל...אלא מפני שטבען של ישראל נח יותר משום דרגילי במצות והם רחמנים וביישנים בטבע אף חלבן מגדל טבע כיוצא בהן...ותמהני על ר"ח ז"ל שכתב מהאי מתני' שמעינן דחלב נכרית כחלב בהמה טמאה ולא התירוהו אלא לתינוק מסוכן לבד ע"כ, ומתניתין דפרק אין מעמידין הויא תיובתיה, אבל מצאתי בתוספתא שבת פ"י אין יונקין מן הנכרית ומן בהמה טמאה אם הי' דבר שיש בו סכנה מותר שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים, ושמה התם נמי אין יונקין מן הנכרית מדת חסידות קאמר. ומיהו ודאי לישנא דתוספתא כדברי ר"ח ז"ל מכרעא"....)

וכעין זה יש במדרש שהובא בתוס' עבודה זרה דף י' שחלב ישראל מוליד קדושה ומידות טובות, כתבו תוס' שם ד"ה "אמר ליה... אמרינן במדרש חלב מטמא חלב מטהר כשנולד רבי גזרו שלא למול ואביו ואמו מלוהו, שלח קיסר והביאו לרבי ואמו לפניו והחליפתו אמו באנטונינוס והניקתו עד שהביאתו לפני קיסר ומצאוהו ערל ופטרם לשלום ואמר אותו הגמון אני ראיתי שמלו

את זה אלא הקדוש ברוך הוא עושה להם נסים בכל עת ובטלו הגזרה ואמר'י נמי בירושלמי שלסוף למד אנטונינוס תורה ונתגירי ומל עצמו".

ומאיך הריטב"א כתב מפני שהחלב שלהם מאכילת נבלות שקצים ורמשים ומגדל אכזריות וטבע רע ביונק ולפיכך הרחיקוהו חכמים ואסרו אותו.

(ז"ל הריטב"א עבודה זרה דף כו' "נכרית לא תניק בנה של ישראל. איכא למידק דהכא משמע דחלב נכרית מותר כל היכא דליכא סכנה, ואילו בפרק חרש (יבמות ק"ד א') אמרו תינוק יונק מן הנכרית ומן הבהמה טמאה ואוקימנא בשעת הדחק ומשום דתינוק מסוכן הוא אצל חלב, ובתוספתא (שבת פ"י הי"ד) אמרו אין יונקין לא מן הנכרית ולא מבהמה טמאה ואם היא דבר של סכנה מותר שאין לך דבר וכו', ויש אומרים דהכא נמי לא שרינן אלא כשאין מניקה של ישראל מצוייה וקרובה ומשום דסתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב, ומיהו כי איכא סכנה מותר לשהותו בשב ואל תעשה עד שתהא לנו ישראלית, והנכון דחלב נכרית מותר מן התורה מדשרא רחמנא חלב מהלכי שתים דמאי שנא, ומיהו חכמים אסרוהו כל היכא דאפשר בשום מקום בחלב בת ישראל מפני שהן אוכלין שקצין ורמשים וחלב שלהן מוליד אכזריות ומדות רעות, ולגזם האיסור הקישוהו לבהמה טמאה, וכן מוכיח בשמות רבה דאמרין האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות וכי אסור היה לו למשה לינק מן הנכריות והלא שנינו נכרית לא תניק את ישראל כו' הא שלא במקום סכנה מותר, אלא לפי שהחזירוהו על כל המצדיות ולא רצה לינק אמר הקדוש ברוך הוא פה שעתיד לדבר עמי יינק חלב נכרית הדא הוא דכתיב את מי יורה דעה וגו' ע"כ, הרי זה מבואר כדברינו...)

ועל דרך זה איתא ברמב"ן בענין אכילת מאכ"א, שטעם האיסור מפני אכזריותם וטבען הרע, ז"ל הרמב"ן ויקרא פרק יא' פסוק יג' "והסימן הגדול בעופות היא הדריסה, שכל עוף הדורס לעולם טמא, כי התורה הרחיקתהו מפני שדמו מחומם לאכזריותו ושחור וגס, ומוליד המריה השרופה השחרחרת, ונותן אכזריות בלב.... והנה טעם האיסור בעופות, מפני אכזריות תולדותם, והבהמות יתכן שיהיו כן, מפני שאין בבעלי הגרה והפרסה השסועה דורס, והשאר כולם יטרפו"

והרמב"ן באיגרת הקודש פרק ד' הוסיף לבאר שהאוכל מאכל מבע"ח שטבעו רע, הרי הוא גורם לעצמו שיהיה לו טבע רע, כי המזון נהפך לדם ונהיה חלק מהאדם, ולכן הזהרה אותנו התורה מכמה מאכ"א,

וז"ל הרמב"ן שם "דע שבהיות הדם מזון הגוף ונהפך לגוף, והדם הוא כפי טבע המזון שנעשה ממנו, ראוי לך לדעת כי בהיות המזון עב ועכור יהיה הדם הנעשה ממנו עב ועכור, ואם המזון הוא נקי זך וטהור יהיה הדם כמותו. ולפיכך הבדילנו יתברך בתורתו הקדושה מכמה מאכלות אסורות שאסר אותם עלינו, קצתם מטמטמין את הלב כחלב ודם, וקצתם שמעוין את הפנים כחיות ועופות ובהמות הדורסין, וקצתם שסוגרין דלתי התבונה והחכמה כארנבת ושפן וחזיר ודומיהן, וקצתן שמולידין כמה מיני חלאים קשים ורעים כשרצי הארץ והמים. סוף דבר על כלם אמר (ויקרא יא) אל תשקצו את נפשותיכם, הרי הודיע כי כל אלו הדברים נתעבים ונמאסים ועושין דם רע מוכן לכמה פורעניות".

רש"י בסוטה דף יב' כתב דהטעם דלא יינק קטן מנכרית, מפני שהנכרית אוכלת דברים טמאים והתינוק טועם המאכ"א שאכלה, ז"ל רש"י "דבר טמא - זו שאכילתה דברים טמאים והתינוק טועם בחלבה כל מה שתאכל כדאמר' ביזמא גבי לשד השמן".

ועד"ז איתא באור זרוע חלק ד' פסקי עבודה זרה סימן קמו' "אבל פרסית מניקה את בת ישראל דכתיב והיו מלכים אומניך. תני יונק הוא התינוק והולך מן הפרסית או מן הבהמה טמאה ומביאה לו חלב מ"מ ואינו חושש לא משום שקץ ולא משום טמאה. אף על פי שהוא מותר כדפרישית, אעפ"כ צריכין להזהיר את המינקת שלא לאכול נבילות וחזיר וכ"ש שלא להאכילן דברים טמאים דאמ' בפ' אין דורשין ירושלמי גבי אחר מה גרם לו. ומפרש התם יש אומרים כשהיתה מעוברת בו היתה עוברת לפני ע"ז והריחה מאותו המין ונתנו לה ואכלה והיתה אותו המין מפעפע בגופה וכל מה שהאשה אוכלת זה התינוק אוכל".

עולה דנח' הראשונים מדוע אין ראוי לינק מנכרית - הרשב"א כתב לא לינק מנכרית מחמת טבע הגוי, ומאיך בריטב"א ורש"י והאו"ז עולה שהטעם הוא מחמת שהקטן אוכל המאכ"א שהאשה אכלה והמאכ"א מטמטמות את הלב.

נפק"מ בין הטעמים

לכאורה איכא כמה נפק"מ בין הטעמים, א' נכרית שאוכלת מאכלים כשרים - לריטב"א ודעימיה לכאורה אין מניעה לינק ממנה, ולרשב"א יש מניעה לינק מימנה.

ב' יהודיה שאכלה מאכ"א - לכאורה לרשב"א מותר לינק מימנה, ולריטב"א ודעימיה אין לינק מימנה.

ג' יהודיה שאוכלת מאכ"א מחמת פיקו"נ - לכאורה לרשב"א מותר לינק מימנה, ולריטב"א ודעימיה אין לינק מימנה. (אולם יל"ע בזה, דיש לדון מה גורם הטבע רע האם החפצא של המאכל האסור, או העבירה, דהא שאוכלת מחמת פיקו"נ אין עבירה, ויתבאר להלן).

לפי מה שהתבאר אם נימא כמ"ש הריטב"א רש"י והאו"ז שמה שגורם הטימטום הוא מחמת דהנכרית אוכלת שקצים ורמשים, והקטן טועם טעם השקצים והרמשים, לכאורה אפשר ליישב את הסתירה הסוגיות האם מותר לינק מנכרית, דהתבאר דמצד אחד בגמ' ביבמות עולה דאיכא איסור לינק מנכרית, ומאיך בגמ' בע"ז משמע דמותר מדינא לינק מנכרית, ולפמשת' אפשר לומר דבגמ' ביבמות איירי שאוכלת איסור ובכה"ג איכא טימטום הלב, וגמ' בע"ז איירי שאוכלת הנכרית היתר, וכמש"נ לעיל שלדעות אילו אם נכרית אוכלת כשר מותר לינק מימנה.

דברי הרמ"א

ברמ"א יורה דעה סימן פא' פסק כהראשונים שחלב נכרית מותר מדינא, וכתב דמ"מ לכתחילה לא יניקו מחלב נכרית דחלב נכרית מטמטם את הלב, וכתב עוד שגם מינקת יהודיה שאכלה מאכ"א לא תניק קטן,

ז"ל הרמ"א "חלב כותית כחלב ישראל, ומ"מ לא יניקו תינוק מן הכותית אם אפשר בישראלית, דחלב כותית מטמטם הלב (ר"נ פא"מ בשם הרשב"א). וכן לא תאכל המינקת, אפי' ישראלית, דברים האסורים (הגהות אש"ר). וכן התינוק בעצמו, כי כל זה מזיק לו בזקנותו".

בדרכי משה הקצר אורח חיים סימן תריז' כתב שגם מעוברת יש להיזהר שלא תאכל איסורים, וז"ל "כתב באור זרוע (הל' יוה"כ ס"י רעט) צריכין להזהיר המעוברת שתשמור עצמה בכל היותר שאפשר שלא תאכל בשר חזיר ונבלות וטרפות שזה גורם שהתינוק

יהא ירא שמים ומייתי הרבה ראיות מן הגמרא והירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א) בזה". (וצ"ע כוונתו דאם היא חולה הצריכה לאכול דברים אסורים לא שייך להזהירה שלא תאכל שהרי היא צריכה לאכול מפני הסכנה, ואם ליכא סכנה א"כ בלא"ה אסורה לה לאכול, ואולי כוונתו דאף שהיא חולה תשתדל כפי יכולתה לא להתרפא ע"י מאכ"א).

נראה דמעוברת האוכלת מאכ"א יותר מזיק ממינקת האוכלת מאכ"א, דבמינקת החלב שהתינוק יונק הוא דבר חדש דדם נעכר ונהיה חלב, משא"כ מעוברת העובר ניזון מהמאכ"א, וראיה לזה דהרשב"א כתב דהטעם דלא יניקו מנכריה מחמת הטבע הרע שלהם, ומדוע הרשב"א לא כתב הטעם שכתבו הראשונים מפני שאכלה מאכ"א דיש לטעם זה מקור בירושלמי מאימו של אחר, וע"כ דס"ל לרשב"א דאין ראייה שיש טימטום הלב מאימו של אחר שהייתה מעוברת, למינקה שאכלה מאכ"א.

ביאור דברי הרמ"א

מ"ש הרמ"א דמינקת ישראלית לא תאכל דברים אסורים, ביארו הש"ך והט"ז דברי הרמ"א דכוונתו שאף באופן שמותר לאשה לאכול מאכ"א כגון חולה שאוכלת מחמת פיקו"נ, מ"מ לא תניק בזמן זה את הקטן,

ולהלן יתבאר שלכאורה מוכרח מזה שהחפצא של המאכ"א גורם הטימטום דהרי אם אוכלת בהיתר מחמת פיקו"נ אין לה בזה עבירה, מ"מ יש בזה טימטום לקטן, ויתבאר מה שיש לדון בזה.

מ"ש הרמ"א בסו"ד דגם התינוק בעצמו לא יאכל מאכ"א כי כל זה מזיק לו בזקנותו, ביאר הש"ך ס"ק כו' "כלומר אף על פי דקטן האוכל דברים האסורים מדרבנן אין אביו מצווה להפרישו וכמו שנתבאר בא"ח סי' שמ"ג, היינו מדינא אבל מ"מ יפרישו מפני שמזיק לו בזקנותו שמטמטם הלב וגורם לו טבע רע", (יש להעיר על מש"כ הש"ך דבאיסורים דרבנן אין האב חייב להפרישו, דבאו"ח סימן שמג' כתבו האחרונים דהאב חייב להפרישו אף מאיסורים דרבנן, ועי"ש לשון הרמ"א, ומש"כ האחרונים בביאור דבריו, ויש דס"ל דאין האב חייב להפרישו בדרבנן וע' בב"מ שם מש"כ בדברי הרמ"א, ואולי הש"ך כאן נמי ס"ל הכא, והארכנו בזה במ"א ואכ"מ).

מוכה דהרמ"א חשש לשני הטעמים

מדברי הרמ"א שכתב שתינוק לא יניקה מנכרית, וכתב עוד שלא תניקהו יהודיה שאכלה איסור, נראה חשש לשני הטעמים, הן לטעם הרשב"א שהנוק לקטן מחמת טבע הגויים, והן לטעם הריטב"א שהנוק מחמת אכילת המאכ"א.

מקור דברי הרמ"א

הנה בדברי הרמ"א שכתב דחלב כותית מטמטם הלב יש לעיין, דמקור דבריו הוא בר"ן בשם הרשב"א ושם לא הוזכר כלל שיש בזה טימטום הלב, רק מוזכר שטבען של ישראל נח יותר משום דרגילין במצות והם רחמנים וביישנים בטבע ולכן אף חלבן מגדל טבע כיוצא בהן, וגם בריטבא כתב שגוים אוכלין שקצין ורמשיין וחלב שלהן מולידי אכזריות ומדות רעות, ומנ"ל לרמ"א דחלב נכרית מטמטם את הלב,

ולכאורה היה נראה לומר דיסוד דברי הרמ"א בגמ' יומא דף לט' דאיתא שם על הא דכתיב בפרשת שמיני באיסור אכילת מאכ"א "אל תשקצו את נפשוותיכם... ונטמטם בם" תנא דבי רבי ישמעאל

עבירה מטמטמת לבו של אדם, שנאמר ולא תטמאו בהם ונטמטם בם אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם", מתבאר בגמ' שהאוכל מאכ"א ושקצים ורמשים מיטמטם ליבו,

ולכאורה ה"ה קטן שיונק חלב שמקורו במאכ"א מיטמטם ליבו, וכמש"כ הראשונים דקטן שיונק מאשה שאכלה מאכ"א ה"ה טועם המאכ"א שהאשה אכלה, א"כ חזינון שמאכ"א מטמטם לב האדם, והתינוק שיונק מטעם מאכ"א מיטמטם ליבו,

אולם יל"ע בגוף דברי הגמ', דהגמ' דרשה דעבירה מטמטמת ליבו של האדם מהפרשה שמדברת על אכילת שרצים, ומנ"ל ללמוד שכל עבירה מטמטמת ליבו של האדם, אולי דווקא באכילת שרצים יש טימטום הלב, ולכאורה מוכח בגמ' שאין הטימטום נגרם מחמת השרצים, אלא מחמת העבירה, וכ"כ בפ' הרי"ף על עין יעקב שם.

עולה לנו שיש ג' דברים שאם אוכלן גורמים נזק לנפש האדם - א' מחמת אכילת השרצים שטבען ומזגן רע, ב' ביונק מנכרית איכא טימטום הלב מפני שטבע הגוי רע, ג' מחמת שעובר עבירה,

(יש לדון - האם איכא טימטום הלב באיסורים מחמת הזמן, ויש לדון האם באיסורים דרבנן איכא טימטום הלב, ואפשר שתלוי האם איסור דרבנן הוא איסור גברא או חפצא, ואכמ"ל, ועוד יל"ע האם בקטן יש טימטום הלב באיסורים מחמת הזמן, ובאיסורים דרבנן, ואכמ"ל).

בתינוק שיונק מנכרית, לא שייך טימטום הלב מחמת העבירה, ושייך שני הטעמים האחרים, או מחמת אכילת השרצים שטבען ומזגן רע, ושייך נמי הטעם מחמת שטבע הגוי רע.

תינוק היונק מיהודיה שאכלה איסור, לא שייך הטעם מחמת המזג הרע, ושייך הטעם מחמת אכילת השקצים.

ולפי"ז צ"ע דאם דברי רמ"א יסודם בגמ' ביומא, לכאורה שם מתבאר דטימטום הלב אינו מחמת אכילת השרצים, אלא מחמת העבירה, והרי יניקת חלב מנכרית שאכלה מאכ"א אין בזה עבירה ומדוע כתב הרמ"א דיש טימטום הלב לקטן, ויתבאר להלן.

יש טימטום מיוחד במאכלות אסורות

נראה לבאר שחזין מהטימטום שיש בכל עבירה מחמת שעובר עבירה, כמ"ש רש"י "מטמטמת - אוטמת וסותמת מכל חכמה", יש טימטום חמור יותר באכילת מאכ"א שגורם שייצא לתרבות רעה.

כן נראה מדברי הים של שלמה ביבמות פרק יד' דכתב דאף שלהלכה נפסק דאין ב"ד מצווין להפריש הקטן מאיסורים, מ"מ במאכלות אסורות יש להפריש הקטן, דמאכ"א גורמים לו שיצא לתרבות רעה ומטמטם הלב והשכל,

ז"ל היש"ש שם "נראה בעיני, דוקא באיסורים שאינו מעניין אכילת טומאה ונבלה, אבל מאכלות של טומאה, ונבילה, ראוי להפריש הקטן ממנו, אפילו לא הגיע לחנוך, כמו שכתב הא"ז, והוא בהג"ה אשר"י פרק א"מ (ע"ז פ"ב סימן ו') וז"ל, צריכים להזהיר את המינקת, שלא תאכל נבילות וחזיר, וכ"ש שלא להאכילה דברים טמאים, וראייה מאחר, שאמו אכלה ממין ע"ז, וזה גרם לו לעת זקנותו שיצא לתרבות רעה ע"כ, וכן כתבו המקובלים, שאכילת שקצים, ודומיהם, מטמטמין הלב והשכל, ועל כן נכון לכל ירא שמים להזהר",

שאינו יודע כלל מן האיסור והטמא וגם אין לו תלות בו גרמא שהוא גרם לעצמו שיכשל בשגגה או אם אכל אותו דבר האסור והטמא לא ישרה על האדם אותו כח הטומאה של אותו דבר ואין רשות לכת הטומאה ליכנס בו ולא להיות נוגע בו".

ולכאורה אפשר לדחות הראיה מדברי הרמ"א, דבאמת אפשר לומר כמ"ש הרב פעלים שאם החולה אכלה באונס אין לה מזה טימטום הלב, ומש"כ הרמ"א שלקטן יש טימטום הלב, כיון שלתינוק אין אונס לינק דווקא מאשה זו, לכן שיונק מאשה זו יש לו טימטום הלב, ולפי"ז עולה דלאשה החולה לא יהיה טימטום הלב, ולקטן יהיה טימטום הלב, ויש לדון בזה.

אכל בהוראת ב"ד האם יש טימטום הלב

הר"ן בדרשותיו דרוש י' כתב דאם טעו ב"ד והתירו חלב באכילה, א"א שימשך הפסד בנפש ממה שהכריעו הסנהדרין, לכאורה נראה בר"ן שרק מחמת העבירה נהיה טימטום הלב, ולא מחמת אכילת המאכ"א,

ולדברי הר"ן ק' מש"כ הרמ"א דקטן שיונק מיהודיה חולה שאכלה מאכ"א יהיה לו טימטום הלב, הרי לא היה בזה עבירה,

ובאמת בדברי הר"ן שם עולה ביאור בזה, וז"ל הר"ן שם "הנה התיקון אשר אהוב לפני ה' לבל יסור ממורי הוראה, הוא יסיר את הרע של המאכ"א", מתבאר בר"ן דאדם שאכל בהיתר ע"פ ב"ד לא יהיה לו טימטום הלב,

ולפי"ז אפשר שאף דהאשה החולה אכלה מאכ"א לא יהיה לה טימטום הלב כיון שאכלה בהיתר, ומ"מ לקטן שיונק ממנה יהיה טימטום הלב, דאף שלא אכל באיסור, מ"מ לא נחשב שאכל בהיתר דהרי אין לו צורך לינק דווקא מאשה זו.

אולם לכאורה לפי"ז עולה מדברי הר"ן שהאוכל בהיתר אין לו טימטום הלב, ולכאורה זה דלא כמ"ש החת"ס, וע' להלן דאין הכרח לזה.

חילוק בין אכל באונס, לאכל בהוראת ב"ד

באמת נראה דאיכא חילוק בין דברי הר"ן לדברי החת"ס, ואין ראיה מהר"ן דלא כהחת"ס, דאף אם נימא כהחת"ס שלאשה החולה שכשאוכלת בהיתר יהיה לה טימטום הלב דס"ס אכלה מאכ"א, מ"מ באופן שב"ד מורים על טמא שהוא טהור ואכל ע"פ ב"ד, אף שב"ד טעו מ"מ לפי פיסקתם ה"ה כטהור ואין בזה טימטום כלל,

ויותר מזה איתא בירושלמי סנהדרין פרק א' הלכה ב' דהוראת ב"ד אף בטעות גורמת לשינוי הטבע לענין בתולה, ז"ל הירושלמי שם "א"ר אבין תהילים נז' ג' "אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי" בת שלש שנים ויום אחד נמלכו בית דין לעברו הבתולין חוזרין ואם לאו אין הבתולין חוזרין",

ודברי הירושלמי הובאו בש"ך יורה דעה סימן קפט ס"ק יג' לענין וסתות, וז"ל הש"ך "שכל מה שב"ד שלמטה עושים ב"ד שלמעלה מסכימי עמהם דכתיב אשר תקראו אותם אשר תקראו אתם במועדם ואף בחידושי הגוף כן וכמו שדרשו ז"ל בלאל גומר עלי קטנה בת ג' שנים ויום א' שנבעלה אין בתוליה חוזרים נמנו ב"ד ועבר השנה בתוליה חוזרים הוי לאל גומר עלי".

וכ"כ במסילת ישרים פרק יא' "המדריגה השלישית אחר הגזל והעדריות לענין החמדה, הנה הוא איסור המאכלות... והמקיל בהם במקום שאמדור להחמיר, אינו אלא משחית לנפשו. וכך אמרו (בספרא שמיני): לא תטמאו בהם ונטמאתם בהם (ויקרא יא), אם מטמאים אתם בהם, סופכם לטמא בהם, והיינו, כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה בלבו ובנפשו של אדם עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו. והוא מה - שאמדור בש"ס גם - כן (יומא ט): ונטמאתם בהם, אל תיקרי ונטמאתם, אלא ונטמאתם, שהעבירה מטמטמת לבו של אדם, כי מסלקת ממנו הדיעה האמיתית ורוח השכל שהקדוש - ברוך - הוא נותן לחסידים, כמו שאמדור הכתוב (משלי ב): כי ה' יתן חכמה, והנה הוא נשאר בהמיי וחומרי משוקע בגסות העולם - הנה, והמאכלות האסורות יתירות בזה על כל האיסורין, כיוון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מברשו".

א"כ עולה דבמאכ"א איכא פגם וטימטום יותר משאר איסורים, ולכאורה אפשר לבאר מש"כ הרמ"א דאיכא בזה טימטום ע"פ הראשונים שכתבו שהקטן אוכל ממה שהמינתק אכלה ואם אכלה מאכ"א ה"ה טועם מאכ"א מזה נולד לו טימטום הלב, אולם אכתי צ"ע דהרמ"א הביא את דברי הרשב"א ושם לא נזכר אלא שטבע הישראלים יותר טוב ומדוע הרמ"א כתב שיש בזה טימטום הלב.

אכל מחמת אונס או חולי האם יש טימטום הלב

לכאורה בדברי הרמ"א שכתב דמינתק ישראלית לא תאכל דברים אסורים וביארו הש"ך והט"ז כוונת הרמ"א שיהודיה חולה האוכלת מאכ"א מחמת פיקו"נ לא תניק את הקטן דיש בזה טימטום הלב, מתבאר שאף שאוכלת בהיתר יש בזה טימטום הלב, וצ"ב אמאי שאוכלת בהיתר יש טימטום הלב, לכאורה מוכח ברמ"א שאף שאין בזה עבירה, מ"מ החפצא של אכילת שקצים ורמשים גורם הטימטום ומולד טבע רע, (ואפ"ל עוד, דבאמת לחולה שאוכלת בהיתר אין טימטום הלב, ורק לקטן שאוכל יש טימטום הלב, וע' להלן).

באמת מצאנו מח' אחרונים האם שאוכל מחמת אונס או חולי יש לו טימטום הלב

בחת"ס כתובות דף ק' נראה שהבין בדברי הרמ"א דאף לאשה החולה שאכלה בהיתר יש טימטום הלב, דאף שהותר לה כעת לאכול מאכ"א, מ"מ אכילת שקצים ורמשים גורמת לטימטום הלב. ומאידך הבא"ח ברב פעלים סוד ישרים חלק ד' ו' כתב שאם אוכל באונס אין לו מזה טימטום הלב.

(ז"ל שו"ת רב פעלים חלק ד' - סוד ישרים סימן ו', "שאלה. אדם ששתה משקה והיה בו נמלה או יתוש באופן שלא היה גרמא לזה מעצמו אלא קרה לו הדבר הזה באונס גמור באופן שאין להאשימו ולומר היה לו להשמר ולא נשמר. וכן שוחט מוסמך ויר"ש ששגה לשחוט בסכין פגומה בשוגג לא הרגיש ואכלו הבשר אנשים כשרים. או שוחט מתא אשר נבדק והופקד עפ"י חכמים ומוחזק ליר"ש אך היה רשע בסתר והאכיל לישראל נבילות וטריפות. איך דינם של אלו שאכלו לפי תומם ולא נודע להם הדבר הרע הזה לא בתחלה ולא בסוף אם נטמאה נפשם בטומאה זו דנבילות ושקצים דכתיב בהו ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם וירנו מו"צ ושכמ"ה.

תשובה. בריה טמאה וכן בשר נבלה וטריפה אין גופם מטמא נפש האדם ואף על גב דכתיב בהו ונטמאתם בהם אין הכוונה לומר שגופם מטמא נפש האדם. אלא כל דבר אסור וטמא שורה עליו כח רוחני של טומאה וכשאדם אוכל אותו שורה אותו כח הטמאה על האדם ונכנס בו ומטמאו אמנם אם הוא אנוס גמור

לפי"ז עולה דאפשר דלכ"ע (אף לחת"ס) אם אוכל בהוראת ב"ד אין בזה טימטום הלב, דמכח פסק ב"ד ה"ה כמאכל המותר.

בכיבוש הארץ הותרו קלדי חזרין

אולם יש לעיין דאיתא בחולין יז' דבשעת כיבוש הארץ הותר לבני"ז לאכול מאכ"א דאיתא שם "בתים מלאים ר' ירמיה אמר רב מאי דכתיב "ובתים מלאים כל טוב" זה קלדי דחזרי, מלמד שהותר להם דברים טמאים.

ומצאנו שנח' האחרונים בזה האם שהתירה להם תורה לאכול בשעת כיבוש יש בזה טימטום הלב,

המשך חוכמה כותב שם בפרשת ואתחנן ו' יא' שאף שהותר מ"מ יש בזה טימטום הלב ולכן הזהירה שם התורה "השמר פן תשכח" דמאחר ואכלו מאכ"א יש חשש שישכחו את ה'.

ומאי דך המהר"ל בתפארת ישראל פ' ח' כתב דוודאי אם התורה התירה אין זה מוליד טימטום, דאל"ה לא הייתה התורה מתירה.

ולכאורה נח' המהר"ל והמשך חוכמה האם טימטום הלב הוא מחמת שעבר עבירה, או מחמת השקצים והרמשים שאכל, המהר"ל ס"ל דטימטום הלב הוא מחמת שעבר עבירה, (כמו שנראה בגמ' ביומא שלמדה שבכל עבירה יש טימטום הלב ממש"כ תורה באכילת שקצים ורמשים, ובארנו לעיל דבגמ' נראה שהטימטום באכילת השקצים והרמשים אינו מחמת שאכל שקצים והרמשים, אלא מחמת העבירה), והמשך חוכמה ס"ל שבאכילת שקצים ורמשים ומאכ"א חוץ מהטימטום מחמת העבירה יש טימטום נמי מצד שאכל שקצים ורמשים שטבען רע.

יל"ע בדברי המשך חוכמה לפי משנת' לעיל שבמקום שהיה הוראת ב"ד אין בזה טימטום הלב, אמאי יהיה בזה טימטום הלב הרי התורה התירה,

באמת הרמב"ם והרמב"ן נח' האם זה היתר רק בשעת מלחמה כשרעב וכד', או שבזמן כיבוש הארץ התורה התירה בכל אופן, ברמב"ם מלכים ח' א', ב', נראה שהיתר זה רק שאין לו במלחמה אוכל אחר, והרמב"ן על התורה שם כתב לחלוק על הרמב"ם דהתורה התירה אף אחר שכבשו, לכאורה לדברי הרמב"ם אי"ז דומה להתירו ב"ד, אלא דומה לאכילה באונס, ולכן אפשר דיש בזה טימטום,

אולם לפי הרמב"ן יל"ע אמאי איכא בזה טימטום הלב הרי התורה התירה שם לאכול המאכ"א,

ואפשר ליישב לדברי הרמב"ן, שמה שהתירה תורה את החזירים באותו הזמן, אין הפ' שהתורה קבעה שאי"ז חזיר, אלא התורה התירתו באכילה, ולכן ס"ל למשך חוכמה ששייך בזה טימטום הלב, משא"כ שב"ד פוסקים שאי"ז איסור כמשנת' ה"ה כהיתר ואין בזה טימטום הלב.

לפי"ז עולה שאם אשה אוכלת מאכ"א בהיתר מחמת פיקו"נ - נח' האחרונים האם לאשה החולה יהיה טימטום הלב, יש דס"ל דיהיה לחולה טימטום הלב, ויש דס"ל שלחולה לא יהיה טימטום הלב.

קטן שיונק מאשה אוכלת מאכ"א בהיתר - לכ"ע יהיה טימטום הלב, כמשנת' דהרי הקטן לא אוכל בהיתר דאין לו צורך לינק דווקא מאשה זו.

אדם האוכל ע"פ הוראת ב"ד - אפשר שלכ"ע אין בזה טימטום הלב.

ולפי דברינו יש לדון האם גם שאוכל מאכל בהכשר טוב והיה טעוה בהשגחה והתברר שאכל דבר איסור (הרב פעלים כתב שבכה"ג לא יהיה טימטום הלב) האם אף לדעות דס"ל שאכל בהיתר יש טימטום הלב, רק האם נחשב שאכל בהיתר ויהיה לו טימטום הלב, או היות ואכל בהכשר בד"ץ נחשב כאוכל ע"פ ב"ד ולכ"ע לא יהיה בזה טימטום הלב, ויש לחלק, וצ"ע בזה.

אמאי אין חיוב להפריש קטן ממאכ"א כדי שלא

טימטום ליבו

יל"ע דבג"מ ביבמות איתא מח' האם קטן אוכל נבילות האם ב"ד מצווין להפרישו, ולהלכה אין מצווין להפרישו, וצ"ע דבשלימא משאר איסורים מובן שא"צ להפרישו, אבל באוכל נבילות אמאי לא יהיה חיוב להפרישו מדין "לא תעמוד על דם רעך", ומדין השבת אבידה דאיכא בזה אבידת גופו שאם יאכל כשיגדל ייצא לתרבות רעה ויהיה לו טימטום הלב, (אומנם הבאנו לעיל מהיש"ש שכתב שראוי להפריש הקטן, וצ"ע אמאי אין חיוב מדינא),

ובמנחת חינוך מצוה רלט' כתב שהרואה את חבירו עובר על איסור חייב להוכיחו, ונוסף על מצות תוכחה, יש בזה גם משום 'לא תעמוד על דם רעך' דלא גרע מטובע בנהר, וגם איכא 'והשבות' לרבות אבדת גופו, וצ"ע

ויש לומר שאצל גדול יש מצוה להצילו משום השבת אבידה, שהרי עובר עבירה ובוודאי יענש על עבירה זו, ואם כן יש במניעתו מעבירה, גם הצלת גופו, אבל קטן שאינו עובר עבירה, אלא שאכילה זו יטמטם את מוחו שהוא רק דבר רוחני, בזה לא מצינו מצות השבת אבידה, ואכתי צ"ע.

ביאור דברי הנביא דלעת"ל יניקו מנכריות

עוד יש להעיר דהנביא ישעיה מט' אומר שלעתיד לבא יניקו מנכריות, דכתיב "והיו מלכים אומניין ושרותיהם מנקותיין" וצריך להבין מה הברכה בזה הרי חלב נכרית מטמטם הלב,

ויש לבאר לפי שני הביאורים, לפי דברי הריטב"א שהטימטום הוא מחמת שהנכרית אוכלת שקצים ורמשים, אפ"ל שלעת"ל הגויים ישמשו את בני"ז ויאכלו כשר ולכן אין בזה טימטום הלב,

ולפי טעם הרשב"א שהטימטום מחמת טבע הגוי, אולי צ"ל לעת"ל יהיה שינוי בטבעים כמ"ש שנביא וגר זאב עם כבש, ומה גם אפשר שיגורו בבית הישראל וילמדו ממעשיהם,

ואפשר נמי שיהיה להם דין עבד כנעני שה"ה חייב במצוות כאשה וכמ"ש הרשב"א ע"י שעושים מצוות נהיה טבע ראוי וטוב, ועוד אפשר לומר דלעת"ל הם יתגורו, ואף שאין מקבלים גירים לעת"ל, מבואר בגמ' יבמות עו' דמה שלא מקבלים לעת"ל מפני דאפשר דמתגירים מחמת ממון וכד', ומתבאר שם דאת בת פרעה שלא היה חשש כזה גיירו, ולפי"ז בנות מלכים ושרות אפשר לגייר דאין חשש שמתגירות מחמת ממון, ומדוייק הפסוק "והיו מלכים אומניין ושרותיהם מנקותיין" דבכה"ג מקבלים גירים גם לעת"ל, (אולם בישיעהו פרק ס' איתא "וינקת חלב גוים ושד מלכים תינקי", ושם נראה דקאי על כל הגויים, ויש שפ' דהכוונת הנביא שם שיאכלו טוב האומות).

הפרשה המחכימה

פירוים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה פרשת וילך התשפ"א גליון 187

חיים בלא תורה

שאלה: האם יש חפץ וענין בחיים בלא לימוד התורה, קיום המצוות ותיקון המידות?

א. דברים לא, ב: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד לצאת ולבוא". פירש רש"י (בפירוש שני) "לצאת ולבא – בדברי תורה, מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה". ובעיקר שפתי חכמים (אות ב) פירש ש"בכדי שלא יצטער על מותו, לכן נסתתמו ממנו מעיינות החכמה אשר החי רק בגלל חכמה חפץ במותו, כי בלי חכמה למה לו חיים". הרי שעיקר תכלית החיים היא חכמת התורה וקיום מצוותיה, ובלא זה אין כלום, ולכן לא שייך שיאמר האדם: 'לא גורא אם אני לא לומד תורה, יש מה לעשות בחיים גם בלא זה', אלא צריך לדעת שבלא לימוד התורה וחכמתה, "למה לו חיים?".

וכן כתוב (לעיל ל, כ) "כי הוא חייך" (ובמשלי ד, יג "כי היא חייך"), ומסופר בגמרא (ברכות א:): "פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שמקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה, אמר לו: עקיבא, אי אתה מתיירא מפני המלכות, אמר לו (רבי עקיבא): אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם, אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם, כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פיקח שבחיות, לא פיקח אתה אלא טיפש אתה. ומה במקום חיותנו – אנו מתייראין, במקום מיתתנו – על אחת כמה וכמה. אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה (דברים ל, כ) 'כי הוא חייך ואורך ימיך' כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה, על אחת כמה וכמה". (ועיין בויקרא יט, ד' הסחת דעת מהקדוש ברוך הוא).

גם בגמרא (מכות י, תנא, תלמיד שגלה מגלין רבו עמו, שנאמר (דברים ד, מב) "ונס אל אחת מן הערים האל, וחי" עביד ליה מידי דתיהוי ליה חיותא (עשה לו דבר שיגרום שתהיה לו חיות). מבואר ש'מידי דחיותא' היא התורה הקדושה, ולכך מגלין רבו עמו. והוסיף הרמב"ם (הלכות רוצח ז, א) 'וחיי בעלי החכמה ומבקשיה, בלא (תלמוד) תורה – כמיתה חשובין'. ומבואר שבלא לימוד התורה נחשב האדם כמת ולא כחי. וה'נימוקי יוסף' (שם) כתב

והתורה חיים היא ככתוב "כי הוא חייך ואורך ימיך" (כנ"ל), "כי חיים הם למוצאיהם" (משלי ד, כב. וכמו שהבאנו בדברים ח"א ד, מב 'התורה היא החיים'). ובשיעורי רבי שמואל רוזובסקי (מסכת מכות, אות שנט) ביאר דבריו שמלבד הענין הסגולי שבזה אשר התורה היא סם החיים לנפש האדם, כמו שאמרו (כתובות קיא:): על הכתוב (ישעיה כו, ט) "כי טל אורות טלך", כל המשתמש באור תורה – אור תורה מחייהו וכו', ומשום שעל ידי זה הוא דבוק בהקדוש ברוך הוא שהוא מקור החיים חי העולמים, וממילא מתקיים בו "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם, חיים כולכם היום", מלבד זאת יש בלימוד התורה משום מציאות החיים כפשוטו, עיין שם.

וגם בעניני המידות, רבקה אמנו אמרה (בראשית כו, מו) "אם לוקח יעקב אשה מבנות חת כאלה מבנות הארץ למה לי חיים". ולכאורה כוונתה משום שהם היו מושחתים במידות כמו שכתב בדרשות הר"ן (דרוש ה), עיין שם. וכמו שכתב הגר"א (משלי ד, יג) כי מה שאדם חי הוא כדי לשבור המידה שלא שבר עד הנה, ולכך צריך להתחזק בשבירת המידות ואם לא יתחזק בזה "למה לו חיים?". (כמו שנתבאר לעיל בראשית כו, מו 'מעלת המידות').

תשובה: אדם בלא לימוד התורה וקיום המצוות ובלא תיקון המידות נחשב כמת ולמה לו חיים.

התחלה חדשה בעת הסיום

שאלה: מה ראוי לעשות מיד כשמסתיימים אחד מספרי הקודש?

ב. דברים לא, ז: "ויקרא משה ליהויעל ויאמר אליו, לעיני כל ישראל זזוק ואמץ". יש שרמזו בזה, שמיד כאשר גומרים את התורה (בעוד שלשה פרקים) הנגמרת בתיבות (לה, יב) "לעיני כל ישראל", לא נחשוב שסוף סוף גמרנו, אלא אדרבה, מיד "חזק ואמץ", יש להתחזק ולהמשיך להתחיל את התורה מחדש, שהרי 'כל ימינו בעמוד והחזור קאי' – שלעולם לא שייך לגמור ללמוד, אלא כל הזמן צריך לחזור ולחזור. ומעין מה שאמרו בגמרא (ברכות סד.) על הצדיקים לעתיד לבא שאין להם מנוחה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר (תהלים פד, ח) "ילכו מחיל אל חיל", ועולים מדרגה לדרגה בלא הפסק. ואמר רבי לוי בר חייה (שם), היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה – זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר "ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון". וכן פסק השולחן ערוך (או"ח קנה, א) "אחר שיצא מבית הכנסת – ילך לבית המדרש".

והרמ"א (או"ח תרכה, סוף ה) כתב "והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום כיפור (להתעסק) בעשיית הסוכה, כדי לצאת ממצוה אל מצוה (מנהגי מהרי"ל הלכות סוכה, מנהגים, הגהות מיימוני תפילה ה, ש, ומהרי" ווייל סי' קצא)". ולכאורה הוא מהטעם הנ"ל. נמצא שאין לאדם לחשוב שסיים את חוק לימודיו, אלא בכל עת ילך 'מתחיל אל חיל' להגביר חיילים לתורה.

וכן נהגו ישראל ב'שמחת תורה' (ב'שמני עצרת' שלאחר חג הסוכות), שמיד כאשר מסיימים את התורה (על ידי 'חתן תורה') – מתחילים בחומש בראשית (על ידי 'חתן בראשית'). וכתב ה'חמדת הימים' (חג הסוכות, ג, ח 'שמחת תורה') בטעם שקוראים 'בראשית' מיד בסיום התורה, ואין מקדימים את המפטיר בקרבנות שהוא חובת היום, ואפילו שבעלמא קיימא לן 'תדיר קודם' והיה ראוי לקרוא את פרשת המפטיר שהיא חובה, ורק לאחר מכן את פרשת בראשית שהיא מנהג, "מכל מקום כתבו גדולי הראשונים שסמכו בזה על המדרש, שלא יהיה פתחון פה לשטן לומר: רבוננו של עולם, כבר סיימו את התורה ואינם רוצים לקרות עוד. ולפיכך סומכים אל גומרה של תורה תיכף ומיד (את) התחלתה (בפרשת בראשית)".

וכן הביא הטור (או"ח סימן תרטט) בדיני 'שמחת תורה', 'ורגילין להתחיל מיד בראשית, כדי שלא יהא פתחון פה לשטן לקטרג, ולומר: כבר סיימו אותה ואינם רוצים לקרות עוד'. והיינו כמבואר, שאין הסיום נחשב שמחשיב את התורה ומסיימה אלא כשוראים שמתחיל שוב מהתחלה.

בזה מבארים מדוע אומרים "שישו ושמחו בשמחת תורה ותנו כבוד לתורה", הרי הגר"א (איוב ל, כב על הפסוק 'נגילה ושמחה בו') מבאר ש'שישון' הוא על דבר שנגמר, ו'שמחה' הוא על דבר שמתחיל ויש בו התחדשות, וכמו שאומרים על גרמי השמים "שמחים בצאתם⁽¹⁾ ששים בבואם", שכאשר יוצאים להאיר על הארץ – הם שמחים, ובעת בואם למערב כשגמרו את פעולתם הטובה – אז הם ישישו. ומדוע בשמחת תורה אומרים "שישו ושמחו בשמחת תורה" שהששון קודם לשמחה, והיה צריך לומר "שמחו ושישו" – הואיל ומודים על שהתחילו את התורה וסיימוה. ומתמצים כיון שאומרים זאת לאחר קריאת התורה שמסיימים אז את התורה ומתחילים מיד בראשית, לכן אומרים לשון "שישו" על הסיום, ו"שמחו" על ההתחלה של בראשית.

וכתב האליה רבה (או"ח קלב, ו) בשם המטה משה (סימן רטו) שיש נוהגים לומר 'אדון עולם' בסיום התפילה, כיון שמתחילים בו את התפילה, ולכן אחר שמסיימים את התפילה חוזרים לומר 'אדון עולם' כדי שלא יקטרג השטן, כמו בשמחת תורה שמתחילים מטעם זה. גם כשמסיימים את ספר התהילים נהגו לחזור על תחילת מזמור א' בפסוקים א–ג "אשרי האיש... וכל אשר יעשה יצליח". ומסתמא הוא כנ"ל להראות שלא גומרים.

וכן מסופר בגמרא (עבודה זרה יט.) שלוי ורבי שמעון בנו של רבי ישבו לפני רבי בשיעורי תנ"ך, פעם אחת סיימו את אחד הספרים, לוי אמר להביא ספר משלי, ורבי שמעון אמר להביא ספר תהלים, וכפה את לוי לכך (משום שכך הוא סדר הכתובים, מהרש"א) והביאו ספר תהילים ולמדו בו, עד שהגיעו לפסוק מסיים ורבי

דרש בו איזה דרשה כמובא שם. וביאר המהרש"א (שם ח"א ד"ה סליק) שממה שהגמרא הדגישה שדיברו ביניהם מה ילמדו כשגמרו את הספר, נראה שבאו להשמיענו שבשעה שמסיימים ספר אחד – יש להתחיל מיד ספר אחר, כמו שאנו עושים בשמחת תורה על פי המדרש, מפני קטרוג השטן.

כיוצא בזה נהגו שב'סיום מסכת', כאשר גומרים מסכת מסויימת, מתחילים מיד את המסכת הבאה שרוצים ללמוד. והנה ה'לקט ישר' (יו"ד עמ' 39) הביא בשם ה'תרומת הדשן' שכאשר לימד את הבחורים הלכות, לא סיים בסוף הפרק, אלא התחיל מיד מעט משנה וגמרא מהפרק השני, או סיים קצת קודם סוף הפרק, עד כאן. ולפי זה משמע שאין ענין בעצם המשך הלימוד בדבר הנוסף כדוגמת "ילכו מחיל אל חיל", שהרי יכול גם לעצור מעט קודם לכן, והעיקר הוא שלא יסיים את המסכת כמו שאין לסיים את הקריאה בדבר רע, כך כאן נראה כדבר רע כאילו 'גומר' את משנת לימודו. אבל אין זה מובן כל כך בסברא, מדוע שלא לסיים בסוף הדבר. אמנם לפי מה שנתבאר – מובן היטב, שלעולם כשמסיים דבר, יש להמשיך מקצת מהדבר החדש, וכיון שלא הספיק להתחיל דבר נוסף, לכן סיים מעט קודם לכן.

וטעם נוסף לדבר, כפי שנהגו לבקש בסיום מסכת: 'יהי רצון וכו' כשם שעזרתי לסיים מסכת פלונית, כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם ללמוד וללמד' וכו', ולפיכך רוצים אנו להראות על אתר כי אין זה סתם בקשה מן השפה ולחזק, אלא בקשה הזועקת מתוך לבנו, לפיכך מתחילים אנו מיד מסכת חדשה שזה מה שביכולתנו לעשות ברגע של הסיום, ומתפללים אל הקדוש ברוך הוא שכך יתן בכוחינו להתחיל ולסיים מסכתות וספרים אחרים.

מסופר (זהרי חמה) על הגה"צ רבי זונדל קרויזר זצ"ל (בעל 'אור החמה'), שפעם לאחר ששהה בבית החולים והיה בסכנה גדולה, כשנודע לו שעברה הסכנה ביקש שיביאו לו מסכת להתחיל ללמוד בה, ואמר אז: בנוסח ה'הדרן' לסיום מסכת אנו אומרים 'כשם שעזרתי לסיים מסכת זו, כן תעזרני להתחיל ספרים אחרים ולסייםם', ותמוה, למה לענין מסכת זו מדגישים רק את מה שזכה לסיים (ולא מזכירים גם את מה שהתחיל, לומר 'כשם שעזרתי להתחיל ולסיים מסכת זו'), ורק לגבי תפילתו על מסכתות אחרות, מתפלל שיזכה 'להתחיל ולסיים'. **אלא** הפשט שהיצר הרע לא אכפת לו כל כך אם מתחילים מסכתות וספרים אחרים, רק שעיקר חפצו שלא יסיימם¹, כי אם האדם אכן זוכה להתחיל מסכת וגם לסיימה, אז יתגבר חשקו ללמוד עוד מסכתות אחרות, ובראותו כעת שאדם זה הוא מסוג האנשים שמתחילים מסכתות ומסיימים, מעתה ילחם עמו שלא יתחיל כלל מסכתות אחרות, כדי שלא יסיימם. וכיון שבנוגע למסכת החדשה שעומד להתחיל, צריך סיעתא-דשמיא מיוחדת שלא יצליח היצר במזימתו, ושאכן יזכה להתחילו, לכן מתפלל על כך "כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם", עכ"ד. ואפשר

¹ מעיין אמרם שסמ"ל שהוא יצר הרע, הוא ראשי תיבות: סיום מסכת אין לעשות.

שלכן בעת הסיום מיד מתחילים בפועל את המסכת הבאה, כדי שלא לתת פתח ליצר הרע להניאנו מלהתחיל ספרים אחרים. **אמנם** לפי מה שנתבאר בתחילה, יש לומר שהטעם שמיד מתחילים מסכת חדשה, הוא כדי להמשיך ממצוה למצוה, כדי שלא יקטרג השטן, וכדרך שראיתי נוהגים שבשעה שמסיימים את המסכת בדף היומי, אומרים את הפסוק "ילכו מחיל אל חיל", וממשיכים ללמוד מעט מהמסכת הבאה. וכן כתב בספר מטה אהרן (להרב זיוויטץ, עמ' רטו) מנהג ישן לקשר בסיום המסכת את ראשה של המסכת השניה שמתחילים, וכמו שכתבו האבודרהם (עניני שמחת תורה) והלבבוש (או"ח סימן תרט) שזהו כדי שלא יהיה פתחון פה לשטן לקטרג ולומר שכבר סיימה ואין רוצין לקרותה שוב חלילה. ומעין זה מובא (בסוף ספר הדרן עלך) שנהגו שבסיום מסכת, מתחילים מיד את המסכת הבאה שרוצה ללמוד, כדי להראות שאין הפסק לתורה.

והנה ה'חפץ חיים' (בספר 'שם עולם', ריש פרק י) כתב על הפסוק (בראשית מט, יד) "יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים", ופירש רש"י "יששכר חמור גרם – חמור בעל עצמות שסובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין עליו משאוי כבוד, רובץ בין המשפתים – שדרכו של חמור לילך ביום ובלילה, ואין לו לינה בבית, וכשהוא רוצה לנות, רובץ בין התחומין בתחומי העירות שמולך שם פרקמטיא (סחורה)". והיינו, שדרכו של תלמיד חכם לייגע את עצמו בתורה ביום ובלילה, ואינו נותן שום מנוח ותענוג לגופו. ומתי דרכו לנות קצת, כשהוא מסיים איזה מסכת, שאז דרכו לעשות יום טוב לכבוד התורה, וכמו שאמרו חז"ל (שבת ק"ח: שאביי אמר שאם אראה תלמיד שמסיים מסכת) 'עבידנא יומא טבא לרבנן' (אעשה לכבודו יום טוב לחכמים). ואחר כך כיון שנפש קצת, חוזר ומתחיל מסכת חדשה וייגע בה ביום ובלילה, כמו יגיעת החמור הנ"ל. **ולפי** מה שנתבאר נמצא, שגם אם עושה את סעודת הסיום כדי לנות מעט, ויתחיל ללמוד ביגיעה ועמל רק לאחר מכן, אבל כדי שלא לתת פתחון פה לשטן כלפי הקדוש ברוך הוא, וכדי שלא יוכל היצר לשכנעו שלא יתחיל עוד ספרים, ראוי שבעת סעודת הסיום עצמה יתחיל לפחות מעט מהמסכת הבאה שמעוניין ללמוד.

תשובה: כאשר מסיימים אחד מספרי הקודש, ראוי מיד ללכת 'מחיל אל חיל' ולהתחיל מעט בספר אחר.

קיום ולימוד התורה בזמן טירדות

שאלה: האם שייך לקיים את התורה וללמודה בזמן שהיא טרוד בדברים אחרים?

ג. **דברים לא, י:** "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה". כתב המשך חכמה, שהואיל ועברה שנה תמימה של השמיטה ללא עבודה, הרי בודאי כבר מצפים הם לרגע בו יוכלו לחזור אל העבודה בשדה ובכרם. לכן ציווה ה' לעכבם דוקא אז לזמן-מה ולקרוא לפנייהם בתורה, למען ידעו שגם בשעה שיהיו שקועים בעבודה החומרית – ישמרו את התורה ויהיו קשורים אל מצוותיה, עד כאן. והיינו משום שגודל העבודה החומרית אינו 'פוטר' מן העבודה הרוחנית, ואדרבה

לכן ירד האדם לעולם הזה עם הגוף החומרי, כדי שיוכל לעבוד בעבודה הרוחנית בעת ובעונה אחת עם העבודה הגשמית, לקדש את החומר כמה שאפשר.

ואין הדברים אמורים רק על שמירת התורה וקיומה, שצריך לשומרה במסירות נפש, אף במצבים קשים². אלא גם על עצם לימוד התורה, שמוטל על האדם ללמוד בכל מצב שנמצא בו, ותהיה טרדת התורה גוברת על הטרדות האחרות. וכמו שפירש רש"י (שבת פ"ח:) על תלמידי חכמים ש'למיימינים בתורה נעשית התורה סם החיים', שהם "עסוקים בכל כוחם, וטרודים לדעת סודה", דוגמת מי שיש לו איזה טירדה שמעסיקה אותו, שמיד בכל רגע פנוי מעסקיו, תיכף חוזרת מחשבתו לדבר זה. וכמו שכתב החסיד יעב"ץ (אבות ג, ריש ה) "כל מי שבלבו מחשבה קבועה, בעתות הפנאי הוא נושא ונותן בה, ואנחנו חייבין לזכור תמיד את התורה, וזה יסוד היהודי אשר בחר בנו מכל העמים"³.

וכיון שהתורה היא החיים, ככתוב (משלי ד, יג) "כי היא חייוך", ולא שייך לחיות רגע בלא לנשום (כמו שכתבו בדברים ח"א ד, ד' דביקות בתורה הקדושה), לכן גם אם יש לו איזה דבר שמטרידו מהלימוד, אבל מיד שיוכל – יחזור להתעסק בו. וכמו שהעיד דוד המלך על עצמו (תהלים קיט, צ"ז) "מה אהבתי תורתך, כל היום היא שיחתי", ופירשו הענין שמזה שאפילו השיחה הסתמית שלי היא בתורה, זה מוכח ששם הראש שלי מונח, ואלו החיים שלי⁴. **ואפילו** בעת עסקו במסחר, צריך להיות ראשו ורובו טרוד בתורה, וכפי שהעיד על עצמו ה'חכמת אדם' (בהקדמתו ליו"ד) כי גם בעסקו לפרנסתו בניסיעות בהיותו ביריד, היה מחשב את הסוגיות ופסקי ההלכה והיה טרוד בהם⁵. וכן סיפר האור החיים' (בספרו 'ראשון לציון' משלי א, כ) על רבי משה אלשיך זצ"ל 'כי באותו זמן שהיה מתעסק בצרכי הגוף למצוא טרף, באותן שעות חיבר פירוש על התורה כולה' (כ"מ בדברים ח"א ד, ד' דביקות בתורה הקדושה).

גם במה שהתירו (אבות ב, ב) להתעסק במסחר עם תלמוד תורה, פירש הגר"ח מוולאז'ין (רוח חיים' שם, וב'נפש החיים' א, ח) שחלילה לומר שיפנו לבבם רק לחיי שעה (דהיינו עסקם ופרנסתם) כל היום ויתבטלו ממש מתלמוד תורה, אלא גם בעסקם בחיי שעה כוונתם ומחשבתם היתה בעומקה של הלכה, כמו שדרשו חז"ל

² **ואדרבה** זהו עיקר עבודת האדם, כמו שהבאנו לעיל (בראשית לו, א' מעלת החיים מתוך הקושי והעמל) שעיקר גדילת האדם ושכרו בתורה ובמצוות, הוא דוקא מתוך קשיים ונסיונות שמעלים אותו בתורה ובריאת שמים כראוי.

³ **בפרט** אם הוא ת"ח, כלשון התוספות (סוטה כא. ד"ה מצוה) כי 'סתם תלמיד חכם תורתו אומנותו, ועוסק ומהרהר בתורה בכל שעה, ואינו הולך ארבע אמות בלעד'.

⁴ **וכן** אמר ה'חזון איש' על אחד מהצדיקים שיודע אני בו שהוא שקוע בלימוד, שכן תמיד שאני פוגשו ומבקש ממנו לומר לי איזו קושיה, מיד הוא אומר לי קושיה בלימוד, ואף אינו צריך לחשוב על כך כלל, ומוכח שהוא שקוע בלימוד.

⁵ **ושם** הרחיב בנתיבות הענין, כלשונו "דע לך אחי כי לימוד התורה היא פעולת הנפש ותולדותיה, וכמו שאמרו חז"ל (בימות לד:) על האשה, שאם אין דעתה להנשא וישבה עטר שנים בלא בעל – לא תלד עוד, ואם דעתה להנשא לאיש – איש ישבה שנים הרבה בלא בעל, נשאר לה כח הלידה בנפשה, וכאשר נשאת – תלד. כך האיש הישראלי, אם יעזוב את התורה ומתייאש ממנה, אז גם היא מתרחקת ממנו ולא נשאר בנפשו עוד כח הלידה, אבל אם אין דעתו לעזובה רק שמחמת אונס אי אפשר לו ללמוד ולהתדבק בה, לא תרחק ממנו, רק תשב באלמנותה ותצפה להנשא עוד אליו, ונשאר הכח בנפשו", עיין שם.

על בועז (רות רבה ב, ד על הפסוק ברות ג, ב-ו) שגם בשעת הגורן עסק בדברי תורה. וזהו "יפה תורה עם דרך ארץ" שגם בשעת דרך ארץ יהיה חושב בתורה, "שיגיעת שניהם" דהיינו הגוף הפונה לכרמו ולעסקו והמוח למחשבתו במלאכת ה' "משכחת עוון".

וגם בדרכים יש להיות שקועים בלימוד, ככתוב (דברים ו, ו) "ודברת במם בדברי תורה, יומא יט: בשבתך בביתך, ובלכתך בדרך, ובשכבך ובקומך". וזהו שאמר הכתוב (ויקרא כו, ג) "אם בחוקותי תלכו" ופרש"י "שתהיו עמלים בתורה", כלומר שתהיו כל כך עמלים בתורה, עד שאפילו בעת הליכתכם בדרך, תמשיכו להתעסק בה ולהיות שקועים בה. וזה פשוט, כי ה"טרוד לדעת סודה" (כלשון רש"י הנ"ל) הוא האדם שהתורה היא חייו, ולכן בכל מקום שיהיה – תמיד הוא נושאה על לבו וסח ומתעסק בה.

וכן שנינו בבבלי (כריתות טו.) "אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באטליו של עימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל: הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו" וכו'. [וכפי זה שנינו במשנה (מכות יד.) על 'הבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו'. וכן מצינו בעוד מקומות (כמו שהבאנו ב'החידה המחכימה' ערך 'תלמוד תורה']. ובטעם שהזכירו חז"ל שהיה זה באטליו של עימאום, ביארו התוספות ישנים שהוא כדי להודיע שבחם, שאף על פי שהיו טרודים – עסקו בדברי תורה. **וידוע** שהגר"ח מבריסק זצ"ל חנך את בנו הגרי"ז ללמוד בכל מצב, ואף קודם שעשה ברית לבנו, ניגש אליו הגר"ח ושאל אותו שאלה בלימוד, ללמדו שיש ללמוד בכל מצב ולא להתייחס לטרדות הסובבות אותו. גם כשישב הגר"ח בבית, היה קורא לבנו פעמים רבות שיביא לו ספר שנצרך לו, ואף שהיה הגרי"ז יושב ולומד בחדר אחר, והספרים היו מאחורי אביו הגר"ח, היה אביו מבקש ממנו להביא את הספרים, כדי ללמדו שצריך להיות שקוע בלימוד בכל מצב, ושיוכל לקום ולהביא לו את הספרים בעודו ממשיך בלימודו.

והנה הג"ר אהרן פפויפר זצ"ל (מיהנסבורג, מח"ס קיצור שולחן ערוך הלכות בשר בחלב, וראה בספרו שו"ת בית אבי) הקשה, שהרי נפסק (תוספתא סוף פ"ז דסנהדרין, רמב"ם תלמוד תורה ד, ו. ושולחן ערוך יו"ד רמז, יב) שאין שואלין את הרב כשיכנס לבית המדרש מיד, עד שתתיישב דעתו עליו. ואיך שאל רבי עקיבא את רבן גמליאל ורבי יהושע שאלה בשעה שהיו טרודים בשוק. ועוד שגם עצם המעשה קשה, שהרי הוא שאל מה הדין של הבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו, אם חייב קרבן אחד או שלשה קרבנות, והשיבו לו רבן גמליאל ורבי יהושע: זו לא שמענו, אבל שמענו הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, והדברים קל וחומר. ובגמרא (שם) אמרו שאפשר לפרוק, מה לחמש נידות שכן גופין מוחלקין, והוסיפו עוד (מכות יד.) 'הא ודאי קל וחומר פריכא הוא (שיש עליו תשובה)'. וקשה, היכן מצינו שתנא יאמר דבר הלכה, ויבואו לאחור מכן האמוראים וידחו את דבריו לגמרי, ועוד שלא הביאו שום תנא החולק עליהם. **ותירץ** בדרך חידוש, שהואיל ורבן גמליאל ורבי יהושע היו טרודים בשוק, בודאי לא היו בישוב הדעת מלאה לענות על דבר זה

התלוי בסברא וצריך יותר צלילות הדעת, וכמו שנפסק (שם) שאין לשאול את הרב עד שתתיישב דעתו (כנ"ל), ולכן הגמרא דחתה סברתם בקל, כיון שהיה פשוט לה שלא היה כך דעתם בהחלט, וזהו שהדגיש רבי עקיבא "שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באטליו של עימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל", לומר שלא היה זה המקום לכתחילה לשואלם, כיון שהיו הם טרודים, ואין לסמוך על כך, והבינה הגמרא שזהו עומק כוונת רבי עקיבא (שהזכיר שהיה זה באטליו), ולכן דחתה את דבריהם. אבל גם ביאורו אינו סותר את הנתבאר, כי אפשר לומר שגם בשעת הטיירה עדיין מוטל עליו לנסות לשקוד בתורה ולהיות טרוד בה, אלא שלפסוק הלכה למעשה יבדוק שוב את הדבר כדי שיהיה בטוח יותר במה שפסק.

ובספר חסידים (סי' תתרד) כתב "אחד היה קבוע ללמוד תורה, והיה בקי לקנות חפץ אחד יותר משאר בני אדם, ביקשה ממנו אלמנה אחת לקנות לה (את) אותו חפץ, השיב (לה): איך אתבטל מדברי תורה? אמר לו זקן אחד: (וכי) לא טוב אתה מרבן גמליאל ורבי יהושע שהלכו לקנות בהמה למשתה בנו, אף אתה כשאתה תלך – תהרהר בדברי תורה, ויתנו לך בזול, וכאילו נתת מידך לה, וזכות טרחך ישלם לך הבורא". והיינו, שגם כשנצרך ללכת לעשות איזה חסד וכדומה, לא יחשוב שלצורך כך יתבטל לגמרי מלימודו, אלא יחשוב בלימוד גם בדרך הליכתו, ומיד בסיום עשיית המצוה 'חזור לתלמודו' (רמב"ם תלמוד תורה ג, ד). ותמיד טוב לחשוב על איזה קושייה שתופסת את מוחו (כמו שהבאנו בדברים ח"א, ו, ז' תורה בכל מקום – אף בדרכים. יא, יט 'תלמוד תורה בדרך'). ולעיל (דברים ח"ב יז, יח-יט 'הסחת הדעת מהתורה') כתבנו עוד שאין לאדם להסיח דעתו מלימוד התורה וקיומה, אפילו לרגע, כי אם חלילה יסיח דעתו ממנה, אף היא תסיח דעתה ממנו ויקשה עליו לחזור אליה. **תשובה: על האדם מוטל להיות 'שקוע בלימוד' תמיד גם כשהוא טרוד בענייניו.**

הודעה משמחת

ב"ה יו"ל בשבוע שעבר הספר 'זמנים ומועדים' מהרב שליט"א, בהלכה ובאגדה, בענייני שבת, ראש חודש, ומועדים כללי, וחודשי אלול ותשרי – ימים נוראים (להשיג בסכסוד בחנויות יפה נוף ואצל המחבר)

© כל הזכויות שמורות. ניתן לקבל במייל 'הכנה נפלאה לנישואין' (הלכה והנהגה לחתנים), וכן 'הכנה נפלאה לבר מצוה – הזדמנות פעם בחיים' (מעלת אותו היום ושהכל חולך אחר ההתחלה). **וכן לרכוש: שלום רב** (על שאילת שלום והארת פנים), **הפרשה המחכימה** (שבעה חלקים, חכמה ומוסר אקטואליים על התורה), **המשנה המחכימה** (על פרקי אבות), **המגילה המחכימה** (על מגילת אסתר), **תורת עשר המכות** (סיכום והערות בענין עשר המכות בדרך הפרד"ס), **זמנים ומועדים** (ביאורים ובידורים, ופוליס בענייני מועדי השנה בחורשי כסליו עד אב, בהלכה ובדרוש), **בזאת תבחנו** (636 שאלות על השי"ם מכת"י מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שתשובותיהן במסכתות אחרות), **אהבתי תורתך** (סיפורים על אהבת תורה של גדולי ישראל), **ברורי הלכות – איסור והיתר' בשר וחלב ותערובות** (יו"ד סימנים פז-קיא, סיכום מפורט בעיקרי הסוגיות ומפרשה על הלכה, בתוספת ביאורים ובידורים, בחורים ומאירים, ובסופו קצת שאלות ויחידות למעשה). **בטלפון: 02-5864229** **בפקס: 02-5861245** (לציין: עבור בן-דוד ולברר נתקבל) **ובדוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM**

ספר 'זמנים ומועדים' – שבת, ראש חודש, מועדים כללי, וימים נוראים

שמחה רבה בצאת הספר הנפלא 'זמנים ומועדים', ביאורים ובידורים, מאמרים ופולפולים נפלאים בענייני זמנים ומועדים בשנה, בהלכה ובאגדה, בדרוש ובמוסר, בענייני שבת, ראש חודש, מועדים כללי, וימים נוראים (חודשים אלול ותשרי).

זאת לאחר שרבים נאותו לאורו בספרו הקודם 'זמנים ומועדים' בענייני חודש כסליו עד חודש אב, הכללים את ענייני חנוכה, ט"ו בשבט, פורים, פסח, ספירת העומר ושבועות, תעניות ובין המצרים. ובשאר ספריו המפורסמים 'שלום רב' הפרשה המחכימה ועוד ספרים שהתקבלו באהדה בקרב כל שכבות הציבור, בהסכמותיהם של גדולי ישראל זצ"ל ויבדל"ה שליט"א.

בשער א' (שבת) מרחיב המחבר בחיוב הדלקת נר שבת מדין כבוד ועונג שבת. בדין יום טוב שחל בשבת, מוי נטפל למוי בנוסח התפילה. בחילוק בין קדושת שבת ליו"ט, יו"ט שחל בשבת, והבדלי המנהגים בין בני ספרד לאשכנז. אם שבת מתייחסת לשבוע שלפניה או שלאחריה. ותוספת שבת ויום טוב.

בשער ב' (ראש חודש) מרחיב בדין עמידה בברכת החודש, ואם קידוש החודש בבית דין בעמידה. בגדר קדושת ראש חודש, וכשחל בשבת, ובנוסחאות תפילות היום. בדין קידוש לבנה אם יש להמתין לחוב עם, ואם קודם להבדלה, ובתדיר ושאינו תדיר. ובמה שראש חודש הוא זמן של התחדשות.

תפילה על קברות צדיקים והאם יכולים לבקש שם רחמים על החיים. היום הרת עולם - התחדשות הבריאה מחדש. כח התפילות שבימים הנוראים. 'שנה שרשה בתחילתה' וישראל שוברים לבם ומפחדים מזהדין - 'מתעשרת בסופה'. מלכויות - 'אין לנו מלך אלא אתה'. בענין 'סימנא מילתא' בראש השנה. וגילו ברעדה. דין שמחה בראש השנה. אמירת ה'שופרות' שבראש השנה. גדר שני ימים של ראש השנה. 'שומע כעונה' בברכת שהחיינו שבליל ראש השנה. 'כתיבה לחיים' ביום טוב. מניעת התקיעות בראש השנה שחל להיות בשבת. תיקון המעשים בעשרת ימי תשובה, בכל יום כנגד אותו יום

בשער ג' (מועדים כללי) מרחיב בהכנה והתבוננות לקבלת השפעת המועדים למשך השנה. בענין שלש רגלים כנגד שלשת האבות. סדר ענייני המועדים. השפעת קדושת השבת לקדושת המועדים. בטעם שנקראו המשניות 'סדר מועד'. ובענין קיום מצוה אחת פעמיים והמסתתף.

בשער ד' (ימים נוראים) מרחיב בענין התשובה בחודש אלול. בחיוב ההרגש בחרדת הדין וציור הדברים. בענין מיעוט מעסק התורה מחמת העיסוק במוסר ובתשובה בימים הנוראים. אמירת 'מכניסי רחמים' ובקשות אחרות. אמירת 'מחי ומסי' וכו' ושאר דברים שבלשון ארמית ביחיד. תיקון המעשים בסוף ימי השנה, כל יום כנגד אותו יום בשנה. הקפדת שמירת שתי השבתות האחרונות של השנה.

הקודמת, ובכל ימיו. מעלת כל אחד מהזמנים והבריות. במעלת זמן עשרת ימי תשובה, ומקצת בדיני התשובה. בריחה ממצות התשובה וחיפוש מצוות מעשיות. גדר ה'תשובה' בעשרת ימי תשובה, ובתועלת עשיית המצוות ומעשים טובים באותם ימים. בדין תשובה וידידי ב'בין אדם לחבירו'. בדבר התיקונים לעוברי עבירה אם צריכים סיגופים וכדומה. שבת של עשרת ימי תשובה. מעלת יום הכיפורים, והציפיה אליו. כבוד יום הכיפורים, ואם יש בו דין שמחה. אם צריך להתודות על האונס. ועבודת היום שלאחר יום הכיפורים.

בשער ה' (סוכות ושמחת תורה) מרחיב בענין סמיכות בניית הסוכה ליום הכיפורים, מאריך בענין סימן קללה בירידת גשמים בחג הסוכות והמסתתף, ובאם שייך שפיכת קיתון בשאר מצוות. התחזקות בירידת גשמים בסוכות, ובביאור הסימן של 'כשופך לו קיתון על פניו'. ביאור הפטור של 'מצטער' מסוכה, מקורו וגדרו. בגדר סוכה שאינה ראויה לדבר אחד אינה ראויה כלל. בעיקר דין שמחה במועדות, ובחילוק סוכות מפסח ושבועות. בחיוב ישיבת סוכה, ובדין הנמנום מחוץ לביתו בשאר השנה. שלשת הרגלים כנגד שלשת האבות, וביאור שייכות יעקב אבינו לחג הסוכות. ארבעת המינים, שמחתם ויחודם. בחילוק הלשונות 'שמחה', ששון וגיל'. סוכות והושענא רבה - סיום ימי הדין. ענין הפרידה מן הסוכה. שמיני עצרת כיום מתן תורה. שמיני עצרת - יום המסוגל לתפילה. מעלת סחורת התורה. ובסופו ליקוטים קצרים בהלכה ובאגדה בענייני 'ימים נוראים' (מראש השנה עד שמחת תורה).

להשיג בסכסוד (20 ש"ח) בחנויות יפה נוף ובבית המחבר במלפון: 02-5864229 וברוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM

טמונה בפרשה

עלון שבועי לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

פרשת האזינו

לסדר את הפרשה

לפניכם רשימת נושאי הפרשה בסדר מעורבב, עליכם לסדרם מחדש לפי סדר ההתרחשויות בפרשה. כשתצליחו, תקבלו מהאותיות חלק מפסוק מהפרשה.

ג. חוסר התועלת שיש בע"ז

ה. השמים והארץ עדים להתראה בבנ"י

ו. גבורת השי"ת ונקמתו בגויים

ז. פירוט חטאי בנ"י ונקמת השי"ת

ח. משה מתרה בבנ"י שוב לשמור את

התורה

י. בנ"י עובדים ע"ז ועונשם

יא. הצדקת הדין ותוכחה על כפיות הטובה

יב. חסדי השי"ת וטובותיו לבנ"י

יג. השי"ת מצוה למשה לעלות ולהקבר בהר

נבו

יד. חוסר התבוננות הגויים במפלת בנ"י

בדרך פלא

שאלה לשולחן שבת

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי"

כתוב בספרי כאן: 'האזינו השמים' לפי שהיה משה קרוב לשמים לפיכך אמר 'האזינו השמים' ולפי שהיה רחוק מן הארץ לפיכך אמר 'ותשמע הארץ אמרי פי'. בא ישעיה וסמך לדבר ואמר, 'שמעו שמים והאזינו ארץ', 'שמעו שמים' - שהיה רחוק מן השמים 'האזינו ארץ' - שהיה קרוב לארץ.

ויש לבאר מה החילוק בין משה לישעיה הרי באמרם את דבריהם אלו שניהם היו באותה העת בארץ, ומשה היה בשמים לפני כמעט 40 שנה, ומדוע עדיין נחשב שנמצא שם?

מטרת השאלה

הינה לעורר דיון סביב שולחן השבת. ניתן לשלוח את תשובותיכם למערכת (בצרוף מקורות, אם ישנם) ובל"ג אכתוב מן התשובות בעוד כחודש.

העלון מוקדש לע"ג אפרת בת חיים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

פנינים

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי"

מה טעם נקט הכתוב לגבי שמים לשון נוכח והווה: "האזינו", ולגבי ארץ לשון נסתר ועתיד: "ותשמע"? ברם, מצינו בגמרא (סנהדרין כג.) כי יקירי ירושלים לא היו מסכימים לחתום בתור עדים מבלי שידעו מי העד השני אשר יחתום יחד עמם (ולא היו יושבים בדין אלא אם כן ידעו מי יושב עמם, ולא הלכו לסעוד לפני שביירו מי יסב עמם). לפיכך משפנה משה רבנו אל השמים וביקש מהם כי יהיו עדים בדבר, שמתרה הוא בישראל (רש"י), הודיע להם תיכף מי תהיה העד השני - "ותשמע הארץ" - הארץ גם היא תשמע ועתיד... (ילקוט האורים בשם הגר"א הלפרין)

כי לא דבר דיק הוא מכם"

חז"ל דרשו (ירושלמי פאה ג.) מפסוק זה כי אם הלומד את התורה מרגיש משום מה משהו חסר וריקני אצלו, שידע שאין זה מהתורה ח"ו, כי אם זה נובע 'מכם' - שלא עמלתם כראוי על דברי התורה. וידוע בלימוד התורה שאינו דומה מי ששנה פרקו מאה פעמים למי ששנה מאה ואחת פעמים, שהוא זוכר תלמודו. ודבר זה רמוז אף הוא בפסוק: שאם שכחת את תלמודך ונהיה 'ריק' ממך כנראה שהסיבה היא: "מכם" - דהיינו שחזרת רק מאה פעמים כמנין 'מכם'. וכן יש לפרש את הפסוק: "ישקני מנשיקות פיהו", שדברי התורה שהנחיל הקב"ה לעמו, הן נשיקות שנותן לבני ישראל. ולכן כתוב 'פיהו' ולא 'פיו' כי רק מי שחוזר מאה ואחת פעמים ('פיהו') זוכה לרכוש את התורה. רמז אחרון: 'שמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו' (פסחים נ.), כיצד זוכה האדם שתלמודו ישתמר 'בידו'? אם הוא בא 'לכאן' וחוזר מאה ואחת פעמים. (פנינים יקרים)

"ויבא משה וידבר את כל דברי השידה הזאת באזני העם והושע בן נון"

'שבת של דיוזגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה (סוטה יג.), העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שייהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא היה לך להרים ראש, ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שניתנה לו גדולה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו' (רש"י) תשובות נוספות לשאלה מדוע לפתע חוזרת התורה וכותבת כאן את שמו המקורי של יהושע, הושע: א. תוספת ה' היתה ליהושע בשביל יקר וגדולה, אך כאן שהשווה הכתוב למשה רבו, אין לך יקר יותר מזה. (אוה"ח) ב. משה הוסיף לו את ה' כעזרה וסעד לתמוכו, אך כעת שנעשה הוא מנהיג בעצמו אזי אומרים 'כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו' ואינו זקוק לה יותר. (כת"ס) ג. הוסיף לו את ה' בתור סמל לענווה שלו שהרי י' היא הקטנה מכל האותיות. אבל כשנתמנה יהושע למנהיג, הצריך לנהוג נשיאותו ברמה (כתובות קג), קראו בשמו הקדום, משום שלמנהיג לא טובה ענווה רבה. (משיב דברים) ד. כדי להדגיש את התמורה שחלה במעמדו של יהושע, קראנו לו פעם אחת בשמו הראשון, הושע. (אזנים לתורה) ה. כל מהות שם זה ניתן לו ע"י משה כהגנה מפני המרגלים, אך כעת הם אינם עוד. ו. האות י' הוזהר נלקחה משמה של שרה. בשעה שהקב"ה שינה את שמה של שרי לשרה היא היתה בת שמונים ותשע. שרה נפטרה בת קכז, אם כן נקראה בשם שרה במשך שלושים ושמונה שנים. משה קרא להושע בשמו החדש בשנה השניה ליציאת מצרים ומת בשנת הארבעים. לכן חזר משה לקרוא לו בשמו הקודם בתום הזמן שבו נקראה שרה אימנו בשמה החדש. (ר' יהושע השל מקראקא)

"ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם"

יש לבאר את כוונת הפסוק, שהרי לכאורה, הדברים סותרים את עצמם: אם הקב"ה יסתיר פניו מהם, אז כבר לא יסתכל עליהם ולא יראה מה תהיה אחריתם, ובפסוק מופיעים שני הדברים יחד? ויש לומר: א. הוא יסתיר את פניו מהם שמהצד שלהם לא יראה להם השגחה פרטית אבל כן ישגיח פסיבית. ב. אני יודע מה תהיה אחריתם אם אסתיר את פני מהם. (ע"פ אונקלוס) ג. נראה איך יסתדרו אם אסתיר את פני מהם. (אבן עזרא) ד. אסתיר פני מהם בעבור שאני יודע איזה רעות יעשו באחרונה. (אבן עזרא) ה. אסתיר פני אך לא לגמרי שהרי בכל זאת אסתכל לראות מה אחריתם. (ר' חיים מצאנז) (ע"פ תשובות הקוראים הנכבדים שליט"א לשאלה לשולחן שבת' תש"פ)

ישנו ביקוש רב בבתי הכנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילה שלהם.

זו ההזדמנות שלכם לזכות בהפצת תורה. ניתן לתרום:

1. בהעברה לבנק לאומי (10) סניף 905 חשבון 5055271, ע"ש 'ביין' 2. לשלוח שיק למערכת

חידון א' ת'

- התשובה לכל שאלה **מתחילה** באות המופיעה בתחילת השורה
- א. כך נקראים הנביאים
 - ב. חרבי תאכל _____
 - ג. עליהם הנשר מרחף
 - ד. ינקו אותו מסלע
 - ה. כך נקרא הר נבו
 - ו. " _____ ישורון _____ "
 - ז. כך נקראים החכמים
 - ח. זכותו של יעקב נמשלה ל _____
 - ט. דבר שהכל שמחים בו (בשונה מגשם)
 - י. הר נבו נמצא במואב מול
 - כ. כך נקראים הכבשים
 - ל. עליו נאמר "יערף כמטר"
 - מ. " _____ רעב ולחמי רשף וקטב _____ "
 - נ. לו נמשל הקב"ה בשמירה על בניו
 - ס. "כי מגפן _____ גפנם"
 - ע. על הדור זה נאמר: "דור _____ ... (המשך בשורה הבאה)
 - פ. ".... ו _____ "
 - צ. במדבר זה חטאו במי מריבה
 - ק. במקום זה במדבר צין חטאו במי מריבה
 - ר. טיפות מטר
 - ש. לשון רוח סערה
 - ת. בני "קרויים: "דור _____ "

חידון א' ת' הפוך

- התשובה לכל שאלה **מסתיימת** באות המופיעה בתחילת השורה
- א. התורה נמשלה לשעירים עלי -
 - ב. ולרביבים עלי -
 - ג. על דורו נאמר: "בהפרידו בני אדם" (עפ"י רש"י)
 - ד. "ד' _____ ינחנו"
 - ה. נאמר על דגן זה שיש לו כליות
 - ו. אהרן נאסף אל-
 - ז. יד ד' _____ במשפט
 - ח. "ושן בהמות _____ במ"
 - ט. " _____ מוסדי הרים"
 - י. עם, אומה
 - ך. "על אשר לא קדשתם אותי _____ בני ישראל"
 - ל. מה כתוב במקום: "ויסיים משה?" (" _____ משה")
 - ם. ד' ישיב אותה לצריו
 - ן. כך קרוי מקום שממה
 - ס. שמור, גנוז
 - ע. משה קרא את השירה באזני העם ו-
 - ף. סוג של שדים
 - ץ. " _____ מכעס בניו ובנותיו"
 - ק. התורה אינה דבר _____ מכם
 - ר. איש צעיר
 - ש. סלע איתן
 - ת. "זכור _____ עולם"

ואלה שמות

"כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב"

מה שמו של המלאך הממונה על המטר? (התשובות במדור התשובות)

מן המדרש

מה ראה משה לקרוא לשמים ולארץ בשעת פטירתו? האזינו השמים, שכבר אמרתי לכם: "העידותי בכם היום", תנו דעתכם שלא תהיו מקטרגים על ישראל, אלא כך תהיו סבורים כאילו אני חי ומבקש עליכם רחמים. אמר ישעיהו: "שמעו שמים והאזינו ארץ", מה ראה ישעיהו לומר כן? אלא ללמדך שכל דברי הנביאים שווים, משה אמר האזינו השמים, ישעיהו אמר שמעו שמים. אמר רבי עקיבא, מלמד שאמר משה את התורה בשמים היה, והיה מדבר עם השמים כאדם שמדבר עם חבירו, שאמר האזינו השמים, וראה את הארץ רחוקה ממנו, ואמר ותשמע הארץ, אבל ישעיהו שהיה בארץ התחיל לומר שמעו שמים שהיו רחוקים ממנו, ואח"כ האזינו ארץ שהיא קרובה הימנו. דבר אחר: "האזינו השמים" שלא עשו מצוות שנתנו להם מן השמים, והן עיבור שנים, וקביעות חדשים, שנאמר: "והיו לאתת ולמעדים", "ותשמע הארץ" שלא עשו מצוות שנתנו להם בארץ, ואלו הן: לקט, שכחה ופאה, תרומות ומעשרות, שמיטין ויובלות. ומה ראה משה לקרא לשמים ולארץ בשעת פטירתו, אלא ללמדך שקרא אותם לצוותם על עצמו, אמר להם: "הרי גזר הקב"ה עלי שאמות, תנו דעתכם היאך תהיו מקבלים אותי בכבוד שתהיו מסתכלים בי כאלו אני חי ומדבר דברי תורה לעולם. האזינו השמים תנו דעתכם שלא תקטרגו את ישראל לאחר מותי, אלא כך תהיו זכורים כאילו אני חי ועומד ומבקש רחמים על ישראל. (ע"פ מדרש תנחומא וילקו"ש)

מילה בפרשה

**הרשע מת בגינה,
לצלילי כלי הנגינה,
בגמיעת יין מנאד,
המשיך הנוכל לרקוד.**

המונח המבוקש הינו מילה בת 3 אותיות המופיעה בפרשה. אשר כל שורה בחידה רומזת להקשר שונה שלה. (יתכן כתיב חסר וחילופי אותיות בעלי הגיה דומה)

התשובה תתפרסם אי"ה בגיליון הבא

ושפני טמוני חול

איך יתכן שמאכל כלשהו יהיה אתמול בשרי - היום
הפך לפרווה?

* * * *

"צדיק וישר הוא"

המילה צדי"ק רומזת לכך שהצדיק מתפלל צ' אמנים ביום, ד' קדושות, ו' קדישים וק' ברכות. ובזוהר כתוב על המילה צדקה רמז זה, רק שבמקום ו' קדישים (הכלולים באמנים) מובא שהה' רומזת לחמישה חומשי תורה.

* * * *

"וחש עתידות למו"

הגמרא (ב"ב יב:) כותבת שמיום שחרב בית המקדש, ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות, ודבר זה רמזו בפסוק זה: "וחש עתידות למו", ראשי תיבות: חרש שוטה נקטן - הם עתידות למו, הם שידעו את העתידות כשיחרב בית המקדש. (הבין עזרא)

שעשועי דאורייתא

"ואפס עצור ועזוב"

באלו מקומות נוספים בתורה כתוב 'אפס'?(5)

* * * *

מצאו נא בפרשה:

1. אות גדולה (רבתי) שהיא גם כן מילה בפני עצמה.
2. אות ו' מיותרת.
3. 4 סוגי משקעים.
4. פסוק שמתחיל באות ה' ומסתיים באות ו' כשם הפרשה, האזינו.
5. שם של ספר בתורה, ובנביאים, ובכתובים. (אחד מכל אחד)
6. מזל מגלגל המזלות.

"זיכרון" סימן

גימטריאות ורמזים לכירת מספר פסוקי הפרשה

בפרשת האזינו אומר משה: "תזל כטל אמרתי".

בפרשת האזינו ישנם 52 פסוקים, ואפשר לזכור זאת ע"י זכירת המילה:

"הזיל" = בגימטריא = 52

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לשבוע שעבר: איך יתכן להתחייב מלקות על אכילה פחותה משיעור כזית של דבר שאינו בריה שלמה? - העובר על שבועותו לא אוכל מכר זו ילקה כיון שעבר על שבועותו אפילו בקצת. (שבועות כב.) **לסדר את הפרשה** - "הרנינו גוים". **חידון א' ת'** - אבות, בשר, גוזליו, דבש, הר העברים, וישמן ויבעט, זקניך, חבל, טל, יריחו, כרים, לקחי, מזי מרירי, נשר, סדום, עיקש, פתלתול, צין, קדש, רביבים, שעירים, תהפוכות. **חידון א' ת' הפור** - דשא, עשב, פלג, בדד, חיטה, עמיו, תאחז, אשלח, ותלהט, גוי, בתוך, ויכל, נקם, שימון, כמוס, הושע, רשף, וינאץ, ר(י)ק, בחור, חלמיש, ימות. **שעשועי דאורייתא** - "כי אפס כסף... אם אפס כסף" (ויגש), "אפס כי עז העם" (שלה), "ואפס את הדבר אשר אדבר אליך" ו-"אפס קצהו" (בלק), "אפס כי לא יהיה בך אביון" (ראה). 1. ה' לד' תגמלו זאת. 2. "על במותי ארץ". 3. מטר, רביבים, שעירים, טל. 4. "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו". 5. "כל הדברים האלה", "והושע בן נון", "איכה ירדוף אחד". 6. "בתולה". **ואלה שמות** - א. 'רידיא' (תענית כ"ה) ב. 'ברי' (איוב ל"ז, י"א): "אף ברי ימריח עב יפיץ ענן אורו" ובתפילת גשם: "אף ברי את שם שר מטר וגו'". **מילה בפרשה וילך** - ספר. "את שערותיו הוא מנה" - מנה=ספר, "וגילח את הפינה" - גילח=סיפר שערות, "בצרוור דפים לבישול" - צרוור דפים=ספר (בישול), "שנכתב בעיר הגבול" - גבול=ספר (בלשון חז"ל). **טמונות בפרשה** - 1. "ופתלתול" (לבה), 2. "ותאכל ארץ" (לב, כב), 3. "ובנות יענה" (רש"י לבי), 4. "הסלע שהיו מתכסין בו" (רש"י לב, לז), 5. "חבל נחלתו" (לב, ט), 6. "דרך שערות האדם לעמוד מחמת יראה" (רש"י לב, יז), 7. "ראש פתנים אכזר" (לב, לג) ועוד הרבה. 8. "שאל אביך ויגדך" (לב, ז), 9. "שימו לבבכם" (לב, מו), 10. "לפי שהמטר יש בו עצבים לבריות כגון הולכי דרכים" (רש"י לב, ב), 11. "ואין מידי מציל" (לב, לט), 12. "מזי רעב" (לב, כד), 13. גשם - "עריך כמטר לקחי" (לב, ב), 14. "יצרנהו כאישון עינו" (לבי), 15. "חתום באוצרותי" (לב, לד), 16. "חלב כליות חטה" (לב, יד) **טמונות בהפטר** - 1. "גחלים בערו" (כב), 2. "לשמוע אזן ישמעו לי" (מה), 3. "עם חסיד תתחסד" (כב), 4. "ימשני ממים רבים" (יז) **שאלה לשלח השבת כי תבוא** - שאלנו: לפי הדעה הסוברת שנדב ואביהוא נכנסו שתויי יין, מהיכן היה להם בכלל יין במדבר? ויותר מכך, הרי הפסוק בפרשתנו סותר זאת לכאורה במפורש: "ויין ושכר לא שתיתם"? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. קנו מתגרי הגויים, אבל מה שכתוב יין ושכר לא שתיתם הכוונה מיבול עצמכם. 2. מבארה של מרים המים השתנו למה שרצו. 3. שתו מהיין שגידל נח בכרמו. (זוהר פרשת נח) 4. קנו ענבים מתגרים והתסיסו אותם ליין.

ניתן להשיג את העלון:

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת.

באתרים: 'לדעת', 'אידישער וינקל' (באידיש) 'תורת יוסף' ו'דרשו'.

בשכונת בית ישראל בירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רח' בית ישראל 1, ובמערכת.

© כל הזכויות שמורות לאהרן ביין.

ניתן לשלוח תגובות, רעיונות והערות למערכת:

קויפמן 17, ירושלים

temunabaparashah@gmail.com

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים

בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת.

מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775

ישראל אשר בך אתפאר

קוים לדמותו ומשנתו החינוכית של הגאון הצדיק חוליית זהב בשרשרת הנחלת תורת המוסר והשפעתה לרבים,

המשגיח

רבי ישראל מאיר המניק זצ"ל

מנהל רוחני דישיבת יד אהרן ומח"ס אבני שלמה ועוד במלאות שנה לפטירתו

קשה עד בלתי אפשרי להקיף ולתאר במילים דמות עוצמתית ורחבת דעת וחכמה כדמותו של המשגיח זצוק"ל. דמותו ואישיותו הקיפו כ"כ הרבה תחומים ומישורים, עד כי לא ניתן להצביע על מעלה מסוימת שאיפיינה אותו משום שבכל תחום הוא הצטיין והתייחד בו. יש שיאמרו כי התייחד בעיקר בהנחלת המוסר ובהעמדת תלמידים, ויש שיאמרו שהתייחד בעיקר בשימוש חכמים, יש שיאמרו שהתייחדותו התאפיינה דוקא בהיותו קודם כל אדם, אב מחנך, בן מכבד להוריו, ובעל מסור, ויש שיאמרו כי מיוחד היה דוקא באהבת הבריות ובנשיאה בעול עם חבירו.

ואנו נענה ונאמר שאכן הכל היה בו והכל הוא אמת ובחייו והמלאים שנקטעו באיבם השכיל לרכוש בעמל ויזע כל מעלות והנהגות אלו. וזאת משום שמה שבדאי התייחד בו היתה העבודה המתמדת ללא לאות לרכוש מעלה אחר מעלה, מעולם לא נתן לעצמו לנוח על זרי הדפנה ולספוק את כפיו כאומר הגעתי ליעד, משום שתמיד גם כשהגיע ליעד והיו רבים כאלו מיד היה מרחיק את היעד שוב וקובע לו מטרה חדשה ופסגה חדשה לשאוף אליה ולכובשה תוך תביעה עצמית בלתי פוסקת וללא שום פשרות. זהו דמותו האמיתי של "עובד" - עבדא דקודשא בריך הוא בכל הרמ"ח והשט"ה.

יה"ר שיהיו הדברים לע"נ הטהורה ולהנצחת דרכו.

פילדלפיה והם העתיקו את מגוריהם לשם, ואך טבעי היה שילך ללמוד בישיבה המקומית שבראשות מרנן הגאונים רבי אלי' שווי זצ"ל ויבלחט"א רבי שמואל קמינצקי שליט"א. שם ניטע בו השורש לצמיחתו.

רבות יש לספר על הקשר העמוק שחש במיוחד כלפי רבו הגאון ר' מנדל קפלן זצ"ל - תלמיד רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, (שאף קרא ע"ש את אחד מבניו). הורתו ולידתו של קשר עמוק זה היה בכך שראה אותו כמורה דרכו לכל מושגי בחור ישיבה כפי שקיבל הוא מעולם הישיבות שלפני החורבן הנורא, מושגים שהיו כה חסרים לעולם הישיבות דאז באמריקה.

בשנה הרביעית בישיבה, הגיע ליום כיפור בישיבה בחור שלמד בישיבת באר יעקב בא"י, הרה"ג ר' יצחק גלייזל שליט"א, כיום ראש ישיבת יגדיל תורה. המשגיח התרשם ממנו מאוד, והחליט שהוא הולך ללמוד במקום ששם לומד הבחור. בכל ימיו הכיר לו המשגיח טובה על כך שבזכותו הוא הגיע לבאר יעקב.

הוי גולה למקום תורה

ואכן החליט לקיים בעצמו "הוי גולה למקום תורה". ולמרות גולה מהמשפחה מסביבתו המוכרת ומכל המנטליות האמריקאית המפנקת, ניתק עצמו והגיע בשאיפה גדולה לגדול ולהתעלות ולהעמיד כוחות נפשו לכך.

או אשכנז), אמר אביו ודאי שהודו, אמר לו הרב הוטנר לא משנה מה יאמר קודם העיקר שיאמר יהי כבוד... ואכן ברכתו צדיק שאינה שבה ריקם נתקיימה שאת כל חייו הקדיש להגדלת וריבוי כבוד שמיים בעולם.

בישיבת פילדלפיה

ההשגחה העליונה גלגלה בסייעתא דשמיא שבהגיעו לגיל המצוות, הזמן בו נכנסים לישיבה, קיבל אביו הצעת רבנות בעיר

בית אבות

המשגיח נולד ב"ד סיוון תשי"ד, בעיר דטרויט שבארה"ב. בן בכור להוריו יבדלחט"א, הרה"ג רבי יעקב יצחק שליט"א, ומרת חנה תליט"א. ביתם היה בית של תורה ומסירות נפש לתורה. אביו שימש ברבנות בדטרויט בתקופה בה מצב היהדות באמריקה היה קשה, תוצאה שהשאירה אחריה התקופה הנוראה שבין שתי המלחמות העולמיות. העדר הפרנסה והעניות עד כדי פת לחם הביאו למצב שחיי היהדות היו ברמה נמוכה מאד ולא ניתן היה כמעט למצוא קהילות ואף בודדים שהלכו בדרכי התורה כפי הראוי. עד כדי כך שאפילו שמירת שבת קודש היתה רפויה ומי שלא הלך לעבודה בשבת נאלץ לרעוב ללחם, שכן לא קיבלו לשום עבודה מי שלא הסכים לעבוד בשבת, כך גם בכל עניני היהדות שהיו ברמה נמוכה מאד. רבי יעקב יצחק הצליח בדבקות רבה להנהיג את קהילתו בחכמה ובמסירות נפש ולא ויתר על שמירת עיקרי היהדות, גם בעניני חינוך הצליח להציל רבים מלרעות בשדות זרים. בבית זה נולד ישראל מאיר הקטן. ומהבית הזה שאב את כוחו למסור נפש למען ה' ותורתו.

בשמחת הברית כובד בסנדקאות מרן רבי יצחק הוטנר זצ"ל עמו היה האב קשור מאד. הסנדק שאל את אביו מה יאמר הרך הנולד קודם, "הודו" או "ברוך שאמר" (-נוסח ספרד

עדות על השפעת שנות הישיבה בחייו מספר אחד מבניו, שלפני חתונתו שאל אותו המשגיח איך ההרגשה בחוויה זו שאתה עוזב את הישיבה, השיב לו הבן זה קצת מורכב לסחוב את כל החפצים... אמר לו המשגיח בפליאה, עד היום אני זוכר שהגיעו ההורים שלי לקחת אותי מהישיבה (-כשעבר מבאר יעקב למיר) בכיתי בבכיות תמרורים ולא הייתי מסוגל לעזוב.

לימים כאשר הוריו שמעו את התנאים הגשמיים שהיו בבאר יעקב באותה התקופה אמרו לו שלא היו נותנים לו להישאר שם עוד יום אחד בישיבה. המשגיח ענה להם: לכן לא ספרתי... [לדוגמה היה מספר על סעודת ליל שבת שכללה שמינית עוף בלבד יחד עם ארבעס, כשעוגת הקידוש של יום למחרת נעשתה בתבנית העוף הרחוצה למחצה שלישי ורביעי, כשמיותר לנחש את טעמה הערב...]

סדר וחביבות

מעניין לציין את שמוכרים חבריו מאותה התקופה שמלבד מעלותיו המיוחדות היה בולט בשני עניינים שחרוטים עד היום בזיכרונם, האחד הסדר והניקיון אצלו, שהיה בולט במיוחד מעולם לא ראו אותו עם כתם על החולצה, או עם מיטה לא מסודרת, [דבר שנמשך כל ימיו כמו שמעידים ב"ב הי"ו שמעולם לא הניח אחריו מיטה סתורה]. כל ההופעה שלו הייתה מוכבדת ומרשימה אין ספק שזה תרם למנוחת נפשו ולגדילה הפנימית שלו בצורה משמעותית.

והנקודה השנייה שחביבותו הצליחה לקנות שביטה בליבם של הבחורים, וגם אלו שהיו פחות שקועים בבית מדרש תמיד מצאו אתו נושא משותף, והמיוחד בזה שהיה מנצל את הזמן מאוד ולא היה בנמצא לראות אותו יושב ומשוחח דברים בטלים, אך גם כשהיה יושב ולומד כל אחד שהיה מסתכל עליו הרגיש את הקשר המיוחד מבלי ששוחח אתו.

בשערי השמועות

בישיבה דבק ברבותיו בכל עוז, בראש ובראשונה בראש הישיבה הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, עד כדי שבמשך תקופה ארוכה למד עמו בסדר א' בחברותא, דבר שלא היה מצוי כל כך. הגרמ"ש מזכירו מספר פעמים בספרו קונטרס הביאורים.

מתאר זאת היטב אחד מידידיו מאותה התקופה, כידוע דרכו של רבי משה שמואל בלימוד לא התאימה לכל אחד. לעמול בכל הכוח להגיע לעומק דברי רבותינו הראשונים, שדבריהם הם בקיצור ועמוקים מיני ים. אבל לר' ישראל מאיר הדרך הזו הייתה בדיק מתאימה. לעמול קשה ולהגיע לאמת.

ארע פעם שראש הישיבה שאל שאלה מורכבת

בשיעור, ואמר שמי שיגיד תשובה נכונה יזכה בכתב סמיכה. המשגיח ענה את התשובה וכשבא לתבוע את כתב הסמיכה נענה כי אינו נותן סמיכה לבחורים (עי' סנהדרין י"ד. ברש"י ד"ה ולא) אך הזמין אותו לקבלה תיכף אחר נישואיו ואכן תיכף אחר אירוסיו קיבל את כתב הסמיכה הנמצא באמתחת המשפחה.

המשגיח שמר איתו על קשר הדוק לאורך השנים, גם לאחר שעזב את הישיבה. שלושים שנה לאחר שעזב את הישיבה, כשנסתלק ראש הישיבה לבית עולמו כתב עליו המשגיח את הספר מי הבאר, זאת מבלי שכתב מאותם זכרונות בחיים חיותו, הכל מתוככי פנימיותו, ממה שספג וינק ממנו.

צעדים עלי שור

לצד הקשר עם ראש הישיבה, דבק בכל עוז ברבו הגדול המשגיח הרב שלמה וולבה זצ"ל, שימש אותו ונבנה לאור הדרכתו. ממנו קיבל את דרך חייו ומשנתו החינוכית.

כדבקו שלו ברבו כך גם רבו גילה כלפיו חביבות מיוחדת, כשהוא רואה בו כבר מימי בחרותו בישיבה בור סוד שאינו מאבד טיפה מתורת והנהגת רבו. חבריו מספרים שהיה בחינה של יראת הכבוד לבחורים מהמשגיח הרב וולבה, וכשהיו רוצים לבקש בקשה מסוימת מהרב וולבה טבעי היה לשלוח את ר' ישראל מאיר, כמו באותה פעם שרצו הבחורים להעלות את "קצבת החלב" המצומצמת...

כבר מימי בחרותו ראה הרב וולבה במשגיח שילוב נדיר של בן עלייה מיוחד מצד אחד, וחביבות ונעימות של דעתו מעורבת עם הבריות מצד שני, כך שלא פעם היה מת"עץ עמו בקשר לקשיים ומצבי רוח של בחורים שונים, ומטיל עליו שליחויות להחיות רוח שפלים וכו'.

מתוקף קירבתו אליו היה מאוכלי שלחנו. ובהקשר זה היה מספר בהתפעלות גדולה על

הפעם הראשונה שהסב על שלחנו של הרב וולבה, שלאחר שנסתיימה הסעודה ועמד לצאת אמר המשגיח לרב וולבה שימסור לרבנית שהאוכל היה מאד טעים, אמר לו הרב וולבה: "היא נמצאת במטבח", כשכוונתו הייתה שיגש אליה ויאמר לה ישירות...

וכך בכל שלב ובכל סוגיה שהייתה לו במהלך שנותיו בישיבה היה צמוד לרבו הגדול, ועל פי הוראתו לא התחיל לשמוע הצעות לשידוכים עד גיל מבוגר יחסית כמו שהיה מקובל בעולם הישיבות הקדום, וכן הורה לו לעבור לישיבת מיר לקבל שם עוד בדרכי הלימוד ממרן הגר"נ פרצוביץ זצ"ל ומשאר הרבנים בישיבה, ושם המשיך המשגיח בגדילתו המתמדת תוך שהוא מגיע במיוחד לבאר יעקב לשיחה השבועית של הרב וולבה.

יום אחד נכנס המשגיח לחדרו של הרב וולבה אמר לו הרב וולבה: צריך ללמוד משניות. וכך החלו ללמוד בחברותא משניות.

וכך ממשיך הקשר לאחר נישואיו, וכשהרב וולבה פותח את הת"ת 'חווות דעת' שלח לשם המשגיח את כל ילדיו. גם כשכבר עברו לרמות ומרחק הנסיעה היה גדול לא וויתר והמשיך לשלח לשם את ילדיו, תוך שהוא היה חבר בועד ההורים ואף אמו תבלט"א הרבנית חנה הי"ו עשתה בשנים הראשונות דינרים לטובת החיידר.

בישיבת ליקווד א"י

אך טבעי שאת תפקידו כמשגיח החל בישיבת ליקווד באר"י כשהוא מקבל את בקשתו האישית של הרב וולבה שיהיה שם גם כן כמשגיח באותה תקופה. כך גם לאחר מכן כשבא לכהן פאר בישיבת יד אהרן היה הרב וולבה (אחר שנשלח אליו ע"י הרב שך זצוק"ל כפי שיובא להלן) זה שהמליץ לרה"י הגר"י אייכנשטיין שליט"א לקחתו למשגיח בישיבה. נכדיו שלמדו בישיבה מספרים על התבטאויות

עם הגאון בעל משנה הלכות והגר"י איכנשטיין

יבלחט"א שכל בחור לפני שהוא מקבל אותו לשייבה הוא בודק האם הוא יכול לשאת אותו ולקבל אחריות עליו ורק אחר שהחליט שמסוגל הוא לכך בודק אם הבחור ראוי לכך, וכיוון שהוא הרגיש שהוא קיבל ע"ע את העול של בחורים אלו הוא ממשיך להתעניין בהם.

כך גם פעמים שלא קיבל בחורים כיוון שלא היה מספיק בטוח שיכול לקבל על עצמו את החינוך שלהם.

אהבת הבריות - נושא בעול עם חברו

בני משפחתו מספרים שכסדר בהיותו שומע על פלוני שהתארס או על אלמוני שנולד לו בן גם אם לא היה לו שום הכירות עם אותו אדם הייתה מתפרצת ממנו בטבעיות קריאת מזל טוב שמחה ומאושרת, ואם היה זה מאן דהו מבוגר שהיה זקוק ביותר לשידוך או זוג המעוכב שנים רבות שנושעו ממש פרץ ברגשי שמחה מיוחדים, וכן להיפך ח"ו בעת צרה כשהיה שומע על אסונות וצרות היה בוכה בדמעות שליש על אנשים שכלל לא הכיר.

סיפר הג"ר מ. פ. שבאחד מימי בין הזמנים ראה את המשגיח לומד בביהמ"ד אונוגואר, לפתע עבר ברחוב רמקול שהכריז על פטירתה של אשה צעירה, וראה אז שהמשגיח ממרר בבכי. והיה סבור לתומו שיש איזה קשר בינו לבין משפחתה, לכשברר את הקשר התברר שהקשר הוא רק העובדה שהיא אמא צעירה לילדים, זה עצמו גרם למשגיח לבכות ולהצטער כ"כ, גם כשהיה קורא בעיתון או אפי' בעלון של "קופת העיר" על איזה אסון ח"ו היה מתרגש ומיד מתקשר לתרום ולסייע בכל יכולתו.

היה מרבה לעורר, איך שייך שאנשים לא יודעים על מצבם של החיים בסמיכות מקום אליהם, כגון שכנים או בעלי עבודה משותפת וכו'. כשהיה שומע סיפורים על ת"ח בדורות עברו שלמדו תקופה ארוכה עם חברותא שאפילו את שמו אינם יודעים, היה אומר, שזה היה לפום דרגתם אבל בדרגתנו אנו, אין זה

באומרו "ר' שלמה האט משגיחים" כשהגיע רבי יהושע להרב וולבה המליץ על תלמידו האהוב, המשגיח זצ"ל.

וכך קיבל על עצמו את עול התפקיד בכל המשתמע מכך כשהוא מוסר את עצמו למען התלמידים והעמדת צורת השייבה, כשהשטלע' המשרה או הכבוד אינם תופסים אצלו מקום כלל ועיקר אלא התמסרות מופלאה תוך כדי התנתקות מוחלטת מה'אני'. מעולם לא ויתר על אף יום בשייבה בימות החמה, או בימות הגשמים, בימי חולשה וחולי או בימי שמחה. כשיום בשייבה מתחיל עם שחרית בשייבה חוק בל יעבור, חק שבעבורו יש לקום 03:53 לפנות בוקר ע"מ להיות בשעה 00:7 בשייבה אחרי נסיעה לפחות בשני אוטובוסים (כי חבל על כספי הישיבה...) כשחוק זה מתקיים גם בבקרים שאחרי התונת ילדיו, וגם בימי שלג כבדים באומרו אני את ההשתדלות שלי צריך לעשות, ואכן זכה בזה לסייעתא דשמיא מיוחדת ע"י כל מיני נהגי ג'פים או רכבי הצלה שנרתמו בשמחה ובהשתוממות בעבורו.

את מי מקבלים לשייבה

את תפקידו כמשגיח הוא ראה בצורה הרבה יותר נרחבת ומשום כך לא צמצם את השפעתו ואחריותו רק כלפי תלמידיו בשייבת יד אהרן אלא על כל מי שחשב שיש לו עליו אחריות כל שהיא. תופעה מצויה אצלו בהקשר לזה הייתה לגבי קבלת הבחורים לשייבה, שהיו בחורים שבחן אותם לשייבה ונהנה מהם מאד אמנם בסוף לא הסתייע הדבר והם לא הגיעו לשייבה, המשגיח היה עוקב אחר התפתחותם ולעיתים אף שמר עימם על קשר, וכפי שסיפר הרב מ. שנבחר אצלו ואח"כ הלך לשייבה אחרת שהיתה בשכנות למקום מגורי בתו וחתנו של המשגיח וכשהיה מתארח שם המשגיח תמיד היה מחפשו ודורש בשלומו תוך כדי שהוא זוכר תמיד את מצבו האישי מפגישתם הקודמת.

את ההסבר המופלא לכך, שח המשגיח לחתנו

שונות של הרב וולבה לא פעם "אתה לומד ביד אהרן אני רגוע" או "את השאלה הזו תשאל את המשגיח בשייבה הוא אדם גדול" ועוד משפטים שהראו על ההערכה העצומה שהעריך הרב וולבה את תלמידו.

לא פלא שאחר פטירתם הוציא לאור ג' כרכים של אבני שלמה - מי הבאר המלאים מזן אל זן בלקחי חיים אמרי מוסר והנהגות כפי ששמע וראה בעצמו מרבותיו הדגולים כשהוא מוציא את החלק הראשון וכמעין המתגבר ממשיך וכותב ומוציא ב' חלקים נוספים כשלאחריהם אמר פעם שיש בידו חומר נוסף המספיק כמעט לחלק נוסף. וכ"ז מתוך הזיכרון ללא שום חומר כתוב אלא מזכרון של כתבם על לוח ליבך דברים שהיו חקוקים אצלו בכתב של ברזל.

תורה בהתמדה ושקיעות

בשנת תש"ע התקיימה עלייה לתורה לבנו של המשגיח בשייבה הקדושה מיר, לאחר התפילה פנה יבלחט"א הגאון ר' אשר אריאלי שליט"א לחתן הבר מצווה לקח אותו הצידה ואמר לו "בספסל הזה ישבתי לצדו של אביך כמה וכמה שנים כאן מתחת לשעון, הוא ישב ולמד כל יום ברציפות גם כשהיו לו טרדות היה יושב ולומד בהתמדה, תדע לך זו היא הדרך היחידה לגדול, ואם אתה רוצה לדעת איך עושים את זה תשאל את אבא שלך כי הוא עשה את זה טוב..."

מאחר והתגורר בריחוק מקום ממקומות התורה בהם למד אחר חתונתו היה נמצא הרבה בדרכים בדרכו לאותם מקומות בהם היה לומד במיר ובקול תורה, לאחר פטירתו נמצאו בכתביו עשרות פתקים של חקירות ישיבתיות והגדרות למדניות כשהוא מציין שם זה התחדש בנסיעה יחד עם הגר"ב סולביצ'יק, וזה עם ר"י סרנא ועוד...

פעם נשאל המשגיח על ידי אחד מבני משפחתו האם המשגיח הרב וולבה היה "למדן"? אמר המשגיח שלא שייך למסור שיחות כמו שמסר הרב וולבה ולחבר ספרים כמו שחיבר מבלי להיות למדן!

ואכן ניכר שהמשגיח שם לו את זה כציון וכאבן דרך לחייו כמשגיח, שבראש ובראשונה מוכרח להישאר שקוע בלימוד העיון. על כן בשנים הראשונות לכהונתו כמשגיח היה לומד עם חברותא סדר א' בשייבה, אך מכיוון שבחורים היו ניגשים אליו והיה פוגע לו ברציפות, חיפש כולל מיוחד שלומדים שם בעיון והיה הולך לשם אחר תחילת סדר א'.

תחילת דרכו כמשגיח

בשנת תשמ"ט פתח הגאון רבי יהושע איכנשטיין שליט"א את ישיבת יד אהרן המעטירה ושאל את מרן הרב שך זצ"ל את מי לקחת למשגיח, ענה לו הרב שך שבעניין זה עליו להיוועץ עם המשגיח הרב וולבה ז"ל

מדרכה של תורה, שהרי איך שייך להיות עם בני אדם כ"כ הרבה זמן כשאינך יודע מה שמו, וכל שכן איך הוא מרגיש ומה עבר עליו היום וכו'.

היה לו חוש מיוחד לזהות אצל אנשים איזה דבר שמטריד אותם או מעיב אליהם, ולאחר שהיה שומע מהם היה עושה כל שביכולתו ע"מ לסייע להם, מספר הרב ג. ר. שתקופה שבין ארוסיו לחתונתו הבין ממנו המשגיח שחמיו לעתיד ואביו אינם מסתדרים כ"כ, הדבר גרם לאי נעימות גדולה אצל כל הצדדים, וכך מבלי לשאול אף אחד התקשר המשגיח מעצמו לצדדים, ודיבר איתם כמסיח לפי תומו וכך בחכמה השכין שלום ביניהם.

"שלום, מדבר אבא של אהרל'ה..."

להלן תיאור מיוחד שמעיד על פשטותו האופיינית של המשגיח מחד ועל "שוקד על תקנת חברו" מאידך כפי שנשמעה מפי הרב ש. - "בהיותי בחור בישיבת "נחלת הלויים" דיברתי בשמחת אירוסין של בנו היקר אהרל'ה, במהלך הדברים הבאתי רעיון מסוים של ר' משה פיינשטיין על הפסוק "ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך..." בעניין 'חיות' בקיום התורה והמצוות... ושע"י החיות זוכים ל"למען תחיה אתה וזרעך..." קישרתי את הדברים לחתן כמובן.

לאחר כשבועיים כשהייתי בבית הורי בירושלים לפתע מבקשים אותי בטלפון, "שלום, מדבר כאן ישראל מאיר המניק אבא של אהרל'ה..." ומיד מוסיף: "נהנתי מאוד מהדרשה שלך באירוסין, דע לך שעל פי הוורט הזה ר' משה פיינשטיין הסביר למה רואים אבות יראים ושלמים ואח"כ את צאצאיהם יורדים מהדרך... רציתי לשאול אותך איפה מצאת את הוורט הזה של ר' משה פשוט הוא כל כך יפה יש לי איזה יארצייט במשפחה ואני רוצה להביא את הוורט הזה בפניהם..."

כמובן ששלחתי אותו לאן שראיתי את הדברים, אבל מעל ומעבר התפעלתי והדברים נחרטו במוחי עד היום כיצד משגיח בישיבה גדולה מתקשר לבחור מפרגן לו ומברר על זוארט ששמע ממנו באירוסין, כמה ענווה, פשטות, מענטשקייט... כמה ניתן לרומם בחור שמרגיש המשגיח ד"ד אהרן" נהנה והשיג טלפון של ההורים כדי להגיע אלי.

אברך אחד שהיה ממשפחה שאינה חרדית, סיפר למשגיח שיש תוכנית במשפחה המורחבת שלו לעשות שבת התאחדות, וכמובן שאין כוונתם להגיע. המשגיח סבר שיכול הוא להשפיע טוב על בני המשפחה ולכן שידל אותו מאד להגיע ואף סידר עבורו כל מיני בעיות הלכתיות שהיו שם, בסופו של דבר פנה האברך ושאל את רבו שהורה לו לא להשתתף שם, מיד כשהמשגיח שמע זאת הפסיק לשדל אותו ואמר לו כמה הוא מעריך אותו ששומע

לרבו. סופו של דבר היה שבעקבות הכרח בלתי צפוי הם השתתפו בשבת ורצון יראיו נעשה...

בצרתן של ישראל

כחלק מאהבת הבריות שלו התייחד ביותר ביכולת ההכלה וההקשבה בהשתתפות בצרתן של ישראל בכך שכל אדם יכול היה לפרוק בפניו את כאבו ואת משאו והיה בוכה איתו יחד על מצבו, כך גם היה חרד ומתפלל על המצב הכללי של כלל ישראל כך גם כאשר הודיעו לו על פטירתם של גדולי ישראל היה פורץ בבכי זכורים במיוחד הרגעים עת נודע לו על פטירתו של רבנו הגרא"ל זצ"ל הוא פרץ בבכי נסער כ"כ ולא הצליח להירגע במשך דקות ארוכות, ובמשך תקופה ארוכה סיפר סיפורים על גדולתו.

כך גם כשהיו אסונות ופיגועים ה"י בארץ ובעולם היה מזכיר זאת בשיחותיו ותוך כדי דיבור היה פורץ בבכי. להלן ציטוטים מאברכים בשכונת שלא היה להם קשר קרוב ואעפ"כ מעינים על ההשפעה שקיבלו מדמותו: "קשה לתאר במילים כמה חיזוק וקירוב קבלתי ממנו במשך השנים, כמה עין טובה היה לו, כמה האיר

פניו בהארת פנים נפלאה בכל פעם שפגשתיו." "ישנם משפטים שאמר לי לפני הרבה שנים ואני זוכרם עד היום בדיוק, והם מרוממים אותי גם היום. ואף שלא זכיתי להיות מתלמידיו."

תלמידים כבנים

חלק מרכזי באישיותו כמשגיח היא אחת הנקודות הבולטות והייחודיות שראו אצלו את ה"זרחמיו על כל מעשיו", האהבה והמסירות לתלמידים, שידוע היה כמה הרגיש במצב של השני, אם זה בעתות צער או שמחה עד שיכול היה לצאת מגדרו בפעולות ובמעשים על מנת לסייע ולעזור לשני ומפליא לראות איך שגם במעמדו כמשגיח לא היה חוסך במאמצים לסייע לתלמידים גם בדברים שאינם מקובלים ונציין כמה מהעובדות שהעידו התלמידים.

מספר תלמידו הרב כ' ג' פעם הוא אמר לי שב"יהי רצון" שאחר ההקפה הראשונה בשמחת תורה כתוב: "תזכנו להשכיל להטיב

לגמול חסד", ואמר שכאשר עושים חסד יש לעשות זאת עם שכל, ולפעמים אנשים מתכוונים לעשות חסד אבל הם עושים זאת ללא שכל ובכך הם מקלקלים. זו הייתה אחת מהעבודות המיוחדות שלו "להשכיל להטיב". זכורני שפעם הייתה בישיבה אווירה עכורה. הוא הגיע לשבת ועשה "עונג שבת" עם שירים ומגדנות, ובכך הוא הצליח לפזר את העכירות שהייתה. זו דוגמא של "להשכיל להטיב". הוא התעמק לחשוב מה בחור צריך והשתדל לתת בחכמה ובחן את ההרגשה והמילה שהבחור היה נהנה לשמוע והבחור היה מקבל מכך כוח וחיות.

המשגיח היה תובע מהתלמידים להתעניין, לדאוג וכשצריך גם לעזור לבני המשפחה, היה אומר ששמעון ולוי נקראים אחי דינה בגלל שמסרו את נפשם עליה, כדי להיקרא אחים לא מספיק להיוולד לאותם הורים צריך למסור נפש למען בן המשפחה.

כחלק מדאגתו המיוחדת לתלמידים היה נוהג לקרוא לכאן"א מידי תחילת זמן לדרוש בשלומו וכו', וכן היה בקשר תמידי עם מגידי השיעורים כמו שאמר הגאון ר' יצחק רוטברד שליט"א בהספדו "אין לכם מושג כמה המשגיח שאל על כל אחד מכם, כמה הוא ייעץ, כמה הוא ניסה לעזור, כמה הוא עזר".

מספר תלמיד, באחד מחודשי אלול לא הרגיש אבי שיחיה טוב והוצרך לעבור ניתוח, שאלתי את המשגיח האם לצאת לשהות לידו כמה ימים, ושאל אותי מה מצבו, ואיזה ניתוח עבר, וכששמע שזה לא משהו מסוכן, אמר, כיון שכבר עברת את רוב האלול בישיבה חבל להפסיד ובוודאי גם לאביך נוח בכך, ויהיה זה לזכותו, ולכן אני ממליץ שתישאר בישיבה, וכך עשיתי, וכאשר ניגשתי לומר לו במוצאי ר"ה א גוט יאר שאל אותי בשלום אבי, ואמר לי שהזכיר אותו בתפילות היום הקדוש לרפוא"ש, אני זוכר כמה הדבר ריגש אותי שהוא לא נתן עצה גרידא, אלא לקח על עצמו את האחריות ונכנס לתוך המצב שלי להתפלל ולהתעניין.

שלג מחמם לב

בעניין לקיחת האחריות ונשיאת העול שהייתה לו כלפי הבחורים, מציין הרה"ג חיים ד. את שאירע בשנת תשע"ד. היה זה בליל שישי והתחזיות ניבאו שלג כבד במהלך הלילה, משכך המשגיח נשאר לישון בלילה בישיבה. אותו בחור רצה לצאת לשבת מהלילה והמשגיח אמר לו שיישאר ויהיה בסדר, בבוקר הכל היה מושלג והבחור הבין לאכזבתו שהוא הולך לשבות בישיבה ואכן המשגיח אמר לו שאין שום תחנת מוניות שפעילה בצורה כלשהי, לאחמ"כ המשגיח ניגש אליו שהצליח להשיג ג'יפ אבל הוא מוכן רק לקחת את המשגיח... אמר לו המשגיח: אם חיים נשאר בשבת גם אני נשאר, ואז הסכים בעל הג'יפ לקחת גם את הבחור. כך, הרגשתי שדאג לי כאבא לבן.

כעין זה מספר בחור נוסף שבמשפחתו התקיימה עלייה לתורה של אחיו בשבת האחרונה של השנה כאשר באותו מוצ"ש מתחילים לומר סליחות והיה לו ספק גדול האם לנסוע הביתה לשבת, ניגש הבחור לשאול את המשגיח, אמר המשגיח שהוא צריך לחשוב על זה, למחרת נענה ואמר לו שאם אתה שואל אותי, אל תיסע והבחור אכן לא נסע. ביום ראשון לאחר תפילת שחרית קרא לו המשגיח לחדרו, הוציא מתיקו עוגה ו"לחיים" ואמר לו שהוא דיבר עם הרבנית והם החליטו שבחור שלא נוסע לעלייה לתורה של אחיו צריך לחגוג אתו בישיבה, וכך שתו לחיים ביחד והמשגיח דיבר אתו והשתתף עמו בשמחה. נפלא היה לראות איך נכנס למצב של הבחורים חי והרגיש אותם כל כך, מעבר לתפקידו כמשגיח.

כמו כן היה דואג בכל יכולתו לצרכים של הבחורים, והבחורים מצדם היו יודעים שהמשגיח יסדר להם או יעץ להם בכל הנצרך. מספרים תלמידים שהיו שואלים את המשגיח, האם לצאת מהישיבה כדי לקנות משהו מסוים ולעיתים היה אומר שלא, ולאחר כמה דקות היה מביא בעצמו לבחור את המצרך המבוקש כשהוא בעצמו טורח והולך לקנותו. כך גם בתקופה שהיו בעיות עם הקייטרינג בישיבה ופעמים שלא היה מספיק מנות, בכל פעם בטרם היה מתחיל לאכול, היה שולח בחור לשמוע שכולם כבר קיבלו, ואמר שלא מסוגל לאכול לפני שכולם קיבלו. וכן כשהיה מתארח בישיבה עם בני משפחתו בשבתות וחגים תמיד היה שואל עם מישהו רוצה עוד, ומיד היה שולח לבחורים שיהיה להם בשפע.

אחריות בני"ד של מעלה

מדאגתו של המשגיח לבחורים היה להוציא מהם כל מיני דעות ושיטות שונות שלא הגיעו מתוך מחננו, במיוחד בקרב בחורים שבאו מרקעים שונים, וכך מספר הרב ג.ל. - נחרט בזיכרוני שהתחלתי לגדל זקן ולא נגעתי בו, והמשגיח שכנע אותי מאד להוריד כפי שקיבל מרבתינו מהרב וולבה שקיבל מר' ירוחם וכו'. ושכנע אותי בעדינות במשך כמה חודשים וחיכה שאגיע להחלטה וכשראה שאני עדיין מתלבט אמר לי: אתה רוצה שאקח עליך אחריות בשמים על זה? אמרתי: כן. אמר לי: בסדר, אכתוב לך מכתב שאני לוקח אחריות בשמים על כל מה שיקרה מזה שתוריד את הזקן (לא יקרה אבל בכ"ז אני לוקח אחריות). ישב וכתב לי מכתב עם השם שלי שהוא מורה לי להוריד את הזקן כפי שקיבל מרבתינו עד ר' ישראל סלנטר, ואם חלילה יקרה לי משהו לא טוב הוא לוקח על זה את האחריות. שמתי את המכתב בכיס שלי בהרגשה מאד בטוחה וגילחתי את הזקן כפי שביקש.

[בעניין זה היה מזכיר מהגר"ח קריזוורט זצ"ל, שאמר על עצמו שעד שלבש פראק לא היה

יכול לישון בלילה כיוון שהרשב"א היה לו קשה, משהתחיל ללבוש פראק אפשר כבר לישון טוב, שכן יש לו כבר פראק, וכך ביאר שבחור שיש לו זקן מרגיש רב גדול, וקשה לו לקבל מרבתינו].

היו פעמים שההטבה שהיתה נצרכת לבחורים היתה גשמית. בני הישיבה מספרים שלא אחת היה שם לב שחליפה של בחור לא במצב טוב כ"כ, וידע שבבית אין אפשרות כ"כ לקנות דברים חדשים, והיה בעצמו נותן כסף לבחור שיקנה את צרכיו, ואף בסוג דברים שלאנשים פחות נעים לסייע לשני בזה אצל המשגיח זצ"ל לא היה שום מניעה של אי נעימות ותמיד הייתה עומדת לנגד עיניו טובתם של הבחורים.

כך אמר פעם לבחור מסוים שהיו לו קוביות בשיניים ולא היה מקפיד לצחצח, שאחרי שהוא יוריד את הקוביות יהיה לו הרבה לכלוך, אם כן כדאי שיקפיד לצחצח. וכן בחור שהיו לו פצעי בגרות המשגיח קנה לו סבון מיוחד והדריך אותו בדיוק איך להשתמש כדי שהפצעים ייעלמו [כמובן שהיה דואג לומר את זה בצורה כזו שתכבד את הבחור לפי חכמתו הגדולה כמו שיובא בהמשך].

מה תפקיד המשגיח?

ככלל המשגיח קיבל מרובו, שחלק מתפקידו של משגיח זה לדאוג לנקיות ולהופעתו הגשמית של הבחור, ואף התבטא פעם כשראה אדם מבוגר שלא שמר על ניקיון גופו, איפה המשגיח שלו... שאל אותו תלמידו הגר"א וכטל איך אפשר להעיר לבחור על זה, אמר לו המשגיח, פשוט, אני קורא לבחור ואומר לו שאני מדריך את הילדים שלי כיצד להיות נקיים, מהם המקומות שיש בהם לכלוך יותר, ומכיוון שאתה כמו בן שלי אני רוצה להגיד את זה גם לך.

כמו כן באופן תדיר היה לו בכיס או בחדר כדורים לכאבי גרון, בטן וכו' ע"מ להקל ולתת לבחורים שסובלים מזה. סיפר אחד הבחורים שהיה נזקק לתרופה מסוימת והלך לבית מרקחת והרוקח סירב לתת לו, באומרו שתרופה זו מצריכה מרשם רופא, הלך המשגיח אתו לרוקח ושכנע אותו שיינתן לו את התרופה.

היה חי עם הבחורים ונושם את מצביהם וזוכר ענייניהם, כל בחור זכר מי משפחתו ובאיזה ישיבה קטנה הוא למד, והיה פעם שפגש בוגר כמה שנים לאחר שעזב את הישיבה ואמר לו להתקשר לאחל שנה טובה למשגיח בישיבה קטנה [שזכר שאין לאותו משגיח ילדים]. כמו"כ אם בחור סיפר לו דבר משפחתי היה זוכר ומתעניין, אם בחור סיפר שסבתו נפטרה היה מתעניין אצלו, מי היא הייתה איפה הייתה חיה וכו'.

מספר אברך שלומד כיום באחד מהכוללים החשובים בב"ב שאחיו למד בשנותיה

הראשונות של הישיבה ובאותה תקופה עלתה כל המשפחה ארצה, ההורים היו אמנם בני תורה בחו"ל, אבל בארץ הם לא תפסו טוב את המפה, ומבירור שהמשגיח עשה התברר ששאר הילדים לומדים בממלכתי דתי. המשגיח נסע לאבא והסביר לו את אופי המוסד והאבא השתכנע להעביר אותם לחי"דר, אמנם היה צריך חי"דר שיקבל אותם. המשגיח החליט שהם צריכים ללכת לחי"דר המובחר ביותר ונסע למנהל החי"דר, הלה כמובן סירב, והמשגיח נסע למיר וביקש מהגר"ד רפאל שמואלביץ זצ"ל להתלוות אליו שוב פעם למנהל, לבסוף נאות המנהל לקבל את האבא לריאיון, הלך המשגיח לאבא ולימד אותו מה לומר וכיצד, מה לעשות ומה לא, ולא די בזה אלא גם אמר לו שילבש פראק לצורך העניין, וכשהתנגד שלא רוצה לשקר אמר לו המשגיח שזה בבחינת עת לעשות לה', וכך הלך לריאיון ובס"ד התקבלו כל הילדים ועברו לתלמוד תורה, ואמר אותו אברך חשוב מי יודע היכן הייתי היום לולי ההתעניינות והמסירות של המשגיח.

משגיח שאפשר לספר לו בדיחה

ראוי לציין שיחד עם זה שהיה למשגיח הופעה מכובדת ומרשימה, זה לא הסתיר את האהבה והנעימות המיוחדת שרחש לתלמידים והייתה לו דווקא הנאה מיוחדת לדבר עם בחורים בצורה פשוטה ונעימה. בני המשפחה מספרים בעניין זה שפעם בתקופת המבחנים לישיבה חזר הביתה בשמחה, וסיפר ששאל בחור למה רוצה להגיע לישיבה, מלבד מה שאמר את שאיפותיו ורצונותיו להתעלות, הוא אמר שמחפש ישיבה שאפשר לבוא למשגיח ולספר לו בדיחה, המשגיח מאד נהנה מזה ואחז שמשגיח צריך להיות דמות נעימה שלא נרתעים מלגשת אליה.

סיפר רבי א. וכטל שליט"א שהביא פעם את אחיו למשגיח להתייעץ עמו באיזה עניין, והמשגיח הרגיש שהשיחה אינה נעימה כ"כ, אז הוא נעמד והוריד את הפראק, תוך כדי שהוא מתרווח על הכיסא ואמר עכשיו אפשר לדבר.

כך גם מספרים בחורים שהגיעו מחו"ל ופעמים שהיה קשה להם עם המנטליות, והמשגיח היה שומע אותם ואומר להם שבעצם הוא גם חוצניק והוא מבין אותם וכו', קרה גם שבחור תוך כדי שיחה עם המשגיח ציין כמסיח לפי תומו שהיום חל יום ההולדת שלו והמשגיח דאג לאחר מכן לשמוח אתו ולהביא לו צלחת עוגות.

ראוי לציין שכיחסו שלו לתלמידיו, תבע שהתלמידים ירגישו כך גם הם, דוגמא לדבר שהיה מפריע לו מאד שבחור מתחיל את הזמן ולא אומר שלום עליכם, היה אומר גם כשאתה חוזר הביתה מהישיבה אתה לא אומר להורים שלום עליכם? וכך גם היה נפרד מהבחורים

בסוף הזמן כשהוא אומר בזמן הזה התעלית במיוחד וכו'.

כי זכר כל הבוגרים בא לפניו

דאגתו לבחורים לא נסתיימה כשנישאו. גם כאשר יצאו מהישיבה לאחר חתונתם, הרגיש קשר ושייכות איתם למרות שכבר עזבו את הישיבה [ואף כאב לו כאשר אברכים לא המשיכו את הקשר עם הצוות לשתי אותם בשמחותיהם וכו'] וכמו שסיפר תלמידו חביבו הרב ווכטל, שבאחד מכינוסי הבוגרים שהיו בשנים האחרונות, אמר לו המשגיח שהוא זוכר את השמות של כל מאות הבוגרים שנמצאים כאן, מלבד משלושה אברכים שאצלם היה בחינה של יצאו בלא חתימת זקן... ומדובר בעשרות שנים של בוגרים.

מספר אחד הבוגרים שהודיע למשגיח על ברית לבנו שתקיים בירושלים ולשמחתו הרבה המשגיח הגיע והשתתף בשמחה ולאחמ"כ נודע לו שבאותו לילה נולד למשגיח בן ולמרות זאת טרח והשתתף בשמחתו. כמו כן היה יוצא מגדרו גם בסיוע לבוגריו תלמידי הישיבה, מספר אחד הבוגרים שתקופה לאחר החתונה הגיע להתייעץ עם המשגיח על איזה ענין והמדובר היה על ענין שהיה כלול בהוצאה כספית בסך של \$005 שנקלע אליה והחל לדון אתו איזה הלוואה לקחת וכו', לאחר כמה ימים הוא קיבל מעטפה מהמשגיח ובה כל הסכום הנדרש.

כך מספר ש' כ' שלאחר 71 שנה שעזב את הישיבה הוא מקבל הודעה באחד מימי בין הזמנים שהמשגיח מחפש אותו, הוא התקשר למשגיח והמשגיח החל להתעניין בשלומו, מה הוא עושה, איפה הוא לומד, פרנסה וכו' אמר לו המשגיח יש ישיבה בירושלים שמחפשת ר"מ הם רוצים לראיין אותך, לך תיסע לשם, אמר אותו תלמיד מלבד הגדלות שדאג לי אחרי כ"כ הרבה שנים, גם כשסידר לי ראיין רצה לשמוע קודם לכן שזה מעניין ורלוונטי בשבילי.

תפילות ימים נוראים

פרק משמעותי בעבודת התפילה של המשגיח היה התפילות בימים נוראים שהיה ניגש כשליח ציבור לפני העמוד, מספר הרב ש. מ. שפעם התייעץ עם המשגיח האם להיענות להצעה שהציעו לו לגשת לפני העמוד בימים נוראים כשהוא חושש שמא זה יפריע לו בכוונה, אמר לו המשגיח שיש בזה זיכוי הרבים גדול ואולי בשנה הראשונה זה קצת מפריע. ומתוך הדברים נשמע שכוונתו לא נפגעה אלא אדרבה היה מרים בתפילותיו את כל בני הישיבה בנעימות קולו ובכוונותיו הנעלות.

ואכן מתוך תפילותיו היה נשמע החלק של ה"לבן של ישראל" שפעם בתוכו כמה היה

בוכה על המצב של הכלל ישראל ועל גילוי כבוד שמים. ב"ונתנה תוקף" היה מרים את קולו בבכי, ומרגלא בפומיה בוועדים בשם ר' ירוחם שאנשים בוכים במי ימות, אך יותר ראוי לבכות במי יחיה, איזה חיים יחיה האם יצלם כראוי לעבודת ה' או חלילה להיפך, ולחיות על קידוש ה' זה הרבה יותר גדול מאשר למות על קידוש ה', וכן היה מתעורר בבכייה ב"הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים" כפי המלבי"ם שם.

וכן באבינו מלכנו זכור רחמך וכו' היה זועק מקירות ליבו, וכשהיה מגיע ל'שנת חנינם' היה פורץ בבכי. הפטרת חנה שהיה קוראה בעצמו הייתה מרגשת מאד כשבקריתו ניתן היה לחוש ממש את צערה של חנה עד כדי בכייה, וכמו"כ סדר העבודה ביה"כ היה מוחשי ממש וההרגש היה עבודתו של כהן גדול ביום הכיפורים לפנינו באופן מוחשי, ובסוף התפילה ככהן גדול שיצא מבית קודשי הקודשים.

דמעתי מצויה

באופן כללי, התפילות שלו היו מלאות לב, סיפר הרב א"א ב. שישב בתפילות בסמוך אליו שדבר שבשגרה היה לראות את המשגיח בוכה בהרבה קטעים בתפילה ובמיוחד בחלקים השייכים לחינוך הבנים ללימוד התורה ב"ונהיה אנחנו וצאצאינו" ב"אהבה רבה" ועוד.

מסורת התפילה

כתלמיד נאמן שמר מכל משמר על מסורת התפילה כפי שקיבל מרבותיו מצוקי ארץ מה שנהוג היה בישיבת באר יעקב למעט בניגונים אלא להתפלל מתוך התעוררות הלב וסבר כי בריבוי הניגונים יש לחוש להתעוררות ולחיבור לתפילה שהוא רק מן השפה ולחוץ ולא מתוך הלב פנימה. ואף פעמים שהיה צורך לנגן קטעים מסויימים מחמת הציבור שכבר הורגל בניגונים במהלך התפילה, היה בוחר בקפידה את הניגון, ופעם שניגן היום הרת עולם בניגון מסויים שאח"כ שמע ששרו אותו בחדר האוכל חדל מלנגן זאת בתפילה באומרו שניגון המושר בחדר האוכל אינו הניגון הראוי לנגן בתפילה. ועכ"ז תפילותיו היו לשם דבר רבים מתלמידיו בוגרי הישיבה מתרפקים על אותם התפילות שלא ימחו מזכרונם על אף שהיו כמעט בלא ניגונים אלא הניגון הגדול היה שירת הלב שנוגנה במהלך כל התפילה.

בימי ייסוריו

חמש שנים קודם פטירתו נתגלתה אצלו המחלה הנוראה שהלכה והחמירה עם השנים באופן שניתן היה לומר שממש מכף רגל ועד ראש לא היה בו מתום. כל גופו היה מלופף בייסורים ובמיחושים שונים ומשונים אך שום

דבר לא עצר בעדו מלהמשיך לנהל את סדר יומו הרגיל שכלל קימה מוקדמת לנסיעה לשחרית לישיבה והמשך הלימוד בסדר א' מידי בוקר, רק כשכבר קשתה עליו ההליכה ביותר נאלץ לוותר על כך. תקצר היריעה מלתאר את מסירות הנפש על מנת שלא לוותר על אף שיחה ושום ועד גם במצבים הקשים ביותר כשפעם בעיצומו של אישפוז בביה"ח הוא מבקש מבנו עזרה להתלבש ולנעול את מנעליו כשהוא תמה לאן ברצונו ללכת השיב לו שרצונו ללכת לומר שיחה בישיבה, כל נסיון להניאו מהדבר לא צלח וסופו של דבר שנמלט מבית החולים וחזר מותש אחר השיחה.

מפליא היה לראות כיצד במצבים הגופניים הירודים ביותר שהיה בהם שאף הדיבור היה קשה עליו וכל נשימה עלתה לו בקושי עכ"ז שצריך היה לדבר לרבים היה אוזר עוז ותעצמות באופן שהשומע לא יכול היה לדמיין באיזה מצב נמצא הוא נמצא, ככלל, זר שהיה פוגשו לא היה מעלה בדעתו באיזה מצב הוא נמצא מאחר והמשיך בהארת פניו הנודעת ובפירגונו המתמיד, רק בתקופה האחרונה שכבר ממש היה ניכר מצבו לעין כל מחמת משקלו הירוד והליכתו הקשה אז כבר לא יכול היה להסתיר את מצבו. ולמרות זאת מעולם לא נשמעה מפיו נימת ייאוש אלא תמיד היה מתמודד בעוז על אף שהיו תקופות שכמעט מידי יום צצו בעיות רפואיות חדשות שיצרו התמודדות בלתי פוסקת הכוללות טיפולים ניסיוניים שונים תרופות בלי גבול ביקורי רופאים תוך ייסורי נפש וגוף. ובכל מצבים אלו עדיין שמר על רוחו הגבוהה ונתקיים בו לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי כפשוטו ממש ראו בחוש כיצד הדיבור בלימוד הוא המחייב אותו, כל מי ששהה עימו בטיפולים אישפוזים או סתם ביקור תמיד שמע דברי אלוקים חיים חידושים ותובנות מוסריות שבאו מתוך מחשבות גבוהות בלתי פוסקות.

נעלה הענן

בערב ר"ח אלול התאשפז שוב את אשפוזו האחרון כשרוב הזמן הוא מורדם ומונשם, ובמ' ימי הרחמים והרצון בהם עלה משה להר כבר היה ראשו ורובו למעלה... בשבת שובה כיומיים לפני שנתבשר משה 'סלחתי כדברך' נצחו אראלים ונשבה ארון ה' בבוקרו של שבת מיד אחר קריאת הצור תמים פעלו צדיק וישר הוא, כשמנין ממשפחתו סביבו יחד עם קבלת עול מלכות שמים יצאה נשמתו נפש נקי וצדיק בטהרה. ת.נ.צ.ב.ה.

קרן הקודש של גדולי ישראל והשיב

בנשיאות הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א
שעי"גמ"ח "צדקתו עומד לעד"

לשוב. להחזיר. לכפר.

"ולא ידע ואשם... על דבר זה ידו כל הדווים"

בערב יום הכיפורים: מעמד ההשבה השנתי של הקניית חובות אבודים שאין ידועים בעליהם ע"י "קרן והשיב"

אין יום הכיפורים מכפר: התעוררות גדולה לכפר על כל חשש גזל וחוב שאין ידועים בעליו, באמצעות הפתרון ההלכתי המוסמך ביותר, של הקניית החוב לבעליו והפקדתו ב"קרן והשיב" - שם ישמש לגמ"ח לזכות הבעלים עד שיבוא אליהו * רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א: "אם אינו יודע מי בעל החוב, כך צריך לעשות!"

מיהו בעל החוב, חובה גמורה להשיב לו ישירות. כל מטרת הקרן היא להציל חובות אבודים שאין ידועים בעליהם, תוך עשיית מצוות גמילות חסד והלוואה (אשר הוא הדרגה הגבוהה בחסד, כמובא באהבת חסד למרנא החפץ חיים זיע"א) לזכות בעל החוב באשר הוא, אשר הכסף נשמר לרשותו עד שיבוא אליהו. לאור זאת חשיבות רבה נודעה להפקדה מכספי נפטרים ולזכות הורים שנקלחו לבית עולמם, באשר בהפקדה זאת המוקנית לבעל החוב, מובטח כי לא נותרו חייבים לאיש וללא שלחובתם סרך גזל חלילה.

מהנהלת הגמ"ח נמסר כי מעמד הקניית כספי החובות לשנה זו יתקיים בערב יום כיפור בשעה 17:00, וניתן לפנות לצורך הסדרת הפקדות במספר 079-9618716, או באופן דיגיטלי דרך -

www.veheshiv.co.il

וכן בנדרים פלוס. לקבלת עלון הלכתי ומפורט ומידע מלא יש לפנות לכתובת

5387901@gmail.com

הזה ובעולם הבא, והכסף נשמר לזכות הניזק או הנגזל בפיקדון עד שיבוא אליהו, ומכיוון שבעלי החובות בין כך לא יכולים לקבל את כספם לפני שיבוא אליהו, 'אנן סהדי' שהם מסכימים לזכות בכסף באופן זה, שאין להם שום הפסד מכך ורק זכות הוא להם, מפני שמרוויחים מצוות הלוואה לרוב, והקרן נשמרת להם לכשיבוא אליהו, ובכך ניתן לשוב ולכפר על חובות נעלמים ואבודים שלא ניתן להשיבם משום שבעליהם לא ידועים.

מאז ייסוד הקרן בשנת תשע"ג בראשות הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א, בעצת כל גדולי ישראל וחשובי הפוסקים שליט"א הרואים בכך את הדרך היחידה להינצל מעוון גזל של חובות נעלמים, הפכה 'קרן והשיב' לפתרון ההלכתי המוסמך והיחיד לאלפי ציבור יראי ה' ע"מ לגשת ליום הדין ללא חשש גזל ר"ל, וכדברי רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א: "אם אינו יודע מי בעל החוב, כך צריך לעשות!"

מיותר לציין כי כאשר יודעים

המוני ישראל הרוצים לבוא פני שוכן מעונה בלב וידיים נקיות, מתעוררים בימים אלו לקיים את הפתרון ההלכתי היחיד לכל החושש שנכשל בחובות נעלמים ואבודים, שאין ידועים בעליהם. כבר עשר שנים! מאז שנוסדה "קרן והשיב" על פי כל גדולי הפוסקים שליט"א, משמשת הקרן שע"י הגמ"ח הנודע מירושלים "צדקתו עומדת לעד" בהנהלת הרב דוב פייגנבוים שליט"א, כמענה ופתרון לרבים הרוצים להיטהר מעוון גזל, אשר כידוע מקטרג בראש ומעכב התפילה מלהתקבל ר"ל.

המענה ההלכתי שנעשה לאחר בירורים הלכתיים מעמיקים עם גדולי הפוסקים אשר ניסחו 'תקנון' ייחודי ע"מ שהוא יבוצע באופן הראוי והמועיל ביותר, מבוסס על הפקדת המשיב את הסכום בקרן 'והשיב', כאשר מתבצעת הקניה של החוב לזכות הניזק או הנגזל באמצעות זכין לאדם שלא בפניו. הכסף העומד לרשות לווי הגמ"ח - שנותן הלוואות ללא תשלום לציבור הרחב - זוקף את כל זכויות המצווה לזכות בעל החוב, בעולם

מצטרפים לרבנות הלומדים

המתחילים מהזור נוסף

תמיד רצית לל-ענת

את הלכות שמייה"ל ואהבת חסד הלכה למעשה

עכשיו ההזדמנות שלך - לל-ענת

מבחנים טלפוניים ב"חפץ חיים" ו"אהבת חסד" נושאי פרסים יקרי ערך

0737-289-669

ניתן גם לעשות את המבחנים בכל עמדות 'נדרים פלוס'
וכן ניתן להשיג את המבחנים וסיכומי תמצית
בעשרות נקודות הפצה ברחבי הארץ.
פרטים בטל': 073-7289669 שלוחה 5
וכן במייל: A0527692282@gmail.com

לע"ג מרת חסיה לאה גולדשמידט ע"ה

הופיע ויצא לאור

ספר

" הדרכות ועצות בעבודת ד' "

משנתו והדרכתו של המשגיח הרב נפתלי קפלן שליט"א

לעבודה עצמית והתעלות

אשר העמידה בחורים ואברכים רבים בקרן אורה

במשך עשרות שנים

ועתה העלה על הכתב באופן תמציתי ובהיר

לתועלת בני התורה

לרגל ההוצאה מחיר מיוחד:

10 ₪

בחיבור עצות רבות ומגוונות שכל בן תורה מחפש כגון:

« מהי הדרך להגיע לאמונה ובטחון

« כיצד להיות נושא בעול עם חברו

« תפילה בכוונה – כיצד

« אלו עצות יש בכדי להמנע מכעס

« כיצד לקנות עין טובה

« מה לעשות בכדי להתרומם ביום השבת

« כיצד להגיע לשליטה עצמית

ועוד... ועוד...

מתוך ההקדמה:

"מתוך נסיון עם בחורים ואברכים רבים בישיבות וכוללים, התקבצו בס"ד ברבות השנים עצות מעשיות רבות ודרכי עבודה, אשר מעדותם של הרבים היתה בהן תועלת מרובה והביאו להתעלות ולהתקדמות".

בס"ד

פֶּל מִקְדֵּשׁ שְׁבִיעֵי פְּרָאֵי לוֹ

קדחו שנתפוח

בד' אמות של הלכה
בשנת השבע

052.710.9880 SMART

72 נח

12 X חודשים

36 נח

12 X חודשים

18 נח

12 X חודשים

360 נח

12 X חודשים

240 נח

12 X חודשים

180 נח

12 X חודשים

מכון הילכתא: 02-535-0-535

פאזלס לצוף

דרשו משפט
על שילוח ערך
חשן משפט
דוד שלמה עמלנדער שליטא
זיין בייבלי האאטי - לונדון

בעקבי הכתובים
שיעורים על ספר תהלים
מנחם מנדל
יעקב אדלשטיין זצוק"ל

אמרות דעת
שיחות ואמרים
מסגרתו של מר האנן הנול
דני יהושע אייכנשטיין שליטא

שרית רחמים פשהים
כתבי האנן
דני רפאל חיים משה ר' באים זי"ל
י"ג בשבט תשנ"ג ירושלים

אם לא לקחו
שנה טובה
וחג שבח

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה !?

בצוף הוצאת ספרים, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא ועד לתוצאה המוגמרת המושלמת

- יח"צ
- פרסום
- הפצה
- הדפסה
- גרפיקה
- עימוד
- עריכה לשונית
- עריכה תורנית
- הקלדה